

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10075

EYGENE FREMDE

Shemuel Rozshanski

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

767

שמואל ראזשאנסקי

איינענע פרעמדע

נאָוועלן און סקיצן

פון ציסקל „בני שוועלן“

פערטער באַנד

געזאַמלטע שריפטן

בוענאַס-איירעס

1941

א י נ ה א ל ט

וויטן

48-7	צוויי וואָס זיינען נישט געוואָרן איינס
66-51	אויף פאַרשיידענע וועגן
72-67	צעריסענע פעדים
75-73	א שטוב מיט גלויבן
77-76	דער טלית וואָס וואָרט
81-78	טאטע, פאַרוואָס?
86-82	צוליב א טאַפּלען יום־טוב
87	וועגן איין טאַטן
96-88	אזוי ווי דער שאָטן
99-97	געוואָרן אַן אנדערער
105-103	מענטשן
108-106	פּרנסה
110-109	ביי דער אַרבעט
113-111	איז בלוט
116-114	פּריינד
120-117	פון גרויס נחת
123-121	יורשים
126-124	צוויי פאַפּיראַסן אין דער פינצטער
135-129	אויף כוח
142-136	ארום א פרוי
145-143	הינטער ווערטער
190-146	איז קלעם

I

צוויי וואס זיינען נישט געווארן איינס

צוויי וואָס זיינען נישט געוואָרן איינס

דער שאַטן

דער צלם אויף דער לאַנגער קייט ביי דער שוויגער אויפן האַלדז האָט זיך געבאַמבלט. ווי אַן אייגענפאַלענער גוידער ביי אַ זקנה. זי האָט געטראָגן, די שוויגער, דעם אימפעט פון אַ מאַשין. די זייטן האָבן אויף איר זיך געטענטלט, ווי זי וואָלט אויף זיך געשלעפט צוויי שווערע פעק. זי איז געגאַנגען פון צימער אין צימער און געכאַפט אַן אויג אויף דער באַלעבאַטישקייט. אַ פירגעטאַן מיטן פינגער אויפן קרע-דעניז און, דערזענדיק אָפגעזעצט אַ הייטל שטויב, אויסגע-הופן:

— טשאַלאַ, אַהער קום!

סולעמאַ האָט פאַרדראַסיק אַוועקגעדרייט דעם קאַפּ, ווי זי וואָלט אַ קלאַפגעטאַן מיט דער פּוס אין דער פּאַדלאַגע, און איז האַסטיק אַרויס. אַרײַן איז שלאַפּצימער און גיך זיך גע-נומען איבערטאַן. רעכט נישט אַרײַנגעקוקט אין שפּיגל. גע-וואָלט וואַסגיכער פאַרטיק ווערן, וואַסגיכער אַוועקגיין. פאַרשפּיליענדיק בראַשקעס, זיך אַ שטאַךגעגעבן, אויפגע-שפרונגען, אָפגעטרייסקט עטלעכע מאָל דעם פינגער, אויף אָפּ-צוקילן דאָס בלוט, און פאַרביסן אַ ליפּ. זי האָט געהערט, ווי די שוויגער וואַרפט פּאַר דער דינסט, הלמאַי זי האַלט נישט די שטוב אין אַרדענונג. די דינסט האָט זיך פאַרענט-פערט. אָבער די שוויגער האָט געהאַט נאָך אַנדערע פּראַגן און נאָך אַנדערע טענות.

נאָכדעם, אַרײַנגייענדיק אין שלאַפּצימער, האָט די שווי-גער זיך פאַרוואַנדערט:

— גייסט, קינד מיינס, אין גאַס?

סולעמא האָט געענטפערט מיט קאלטן רעספעקט:

— יאָ.

— וואוהין, קינד מיינס? מ'קען אפשר וויסן?

— מעסטן ס'קלייד.

די אלטע האָט זיך אַרומגעקוקט אומצופרידן און גענומען זוכן דעם אַרויסגאַנג, בורטשענדיק:

— געוואָלט אַ ביסל פאַרברענגען... גייסטו אַלעמאַל אַוועק... מ'קען קיינמאַל מיט דיר קיין וואָרט נישט אויס-ריידן...

סולעמא האָט געשוויגן.

ווען זי האָט שוין געהאַט אויף זיך די הוט, האָט די אלטע

זיך אַריינגעשאַרט מיט אַ ביכל אין האַנט:

— דאָס לייענסטו, קינד מיינס?

סולעמא האָט געענטפערט מיט קאלטן רעספעקט:

— יאָ, מאַמאַ.

— פע! שמוציקע זאַכן ווערן דאָ דערציילט.

— פון וואָנען ווייסט איר, מאַמאַ?

— פון וואָנען? — די אלטע האָט פאַרקרימט מיט דער

נאָז — אַ שלעכטן ריח דערשפירט מען פון ווייטן.

סולעמא, אָנשטאַט ענטפערן, איז צוגעגאַנגען צו דער אַל-

טער און האָט איר אַ קושגעטאָן אין שטערן:

— אויף ווידערזען, מאַמאַ! אין צוויי שעה אַרום וועל איך

דאָ זיין צוריק. אַנטשולדיקט, מאַמאַ, וואָס איך מוז אַוועק-

גיין!

— טשולדיקט, טשולדיקט... — האָט די אלטע שטיל איר-

בערגעקרימט — קיינמאַל אין שטוב נישטאָ... כאַרבע אַר-

בעט אַ גאַנצן טאָג, אז דיר זאָל גאָרנישט פעלן, און דו ביסט

קיינמאַל אין שטוב נישטאָ. מענסט זיך שעמען, קינד מיינס!

סולעמא האָט געזוכט ניט צו פאַרלירן דעם קאלטן רעס-

פעקט און אָן רונז געענטפערט:

— יעדער מענטש האָט זיינע באַשעפטיקונגען, מאַמאַ.

איך האָב נישט התונה-געהאַט אויף אַפצולייגן גאַנצענע טעג

אין שטוב. איך בין אויך אַ מענטש און האָב מיר מיינע באַ-

דערפענישן.

זי האָט נאָכאמאַל געגעבן דער שוויגער אַ קוש אין שטע-

רן און אַוועק מיט שטילע טריט, פאַרמאַכנדיק מיט דער זעל-

ביקער שטילקייט הינטער זיך די טיר.

סולעמא האָט אָפגעשטעלט דעם ערשטן טראַמוואַי, וואָס איז איר געקומען אַנטקעגן. זיך אַרײַנגעזעצט און גע- פאָרן. לאַנג אָן אַ השבון. ביז דער קאָנדוקטאָר האָט איר געמאָלדן, אז מ'פאָרט צוריק און מ'דאַרף דעם בילעט באַ- נייען. האָט זי באַצאָלט און ווייטער געפאָרן. קוואַדערס זײַ גען פאַר אירע אויגן פאַרבייגעגאַנגען און אַנטקעגנגעקומען און אַלע האָבן זיי אין אירע אויגן אויסגעזען ווי איינע און די זעלביקע. אויך אַלע מענטשן האָבן אין אירע אויגן אויס- געזען ווי איינע און די זעלביקע. אַלץ געווען פאַרנעפּלט, פאַרוואַלקנט. די שטימען ארום איר האָבן זיך געמישט אין געווירבלט, ווי אומפאַרשטענדלעכע קלאַנגען. אַלץ געווען באַ- קאַנט און אַלץ געווען פרעמד. ביז זי האָט דערפילט, אז דער שלאַף ניסט זיך אין איר אַרײַן. האָט זי באַהערשט די שלעפּעריקייט און געזוכט צוריקצוקומען, פון וואַנען זי איז אַרויסגעפאָרן.

ביי דער טיר פונם הויז האָט זי געטראָפן אַ שכנמע פאַר- נומען אין שפיל מיט אַ קליינעם קינד. דאָס קינד האָט איר אויפגעהייטערט. זי האָט עס פאַרטשעפעט און דאָס קינד האָט איר אָפגעענטפערט מיט דאַנקבאַרקייט און שמייכל. די שכנמע, אַנכאַפּנדיק דאָס קינד, עס זאָל נישט אומד פאַלן, האָט נייגערײַק אָנגעקוקט דאָס יונגע ווייבעלע. פּנימער האָבן זיך צונױפגעטראָפן און אויגן זיך איבערגעקוקט. דער שכנמעס ליפּן האָבן זיך פאַרפלאַנטערט:

— אמת? מען האָט מיר געזאָגט... זיינט איר טאַקע אַ יידישע?

די אויגן פון דער יונגער בלאַנדער פרוי זיינען ברייט און גרויס צעעפנט געוואָרן:

— פון וואַנען ווייסט איר?

— איך האָב נישט געוואַלט גלייבן — האָט די שכנמע געזאָגט דרייַסטער — נאָר מ'האָט מיר פאַרזיכערט...

סולעמא האָט שעמעוודיק געשאַקלט מיטן קאָפּ אויף „יאָ“. אַ וויילע איז זי געשטאַנען אַ פאַרלירענע. נאָר באַלד, ווי עמיץ וואַלט איר פּלוצלינג אַ רוה־געטאָן, זיך געגעבן אַ רײַס פונם אָרט און אייליק אַוועק אין דער טיפּעניש פון קאַרי- דאָר צו דער טיר פון איר פאַרטונקלטער וואוינונג.

פארלויב-נקייט

זינט סולעמא האָט זיך באַקענט מיט דער שכנמע און איר
קינד, האָט דער טויער זי גערופן און געצויגן. דער שוויגער
האָט דאָס פאַרדראָסן.

— טאָכטער מיינע, — האָט זי געזאָגט מיט פאַראיבל
—, דו האָסט קיין שטוב נישט, וואָס דו האָסט אָנגעהויבן
שטיין גאַנצענע טעג פאַרן טויער?

סולעמא האָט גלייכנילטיק אויסגעהערט די רייד, באַגלייט
די שוויגער אין שטוב אַריין, געהערט דאָס פאַרמאַטערטע
ריידן און בלוז פון דר-אַרץ וועגן אַ זאָג-געטאָן:

— אומקעטיק אין שטוב. אַ קעלט.

די אַלטע האָט געשאַקלט מיטן קאָפּ באַדויערנדיק:

— טאַקע. אַ שלעכטע דירה. אַ קאַלטע דירה. נישטאָ קיין
זון. אָבער, פאַרוואָס האָסט עס פריער נישט געזען?

— פריער? פ ר י ע ר ?

— אַוודאי דאַרף מען פריער זען, וואָס מ'נעמט!

— מ'נעמט... זען... פריער זען אויס אַ סך זאַכן גאַנץ
אַנדערש ווי זיי זיינען שפּעטער...

די אַלטע איז נישט געווען איינשטימיק און געזאָגט:

— נאַרישע קינדער, וואָס איר זיינט! אַז מ'האָט אויגן

אין קאָפּ, נאַרט מען זיך אַזוי לייכט נישט אָפּ.

סולעמא האָט אַ הייב-געטאָן מיט די אַקסלען. פאַרוואונ-

דערט. נישט פאַרשטאַנען. די שוויגער האָט אויסגעטאָן דאָס

מאַנטל און די הוט און, זעענדיק סולעמאן נאָך אַלץ אַ פאַר-

וואונדערטע און פאַרטראַכטע, געפרעגט:

— וואָס שטייסטו אַזוי, קינד מיינס? וואָס האָב איך דען

געזאָגט?

סולעמא האָט זיך אָפּגעטרייסלט ווי פון אַ שווערן הלום:

— אַ! נאַרנישט... ניין...

נייענדיק איבער די צימערן, האָט די שוויגער געזען דאָס

הייליקע בילד שטיין אין אַ ווינקל. דאָס האָט איר פאַרדראָסן

און זי האָט עס געלאָזט וויסן איר, סולעמאן, אין צווייטן

צימער:

— איי, טעכטערל מיינס, ביסט אַ ביסל, ווי זאָל איר עס

דיר זאָגן... דאָס הייליקע בילד שטייט שוין אַזוי אַ וואָך

צייט און דו נעמסט זיך נישט קיין צייט אויפצוהענגען. אן עבירה, אן עבירה! כאַרבע איז געוואוינט, אז דאָס בילד זאָל הענגען איבערן בעט...

סולעמאָ האָט געשוויגן. דאָס איז געווען איר ענטפער. נאָר די שוויגער האָט נישט נאָכגעגעבן און ווייטער גערעדט. גער-וואַרט אויף אַן ענטפער. געזוכט. האָט סולעמאָ געזאָגט איינ-געהאַלטן:

— דאָס איז זיין אַרבעט. איך שטער אים נישט, כאַרבען, ער זאָל אויפהענגען דאָס הייליקע בילד איבערן בעט. דאָס איז נישט מיין אַרבעט, נאָר זיינע...

די דינסט איז אַריינגעקומען און, ווי מיטפילנדיק אַ קראַנ-קן, געפרעגט וועגן עטלעכע זאַכן פון דער באַלעבאַטישקייט. סולעמאָ האָט איר געזאָגט:

— טשאַליטאָ, טוט ווי איר פאַרשטייט. איר ווייסט, פונקט אַזוי ווי איר.

געזאָגט שטיל. אומעטיק. אָן געבייזער און אָן באַפעלעריש-קייט. נאָכדעם אַרויסגענומען די געשטריקטע טוך און לאַנג-זאַם גענומען זי פאַרוואַרפן אויף די אַקסלען. אַריינקודיק אין שפיגל, האָט זי עטלעכע מאָל זיך געשלאָגן מיט דער דעה, צי זאָל זי אַריינגיין אָדער נישט. זי איז יאָ אַריין אין שלאַפֿזימער און געזאָגט:

— מאַמאָ, איך וועל אַ ביסל אַרויסגיין פאַר דער טיר.
— וואָס עפעס? — דער שוויגער האָט עס אויסגעזען אומפאַרשטענדלעך — און איך זאָל אַליין דאָ בלייבן?
סולעמאָ האָט געזאָגט:

— אנטשולדיקט, מאַמאָ. דאָ איז אַזאַ קעלט... דאָ איז קיין איין זונענשטראַל נישטאָ... און אין דרויסן איז אַזוי ליכטיק...

און, נישט וואַרטנדיק אויף אַן ענטפער, אַרויס. פאַרן טויער האָט זי געטראָפן די יידישע שכנטע. זי איז נאָכגעגאַנגען די טריט פון פּיצעלע קינד. נאָכגעגאַנגען, איינ-געבויגן, און שמיכלען האָבן ביי איר אַרויסגעשלאָגן אויפן פנים. סולעמאָ האָט אָנגעקוקט די שכנטע מיט שטילער קנאה, געוואָלט עפעס זאָגן דעם קינד, נאָר זיך געוואַנדן צו דער מוטער:

— גוט צו האָבן אַ קינד, האָ?

— פארוואס פרענט איר? — האָט די שכנטע געשמייכלט.
סולעמא האָט געשוויגן. זיך צוגעקוקט, ווי די מאמע איז
נאָכגעלאָפֿן דעם צעשפּילטן קינד, נאָכגעשריען, גערופן צו
זיך. נאָכדעם, אז די שכנטע איז צוגעקומען, פארוואָרפֿן אַ
וואָרט:

— ווי מיינט איר, סעניאָראַ, איך וואָלט באַדאַרפט האָבן
אַ קינד?

— כ'פּאַרשטיי נישט. — האָט די פרוי געזאָגט אַ גע-
פּלעפטע — כ'פּאַרשטיי נישט אייער פּראַגע.

— איר פּאַרשטייט נישט? — האָט סולעמא איבערנע-
פּרעגט, ווי זי וואָלט נישט געגלייבט, אז די שכנטע פּאַר-
שטייט נישט — וואָס איז דאָ צו פּאַרשטיין? ער... יאָ...
ער הלשט נאָך אַ קינד... נאָר איך... וויל נישט... ווייניק, אז
מיר איז שלעכט, דאַרף איך נאָך אַ קינד מאַכן אומגליקלעך?
עס זאָל אויסוואַסן און וויסן, אז מײַן פּאַמיליע וויל פון
מיר נישט וויסן? האָבן אַ זיידע און אַ באַבע איז שטאַט און
זיי נישט קענען אָנקוקן? איז דאָס אַ פּלאַן?

די שכנטע האָט איר געטרייסט:

— ניין... אָבער... יאָ... איך, נישט... נאָר ס'קינד וועלן
זיי וועלן זען...

— ניין, ניין! — סולעמא האָט געשאַקלט מיטן קאָפּ,
אומגלייביק — זיי האָבן מיר געזאָגט: „אַ שייגעצל? נישט
דערלעבן זאָלן מיר בעסער!“

— אָבער... איר האָט דאָך געוואוסט! נישט אזוי?

— געוואוסט... געוואוסט? וואָס האָבן איך געוואוסט? גע-
מיינט, אַ קלייניקייט... געמיינט, אַ נאַרישקייט... קיין פּרומע
יידישע טאַכטער בין איך קיינמאָל נישט געווען... אָבער
כ'קען אויך קיין גויאישע שטיק נישט פּאַרטראָגן... איצטער
זע איך... עס בענקט זיך נאָך אייגענע... אָבער אייגענע ווילן
מיד נישט קענען... איז, וואָס טוט מען?
איר פּראַגע האָט אַ וויי-געטאַן מיט שטילן הייסן צער.

אויף זיבן ימען

סולעמא האָט וועגן דעם אַ סך מאָל געטראַכט איבערצו-
ריידן מיט כאַרצען. זי האָט געפּילט, אז דער געדאַנק איז

אין איר געוואקסן, ווי זי וואָלט אויסגעטראָגן אַ סינד. אין די עטלעכע טעג, זינט זי האָט באַקומען דעם בריוו פון רוסי לאַנד, זיינען איר די ווערטער נישט אַרויס פון קאָפּ. דאָס איז געווען איר ערשטע טרייסט אין די צוויי יאָר נאָך דער חתונה. די ווערטער זיינען איר נאָמעגאַנגען און גערעדט אין אויער אַרײַן גאַנצענע טעג און אין די נעכט נישט גע- לאָזט שלאָפּן:

— „דער טאַטע דיינער — האָט דער פעטער צו איר גע- שריבן אין בריוו — איז אַ ייד פון דער אַלטער וועלט. אַזעל- כע יידן, ווי ער, גייען ביי אונדז אַרום ווי געשטאַרבענע און האָבן מורא די נאָז אַרײַנצושטעקן. ביי אונדז איז נישטאָ קיין אונטערשייד צווישן ייד און קריסט, אַלע זיינען מענ- טשן אָדער אַלע זיינען זיי אוממענטשן“...

פון די ווערמער, אַז אַזעלכע יידן ווי איר טאַטע „גייען אַרום ווי געשטאַרבענע“, איז סולעמאַן אַדורף אַ קעלט. דאָס וואָרט „געשטאַרבענע“ האָט איר אויפגעשוידערט. זי האָט זיך געוואונדערט, ווי קען זיך עס אַ ברודער דערלויבן צו פאַרנלייכן זיין ברודער מיט „געשטאַרבענע“. ס'איז דאָך פאַרט זיין ברודער און איר פאַטער! אמת, דער פאַטער וויל זי נישט קענען, זינט זי האָט חתונה געהאַט מיט דעם קריסט- לעכן באַנק-אַנגעשטעלטן. וויל פון איר נישט הערן און גע- דענקען. זיך אויסגעוויינט און אַרויסגעריסן פונם האַרצן, ווי ער האָט עס געזאָגט. זי, סולעמאַ, קען אים אָבער נישט פאַר- נעסן. פונקט ווי זי איז אַוועק מיט אַ גרינגן געמיט צו כאָר- כען און זיך געלאָזט האַלדן פון דער גראַבער שוויגער מיטן צעלם, וואָס אויף דער לאַנגער קייט, אַזוי שווער איז איר איצטער געוואָרן דאָס געמיט. דער פעטער איז געווען דער ערשטער אין דער פאַמיליע, וועלכער האָט איר גרינגער גע- מאַכט. זי האָט צו אים געשריבן, אַלץ אויסגעשריבן, און ער האָט איר פאַטערלעך געענטפערט.

— „כ'פאַרשטיי, — האָט ער איר געשריבן — ווי שווער עס איז דיר צו לעבן, זייענדיק אַרומגערינגלט פון פינצטערן שאָוויניזם, וואו עס איז הויך אויפגעשטעלט די כינעזישע וואַנט צווישן ייד און גוי. איך פיל מיט דיין ביטערן מזל, ווייל דו האָסט זיך דערשפירט אַ פאַרלוירענע, ווען דו האָסט זיך אַרומגעזען, אַז פון איין זייט זיינען פאַר דיר געשטאַנען

יידישע זאבאָבאָנעם פון מיין קרעמערישן ברודער, דיין טאָטן, וועלכער האַנדלט מיט אַלץ אין דער וועלט, אַפילו מיט נאָט און עולם־הבא, און פון דער צווייטער זייט האָסטו דער־זען אַ שוויגער מיט אַ גרויסן צלם און גראָבע נעגל, וואָס קריכן אין דער נשמה אַריין. איך פיל מיט דיין ביטערן מזל און וואָלט גרייט געווען דיר צו העלפן, ווען דו זאָלסט קור מען צו אונדז און זיך באַזעצן צווישן אונדז, וואו יעדער מענטש איז אַ גלייכער, צי ער איז אַ ייד אָדער אַ גוי, ווייל ביי אונדז איז נישטאָ מער קיין אונטערשייד צווישן ייד און קריסט..."

סולעמא האָט אָן אַ שיער מאָל איבערגעלייענט די אַלע אַלע ווערטער. וויפֿל מאָל זי האָט איבערגעקלערט וועגן זי, זיינען זיי פֿאַר איר נאָך אַלץ געווען ניי. זי האָט מיט זיי זיך געפֿרייט און געשראָקן. און געטראַכט איבערצוריידן מיט כאַרבען:

— וואָס וועט ער, כאַרבע, צו דעם זאָגן? און אפּשר?
 זי האָט געוואָלט אַ סך מאָל אים בעטן, כאַרבען, זיי זאָלן זיך אַרויסציען אין אַן אַנדערער, אין אַ ווייטער געגנט. וויי־ניקסטנס זאָל זי זיך ניט באַגעגענען מיטן הויזגעזינט. יעדעס מאָל, וואָס זי האָט זיי געזען, ווי זיי האָבן פון איר אָפּגעדרייט דעם קאָפּ, איז דאָס בלוט אין איר פֿאַרקילט גע־וואָרן. נאָר זי האָט זיך געשעמט מיט כאַרבען וועגן דעם צו ריידן. ווען זיי וואָלטן זיך אַרויסגעצויגן ווייט, וואָלט ער, כאַרבע, יעדן טאָג, יעדע שעה, יעדע מינוט זיך דערמאָנט, וואָס עס איז פֿאַרגעקומען און וואָס עס קומט פֿאַר ביי איר אין קאָפּ און אין האַרצן. דאָס האָט זי נישט געוואָלט. האָט זי פֿאַר אים אויסבאַהאַלטן. צו וואָס? איז ער, כאַרבע, דען שולדיק?

דעם פעטערס ווערטער האָט זי אָבער נישט געקענט פֿאַר־הוילן. און אויפֿן פֿערטן אָוונט, זיצנדיק ביי טיש, זאַלבע־צווייט, שטיל אַ זאָג־געטאָן, זופּנדיק לאַנגזאַם די קאווע און קוסנדיק אויפֿמערקזאַם אויף זיין פנים:

— ווי מיינסטו, כאַרכיטאָ, ווען מיר זאָלן אזוי זיך מאַכן אַ רייע קיין רוסלאַנד? הע?

כאַרבע האָט געשמייכלט:

— אזא איינפאַל נאָר?! וואָס עפעס רוסלאַנד?

— ווייל... אָט... דו ווייסט... דער פעטער... אין דעם בריוו... נו, יאָ... איך האָב דיר געזאָגט...
— וואָס? ער האָט געשיקט שיפסקארטן, דער פעטער דיין נער?

— שיפסקארטן? פאר זאָ גביר האַלטסטו אים? אין רוסי לאַנד קען קיינער איצט ניט שיקן קיין שיפסקארטן. ער איז אַן אָנגעשטעלטער. וואָס קען אַן אָנגעשטעלטער פארדינען? אויף לעבן! און וואָס דאַרף מען מער, ווי לעבן!

— הערעה... — כאַרע האָט זיך געוואונדערט אויף סר לעמאַס באַנייטערונג — איך האָב דיך קיינמאָל ניט גערט ריין וועגן די קאָמוניסטן מיט באַנייטערונג. פון ווען אַן ביסטו דאָס געוואָרן אַ קאָמוניסטקע? דאָס האָב איך גאַרנישט געוואוסט...

סולעמאַ האָט זיך פארטיידיקט:

— ניין, נישט דאָס! ווי קומט צו מיר קאָמוניזם? נאָר... אין דעם בריוו שרייבט דער פעטער... ער וויל... מיר זאָלן קומען צו פאָרן... ער וויל שטאַרק... ער האָט מיך זייער ליב... דאַרטן איז גוט... בעסער ווי אומעטום...

כאַרע האָט זיך געוואונדערט:

— דאָס הער איך איצטער! דו האַסט מיר געוויזן דעם בריוו, אָבער אַז דער פעטער לאַדט אונדז איין צו קומען אין רוסלאַנד, פון דעם האַסטו מיר נישט געזאָגט קיין איין וואָרט. און איך, לייענען דיין שפראַך, ווייסטו דאָך, אַז איך קען נישט. דו קענסט מיר אָנדערציילן, וואָס דו ווילסט...
— ניין... נישט דאָס... — האָט סולעמאַ געשטאַמלט — נישט געזאָגט... ווייל... נו, געלאַכט... נאַרישקייטן... ס'איז שיין צו פאָרן... זייער-שיין... נאָר איך פאַרשטיי... יאָ... ווי קענסטו איבערלאָזן די באַנק?

— דאָס אַליין? — האָט כאַרע צוגעגעבן — און, אַז איך וואָלט שוין יאָ געקאָנט פאָרן, טאָ פאַרוואָס עפעס דווקא קיין רוסלאַנד? וואָס האָב איך דאַרט צו טאָן, אין ראַטנפאַר-באַנד? אָט, למשל, שפאַניע, פאַרשטיי איך! מיין שפראַך... ס'לאַנד פון מיינע עלטערן... אָבער רוסלאַנד? ניין אפשר זיך לערנען אויף, דער עלטער אַ נייעם לשון? הע? ער האָט אָנגעקוקט די פרוי מיט אומצוטרוי, פונקט ווי

ער וואָלט פאַרנעמילט, אַז זי באַהאַלט פון אים אויס זייער
אַ וויכטיקע ניים.

געפלאַצט די געדולד

סולעמאַ האָט מער נישט געקענט שווינגן. די שווינגער
מיטן צלם, וואָס אויף דער לאַנגער האַלדזקיט, איז איר
אַרײַן אין די ביינער, ווי איינגעגעסענע טוכלע פייכטיקייט.
עס האָט איר געשטיקט. די רייד האָבן איר גענומען שטעכן,
ווי שפילקעס. ביז זי האָט אַ שמיץ־געטאָן דעם קאַלטן דעם־
פעקט דער אַלטער אין פנים אַרײַן און אויסגעשריען:
— הערט מיר אויף צו האַקן אין קאַפּ אַרײַן! וואָס ווילט
איר פון מיר?

ס'איז געווען אין אַ פאַרנאַכט. זי האָט זיך אַוועקגע-
זעצט ביים שרייבטיש, ענטפערן אַ בריוו דעם פעטער אין
רוסלאַנד. זי האָט איינגעטונקען די פּעדער און געהאַלטן
אויפן פּאַפיר. שוין געהאַט דאָס ערשטע וואָרט אויף אַנצור
הייבן דעם בריוו. דאָס וואָרט איז איר אָבער ניט געפּעלן
געוואָרן. זי האָט זיך געקווענקלט. און אַלץ נישט אָנגעשרי-
בן אַפילו דעם ערשטן אות. דער אָנהייב איז געווען אומבאַ-
שרייבליכער־שווער. זי האָט וועגן דעם גאַנצן ענטפער־בריוו,
וואָס זי האָט געוואָלט שרייבן, אַזוי פיל נישט איבערגע-
טראַכט, ווי וועגן דעם אָנהייב און איבערהויפּט וועגן ערשטן
וואָרט.

די אַלטע שווינגער האָט עטלעכע מאָל זיך אַרײַנגעשאַרט
און אַרויסגעשאַרט פון צימער. עפעס אונטערגעבורטשעט.
אונטערגעקרקעצט. די זייטן געטענטלט, ווי צוויי שווערע
פּעק. און דער צלם אויף דער לאַנגער האַלדזקיט האָט זיך
נאַכגעבאַמבלט, פונקט ווי איר וואָרטשען. זי האָט גערעדט,
די אַלטע, ווי צו זיך אַלײַן, נאָר גערעדט אַזוי, אַז סולעמאַ
זאָל דערהערן:

— אַ הרפּה... עטלעכע וואָכן... שטייט עס... אַך, שײַן
דערלעבט! דאָס הייליקע בילד שטייט אויף דר'ערד... בײַ
מײַן זון...

זי האָט די ווערטער עטלעכע מאָל געלאָזט פאַרן אויפן
וועג פון שלאַפּצימער אין שרייבצימער און צוגעגעבן:

— א גרויסע זאך אויפצוהענגען?

סולעמא האָט געקריצט מיט די ציין. די רייד האָבן אין איר צעטריבן די צונויפגעלאָפּענע געדאַנקען. זי האָט גע- פילט, ווי די שוויגער וואָלט אויסגעפאַטשט אירע געדאַנ- קען און זיי אַרויסגעוואָרפן. האָט זי אָנגעהויבן, סולעמא, קלאַפן ציטערדיק מיטן בלייפּעדער אויפן טיש, פון אָנהייב שטיל, נאָכדעם שטאַרקער, מער-ציטערדיק און גיכער.

די שוויגער, ווי זי וואָלט נישט פאַרשטאַנען, איז אָבער ווייטער געקראָכן היז און צוריק, געבורטשעט און לסוף אויסגערופן:

— טשאַלאַ, ברענג אַ האַמער מיט אַ טשוואַק, וועל איך אויפהענגען דאָס הייליקע בילד איבערן בעט! אַ חרפה... אזוי לאַנג און קיינער נעמט זיך נישט די מי...

און, זענענדיק אז סולעמא הייבט זיך נאָך אַלץ נישט אויף, האָט די אַלטע אויך צו איר זיך אָפּגערופן:

— אויך דו, טאַכטער מיינע, ס'מאַכט נישט אויס, וואָלסט זיך נעמעגט אויפהייבן און מיר העלפן אויפהענגען דאָס בילד! וועסט נישט פאַרשפעטיקן מיט די ברוועלעך דיינע... די לעצטע ווערטער האָבן אין סולעמאן אויפגעפויקט די געדולד.

— הערט מיר אויף צו האַקן אין קאַפּ אַרײַן! — האָט סולעמא אויסגערופן — וואָס ווילט איר פון מיר? און צו דער דינסט, וועלכע איז אַרײַנגעקומען, געזאָגט באַפעלעריש:

— טשאַלאַ! טראָגט צוריק דעם האַמער אין קיך אַרײַן! דערווייל בין איך די באַלעבאַסטע אין שטוב! — און איך? — האָט די שוויגער געשטוינט — איך בין שוין גאַרנישט?

— איר? — סולעמא האָט זי אָנגעקוקט מיט גיפטיקע, צעצונדענע אויגן — וואָס האָט איר זיך אָנגעזעצט אויף מיר, ווי אַ פּלעדערמויז, און דערגייט מיר די יאָרן מיט אייערע הייליקע בילדער? די שוויגער, ווי זי וואָלט נישט פאַרשטאַנען, האָט גע- פרעגט:

— אָנגעזעצט? איך אַ פּלעדערמויז? אזוי געפעלן דיר

נישט אונדזערע הייליקע בילדער? דאָס רעדט שוין פון דיר ארויס דאָס יידישע בלוט, דו, אומפארשעמט...

סולעמאַן האָבן די ווערטער זיך אריינגעשניטן ווי אַ מע-סער אין האַרצן און זי האָט זיך צוזאַמענגענומען און מיט אַלע כוחות אַ געשרינגעמאָן:

— גייט אייך פון דאַנען! די מינוט! מ כ ש פ ה ! ! !
און אריינגעלאָפן אין שלאָפצימער. אריינגעלאָפן און מיט אַ טראַסק פאַרהאַקט די טירן. די ווענט האָבן אַזש אויפ-געציטערט.

סולעמאַן האָט געכליפעט. נישט געטראַכט, נאָר געכליפעט. און אַזוי, לאַנג כליפענדיק און וויינענדיק, אויסגעצנדיק דאָס קישן מיט טרערן, איינגעשלאָפן.

אויפכאַפנדיק זיך, האָט זי געהערט קולות.
— מײן מאַמע — האָט כאַרבע געשריען — וועסטו טרײבן? פון מײן שטוב?

סולעמאַן האָט נישט געענטפערט און זיך אויסגעדרײט צו דער וואַנט.

איז דאָס אויסדרייען זיך צו דער וואַנט, אָנשטאַט ענט-פערן, כאַרבען נישט געפעלן געוואָרן, און ער האָט זי אַ ריס-געמאָן פאַרן אַקסל:

— וואָס זיינען דאָס פאַר אַ יידישע שטיק?
רייד! וואָס מיינסטו זיך, אייך בין דיר דײן יידישער טאַטע?
מײן מאַמע וועסטו אַרויסטרייבן פון מײן שטוב? מײן היי-ליק בילד אַראָפנעמען פון מײן וואַנט, פון איבער מײן בעט?
ווער ביסטו דאָס, שולמית מיינע?

צוערשט האָט סולעמאַן אויסגעהערט, איינגענורעט אין קישן. נאָר פלוצים האָט זי זיך געגעבן אַ הייב, איז ווי אַ געשלאָגענע קאַץ אַרויסגעשפרונגען פון בעט, גיך אריינגע-לאָפן אין צווייטן צימער און, פאַרהאַקנדיק הינטער זיך די טיר, זי פאַרשלאָסן אויפן שלאָס. כאַרבע איז איר נאָכגע-לאָפן און געוואַלט עפענען. ער האָט גערופן. געפאַדערט. גע-שריען. געדראָט. נאָכדעם אַריבער אין געבעט. אָבער סולע-מאַן האָט נישט געענטפערט. געשווינגן. געווען פאַרוונקען אין דער פינצטערניש. אַן אַ שאַרף. ווי אין אַ קבר.

גלייך אויף גלייך

די שטילקייט האָט כאָרכען גערוישט אין די אויערן. שוין עטלעכע טעג, אז ער האָט געפעלט ביי דער אַרבעט. נישט געהאַט קיין מוט אַרויסצוגיין פון שטוב. געמיינט, אז די גאַנצע וועלט ווייסט, וואָס ביי אים איז פאַרגעקומען. אז אַלע טייטלען אויף אים מיט די פינגער:

— אוועק... הע? ס'ווייב איז פון אים אוועק...

כאָרכע האָט אָנגעזאָגט אין באַנק, אז ער איז קראַנק. מען האָט אים אָנגעזאָגט דורכן טעלעפאָן, אז מ'וועט אים מבקר-חולה-זיין. האָט ער זיך איינגעבעטן:

— צו וואָס? נישט נייטיק. כ'וועל זיך נאָר אַ קליין ביסל אויסרוען... אַ קלייניקייט... אַ גאַרנישט...

אַצינד איז די מאַמע איבער אים געשטאַנען מיט רחמנות און געטרייסט:

— נישט כדאי... צו וואָס אזוי זיך אָפעסן דאָס האַרץ? בעסער פריער, איידער שפעטער...

כאָרכע איז געלעגן אויפן בעט, אין די קליידער, מיט פאַר-מאַכטע אויגן, געהערט און געשוויגן. די ווערטער זיינען אויף אים געפאַלן ווי טראַפּנס וואַסער אויף אייז. געפאַלן און צעשפּריצט געוואָרן. געפאַלן אָן אָפּקלאַנג. כאָרכע האָט זיי נישט איינגעזאַפּט. געהערט גלייכנילטיק.

די אַלטע האָט פרום פאַרהויבן די אויגן צום הימל, גלייך זי וואָלט פון דאָרטן דערוואַרט אַן ענטפּער, ווי לאַנג דער זון אירער וועט עס שוויגן. נאָר זעענדיק, אז ער שוויגט נאָך אַלץ, האָט זי באַנייט דאָס ריידן:

— כאָרכיטאָ! לוינט דען אזוי זיך צו נעמען צום האַרצן? אז איך האָב דיר געזאָגט, האָסטו מיר נישט געוואָלט פאַל-גן... כ'האָב דיר געזאָגט: ווי קומט צו דיר אַ יידישקע? ס'איז נישט דיין גלייכנס... האָסטו מיר נישט געוואָלט פאַל-גן... אַצינד האָסטו! צו וועמען-זשע האָסטו טענות?

די אַלטע האָט צעבונדן די צונג און גערעדט. געזען, אז דער זון רופט זיך אַלץ נישט אָפּ, האָט זי גערעדט שטאַר-קערע, העכערע ווערטער. לאַנג. איינעסנדיק זיך. ביז ער האָט דערפילט, כאָרכע, אז די ווערטער לייגן זיך אויף אים צו-

שווער, מאכן ענג, דריקן דעם קאפ. האָט ער זיך אַ ריסגעד
טאָן מיטאַמאָל, ווי אַן אָפגעברייטער, און אויסגעשריען:
— מאַמאָ! וועסט מיר אפשר אויפהערן קריכן אויף די
נערוון? וואָס ווילסטו פון מיר, וואָס? האָסט זיך אויף מיר
אָנגעזעצט, ווי אַ בייזע פליג, און ווילסט מיך נישט אָפלאָזן!
די אַלטע איז געווען דערשטוינט און זיך פאַרקרימט פון
איבעראַשונג:

— וואָס בין איך דיר? אַ בייזע פליג? איך קריך דיר
אויף די נערוון? איך?
זי האָט זיך צעכליפּעט:

— אַט-אַ-דאָס האָב איך דערלעבט אויף די עלטערע יאָר
רן, צו הערן פון מיין אייגענעם סינד: אַ בייזע פליג...
— יאָ, אַ בייזע פליג! — האָט כאַרעכע באַשטעטיקט מיט
כעס — און טו מיר עפעס! האָסט זיך אויף מיר אָנגעזעצט
און ווילסט מיר נאָר די יאָרן פאַרפינצערן! פאַרוואָס, פּרעג
איך דיר, פאַרוואָס קומט עס מיר? דו האָסט איר די יאָרן
פאַרביטערט, סולעמאָן. שטענדיק מיט דינע ריידעלעך און
ווערטעלעך... אַזוי שטילערהייט... זיסע ריידעלעך, כלר-
מרשט... וואָס האָסטו געוואָלט פון איר? פאַרוואָס האָסטו
מיין לעבן צעשטערט?

די אַלטע האָט אָנגעפולט דאָס צימער מיט געוויין. געד
קלאַנגט, ווי נאָך אַ געשטאַרבענעם. ווי זי וואָלט מער קיין
טרייסט נישט געקענט געפינען. און געהאַלטן אין איין איי-
בערהוזן:

— צו וואָס איך האָב דערלעבט! מיין אייגענער זון...
באַדאַרפט האָבן אַ יידישקע אין דער משפּחה... נאָר דאָס
האָט מיר געפּעלט... אין מיין שטוב זיך געשעמט מיטן בילד
פון דער הייליקער מאַריאַ, עס אַראָפּגענומען און אויף דער
ערד עס אַוועקגעשטעלט מיטן פנים צו דער וואַנט... דער-
לעבט! אויסגעראַמט, וואָס אונדז טייער... אויף דעם האָב
איך באַדאַרפט בלייבן אַליון, אַן אַלמנה, נישט וועלן חתונה-
האָבן, אַלע, אַז מיין זון זאָל קענען חתונה-האָבן מיט אַ
יידישקע...

זי האָט די דאָזיקע ווערטער געהאַלטן אין איין איבער-
חוזן. ווי זי וואָלט דערמיט אָפּגעשלאָגן און אָפּגעוואַשן אַלע
רייד, וואָס דער זון האָט צו איר געשליידערט. נישט מיר

געוואָרן. נישט נמאס-געוואָרן. ווי זי וואָלט פון אַ ביכל
אַרויסגעלייענט די ווערטער, פון אַ הייליקן ביכל, און איבער
זיי געקלאָגט.

כאַרבע האָט איינגעגראָבן דעם קאָפּ אין די קישנס. אַז די
ווערטער זיינען נישט איינגעשטילט געוואָרן, האָט ער זיך
אַריבערגעדעקט מיט דער קאַלדרע. ער איז אזוי לאַנג גע-
לעגן. די לופט איז אים געוואָרן צוגעדריכט. האָט ער זיך
אַפגעדעקט. נאָר, אַז ער האָט אויך דאָן געהערט די זעלביקע
רייד, דער מאַמעס, איז ביי אים די געדולד געוואָרן אויס-
געשעפט, און ער האָט אויסגעשריען:

— וואָס מיינסטו זיך, מאַמע, אַז דו וועסט פון מיר מאַכן
אַ שמאַמע! דו וועסט אויפהערן צו קלאָגן אָדער ניין?
די אַלמע האָט אָפגעשטעלט אירע פריערדיקע רייד און
געפרעגט מיט דער זעלביקער וויינענדיקייט:

— וויינען טאָר איך שוין אויך נישט?

— ניין! — האָט כאַרבע אויסגעשריען, ראַשיק אויפגע-
שטאַנען פון בעמ, זיך אויסגעצויגן אין זיין גאַנצער לענג
און בייז אַ טופע-געטאָן מיט דער פּוס אין דער פּאַדלאָגע
— ניין, זאָג איך! ווילסט וויינען? איז צו דיר אַהיים! נישט
דאָ, זאָג איך דיר!!

— טרייבסט מיר?

— יאָ!

— די יידישקע איז דיר ליבער פון דיין מאַמען?

— יאָ!

— אַד, וואָס מיינע אויערן הערן?

— דאָס, וואָס דו הערסט! און קום נישט אַהער! כ'וועל
שיקן דאָס געלט אַהיים. אַהיים, צו דיר אַהיים, און לאָז מיר
צורו! און דו קענסט מיר פאַרקלאָגן אויפן טאַטנס קבר, מיטן
צלם דיינעם און מיט דעם הייליקן בילד!...

די אַלמע, פאַרווירט פון דעם זונס כעס, האָט מיט די
פינגער צוגעקוועטשט די אויערן-דעקלעך, זי זאָל נישט הערן
די נאָטלאָזע רייד.

אַריבער די שוועל

אַז ס'איז אַריבער אַ טאָג און די מאַמע איז נישט געקו-

מען, האָט כאַרבע דערפילט, אז ס'איז אים לייכטער געוואָרן.
דאָס שווערע געמיט האָט אָנגעהויבן זיך אויסרויכערן און
אין קאָפּ איז געוואָרן לייכטער, ליכטיקער, גלייך ווי די מאַ-
מע וואָלט אים פאַרשטעל'ט דעם וועג צו סולעמאַן. גלייך ווי
מיט דער מאַמעס אוועקגיין פון שטוב וואָלט געעפנט גע-
וואָרן די טיר. די בייזקייט און דער פאַרדראָם האָט גענומען
אויסרינען און אויסטריקענען.

— וואָס האָט זי דאָ אזוי געזינדיקט, סולעמאַ? — האָט
כאַרבע געפרוואווט זיך דורכשמועסן מיט זיך אליין — און
וועמען דאַרף זי דאָ געפעלן: דער שוויגער, צי דעם מאַן?
אויפמישנדיק אין זכרון די צייט פון זייער דערנענטער-
רונג, האָט כאַרבע, אַצינד, צום ערשטן מאל זיך אָפגעגעבן
רעכענונג, אז פאַר דער חתונה האָבן זיי נאָר קיינמאל נישט
גערעדט צווישן זיך וועגן רעליגיעזע זאַכן. ווען דער טאַטע
אירער וואָלט זיך נישט קעגנשטעלט, וואָלט ער אפשר אין
גאַנצן נישט געקלערט, אז זי איז אַ יידישע און ער אַ קריסט.
סײ ווי איז ער קיינמאל נישט געגאַנגען אין קלויסטער. איי,
וואָס ער האָט אין שטוב געהאַט אַ ווינקעלע מיט הייליקע
זאַכן, ווי דער קלויסטער הייסט? האָט ער דאָס נישט גע-
מאַכט. דאָס האָט די מאַמע אַריינגעבראַכט. זי פלעגט יעדן
טאָג קומען, די מאַמע, אַהיים, צו אים, און אָפהיטן די הייר-
ליקע בילדער און בילדלעך, וועלכע זי האָט געשאנקען. זי
פלעגט אים דערמאַנען אין דעם פאַרשטאַרבענעם טאַטן. איר
שטימע פלעגט ביי די ווערטער פייכט-ווערן. און ביי דער
טרער פלעגן די געדאַנקען ביי אים זיך אָפשטעלן. ער האָט
אפילו נישט געטראַכט פון קעגנשטעלן זיך. דער אַנדענס פון
פאַרשטאַרבענעם טאַטן איז בייגעשטאַנען דער מאַמע און
דערפאַר האָט ער אירע טואונגען אין שטוב אויפגענומען פאַר
גוט, פאַר אַ געזעץ. פון דעסמוועגן איז גענוג געווען, ער זאָל
איין טאָג בלייבן אליין, אז די געדאַנקען זאָלן אים אוועק-
פירן צוריק צו סולעמאַן. ער האָט געשפירט אַ ליידיקייט אין
שטוב, נאָך איר אוועקגיין, און געפילט, אז ער מוז די ליי-
דיקייט צוריק אָנפולן.

אַ גאַנצן טאָג האָט ער זיך דורכגעטענהט מיט זיך אליין
און אויסגעהערט פראַגן, וואָס זיינען צו אים אָנגעלאָפּן פון
אַלע זייטן:

— אזוי איז א פלאץ? בלייבן אליין? צוליב וואָס? דען
חתונה-געהאַט מיט איר, ווייל די מאמע האָט געוואָלט? דען
חתונה-געהאַט מיט איר צוליב די הייליקע בילדער? וואו איז
דער שכל?

ביים איבערלייגן די דאָזיקע געדאַנקען, איין מאָל און
נאָכאַמאָל, איז כאַרבע געקומען צום שלום, אַז ער דאַרף איר
גיין איבערבעטן, סולעמאַן. זי דאַרף צוריקקומען. זי וועט
אליין נישט קומען. א שטאַלצע איז זי, סולעמאַ. ווי איר טאַ-
טע, אזוי שטאַלץ און פארעקשנט. עס האָבן נאָך געקלונגען
אין זיינע אויערן אירע ווערטער:

— פון הונגער וועל איך אויסגיין, נאָר צוריק וועל איך
נישט קומען!

און, ווען ער האָט זיך אָנגעכאַפט, פאַר איר אַוועקגיין פון
שטוב, אין דיראַ ווערטער, האָט זי אַנטוואָפנט זיין מענער-
שע פעסטקייט:

— נעם זיך נישט אזוי איבער, — האָט זי אים געזאָגט
—, וואָס דו ביסט א פאַרדינער און איך וועל נישט האָבן
וואו א סענט צו פאַרדינען! פאַר א דינסט וועל איך נאָך
אַלץ קענען קריגן ערגעץ-וואו א פאַסטן און פאַרדינען מײן
ברויט? נו, וועל איך ווערן א דינסט...

כאַרבע האָט איבערגעחזרט פאַר זיך די דאָזיקע רייד, סױ-
לעמאַס, און זיך געשפירט דערנידעריקט:

— זי קען דאָס טאָן! ביי איר איז רעכט, גיין ווערן א
דינסט... אפילו היינט!

דאָס האָט אים נאָכמער אונטערגעזאָגט, אַז ער דאַרף איר
גיין איבערבעטן. וואָס וועט פון איר ווערן? און וואָס וועט
פון איר? און ווערן? און פאַרוואָס? איז זי אים דען נישט
טריינגעווען? האָט ער זי דען נישט ליב? איז אים דען נישט-
פריילעכער געוואָרן אויפן האַרצן. זינט ער האָט חתונה-גע-
האַט? געוואוסט, אַז ער האָט א שטוב. געקראָגן אן אויער
פאַר זיינע רייד. איר פנים האָט אים אומעטום באַגלייט.
אירע אויגן האָבן אים אומעטום נאָכגעקוקט. וואַרים. מיט
ליבשאַפט. ווי א סינד.

— זיך דערפילט יינגער, יינגער...

געפירט פון אַזעלכע געדאַנקען, איז כאַרבע געקומען צו
דער טיר פון סולעמאַס חברטע. ער איז געשטאַנען, ווי א גנב

פארן ריכטער, און געווארט אויפן אורטייל. די חברטע האָט אים געזאָגט, אז זי, סולעמאַ, איז נישטאָ ביי איר. נאָר ער האָט פון דער טיר נישט געוואָלט אוועקגיין. געשטאנען אָן רייד. ווי צוגעשטאנען, מ'זאָל אים געבן אַ נדבה, מ'זאָל אים פאָרט געבן די נדבה...

— איך ווייס... — האָט ער געשעפטשעט — סולעמאַ וויל מיך ניט זען... זי איז גערעכט... אָבער... איך בין ניט שולדיק... גרייט דעם קאַפּ צו שפּאַלטן, זי זאָל זען, אז איר בין ניט שולדיק...

די חברטע האָט נאָך די רייד נישט געקענט איינשטיין ביי דער טיר. זי איז גיך אוועק. נישט געוואָלט ווייזן, אז טרערן האָבן זיך אַ דרייגעטאָן אין אירע אויגן. אוועק און זיך היפש געזאַמט. פון אַ פאַרמאַכטן צימער האָבן זיך געהויבן צוויי שטימען. איינע די אַנדערע אַריבערגעיאָגט. ביז ביידע זיינען אַנטשוויגן געוואָרן. און די חברטע איז אַרויס, שלעך פנדיק פאַר אַ האַנט סולעמאַן, צו דער טיר, צו כאָרכען, וואו די שוועל האָט זיי ביידע צעטיילט. די זעלביקע שוועל האָט זיי ביידע פאַראייניקט. די חברטע האָט כאָרכעס האַנט צוגעטראָגן צו סולעמאַס און, ווי אַ זיגערין, פריילעך געפרעגט:

— מיט וועמען ווילט איר לעבן, כאָרכע, מיט די הייליקע בילדער אָדער מיט סולעמאַ?

— מיט סולעמאַן. — האָט כאָרכע שטיל געענטפערט.

— מיט וועלכן גאָט האָט איר חתונה געהאַט? — האָט די חברטע ווייטער געפרעגט — מיטן גאָט פון קלויסטער אָדער מיטן גאָט פון ליבע?

— ליבע. — האָט כאָרכע שטיל געענטפערט.

— וועט איר אויפהערן ריידן אין שטוב וועגן רעליגיע, געטער און הייליקע בילדער?

— יאָ.

— און די מאַמע, מיט איר צלם און מאָראַל, וועט זיצן געזונטערהייט ביי זיך אין דער היים?

— איינשטימיק.

— טאָ זאָל זיין אין אַ מזלדיקער שעה!

די חברטע האָט טריומפֿירנדיק גענומען כאָרכעס האַנט אונטער איר אָרעם, סולעמאַס האַנט אונטערן צווייטן אָרעם און מיטן יונגן פּאַרפּאַלק אַריבער די שוועל פון הויז.

א וואָנט אין דער מיט

די ווענט פון כאָרכעס וואוינונג האָבן ווידער געהערט קור שן און געפליסטער. סולעמאַס האָט געפלאַטערט פון פֿרייד. אין די צימערן איז ליכטיקער געוואָרן, וואַרימער, היימלעכער. דער טויער האָט איר אויפגעהערט ציען אין דרויסן אַרויס. זי האָט אויסגעמיטן די בליקן פון די שכנים. מורא־ געהאַט פאַר דער שכנטעס פּראַגן. איז געבליבן אין שטוב גאַנצענע טעג. האָט אויפגענומען די חברטע אָדער זיך פאַר- טאָן אין דער באַלעבאַטישקייט. טשאַלאַ, די דינסט, האָט דערשפירט אַן אייגענע, דערשפירט צוגעלאַזנקייט און פאַר- געסן, אַז ס'איז אַ באַלעבאַסטע. אפילו גענומען באַרלידן די שוויגער. ביז סולעמאַס האָט איר געזאָגט:

— ניט שיי, טשאַלאַ, פון אייער זייט, וואָס איר רעדט אַזוי וועגן מיין מאַנס מוטער. זי איז פאַרט מיין שוויגער. נו, איז זי אַ פרומע קריסטין. איז וואָס האָט איר אויף איר צו ריידן שלעכץ?

כאָרע, קומענדיק אַהיים, האָט אין אַ פּאַסיקער מינוט, ווען סולעמאַס איז אַרויס אין גאַס עפעס איינקויפן, אַ פרעג- געטאָן:

— טשאַלאַ, ווי איז געווען די באַלעבאַסטע?

— זייער גוט, סעניאָר. — האָט די דינסט געענטפערט מיט ציטערדיקן רעספעקט.

— נישט געוויינט?

— נאָ, סעניאָר,

— זי האָט אייך עפעס געזאָגט?

— נאָ, סעניאָר. נאָר... ווען איר זאָלט וויסן...

— וואָס?

— זי האַלט דאָך אַזוי הויך אייער מאַמע!

— אַזוי נאָר?

— סי, סעניאָר! זי האָט וועגן אייער מוטער די העכסטע
מיינונג.

דערפאַר, אז סולעמאַ איז אַרײַנגעקומען, האָט כאָרבע זיך
אַרומגעדרײט אַרום טיש, ווי ער וואָלט געהאַט אַ פול מױל
מיט ווערטער, און נישט געוואוסט ווי אָנצוהײבן. ער האָט
זיך פאַרגנבעט צו איר מיט הייסע אויגן. געוואָלט זיך דער-
נענטערן, אָבער נישט געוואגט. נאָר, ווען סולעמאַ האָט זיך
פאַרבייגעשאַרט, פאַרענדיק זיך אַרום דעם קרעדענץ, האָב
ער זיך איבער איר אַרײַבערגעבױגן און אײַנגעגראָבן אַ קוש
אין נאַקן. סולעמאַ האָט געשוויגן. האָט ער נאָכאַמאָל זיך
אײַנגעגראָבן מיט די ליפן און געקושט. סולעמאַ האָט זיך
אױסגעדרײט, ווי פאַרוואונדערט:

— וואָס עפעס?

כאָרבע האָט מיט אַ שמײכל אַוועקגעמאַכט:

— אָט... אזוי זיך...

ביי דער וועטשערע, שמועסנדיק וועגן פאַרשיידענע זאַכן,
האָט ער דערצײלט:

— ווייסט, סולעמיטאַ, כ'האָב געטראָפן אײַגנאַסײַאָן... האָט
ער מיך געוואָלט אײַנבעטן, איך זאָל מאַכן, אז די מאַמע
זאָל ווידער אָנהײבן קומען. ער...

אין כאָרבען זײנען די ווערטער פאַרקױלט געוואָרן. ער האָט
געזען, ווי סולעמאַ האָט אויפגעהערט עסן און אַראָפגעלאָזט
די אויגן. זי איז געוואָרן בלייך, פאַרלוירן, שטום.

— וואָס איז דיר, סולעמיטאַ? — האָט ער אַ פרעגדע-
טאָן און זיך אויפגעהױבן פון בענקל.

סולעמאַ איז אויפגעשטאַנען, אײדער ער האָט זיך דער-
נענטערט, און איז גיך אַרויס פון צימער.

כאָרבע איז איר נאָכגעלאָפן, האָט אָנגענומען פאַר די
הענט. געבראַכט וואַסער. פונקט ווי אַ בײן וואָלט זיך איר
אין האַלדז געשטעלט. און, זעענדיק, אז ער קען פון איר קײן
וואָרט נישט אַרױסקריגן, געזאָגט:

— שוין, שוין, שוין... כ'פאַרשטיי... דאַרפסט מיר נישט
אַרײַנלײגן קײן פּינגער אין מױל... כ'פאַרשטיי... די מאַ-
מע... וועט זי נישט קומען... וועל איך זאָגן, אז נײן... גוט?
נאָך אַ לאַנגן אײַנטענהן האָט סולעמאַ גענומען רײדן. זי
האָט גערעדט שטילער ווי שטענדיק, כמעט געשעפּטשעט:

— איך האָב געמיינט... כ'וועל דיך בעטן... געוואָלט גיין
היינט... דו מיט מיר...

— וואו?

— אין יידישן טעאטער... א גרויסער אקטיאָר... גע-
הערט... אזוי שיין...

— אָבער... איך? א קריסט אין יידישן טעאטער? וואָס
וועל איך פארשטיין?

— טאָ מיט וועמען זאָל איך גיין? — סולעמא האָט זיך
געחידושט, פאָרוואָס ער וויל עס נישט טאָן פאַר איר — ווער
וועט מיך באַגלייטן אַהיים? אזוי שפעט באַנאַכט... איינע
אַליין...

ער האָט איינגעשטימט. איינגעלאָרן די חברטע און צו-
זאַמען געגאַנגען.

נאָר אין טעאטער איז אים גיך געוואָרן לאַנגווייליק. ער
האַט נישט געקענט איינהאַלטן אַ געניץ, איין מאָל און נאָך
אַ מאָל. סולעמא האָט אים שטיל איינגערוימט אין אויער:
— כאַרביטאָ! ווי שעמסטו זיך נישט? מ'זעט דאָך...

— וואָס קען איך זיך העלפן? — האָט ער זיך פאַרטייל-
דיקט — די סצענע איז שיין. די אַקטיאָרן זיינען שיין. זיי
שפילן שיין. נאָר פאַר מיר איז עס לאַנגווייליק... וואָס בין
איך שולדיק? איך פארשטיי זיי נישט, איז מיר לאַנגווייל-
ליק... וואָס בין איך שולדיק?

די יונגע פרויען האָבן נישט פאַרשטאַנען, ווי אזוי קען
מען אזוי ריידן, און די חברטע האָט אים אַריינגעשושקעט:
— אזא אינטעליגענטער מענטש ווי איר!... א שאַנדע...

אויף דער סצענע איז אזא קינסטלער...

— יא, א קינסטלער... אָבער, וואָס קען איך מאַכן? ס'איז
פאַרט נישט מיין שפראַך און ס'איז נישט מיין גע-
שמאַק... אז ס'איז מיר פאַרט פרעמד!

ער האָט געוואָלט אַרויסגיין, כאַרבע, נאָכן אַקט. געוואָלט
בלויבן אין אַ קאַפּע-הויז ביז נאָך דער פאַרשטעלונג. סולע-
מא מיט דער חברטע האָבן אים איינגעבעטן, ער זאָל מיט זיי
בלויבן. ניט-שיין, האָבן זיי אים געמוסערט. איז ער געבליבן.
נאָר ער איז געזעסן צווישן ביידע יונגע פרויען, שטיל און
פאַרלאַנגווייליקט, בעת זיי האָבן אין געשפּאַנטקייט זיך גע-
צויגן און געהויבן צו דער בינע, צום שפּיל און צו די אַר-

מיסטן. ער איז געזעסן, ווי ער וואָלט געווען איינער אַליין,
אַ פרעמדער, ווי עס וואָלט געווען אַ וואַנט, וואָס האָט זיי
אַפגעטיילט, די צוויי נאָענטע, אייגענע מענטשן.

נייע וואַלקנס

ביים אַרויסגיין פון טעאָטער האָט אַ יונגערמאַן זיך פאַר-
נויגט צו סולעמאַן. באַגריסט, ווי ער וואָלט זיך דערפרייט.
סולעמאַ האָט אים אָפגעדאַנקט מיט אַ ברייטן שמייכל און
מיט איר דינינקן שטימעלע אַריבערגערופן איבער עטלעכע
מענטשן:

— וואָס מאַכט איר, סעניאָר לינעצקי?

דער יונגערמאַן האָט זיך דערנענטערט און אונטערגע-
טראָגן אַ האַנט. ענטפערנדיק מיט איר הענטל, האָט סולע-
מאַ אָנגעוויזן אויף כאַרעל און איר חברטע:

— באַקענט אייך, סעניאָר לינעצקי! אָ, ווי לאַנג מיר

האָבן זיך עס שוין נישט געזען!

דער יונגערמאַן האָט אויסגערעכנט:

— אַ זעקס יאָר געוויס. אַזאַ לאַנגע צייט!

זיי האָבן זיך צערעדט וועגן נאָענטס און פרעמדס. אויס-
געפרעגט וועגן געזונט און לעבן. און, אַריבערגייענדיק צום
אָוונט, האָט סולעמאַ, אַ צופרידענע, מיט אַ קלינגענדיקן גע-
לעכטערל, דערציילט:

— מיין מאַן, סעניאָר לינעצקי, האָט אונדז גענומען אין
יידישן טעאָטער. ער פאַרשטייט נישט קיין יידיש...

— איך ווייס. — האָט דער יונגערמאַן באַמערקט — נאָר
עפעס מוז אייער מאַן שוין פאַרשטיין...

— אָ, ניין! — סולעמאַ האָט געלאַכט מיט אַ דריבנינקן
געלעכטער — איך האָב אים נישט געלערנט קיין יידישע
זאַכן. פון מיר האָט ער זיך קיין יידיש נישט געקענט אויס-
לערנען. און אין די יידישע געזעלשאַפטן בין איך אויך אַ
לאַנגע צייט נישט געגאַנגען, זינט איך האָב התנהגעהאַט...
איר פאַרשטייט? מיר האָבן אוועקגעשטעלט אונדזערע פּרי-
וואַטע זאַכן אין אַ זייט... איך ברענג אים נישט מיין נאָט
אין שטוב אַריין און ער ברענגט ניט זיין נאָט אין שטוב
אַריין... איאָ, כאַרכיטאָ?

— אזוי איז עס. — האָט כאָרע געענטפערט מיט דער זעלביקער ווייבקיט.

— וואָס פאַר אַ וואונדערלעכע שותפות! — האָט ליי-נעצקי איבערגערעדט — שוין לאַנג, אַז איר היט זיך אזוי, צו זיין גלייך אויף גלייך?

זיי האָבן געלאַכט. געפלאַפלט. אַנשטאָט פאַרן זיינען זיי געגאַנגען. סולעמאַ האָט געבעטן:

— אזאָ שיינע נאַכט... גוט צו שפּאַצירן...

נייענדיק, האָט לינעצקי דערציילט, אַז די צייט איז אַ פריילעכע, אין דער שטאָט. פאַראַן אַ סך אינטערעסאַנטע זאַכן. אויסער טעאַטער, זיינען דאָ גרויסע יידישע רעדנער. און אונטערנעמונגען יידישע, זייער-אינטערעסאַנטע. שוין לאַנג אַזעלכעס נישט געווען און נישט געזען. און ער, ליי-נעצקי, לאָזט גאַרנישט דורך. ער גייט יעדן טאָג און עס ווערט אים נישט נמאָס:

— דען פאַראַן אַ סך געלעגנהייטן אַזעלכע?

סולעמאַ האָט געהערט. אין איר איז אויפגעקומען אַ געפיל פון קנאה און זי האָט פאַר אים געזאָגט, קאַפּריזנע:

— אָ, וואָס פאַר אַן עגאָיסט איר זיינט! פאַרוואָס זאָלט איר אַליין הנאה-האַבן?

— עגאָיסט? איך? — לינעצקי האָט אַרויסגעוויזן ברייט-האַרציקייט — אָ, ניין! אויב איר ווילט, קען איך איך איינ-לאַדן. מיטן גרעסטן פאַרגעניגן!

און, אַנקונדיק דעם מאַן, וואָס מיטן אַראָפּגעלאָזטן קאָפּ, צוגעגעבן:

— נאַטירלעך, אויב אייער מאַן וועט דערלויבן...

סולעמאַ האָט זיך געוואָנדן צום מאַן. אים געזען, כאָר-כען, אַ פאַרטוענעם. האָט עס איר פאַרדראָסן. און דערפאַר געפרעגט, צי ער האָט טאַקע נישט געהערט, וועגן וואָס מ'רעדט דאָ:

— כאָרכיטאָ! — האָט זי אים פאַרגעוואָרפן — מ'רעדט דאָך צו דיר! מ'האַט דאָך דיר געפרעגט! וואָס ביסטו דאָס אזוי פאַרטאָן?

ער האָט זיך אויפגעכאַפט, כאָרע, ווי פון שלאָף, אַ טרייסל-געטאָן מיטן קאָפּ, ווי צום אויסניכטערן זיך, אָבער נישט געקענט באַהערשן די צעטומלמקייט:

— יא... געפרענט... וואָס? אַך, יא... וואָס האָסטו מיך
צו פרעגן? איך לאָז דיך נישט? דו... פארשטייסט... אויב
דיר איז אינטערעסאַנט... טאָ גיי, גיי מיט פאַרנעניגן...
און, צוריקגעווינענדיק דאָס גלייכגעווייכט, זיך געוואַנדן
צו לינעצקין:

— מיט פאַרנעניגן, סעניאָר! אַ דאַנק פאַר אייער גוטס-
קייט! נעמט מיט סולעמאַן, מיטן גרעסטן פאַרנעניגן!
אויפן אַנדערן טאָג האָט לינעצקי טאַקע מיטגענומען סור-
לעמאַן אין אַ טעאַטער. אין דעם טעאַטער האָט אַ פרוי באַ-
דאַרפט ריידן וועגן יידישן לעבן אין ווייטע לענדער. כאָר-
כע איז לינעצקין געווען דאַנקבאַר און אַרויסגעוויזן העפלעכ-
קיט, האָט קאוואַלעריש צוגעטראָגן דער פרוי דעם מאַנטל
און אָנגעטאַן. זי, סולעמאַ, האָט אים געפרואווט נאָך אַ מאָל
בעטן, ער זאָל מיטגיין.

— וואָס אַרט דיר? — האָט זי אים געפרואווט איינריידן.
כאָרעקע האָט זיך אָבער באַפרייט און זיך פאַרנעמפערט:
— איך האָב אַ סך צו אַרבעטן... קאַרעספּאַנדענץ... רע-
כענונגען... הינטערשטעליק אין באַנק...

ווען זי איז אַרויס, איז ער אָבער געבליבן שטיין ביי דער
טיר. זיך צוגעהערט צו די טריט, צו די דרייבניקע און פעסט-
מאַנסבילשע טריט. די קליינע קלעפעלעך האָבן זיך אַריינגע-
גענאַסן אין די שווערע. זיי האָבן אָפּגעהילכט אין זיינע
אויערן, אַרויפגעקראַכן אויף זיין נאַסן און אַרויף ביזן שאַר-
בן. וואָס־מער זיי האָבן זיך דערווייטערט, די טריט, אַליץ-
שטאַרקער האָבן זיי אָפּגעהילכט אין זיין מאַרדן. און, ווען זיי
האָבן שוין געהאַלטן ביים פאַרשווינדן, האָט ער דערהערט
זייער עכץ קלאַפּן, ווי מיט העמערלעך, אין די אויערן אַראָפּ,
אַראָפּ, ביזן האַרצן אַריין.

צווייטל

דאָס, וואָס לינעצקי איז געוואָרן אַן אָפּטער אַריינגייער
צו סולעמאַן אין שטוב אַריין, האָט כאָרעקע געפרייט אין
געקערענט. געפרייט, ווייל סולעמאַ איז געוואָרן מער־אויפֿ-
געלייגט, פרייער, לוסטיקער. און געקערענט, ווייל זי האָט
גענומען צופיל ריידן פון לינעצקין. און ער, כאָרעקע, האָט
אים צראָפּט געזען ביי זיך אין שטוב.

זיצנדיק ביים טיש, האָט סולעמאַ געהאַט עפעס צו דער-
ציילן:

— ער איז אזא מאָדנער...

— אַך, שפּילט ער שוין פּיאַנאָ!

— און, ווייזט אויס, ער איז רייך, דער לינעצקי...

כאַרבען האָבן די דאָזיקע רייד זיך גענומען שמעלן ווי אַ
ביין אין האַלדז. ער פלעגט זיי פּרוּווווּן רואיק אַראָפּשלינג
גען און פאַרנעסן. ער האָט אָבער נישט געקענט פאַרגעסן.
אין באַנק, זיצנדיק ביים פענצטערל און קאַנטראָלירנדיק די
צעטלען אין די חשבונות, האָט ער די ווערטער געהערט שטיל
שעפטשען אין די אויערן:

— ער איז אזא מאָדנער... אַך, שפּילט ער שוין פּיאַנאָ...

און, ווייזט אויס, ער איז רייך, דער לינעצקי...

די אַרבעט ביים פענצטערל איז אים געוואָרן שווער און
שווערער. די ציפּערן האָבן זיך ביי אים געלייגט ווי בליי
אויפן קאַפּ, די טעותים פאַרמערט, ביז ער האָט געקראָגן
פאַר דעם עטלעכע באַמערקונגען. עס האָט אים געזאָגט דער
באַנקירעפּערענט, אַז לעצטנס האָבן ביי אים זיך באַוווּזן
מיואסע פעלערן אין די ציפּערן.

— אַ באַנק — האָט דער רעפּערענט געזאָגט — דאַרף זיין

פונקט ווי דער רבּונזש-שלי-עולם: טאָר קיין טעות נישט מאַכן!
געזאָגט איז געזאָגט. געשריבן איז געשריבן. די באַנק, פונקט
ווי גאָט, דאַרף זיין אין איר חשבון אַלעמאַל גערעכט.

כאַרבען האָבן די ווערטער געפּייניקט. ער האָט גענומען
פעקלעך פּילן צו קאַפּ-ווייטיק. ווען די ציפּערן האָבן זיך נע-
פּלאַנטערט, ווי בליי געלעגן אויפן קאַפּ, האָט ער זיך גע-
טרייסט מיט די פּילן און געוואַרט אויף דערלייכטערונג. אין
אַ נאַכמיטאָג איז אים אָבער געוואָרן אַזוי איבלדיק, אַז ער
האָט געבעטן, מ'זאָל אים פאַרטרעטן אין דער אַרבעט. ער
קען זיך, האָט ער געזאָגט, אויף די פּיס נישט האַלטן. און
איז גיך אוועק אַהיים.

כאַרבען, קומענדיק צו דער טיר, האָט נישט אָנגעקלונגען.
ער האָט אליין געעפנט די טיר, פון דרויסן, מיט זיין שליסע-
לע, און לאַנגזאַם אַריין אין הויז. קלאַנגען פון פּיאַנאָ האָבן
זיך געטראָגן הינטער פאַרמאַכטע טירן און אַ שטימע, סולע-

מאס דינע שטימע, האָט זיך דורכגעשניטן דורך די כוואַ-
ליעס פון די פּיאַנאָ-קלאַנגען. די מוזיק און דאָס געזאָנג האָ-
בן זיך געוויגט.

כאַרבע איז לאַנגזאַם צוגעגאַנגען צו דער טיר, אין אַ ווינקל
אַריינגעקוקט דורך די לעכלעך פון די געשטריקטע פאַרהאַנ-
גען. נאָר איידער יער האָט עפעס דערזען, האָט דאָס שפּילן
און זינגען אויפגעהערט. מיטאַמאַל איבערגעריסן געוואָרן.
און סולעמאַ, לויפנדיק צו דער טיר, האָט גערופן שרעקעדיק
און דין:

— כאַרכיטאַ! וואָס איז, כאַרכיטאַ? אזוי פרי פון דער
אַרבעט?

כאַרבע אַ פאַרחלשטער, איז געבליבן שטיין ביי דער טיר
מיט אַ פאַרוואַרפענעם קאָפּ אויף אַהינטער, מיט פאַרמאַכטע
אויגן, און געענטפערט מיט אַ שעפטשען:
— שלעכט... נודיעט... אונטערן האַרצן...

לינעצקי האָט צערטלעך אַריינגעפירט כאַרבען אין צימער
אַריין. סולעמאַ איז געלאָפּן נאָך וואַסער, איז געווען אַ פאַר-
ציטערטע, האָט געשריען נאָך דער דינסט און, צוריקקומענ-
דיק, נישט געוואוסט, וואָס פריער צו טאָן. און, אַנטוקנדיק
כאַרבען אויף דער סאָפּע מיט ווייטיקלעך-צוגעמאַכטע אויגן,
געפרענט:

— אפשר אַ דאָקטער? אפשר רופן די גיכע הילף? כאַר-
כיטאַ? וואָס איז דיר?

זי האָט פאַר אים געקניט. מיט די פינגער געוועקט און
געגלעט דאָס געזיכט. געבעטן, ער זאָל עפעס זאָגן, ער זאָל
דערציילן:

— כאַרכיטאַ... זאָג! וואָס האָט פאַסירט? וואָס? גע-
פאַלן?

לינעצקי האָט געוויזן מאַנסבילשע שטאַרקייט. געהייסן
ברענגען היים וואַסער. געווארימט די פיס. געוואשן כאַרבען
האַרד און פנים מיט אַלקאָהאָל און געגעבן טראָפּנס. כאַרבע
האָט דערשפּירט די וואַרימקייט פון לינעצקיס הענט. די
וואַרימקייט האָט אים געפרישט. ער האָט געפילט אַ דאַנק
כאַרקייט צו די דאָזיקע פינגער און זיינע ערשטע בליקן, אין

אומבאָהאַלפּנקייט און דאַנקבאַרקייט, באַגלייט מיט שטילע
ווערטער:

— איר זיינט אזא גוטער...

און צו אים געשמייכלט מיט ביטערן שמייכל:

— איר... א גוטער מענטש... סענאָר לינעצקי... ווי א
ברודער...

און איינגעלאָרן צו בלייבן ביז איבער וועטשערע. לינעצ-
קי האָט אָבער אָפּגעזאָגט:

— מיטן גרעסטן פאַרנעניגן! נאָר נישט היינט. זיך אָפּ-
גערעדט...

כאָרבע, שמייכלענדיק, האָט פאַרזשמורעט די אויגן:

— אין אַוונט... אָפּגערעדט... מסתמא א ליבע... א

פרוי... הע?

— א ליבע? — האָט לינעצקי אָפּגעשלאָגן די רייד —

אויב אין אַוונט, מוז שוין זיין א ליבע? נישטאָ קיין אַנדער-
רע זאכן צו טאָן אין אַוונט?

כאָרבע האָט די ווערטער זיך אַריינגענומען אין קאָפּ אַרײַן.

לינגנדיק אין בעט און עסנדיק די זופ, וואָס סולעמא האָט
אים אונטערגעטראָגן צו וועטשערע, האָט ער, כלאחריד, שטיל אַ
פּרעגנעמאָן:

— אמת, סולעמא, דער לינעצקי איז א וואוילער בחור?

— יא, זייער א וואוילער. — האָט סולעמא צוגעשטימט

— א סימפאטישער מענטש.

— מיך וואונדערט טאקע, — האָט כאָרבע פאַרגעזעצט

— וואָס דו ביסט געווען באקאנט מיט אזא וואוילן בחור,

איידער מיר האָבן חתונה געהאַט, און האָסט אים נישט

אויסגעקליבן... ער שפילט... דו זינססט... ער אין יידישן

טעאטער... דו אין יידישן טעאטער.. און וואָס איך? איך

זינג נישט... קיין יידיש פאַרשטיי איך נישט... א גוי... און

קיין שענערער פון לינעצקין ביז איך אויך נישט... איז וואָס?

סולעמא האָט צעפנט אירע אויגן. פון זיי האָט אַרויס-

געשפאַרט פאַרוואונדערונג. פון פאַרוואונדערונג האָבן זיך

אַנגעצונדן פאַרגעפילן. פון פאַרגעפילן — שרעק. כאָרבעס

פנים האָט אויסגעזען צעפיבערט און זיינע ווערטער האָבן

געקלונגען ווי א ריידן פון היץ.

אין וועג

כאַרבע האָט פאַרהאַלטן די דינסט, פאַרבייגייענדיק, ווי
פאַרנישט מיינענדיק, און פאַרטשעפעט מיט אַ פראגעלע:

— די סעניאָראַ איז היינט אַרויסגעגאַנגען?

טשאַלאַ האָט הויך געענטפערט:

— נאַ, סעניאָק! די סעניאָראַ...

— שששש! — האָט איר כאַרבע איבערגעשלאָגן — צו
וואָס אזוי שרייען? איר קענט נישט ריידן, אַז קיינער זאָל
נישט הערן? יאָ... אזוי... איז דער סעניאָר לינעצקי היינט
געקומען?

די דינסט האָט נאָך נישט באַוווּזן צו ענטפערן, ווי עס איז
אַריין אין צימער סולעמאַ. אַריין, פּרעגנדיק:

— כאַרכיטאַ, האָסט מיר גערופֿן?

— אַ, ניין! — האָט כאַרבע געזאָגט אין פאַרלעגנהייט —

איך בעט טשאַלאַ... ריינע וואַסער, ריינע... קיין טיי וויל איך
נישט...

די דינסט איז אַרויס. סולעמאַ האָט אָנגעקוקט כאַרבען
מיט אומצוטרוי. געוואַלט עפעס זאָגן. דאָך זיך איינגעהאַלטן.
געשוויגן.

— וואָס קוקסטו אזוי אויף מיר? — האָט כאַרבע איבער-
געריסן דאָס שוויגן — וואָס איז דאָס פאַר אַ קוקן? וואָס
איז דאָס פאַר אַ מין שפּילן טעאַטער?

סולעמאַ האָט לייכט געשאַקלט מיטן קאַפּ. געלאָזט וויסן,
אַן ווערטער, אַז זי האָט נישט וואָס צו זאָגן. געשאַקלט
מיטן קאַפּ, באַדויערנדיק. כאַרבע האָט אָנגעשטרענגט די
אויגן, ווי ער וואַלט געוואַלט זען אַ זאַך, וואָס ער האָט
נישט געזען, און האָט צעפאַלדעוועט דעם שטערן. זאָרג איז
אים אָנגעלאָפֿן אויפֿן פנים. ער האָט געוואַרט, זי זאָל עפעס
זאָגן. וואָס-מער זי האָט געשוויגן, אַלץ-מער האָט זיך אויף
אים צעטאַנצט אויפֿגענונג. ביז ער האָט אויסגעשריען:

— הער אויף מיט דינע שטיק! ווילסט ריידן, רייד! נאָר

הער אויף מיט מיר צו מאַכן קאַמעדיעס!

סולעמאַ האָט זיך אָנגענומען מיט די הענט פאַר די היפֿ-
טן און, צוקלאַפֿנדיק מיט אַ פּיסל, דין, גיך, געזאָגט:

— אַהא! שוין עפעס דאָ! אַ נייסעלע...

— נישט מיינע! — האָט כאַרע אויסגעשריען.
 — נאָר מיינע? — סולעמא האָט נאָך אַלץ צוגעקלאַפּט
 מיטן פיסל — נו, זאָג שוין, זאָג, זאָג! איך זע דאָך, אז די
 ווילסט זיך קריגן...
 — איך?
 — ניון, איך?
 — אוודאי נישט איך! — איז כאַרע געווען זיכער —
 די ווייסט שוין, וואָס איך מיינ...
 — וואָס ווייס איך?
 — זי ווייס נישט... זע נאָר, זע! די גאַנצע וועלט ווייס
 און זעט, נאָר זי איינע ווייס נישט...
 — וואָס? רייד! לאָמיר שוין הערן אַ וואָרט! אפשר ליי-
 נעצקי? אַהאַאַ...
 — אַהאַאַ!! — כאַרע האָט זיך איינגעבויגן אין דרייען
 און קלאָניש נאָכגעמאַכט — זי ווייס נישט... איך דאַרף
 איר זאָגן!

סולעמא האָט נאָכמער זיך געוואונדערט:
 — אזוי גאַנאָר?! דאָס איז עס?! אייפערזוכט? לינעצקי
 שטייט דיר אין וועג? נישט פאַרגונען דעם ווייב, טאָמער
 קומט אַרײַן אַ מענטש אין שטוב און דער אומעט ווערט
 אויף אַ ווײַלע פאַריאַנט... אַהאַאַ?!
 כאַרע איז געשטאַנען מיטן פנים אויסגעדרייט צו דער
 וואַנט. געוואָלט אויסהערן אַלץ, וואָס זי, סולעמא, וועט אים
 האָבן צו זאָגן. נאָר, הערנדיק, אז זי איז אַנטשוויגן געוואָרן
 און האָט נישט בדעה פאַרצוזעצן דאָס ריידן, האָט ער זיך
 אָפּגערופּן:

— און, אז איך פאַרגין נישט, איז וואָס? אַן עוולעה? איין
 מאָל איז דיר ווייניק? וויפּל מענער דאַרפסטו האָבן?!
 — וואָס? — סולעמא האָט אַרויסגעלאָזט אַ קוויטש, ווי
 מ'וואָלט זי איבערגעשראַקן אויף טויט — אַ! אַ! דאָס?
 איך...

און אויסגעבראַכן אין געוויין. איינגענראָבן ס'פנים צוויי-
 שן ביידע האַנטפלאַכן און געיאָמערט. אַרײַן אין שלאַפּציי-
 מער און אַנידערגעפאַלן אויפן בעט.
 סולעמא איז נאָך געלעגן און געוויינט, ווען לינעצקי האָט
 אַנגעקלונגען. זי האָט נישט געהערט, ווי די דינסט איז צו

איר אריין און אָננעזאָגט וועגן זיין קומען. און, אז זי האָט דערהערט, האָט זי נישט געוואוסט וואָס צו זאָגן: צי ער זאָל אַרײַנגיין אָדער נישט. איז די דינסט געשטאַנען ביים בעט, געקוקט אויף דער יונגער באַלעבאַסטע, וועלכע איז געלעגן צעבויגן, ווי אַ פּראַגע־צײכן, און געוואַרט.

לינעצקי האָט זיך אַרומגעדרײט איבערן וועסטיבל. ער ער האָט געהערט דאָס שליוכצן, וואָס אין שלאָפּצימער. ער האָט געהערט, ווי דער באַלעבאַסט פון שטוב, כאַרכע, האָט גערופן די דינסט. געזען, אז קײנער פאַרנעמט זיך נישט מיט זיין קומען. האָט ער פאַרשטאַנען, אז ער איז געקומען אין אַ שלעכטער צײט און איז אַן איבעריקער. אז די דינסט האָט זיך אַרויסגעשאַרט פון שלאָפּצימער, האָט ער זי גע־וואַלט פאַרהאַלטן, פרעגן. זי האָט אָבער אויפּגעהויבן די הענט, גלייך ווי זי וואַלט געוואַלט זאָגן, אז נאָר איין גאָט אין הימל ווייסט, וואָס דאָ קומט פאַר, אים אויסגעמיטן און איז אַוועק אין קיך. האָט לינעצקי שטיל געעפנט די טיר און, ווי פון אַ שווערן חולה, זיך אַרויסגעשלייכט פון הויז.

דער ווידערשטאַנד

ביז שפּעט אין דער נאַכט האָט כאַרכע געבעטן בײַ סולע־מאַן, זי זאָל אים מוחל־זײן. אַרײַנגערעדט, אז דאָס איז גע־קומען איבער זיין פילן זיך נישט גוט. אז אַ מענטש איז קראַנק, האָט ער געזאָגט, קומען אים אַלערליי נאַרישקײטן אין קאַפּ אַרײַן. נו, איז ער אַרויס מיט אַזעלכע רײד וועגן לינעצקי.

— גלייכסטו דען, — האָט ער געפליסטערט, לינגדיק נעבן איר, אז אונטערגעוואַרפענער —, אז איך קען דיך חושד־זײן? נאַרעלע, וואָס פאַלט דיר אײן? סולעמאַ איז אָבער נאָך אַליץ געווען אַן אָנגעברוגזטע. זײ נע אַנצוהערענישן וועגן לינעצקײם קומען, דאָס נאַכפּרעגן זיך בײַ דער דינסט, צי לינעצקי איז געווען אין שטוב, זײ נען איר פון קאַפּ נישט אַרויס. האָט זי געענטפּערט מיט אומקלאַרע רײד, אז ס'איז שווער געווען פון זײ צו פאַר־שטײן, צי זי איז איבערגעבעטן אָדער ברוגז:
— סי, סי, סי... מיר קענען אײך, מענער... אַ פּרוי איז

ביי אייך ווי א שאפע... איר מענט אלץ... נאך טאָמער וויי-
זו מיר, פרויען, עמיצן א גלייך פנים, האָט איר באַלד מורא,
אז אפשר וועט אן אנדערער וועלן טאָן דאָס זעלביקע, וואָס
איר אַליין טוט קעגן אנדערע פרויען...

כאַרבע האָט זיך געמאַכט נישט-פאַרשטייענדיק און, אַנ-
שטאָט רייד, געענטפערט מיט קושן.

אין דער פריי, צו דער אַרבעט, איז כאַרבע אַוועק א דער-
מונטערטער, א פריילעכער. אַוועק, ווי א טאָג נאָך דער
חתונה, מיט צעוואַרימטע אויגן. און אין באַנס געשטאַנען
אן אויפגעהייטערטער, א דירעוודיקער, גרייט אַלעמען צו
זאָגן א וואָרט מער איידער א וואָרט ווייניקער. פון דעס-
וועגן האָט ער נישט געקענט אויסהאַלטן די נאַנצע אַרבעט-
צייט און בייטאָג אָנגעקלונגען אהיים. געבעטן ביי דער
שכנמע, זי זאָל אזוי גוט זיין און אַריינרופן סולעמאַן צום
טעלעפאָן, צוליב א זייער-וויכטיקער זאַך. סולעמאַן איז באַלד
געקומען, אין איין געאיי. געמיינט, אז עפעס שרעקלעכס
האָט פאַסירט, און דערפאַר גיך א פרעג-געטאָן, מיט מורא:

— וואָס איז? פילסט זיך עפעס נישט גוט?

כאַרבע האָט געענטפערט מיט א געלעכטערל. ניין, עס
האָט גאָרנישט פאַסירט: דאָס האָט ער זיך נישט געקענט
איינהאַלטן, האָט ער איר געזאָגט, און געוואָלט וויסן, וואָס
זי מאַכט:

— פילסט זיך גוט?

— יא. — האָט סולעמאַ געענטפערט און זיך קוים גע-
קענט באהערשן, וואָרום דאָס אַרויסרופן דורכן טעלעפאָן איז
ביי כאַרבען געווען א זעלטנקייט — וואָס איז דען?

— ע, גאָרנישט. נאָך געוואָלט וויסן, צי דיר איז אומע-
טיק.

— ניין.

— ביסט אַליין?

— ניין. לינעצקי איז דאָ. ער איז געקומען א טויט-אי-
בערגעשראָקענער. ווייל נעכטן... דו געדענקסט דאָך... ער
האָט געמיינט, ווער ווייס, וואָס האָט פאַסירט... איז ער
געקומען צו לויפן...

כאַרבע האָט זיך נישט געאיילט צו ענטפערן. אויסגעהערט.

געווארט א וויילע. נאָר פּלוצלינג האָט ער הויך אויסגערוּפּן:

— אויף ווידערזען!

און מיט א זעץ אַנידערגעוואָרפּן דאָס טעלעפּאָן-טרייבל
אויפן אַפּאַראַט.

אהיים איז כאַרעכע געקומען שפעטער ווי יעדן טאָג. ער
האָט זיך אַרומגעדרייט אין די גאַסן. נישט געוואַלט קומען
אַן אויפגערגענטער. און, ווייל ער האָט נישט געוואוסט, ווי
אזוי אַריינצוגיין אין שטוב, האָט ער אָפּגעצויגן אַ שעה נאָך
אַ שעה. דאָך איז ער מיט דער זעלביקער אומקלאַרקייט אין
קאָפּ געקומען אַהיים. סולעמאַ האָט זיך געוואונדערט:

— אזוי קומט מען אַהיים? און דער קוש וואו איז?

כאַרעכע איז אָן חשק צוגעגאַנגען און צוגעלייגט זיינע ליי-
פּן. סולעמאַ האָט אים באַגלייט מיט די אויגן צו דער סאָפּ-
קע און געפרעגט, פון דער ווייטנס, מיט אומצוטרוי:

— ווידער קאָפּ-ווייטיק?

און נאָכדעם אים געבראַכט צום טרינקען. געבראַכט פּילן.
ער האָט געשלאנגען, געטרונקען און געשוויגן. געבעטן, זי
זאָל אויך שווייגן:

— דער קאָפּ קען נישט פאַרטראָגן קיין רייד...

נאָך וועטשערע איז געקומען לינעצקי. סולעמאַ האָט ביי
כאַרעכע עטלעכע מאָל איבערגעפרעגט, צי זאָל זי גיין אין
טעאַטער, אויף לינעצקיס איינלאַדונג, און כאַרעכע האָט איר
יעדעס מאָל געענטפערט:

— וואָס פּרעגסטו ביי מיר? אַז דיר געפעלט, גי!

נאָר, אַז לינעצקי האָט אויף איר געוואַרט און סולעמאַ
האָט זיך געגרייט אַרויסצוגיין, האָט ער פאַרפירט אַ שמועס:

— ווי גייען עפעס די געשעפטן?

— גוט. — האָט לינעצקי געענטפערט — ניט צום פאַר-
זינדיקן.

— האָט איר עס אזוי פיל צייט, — האָט כאַרעכע ווייטער
געפרעגט, — וואָס איר קענט בייטאָג אַוועקגיין פון גע-
שעפט?

— יאָ. ניט צו פאַרזינדיקן. — האָט לינעצקי געענט-

פערט — דאָס געשעפט גייט שוין אויך אָן מיר.

— אויב אזוי, — איז כאַרעכע געוואָרן צודרינגלעך —

פאַרוואָס זשע האָט איר נישט חתונה?

לינעצקי האָט געשמייכלט:
 — היינטיקע צייטן... התונה-האָבן... היינטיקע פרויען...
 ווער דארף נעמען אַ יאָך אויף זיך?
 — אזוי? — כאָרבע האָט נישט געקענט באַהאַלטן זיין
 אויפֿרעגונג — אַן אייגענע פרוי איז אַ יאָך... און אַ פֿרעם-
 דע פרוי? אַ פֿרעמדע פרוי איז צוקער-זיס... הע?
 — וואָס רעדסטו? — האָט סולעמאַ זיך אַרײַנגעמישט,
 שטייענדיק שוין אַן אָנגעטוענע צום אַרויסגיין — וואָס פֿאַר
 אַ ווערטער זיינען דאָס?
 — ווערטער? — האָט כאָרבע פֿלוצלינג אויסגעשריען —
 נישט קיין ווערטער! איך שפּאַס נישט! איך מײן עס ערנסט!
 און, אָנווייזנדיק מיט דער האַנט אויף סולעמאַ, אויסגע-
 רופן באַפֿעלעריש:
 — מ'נייט היינט נישט אין טעאַטער! גענוג געגאַנגען!!
 לינעצקי האָט געשטאַמלט:
 — איך... איר...
 כאָרבע האָט איבערגעהאַקט:
 — אזוי! אזוי!! איך ווייסט שוין אַליין!!
 לינעצקי, נישט געזעגענענדיק זיך, ווי די ווערטער וואָלטן
 אים אַרויסגעטריבן, האָט זיך אויסגעדרייט צום אַרויסגיין.
 — וואַרט, סעניאָר לינעצקי! — האָט סולעמאַ אויסגע-
 רופן אַן אויפֿגעקאַכטע — מיר נייען אין טעאַטער!
 לינעצקי האָט מיט אַנגסט געשאַקלט מיטן קאַפּ אויף ניין:
 — איך... ניין, סעניאָראַ!
 — ניי איך אַליין!
 סולעמאַ האָט האַסטיק אַ שפּאַן־געטאָן צו דער טיר. כאָר-
 בע, אין גרימצאָרן, האָט גערדאָט:
 — סולעעמאַ! געדענק!! גייסטו איצטער אַוועק, האָסטו
 נישט קיין שליסל צו דער טיר!!!
 סולעמאַ האָט מיט פֿאַראַכטונג אויסגעשפּינגן:
 — אויב שוין יאָ סטראַשען, טאָ וועלן מיר זען!!
 און, אויסלאָזנדיק דעם כעס צו דער טיר, אַ זעג־געטאָן
 און איבערגעלאָזט הינטער זיך די רייד און די פֿאַרהילכנדי-
 קע געשרייען.

זוכנדיק אַ טרייבט

סולעמא איז געגאנגען אַ צערודערטע, ווי אַ שיכורע. ביים אַריבערגיין די גאסן עטלעכע מאָל שיער אָנגעשלאָגן די נאָז אין פאַרביילויפנדיקע אויטאָמאָבילן. לינעצקי האָט זי אָנגעכאַפט פאַר אַ האַנט און געוואָרנט:
— זעט, ווי איר נייט! נאָך אַ האָר און איר ליגט אונטער די רעדער...

סולעמא האָט זיך אַרומגעקוקט. ווי ניט צו איר וואָלט מען גערעדט. און נאָכדעם, דערמאָנענדיק זיך די ווערטער, געזאָגט:

— נאָרנישט פאַרלירן... מ'שטיינס געזאָגט...
— ע! — האָט לינעצקי איר נעמוטיקט — צו שטאַרבן איז אַלעמאָל דאָ צייט. מ'וואָל אזוי זיכער זיין מיטן גליק, ווי מ'איז זיכער מיטן טויט...
— און איר וויצלט זיך נאָך? — סולעמא האָט אים מאָד-נע אָנגעקוקט. ווי נישט געטרויט זיינע ווערטער — עס ליגט אייך נאָך אין קאַפּ צו שפּאַסן?
לינעצקי האָט זיך געמיט צו זיין פריילעך.

— נאָר נישט מאַכן קיין טראַגעדיעס פון נאַרישע זאַכן! — ער האָט גערעדט אין אַ פּאָטערלעכן טאָן, ווי קעגן אַ קאַפּריזנעם קינד — וואָס איז דאָ אזוינס געשען? וואָס? טאָמער האָט מאַן-און-ווייב זיך צעווערטלט? איז וואָס, אז מ'צעווערטלט זיך? איז עק וועלט? דאַרף מען מאַכן דערפון אזא טראַגעדיע?

און, זעענדיק אז סולעמא שווייגט, גייט לאַנגזאַמער, קוקט אויף אירע טריט, ווי זי וואָלט זיי קאָנטראָלירט, האָט ער ווייטער געלאָשן דעם אָנגעצונדענעם כעס:

— הערט מיך אויס, סולעמא! ס'איז טאַקע אַלץ אמת... נאָר... איר זיינט ניט קיין נאַרישע פרוי. איך בין אויך ניט צום אַוועקמאַכן מיט דער האַנט. מיר פאַרשטייען אין וואָס דאָ גייט. ער, כאַרבע, איז אייפערזיכטיק. ער מיינט, ווער ווייס, וואָס עס קומט פאַר צווישן אונדז. ער קען אַנדערש נישט פאַרשטיין, ווי נאָר...

— אַווראי קען ער אַנדערש ניט פאַרשטיין! — האָט סו-לעמא איבערגעריסן לינעצקי — ער איז דען געוואוינט צו

פארברענגען אין געזעלשאפט? גיין אין טעאטער? זיך ווייזן פאר מענטשן? איז וואָס וואָלט ער געוואָלט? מיר זאָלן איר-ביק זיצן אין שטוב? קיינער זאָל נישט אַריינקומען? וואָס? — אָבער, אז איר לאַזט נישט ריידן! — האָט לינעצקי געדאַט פאַראיבל — לאַזט ריידן! אַ מאַן, דאַרפט איר גע-דענקען, איז אַ מאַן. אַ פרוי קלערט, אז מ'קען דעם מאַן נישט פאַר היטן, ער זאָל איר אָפּנאַר-רן. אַ מאַן אָבער דענקט, אז אַ פרוי מוז מען פאַר היטן, זי זאָל אים ניט אָפּנאַרן. מאַ פאַרוואָס האָט איר צו זיין אין כעס אויף באַרכען? ער מיינט... נו... אַ פּרעמדער מאַן קומט אין שטוב, ווען ער איז נישטאָ... מוזיק... פּיאַנאָ... געזאַנג... אליין... אומעטיק איז... ער איז נישט געוואוינט, אז מענטשן זאָלן קומען... און איר האָט דאָך פריער געוואוסט, אז באַרכע איז אַזאַ... די דאָזיקע ווערטער האָבן געפלאַנטערט סולעמאַן די פּיס. זי איז געגאַנגען אַלץ-לאַנגזאַמער און לאַנגזאַמער. געשוויגן און געטראַכט. געגאַנגען אַ פאַרחלומטע.

— הערט מיך אויס! — האָט לינעצקי אין איר אַריינגע-רעדט דורך דעם רויש פון דער גאַס — פּאָלנט מיר! לאָמיר בעסער היינט נישט גיין אין טעאטער און איר וועט גלייך זיך צוריקקערן אַהיים! זאָל אייערס דאָס מאַל איבערגיין און זאָל ער, באַרכע, נישט איבערקלערן די נאַרישע געדאַנקען זיינע! און איך וועל אויפהערן צו קומען. נו... איידער אזוי... פאַרשטייט איר דאָך... אַ היים איז וויכטיקער... שלום-בית... פאַמיליען-רו...

סולעמאַן האָט אויסגעהערט, איבערגעלייגט די געדאַנקען און אַנטשלאָסן געענטפערט:

— אַ, גיין! אַהיים וועל איך איצט נישט גיין. באַרכע וועט טאַקע מעגן מיינען, ווער ווייסט וואָס... ער וועט זיך דערפילן ווי דער שטאַרקער... זיך דערשראָקן, וועט ער זאָ-גן... אַ, גיין! אַהיים וועל איך איצט נישט גיין. זאָל געשען, וואָס עס וויל זיך! זאָל ער מיינען, וואָס ער וויל! איין מאַל פאַר אַלע מאַל דאַרף די זאָך אַנדערש ווערן. ער מוז פאַר-שטיין! ער מוז אַנדערש ווערן!

לינעצקי איז צוגעשטאַנען. איבערגעחזרט. נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל געבעטן, זי זאָל אַהיימגיין. נאָר זי האָט נישט

געוואָלט גיין. געזאָגט: „וועמען ליגט איצט אין זינען טעאָ-
טער?“ נאָר, כדי זיך נישט אונטערנעבן, פארטראַכט ווי
צו פארטרייבן עטלעכע שעה אין גאָס:

— ווייסט איר נאָר וואָס? — האָט זי פאָרגעשלאָגן ליי-
נעצקין — לאָמיר זיך נאָר באַקענען מיט אייער מיידל, מיט
וועלכן איר פירט זיך אַרום שוין עטלעכע יאָר און קענט
נישט אַדורכקומען. איר קענט זי אפשר אָפרופן? אַנו, טאָ-
קע! זאָלן מיר צוזאַמען פארברענגען אַ שעה, צוויי, אין גאָס!
אפשר אין אַ רעסטאָראַן. אַ פרעמדער מענטש... איר פאר-
שטייט? וועט דער קאָפּ זיך אויסלופטערן...

לינעצקי האָט נישט געוואָלט איינגיין. צוגעשטאַנען, זי
זאָל דווקא גיין אַהיים און נישט פארשארפן נאָכמער דאָס,
וואָס איז שוין געווען גענוג פארשארפט. סולעמאַ האָט אָבער
נישט געוואָלט זיך אונטערנעבן.

— קאַמף איז קאַמף! — האָט זי זיך איינגעשפּאַרט —
צוויי יאָר נאָך דער חתונה וועט ער מיך שוין אַוועקשטעלן
ווי אַ גנבטע? נו, איז גוט. זאָל ער! ער וויל זיין שטאַרק,
ווייל איר זיין שטאַרק!

און, כאַטש לינעצקי האָט זיך געווערט, אַפילו ווען ער
איז שוין געשטאַנען ביים טעלעפאָן און געקלונגען צו זיין
מיידל, מינע, האָט סולעמאַ איר שטאַרקייט פאָרט נישט
נאָכגעלאָזן. פארקערט, זי איז ערשט איצט געוואָרן פאר-
עקשנט. גראַד אין דעם, וואָס זי האָט פארטראַכט, צו באַ-
קענען זיך מיט דעם אומבאַקאַנטן מיידל און פארברענגען
מיט איר, דערשפירט איר פארטיידיקונג. און, נאָך פארן
באַגעגענען דאָס אומבאַקאַנטע מיידל, דערפילט אַ דערמור-
טיקונג און אַ טרייסט.

צו אַ צייל

זי האָט זיך געדונגען, מינע, וועגן איר קומען. דער פאָ-
טער האָט איר נישט געלאָזן: געזאָגט, אַז אַזוי שפעט אין
אַוונט גייט נישט אַ מיידל אַליין אין גאָס, צו אַ בחור, מעג
דער בחור זיין דער בעסטער באַקאַנטער. עס האָט נישט גע-
האַלפן דאָס איבערנעבן, אַז לינעצקי געפינט זיך מיט איר
רעד אַ פריינדין. לסוף איז דער פאָטער איינגעגאַנגען, גע-

לאָזט גיין, נאָר אַליין באַגלייט. געזען, אז לינעצקי זיצט
טאָקע מיט אַ פרוי און זיי וואַרטן, האָט ער זיי באַגריסן
פון דער ווייטנס, זיך געזעגנט און אזעק אַ באַרואיקטער.

מינע האָט אים פאַרענטפערט:

— ניט צו פאַרדענקען. אַ מיידל גייט נישט ביינאַכט אין
בוענאַס-איירעס איינע אַליין. און עלטערן זיינען עלטערן. זיי
ווילן דען שלעכץ?

סולעמאַ איז געוואָרן אַ פאַרצאַפלטע, הערנדיק ווי דאָס
נייבאַקאַנטע מיידל זינגט אויס די ווערטער און שפילט
דערביי מיט די אויגן, צעעפנט זיי גרויס און פאַרזשמורעט
זיי. סולעמאַן האָט זיך אויסגעדוכט, אז אפילו ווען זי וואָלט
נישט גערעדט, נאָר בלוז אזוי געשפילט מיט די אויגן, וואָלט
זי אויך פאַרשטאַנען, וואָס דאָס מיידל האָט געהאַט צו זאָגן.
די אויפגענונג פון דעם אָונט איז אין איר שנעל אויסגעריר-
נען און דער כעס געוואָרן איינגעלאָשן. אַ גוטסקייט און צו-
פרידנקייט האָט איר גענומען וואַרימען און צערטלען. זי האָט
פאַרגעסן אין כאַרעס צאָרן, געשריי און דראָאונגען פאַר
איר אוועקגיין פון שטוב. פאַרגעסן אין איר צעקאַכטקייט
קעגן כאַרען. די קינדערשע פריילעכקייט אויף מינעס פנים
האָט איר געגלעט, דערנענטערט, צוגעבונדן.

— סעניאָר לינעצקי! — האָט סולעמאַ נישט געקענט זיך
איינהאַלטן — איך מוז אייך זאָגן, פרייליך... אַנטשולדיקט,
פאַר מיינע קאַמפלימענטן... עטלעכע מינוט ערשט, אז מיר
ריידן... אַבער... ווען איך בין אַ בחור...

— אזוי? אזוי געפעל איך אייך? — האָט דאָס מיידל זיך
פאַרוואונדערט שמייכלענדיק און גרויס צעעפנט די אויגן,
ווי ביי אַ פופע, און אירע בעקלעך זיינען געוואָרן פולער און
ראָזעווער ווי פריער — סעניאָר לינעצקי, איר הערט?

סולעמאַ האָט אָנגעקוקט מינעס פאַרלוירנקייט, ווי אַ מאַ-
מע וואָס אַנטדעקט צום ערשטן מאָל ביי איר קינד אַ גע-
היימע ליבע, און געשמייכלט:

— יא. דאָס, וואָס איר הערט, סעניאָר לינעצקי! און איר
גייט און גייט און ס'נעמט נישט קיין ענדע... ע, לינעצקי,
— סולעמאַ האָט קעגן אים אויפגעהויבן אַ פינגער, דראָענ-
דיק און לאַכנדיק — איר זיינט נאָר קיין לייט ניט. אָט זע
איך אייערע פנימער, זע ווי זיי זיינען נאָרהיימיש. אזוי

קוקן נישט אויף זיך פרעמדע מענטשן... אז מ'קוקט אזוי,
איז מען נישט בלויז באקאנטע... איז, אויף וואָס וואָרט
איר?

לינעצקי האָט אויסגענוצט די געלעגנהייט צו הערן, וואָס
אַנדערע וועלן ריידן. געטרונקען און צוגעביסן, פון געגרייטן
קאפּעטיש, אויסגענוצט די געלעגנהייט, וואָס דאָס מויל איז
ביי אים געווען פול, צוגעברומט און געלאַכט. נישט פון
אונטערברומען און נישט פון לאַכן האָט מען געקענט פאַר-
שטיין, וואָס ער מיינט. אָנשטאַט ענטפערן מיט רייד האָט
ער אונטערנערקט טאָרט אויף טעלערלעך, געוויזן מ'זאָל
טרינקען, צובייסן. זיינע בליקן האָבן זיך געצונדן און ס'פנים
גערויטלט, ווען ער האָט זיך באַגעגנט מיט מינעס.

סולעמאַ האָט אָבער געצויגן לינעצקין פאַר דער צונג,
נישט געלאָזט אים אָפּקומען מיט שמייכלען און אויגן-רייד.
— וואָס זשע שווייגט איר? — איז זי אַריין אין דער
ראַלע פון אַ שדכנטע — גיט'ס נאָר אַ קוק ס'פּיצעלע קינד,
וואָס שעמט זיך צו זען! איך פרעג דאָך אייך! אז מ'האָט
אזא מיידל, וואָס קוקט מיט אַזעלכע פאַרליבטע אויגן...

— עפּא, עפּא! — האָט מינע זיך פאַרטיידיקט — צו
פיל, צופיל! סעניאָר לינעצקי קען נאָך מיינען און ווערן ביי
זיך גרויס...

— און, אז ער וועט מיינען? — איז סולעמאַ נישט נתפעל-
געוואָרן — איז וואָס, אז ער וועט מיינען? אַניט ווייס ער
נישט? און ער אליין, מיינט איר...

— ששש! — האָט לינעצקי זיך אַריינגעמישט, איינהאַל-
טנדיק דאָס לאַכן — זאָגט נישט אויס! אַצינד זע איך, אז
מ'טאָר אייך קיין סוד ניט אויסזאָגן...

— סוד, שמאָד! — האָט סולעמאַ בראַוירט, זיך דער-
שפּירט ווי די שטאַרקע, די הערשערן, און אויסגערופן —
וויפל איז דער שיער צו האַלטן סודות? אַ יאָר גענאַנגען?
צוויי יאָר גענאַנגען? איז וויפל דער שיער צו פאַרלירן
צייט? וואָס, איר קענט זיך נישט פאַרגינגען? די געשעפּן
גייען ביי אייך שלעכט?

מינע האָט זיך געפילט פאַרלירן, ווי מ'וואָלט אויף איר
אויסגעטראַכט אַ בילבול און זי וואָלט זיך נישט געקענט
פאַרטיידיקן:

— סעניאָראַ... וואָס רעדט איר? איך...

— פאַרדאָן! — האָט איר סולעמאַ איבערגעשלאָגן, ווי אז עלטערע שוועסטער, וועלכע מוסרט אויס א יינגערע — איר קענט דאָס ניט זאָגן, אָבער א יך מעג איר דארפֿט פאַרשטיין, אז מיט אזעלכע בחורים, וואָס גייען אַריבער די דרייסיק, קען מען אַנדערש ניט ריידן. זיי ציען און ציען. שלעפֿן אָפּ פון יאָר צו יאָר. עס נעמט נאָר ביי זיי קיין ענ־דע ניט! איר זיינט נאָך א יונגינקע: וואָס ווייסט איר? אָבער איך, אן אלטע באַקאַנטע, נעם זיך דאָס רעכט... אזעלכע יונגעלייט מוז מען שלעפֿן פאַר די אויערן... סולעמאַ האָט נישט געלאָזט ריידן, נישט מינען און נישט לינעצקין. זי האָט קיינמאָל נישט גערעדט אזוי פיל, ווי דעם אָוונט.

אַרויסגייענדיק פון קאַפּע־הויז, האָבן זיי גענומען אן אויטאָמאָביל אַהיימצופאַרן. ווען דער קאָטש האָט גערירט פונם אָרט, האָט סולעמאַ, זיצנדיק אין דער מיט, אָנגענומען מיט איין האַנט לינעצקין פאַרן נאַקן, מיט דער צווייטער מינעס נאַקן, דערנענטערט זייערע קעפּ, צונויפגעפירט זייע־רע פנימער און באַפוילן:

— אַנט, צעקושט איך!

זיי האָבן איר געפאַלגט. סולעמאַ האָט זיי צוגעוואונטשן מזל־טוב און נאָכאַמאָל געהייסן זיך צעקושן. זיי האָבן וויר־דער געפאַלגט. און סולעמאַ האָט צוגעדריקט ביידנס קעפּ צו אירע ברוסטן.

ביי פאַרמאַכטע טירן

נאָכן פאַרקנסן לינעצקין מיט מינען איז סולעמאַ געווען זיכער, אז כאַרבען וועט אַראָפּגיין א שטיין פונם האַרצן. עס איז איר דערפאַר געוואָרן גרינגער אויפֿן געמיט, ווען זי איז אַראָפּ פון קאָטש און דאָס פאַרל האָט איר באַגלייט ביז דער טיר פון הויז און זיך מיט איר וואַרים געזענגט. אָבער, אַריינקומענדיק אין קאָרידאָר פון הויז און גייענדיק צו איר וואוינונג, אין דער פינצטערניש, האָבן אירע פיס זיך גע־נומען האַמעווען און פּלאַנטערן. די פינצטערניש האָט איר

אויסגעזען פינצטערער ווי אלעמאל. איר הארץ האָט גענר-
מען קלאַפן האַסטיקער, הייסער, מיט אומרו, מיט שרעק.
צוקומענדיק צו דער טיר און אַרײַנשטעלנדיק דעם שליסל,
האָט זי געפילט, ווי זי וואָלט אַ גנבטע געווען און זיך גע-
שאַרט בײַ אַ פּרעמדער טיר. דער שליסל איז נישט אַרײַן.
זי האָט עטלעכע מאָל געזוכט אַ וועג, נאָר אַלץ אָנגעטראַפּן
פאַרמאַכט. דאַן האָט זי פאַרשטאַנען, אַז אינעווייניק, פון
דער אַנדערער זײַט, שטעקט אַ שליסל.

— בכיוון? — איז איר דורכגעלאָפן אין געדאַנק — זאָל
ער האָבן בכיוון אַרײַנגעשטעלט? זאָל ער נישט וועלן אַרײַב-
לאָזן?

די פינצטערניש האָט איר צוגעשפּאַרט צו דער וואַנט. זי
האָט געוואַרט אַ וויילע. געוואָלט טראַכטן. נאָר די געדאַנק-
קעז זײַנען צעפּלויגן, ווי פּײַגל פון אַ געעפּנטן שטייגל. זי
האָט נאָכאַמאָל אויסגעפּראַווט דעם שליסל, נאָר אומזיסט.
דאַן האָט זי, אַ שרעקעדיקע, אַ קורצן דריקגעמאָן דאָס
עלעקטרישע קנעפל. דאָס גלעקל האָט אָפּגעריסן אַ קלונג. זי
האָט געוואַרט, סולעמאַ, עמיץ זאָל קומען. נאָר קײנער איז
נישט געקומען. האָט זי נאָכאַמאָל אָנגעקלונגען, לענגער ווי
פּרײַער. נאָר איז וואַיניג איז ווײַטער געלעגן אַ שטילקײט.
האָט סולעמאַ איבערגעקלערט: קלײַנען? בלײַבן אַזוי שטײַן
בײַ דער טיר? אָדער נאָר אַוועקגיין? די פינצטערניש און די
שרעק האָבן איר געהאַלטן צוגעשפּאַרט אין ווינקל. זי איז
געווען מיר. געוואַרט, אפשר וועט פּאַרט עמיץ זיך אויפֿ-
כאַפּן און עפענען די טיר. נאָר, אַז קײן ענטפּער איז נישט
געקומען, האָט זי צוגעלייגט אַ פינגער צום קנעפל און גע-
דריקט אָן אויפהער. דאָס גלעקל האָט אין דער שטילקײט
פון דער נאַכט געציטערט מיט זײַן דיניקן קולעכל. גערופן
ווי אַ ווײַנענדיק קינד אין דער וויג, זיך געטראָגן העכער,
טיפּער, שטאַרקער. סולעמאַ האָט אַוועקגענומען דעם פינג-
גער ערשט דעמאָלט, ווען זי האָט דערהערט אײַלנדיקע טריט,
דריבנע, ווי דאָס לױפּן פון אַ צעשראַקענער קאַץ.

דאַן האָט מיט האַסט זיך געעפּנט דאָס פענצטערל פון דער
טיר און אַ שטימע, אַ הייזעריקע, האָט מיט כעס אַרויסגע-
שיפעט, דורך די גראַטן, ווי צו אַן אַרעסטאַנט:
— האַסט נישט וואָס צו קלײַנען! קענסט טאָן, וואָס דו

וויילסט!

די ווערטער האָבן סולעמאַן פריטשמעליעט. זי האָט גע-
שטוינט:

— טאַקע פאַרשלאָסן? דו?

— יאָ, איך! — האָט די שטימע הייזעריק זיך געוואָרגן
מיט די ווערטער — אַניט האָסטו ניט געוואוסט, אַז איך
פאַרשליס די טיר און אַלץ איז געענדיקט?
סולעמאַן האָט פאַרדריקט ביים האַרצן. דאָך האָט זי זיך
געשטאַרקט און געזאָגט:

— דערווייל איז די דיר אַזוי מיינע, ווי דיינע... זאָל די
דינסט...

— דינסט? נישטאָ מער קיין דינסט!

— אַרויסגעטריבן?

— און, אַז אַרויסגעטריבן, איז וואָס? — כאַרעק האָט
געזאָגט די רייך, ווי זיי וואָלטן אים די צונג געברייט —
האַסט איר באַדאַרפט האָבן צו דיינע געשעפטעלעך? צו לי-
נעצקין האָסטו נאָך באַדאַרפט האָבן אַ דינסט? דעקן די
שמוציקע זאַכעלעך דיינע? נעם זי דיר, דאָרט! נעם לי-
נעצקין! קענסט נעמען, וועמען דו וויילסט! צום טייוו...

— וואָס? וואָס? — זי האָט געקריצט מיט די ציין, ווי זי
וואָלט זיך געגרייט אויף אים אַרויפצואוואַרפן — א ז ו ז
רעדסט? דאָס רעדט מ י י נ מאַן?

— מאַן? דיין מ א ז בין איך געווען? א ז א י -
ד י אָ ט : דאָס בין איך געווען!

ער האָט געוואָלט צוקלאַפן דאָס פענצטערל, נאָר זי האָט
זיך אַ האַנט אַריינגערוקט און נישט געלאָזט.

— כאַרכיטאָ! — זי האָט מיטאַמאָל גענומען בעטן מיט
אַ וויינענדיקן קול — פאַרוואָס ביסטו אַזאַ שלעכטער? וואָס
האַב איך דיר געטאָן? כ'בין גענאַנגען מיט לינעצקין אין
טעאַטער, קעגן דיין ווילן? איז וואָס? אַז דו האָסט נישט
ליב מיינע פאַרוויילונגען... אַז דו קענסט נישט די שפּראַך
פון מיינע עלטערן... וואָס בין איך שולדיק? גלויב מיר, כאַר-
כיטאָ... סעניאָר לינעצקי איז אַזוי גוט צו דיר... פאַרוואָס
מיינסטו... אַט איז ער פונקט היינט, סעניאָר לינעצקי, גע-
וואָרן אַ חתן... ער האָט מיך באַקענט מיט זיין כלה...

כאַרעק האָט אין דעם מאַמענט מיט פוריע אַ ריסגעטאָן

סולעמאס פינגער פון די גראטן, זיי ארויסגעשטופט און מיט רציחה פארקלאפט דאָס פענצטערל, אויסשרייענדיק, דאָס מאָל שוין אויף אַ הויכן קול:

— גיי צו אלדי שוואַרצע יאָר מיט דיין לינעצקין צוזאָ-
מען, דו פארשאַלטענע יידישע גאסנפרוי! די מאמע מיינע
קען אייך גוט, איר, יידישע מאָרדעס!!

און ער איז פארשוואונדן אין דער שטילקייט פון די צי-
מערן.

סולעמא, מיט גליווער אין האַלדז, ווי מ'וואָלט איר גע-
געבן מיט אַן אייזן איבערן קאַפּ, איינגעבויגן און איינגע-
קאַרטשעט, איז לאַנגזאַם אַרויס אויף דער גאַס. דער קער-
פער איז איר איצט געווען אזוי שווער, ווי ער וואָלט זיך גע-
וואָלט ראַטעווען און אַנטלויפן, נאָר נישט געקאַנט.

זי האָט מורא-געקראָגן צו שטיין ביים טויער פון הויז,
עמיץ זאָל נישט אָנקומען, אָבער נישט געוואוסט, איז וועל-
כער ריכטונג זיך צו פאַרנעמען. אלע טירן זיינען געווען
פאַרמאַכט.

זי האָט זיך דערמאָנט אין דעם שליסל, וואָס איז האַנט,
האָט אים טרויעריק אָנגעקוקט און, פאַרקרימענדיק זיך פון
עקל, אים אוועקגעוואָרפן ווייט פון זיך.

II

אויף פארשידענע וועגן
צעריסענע פעדים
א שטוב מיט גלויבן
דער טלית וואס ווארט
טאטע, פארוואס?
צוליב א טאפלטן יום־טוב
וועגן איין טאטן
אזוי ווי דער שאטן
געווארן אז אנדערער

אויף פארשיידענע וועגן

— וואָס קלאַפסטו, פעליפע?

— איך ניט קלאַפן!

פון דעם הויפל האָבן זיך אַרײַנגעקײקלט שטילע, האַרטע
קלעפּעלעך, צונויפגעגאַסן עטלעכע צוזאַמען און באַלד צע-
רונען געוואָרן אין ווייטערדיקן קײקלען זיך.

— פעליפע! — האָט דאָס מיידל אויסגערופֿן צעצױגן
און אין דעם אויסרופֿן איז געווען, נישט קײן בײזקײט, נאָר
אַ צעטראַגנײט פֿון לאַנגווייל, פֿון וועלן גלאַט אזױ זיך
טשעפען, כּדי צו פֿאַרטרייבן די צײט — דו קלאַפסט דאָך.
יאָ! איך הער דאָך...

— מאַקאַנאַ!

— אַ מאַקאַנע, זאָנסטו? נישט קײן מאַקאַנע. אַלע האָבן
זיך צוגעלייגט, געמאַכט די סיעסטע. אַ יינגל זאָל עס נישט
נמאַס ווערן...

זי איז געלענן אויף דר'ערד, שרה, אויף אַ טוך, אײנגע-
פּעקלט, צונויפגעקאַרטשעט, אַז די שפּיצן פֿון אירע צע-
יירענע ברוסטן האָבן באַרירט די קניען, געשמאַרצט, גע-
קײלט און געיאָגט אַ היץ אונטערן האַרצן און אין אַלע גלײ-
דער. פֿון לאַנג טראַכטן און נישט קענען זיך דערטראַכטן,
געפּילט אַ פּוילקײט און מידקײט. מיד פֿון גאַרנישט מאַן.
עס האָט איר שוין גענומען פֿאַרדריסן, פֿאַרוואָס מען דאַרף
נישט גײן צו דער אַרבעט. פֿריער האָט זי לאַנג געוואַרט
אויף די קאַרנאַוואַל-טעג, ווען מ'וועט נישט דאַרפֿן גײן אין
פֿאַבריק אַרײן און צײלן אומגעדולדיק די שעהן, וואָס דער
פֿאַרשטױבטער זײגער קלאַפט אויס מיט פּוילער. לאַנגזאַמ
קײט. אזױ לאַנג געוואַרט און געצײלט די טעג! אַבער, אַז

דער טאָג איז געקומען, פייניקט איר שוין דער ערשטער טאָג. זי ליגט אויף אַ טוך, אויף דער קאלטער פּאָדלאָגע, און פילט, אז זי גייט אויס פון די האַרץ-נאָגענישן. אין די ברוסטן ציט, שמעכט און דאָס בלוט האַקט אין קאָפּ, ווי מיט העמערלעך. קאָרטשעט זי זיך נאָכמער צוזאַמען, בייגלט צונױף דעם גוף און איבער איר נאַנצן לייב גייט דורך אַ ציטער. זי שפירט, אז ס'איז איר ענג געוואָרן אין האַלדז, שטיקנדיק. די הענט און פיס ווערן איינגענומען פון שלאָף. זי וויל זיך קעגנשטעלן, אויפשפרינגען פון דער קילער פּאָד-לאָגע, אַראָפּשלעפּן פון דער קאַטרע די שוועסטער, וואָס כראָפּעט און סאָפּעט, כאָפּן זי אין די אַרעמס, זיך צוטור-ליען צו איר, שטאַרק איינקלעמען, צודריקן פעסט-פעסט און אַוועקלאָזן זיך אין אַ קאָפּ-שווינדלענדיקן טאַנץ. אז אַלץ זאָל פאַרטריבן ווערן און אַלץ זאָל פאַרנעסן ווערן. אָבער די שוועסטער שלאָפּט פעסט, פריי, זיכער, מיטן פנים אַרויפ-צו. פעלט שרהן מוט.

— וואָס וועט זי דען זאָגן, רייזל?

און זי ענטפערט זיך אַליין אויף דעם:

— זי, רייזל, וועט איר גוט אויסזירלען און הייסן גיין אין משוגעים-הויז. זי וועט געוויס אויך זאָגן, אז נאָר אזא אַל-טער, מיאוסער און נאַרישער מויד קען איינפאלן אזא משוגע-געט...

אזוי טראַכטנדיק, האָט זי נאָכמער זיך איינגעקאָרטשעט, צונױפּנעדרייט, צונױפּנעדריקט און אָנגעשטרענגט צו הערן, צי איז מען שוין אויפגעשטאַנען פון שלאָף. אַלע זיינען נאָך געווען אויסגעלייגט, ווער אויף די בעטן, ווער אויף דער קאַטרע און ווער אויף דער פּאָדלאָגע. בלויז פון הויף האָט זיך אַריינגעזעגט אַ כאַרכלען און שאַרכען. צווישן כאַרכלען און שאַרכען האָט דין זיך געקייקלט איין קלעפעלע נאָכן אַנדערן.

— אז עקשן דאָס איז... — האָט שרה זיך דערמאַנט — איך בעט אים און ער, אזוי ווי צו דער וואַנט... ער דאַרף, אז איך זאָל אים צונעמען די קייקעלעך און אָנפאַטשן... — איך פאַר דיר נישט מורא... — האָט דאָס יינגל גע-ענטפערט, ווי צו זיך גערעדט — איך דו ברעכן די קאָפּ... שרה האָט געהערט, נאָר עס האָט איר נישט פאַרדראָסן.

געווען געוואוינט צו אזעלכע רייד און צו נאך-ערגערע. וואָס פאַר אַ פאַראַיבֿל קען מען דאָ האָבן אויף אַ ברודער, וועל-כער רעדט אזעלכע רייד — האָט זי זיך אַלײן געענטפערט אין געדאַנק — אז ס'איז דאָ אַ לאַנד אזא... אז אפילו אייר דעלע מענטשן ריידן דאָ נישט-איידעלע ווערטער... פון דעסט-וועגן האָט זי איצט נישט געוואָלט דערלאָזן, אז ער, דאָס ברודער, זאָל צו איר אַזוי ריידן. זי האָט געהאַט צײַט. עס איז איר געווען לאַנגווייליק. און דאָס בלוט אין איר האָט האַסטיק געקלאַפט און אויפגערגט.

— וואָס האָסטו געזאָגט? — האָט זי אויסגעשריען —

וואָס?

— וואָס איך געוואָלט!

די מויד האָט גיך זיך אויפגעהויבן פון דער פּאַדלאָגע, ארויסגעלאָפן אין הויף. דאָס יינגל איז נישט אַנטלאָפן, האָט אַריינגעשטעלט די הענט אין די קעשענעס און געקוקט אויף דער צעהיצטער מויד. שרה האָט אָנגעכאַפט דאָס ברודער פאַר די הענט, צוגעשלעפט צו דער לײדיקער קאַרטע, אין ווינקל פון הויף, און אונטערוועגס זיך געוואָרגן מיט כעס:

— שוין גיב אָפּ די באַליטעס, שנעלער!

זי האָט אים אַוועקגעלייגט אויפן ברעג פון אויפלייג-בעטל, מיטן גאַנצן קערפער צו אים זיך צוגעדריקט און מיט די הענט גענומען באַטאַפן זײנע קעשענעס.

— אַנו, לאָז! די קעשענעס... לאָז אַריינשמעלן אַ האַנט...

אַצינד האָט די מויד זיך נישט געקאַנט באַהערשן, געצײ-טערט און געטרייסלט פון אויפגענונג.

— וועסט זײן אַ שני, האָ? — זי האָט פון אויפגעקאַכט

קײט אַזש געקריצט מיט די צײן — וועסטו האָבן דרך-אַרץ

פאַר אַן עלטערן מענטשן פון דיר, האָ? זאָג!

זי האָט נישט געוואַרט אויף אַן ענטפער און זיך פאַר-כלינעט מיט די ווערטער.

— אַ, דו... איד... וועל... דיר... אַנלערנען... רעספעקט...

אַלץ מיטאַמאַל האָט זי געוואָלט אויספירן: באַשמראַפן,

לערנען דרך-אַרץ און מאַכן דאָס ברודער פאַר אויס שני.

אירע הענט זײנען אָבער געווען שוואַך, האָבן געצײטערט,

זיך געפלאַנטערט, געוואָרן לױז, און דער קערפער צוגעטור-

ליעט צום יינגל. איר פּוס האָט זיך אַריבערגעוואָרפן איבער

זיינע דריגענדיקע קניען, אירע אַרעמס האָבן אים איינגע-
קלעמט, גענומען פרעסן און דריקן צו די ברייט-אויפגעגאַנג-
גענע ברוסטן. מיט הנאהדיקער ווילדקייט געריבן איר פנים
אין זיין פנים, ווי זי וואָלט אים געוואָלט וואָס-האַרבער באַ-
שטראַפֿן פאַר זיין נישט-פאַלגן. און דערביי זיך געוואָרן
מיט די ווערטער, ווי זי וואָלט גערעדט אין מיטן עסן:
— נו, שטאַר... קער... שטאַרק, האָ? העלד מיינער! וועסט
נאַכאַמאָל שעל... טן? האָ? נו, שלאָג מיך... ברעך מיר דעם
קאַפּ... נאַ, ברעך...

זי האָט אים אַ ביסעלע אָפּגעלאָזן, ער זאָל קענען אָפּאַטע-
מען. דאָס יינגל האָט אָפּגעאַטעמט, געפרואווט אַנעמען פרי-
שע כוחות. נאָר די מויד האָט ווידער גענומען אים פרעסן
און דריקן, נאָך-שטאַרקער און היציקער ווי פריער. דאָס
יינגל האָט שווער געסאַפּעט, געפרואווט זיך אַרויסרייסן, גע-
ביסן מיט די ציינער און געדראַפּעט מיט די נעגל.

די מויד האָט זיך גערייצט:

— נו, שעלט!

דאָס יינגל האָט געשוויגן.

— נו, שריי!

דאָס יינגל האָט געשוויגן.

— נו, רופ דעם טאַטן!

דאָס יינגל האָט געשוויגן, פאַרביסן די ליפן און אַריבער-
געטראָגן די שטיקעניש מיט אויסערגעוויינלעכער איינגע-
שפאַרטקייט. ביז עס איז אים געוואָרן ענג אין האַלדז און
ער האָט אין נאַנצן זיך אויפגעהערט צו רייסן, בלייבנדיק ווי
אַ געליימטער. אַצינד האָט די מויד אים געוואָלט אָפּלאָזן,
נאָר געוואָלט עס מאַכן אַזוי, אַז דאָס יינגל זאָל נישט דער-
שפירן איר אָפּגעשוואַכטקייט. האָט זי דאָס ברודערל אויף
אַ ווילע נאָך-שטאַרקער צוגעפרעסט צו די ברוסטן און אַ
פרעג-געמאַן:

— גיסט זיך אונטער, האָ?

דאָס יינגל איז געלעגן אומבאוועגלעך, מיט פאַרמאַכטע
אויגן. האָט די מויד אַראָפּגענומען די פיס פון זיינע קני,
אויפגעהויבן זיך פון דער קאַטרע, אַ צעקנייטשטע, אַ צע-
שויבערטע, אַ צעטומלטע, מיט אַן אָפּגעברייטן פנים און
פאַרלאָפּענע אויגן.

— איצטער... — זי האָט פונקט ווי זיך פארענטפערט —
איצטער וועסטו שוין... שוין וויסן... דרך-אריז... נישט קיין
שניז...

דאָס יינגל איז אַ רגע געלעגן ווי פריער, אומבאוועגלעך.
נאָר פלוצלינג האָט ער זיך האַסטיק אַ דריי-געטאָן, זיך
אַראָפּגעגליטשט פון דער קאַטרע, אויסגעריבן די פייכטע
אויגן, גענומען שטיל שליוכצן און באַלד, אומדערוואַרטעט,
ווי ער וואָלט עמיצן געוואָלט איבערשרעקן, געגעבן אַ שריי-
אַרויס מיט אַ מוראדיקן קוויטש:
— גראַן פּ... —

און נאָכדעם אַ לאַנגע רייע מיאוסע ווערטער און קללות.
אַזוי שאַרף אַרויסגעבראַכט די ווערטער, ווי ער וואָלט גע-
וואָלט, מ'זאָל זיי גוט דערהערן, גלייך ווי ער וואָלט אין זיי
אויסגעדריקט אַלע זיינע טענות, זיין גאַנצן כעס, אַז עס זאָל
לייכטער ווערן אויפן האַרצן.
דאָס געשריי האָט זיך אַריינגעריסן אין די צימערן און
אויפגעוועקט די שלאָפנדיקע.

— הא, וואָס איז שוין דאָרטן? — איז דער טאַטע אַרויס-
געקומען אַ פאַרשלאָפענער און אַ דערשראָקענער.
— טאַטע! — איז די טאָכטער אים אַנטקעגנגעלאָפן מיט
אַ געשריי — דו מאַכסט אים צו דעם פּיסק, דעם אַרגענ-
טינערל דיינעם? אַניט...

דער אַלטער איז צוגעלאָפן צום יינגל, האָט אים אָנגע-
כאַפט פאַר ביידע אַקסלען און גענומען טרייסלען מיט אַלע
כוחות.

— וואָס זיינען דאָס פאַר אַ ווערטער? — האָט זיין קול
געציטערט פון אויפגעגונג — וואָס-אַ-אַס?
דאָס יינגל האָט זיך אונטערגעגעבן, געקוקט מיט פאַר-
גלעזערטע אויגן דעם טאַטן גלייך אין פנים אַריין און מיט
בייזער קאַלטקייט געענטפערט:
— עס שפּאַניש... אַרכענטינאָ...

— שווייג, ווייל כ'דערהרגע דיר! פון וועמען האָסטו גע-
הערט אַזא שפּאַניש? פון טאַטן? פון דער מאַמען? פון דער
שוועסטער?

דאָס יינגל האָט געשוויגן, זיך געווישט מיטן אַרבל די
אויגן, געשליוכצט, ציטערנדיק מיטן גאַנצן קערפער, און

זיך צוגעהערט, ווי ער זאָל וועלן זיך באַהערשן, צוזאַמענער-
מען. נאָכדעם איז ער אַרויס מיט אַ געשריי און גענומען טר-
פען רציחהדיק מיט די פיס:

— מיט אַ נאָוויץ זי אזוי דיבערטירן, די דעסגראַסיאָדאָ!
מיט אַ נאָוויץ... ניט מיט איך...

אין ערשטן מאָמענט האָט דער אַלטער נישט געוואוסט
וואָס צו טאָן. נאָר באַלד איז ער געקומען צו זיך און אויפֿ-
שניי אים גענומען שלאָגן, שרייענדיק:

— וואָס איז דאָס פאַר אַ שפּראַך? ווער האָט עס דיך
אזוי אויסגעלערנט? די קאָמפּאָניערעלעך דיינע? איך וועל
דיר געבן פאַר אזאָ ריידן!...

— אי זשאָ וואָי אַ איר!

— וואָס, גיין וועסטו? אויף קוליעס וועסטו ביי מיר
גיין... איידער דו זאָלסט אזוי אויסוואַקסן, ווי די קאָמפּאָ-
ניערעלעך דיינע, די אַרגענטינערעלעך, וועל איך דיר בעסער
די לונגען אונטערהאַקן!

— וואַמאָס אַ ווער!

— שווייג! וואָס איז דאָס פאַר אַן ענטפּערן? ער מיינט,
ער וועט ביי מיר ווערן אַ פּונדיק... נישט דערלעבן וועסטו
דאָס!...

נאָר באַלד איז דער אַלטער אַריבער אין אַן אַנדערן טאָן:
— און דאָס — האָט ער געזאָגט, שאַקלענדיק מיטן קאָפּ
צום יינגל צו, באַדויערנדיק — און דאָס וויל ווערן אַ דאָס-
טער...

דאָס יינגל איז נישט געוואָרן איינגענומען פון טאַטנס
ווייכערן ריידן און האָט ברונדיק צוגעוואָרפֿן:

— קע מ'אימפּאָרטאָ!

— אַוודאי, „קע מ'אימפּאָרטאָ!“ וואָס אַרט אים? איך אין
זיינע יאָרן בין שוין אויסגעריסן געוואָרן... און ער? ער
ווייסט דען עפעס? אז פריי פון אַלץ, פון אַלץ, פון אַלץ...
אין חדר וואָלט ער ביי מיר באַדאַרפט פּוילן! אַ רבין מיט
אַ גוטן קאַנטשיס... און פּוילן, פּוילן!!

— איך ניט פּוילן...

דער אַלטער האָט אים נאָכאַמאָל באַדויערנדיק אָנגעקוקט,
נאָכגעלאָזן און געוואָרן געמיטלעכער:

— נו, נו זאָל שוין מיינס איבערגיין, און ווייניקער געד
ענטפערט! נעם די תפילין...

דאָס יינגל איז אַרײַן אין די רייד:

— איך ניט וויל פילין...

— וואָס? פילין? נישט קיין „פילין“, נאָר תפילין, תפילין,
תפילין!!! חזר זיך איין!

— איך ניט חזיר!

— נו, ווייניקער גערעדט און געגאנגען! אזוי ענטפערט
עס אָפּ אַ יינגל, וואָס ווערט בר-מצווה?

דאָס יינגל האָט ברוגזדיק אַ הייב-געטאָן דעם אַקסל און
צוגעוואָרפן:

— איך ניט ווער מיצער!

— גיטל, הערסט, גיטל? — האָט דער טאַטע אויסגערופן
מיט אַ געבראָכענעם קול — זעסט, וואָס מיר האָבן דער-
לעבט? הערסט אַ יידיש ריידן? די קינדער פאַרשטייען שוין
נישט, וואָס טאַטע-מאַמע רעדט צו זיי! „מיצער“ הייסט
דאָס ביי אים! און ער וויל נישט ווערן „מיצער“... פאַרטיק!
ווייטער פון די צוועלף יאָר וויל ער נישט גיין...

דער אַלטער האָט היילפלאַז אויפגעהויבן די הענט איבערן
קאָפּ, ווי ער וואָלט זיך געוואָנדן צו נאָט נאָך הילף און,
אָוועקגייענדיק אין אַ צימער, פאַרענדיקט דעם אונטערייד
מיט אַ געבעט:

— גיטל, רייד דו מיט אים, גיטל! איך האָב צו אים נישט
קיין כוח. און, אז איך זאָל דאַרפן מיט אים ווייטער ריידן,
וועט ער ביי מיר מיאוס אָפּשניידן...

— וואָס גיטלסטו? — האָט פון צווייטן צימער אומגע-
דולדיק זיך אָפּגערופן אַ קול — שמעל זיך פאַר, אז גיטל
איז שוין אויף דער וועלט נישטאָ...

— איך וויל זיך דאָס נישט פאַרשמעלן... — האָט דער
אַלטער זיך פאַרענטפערט — איז וואָס קומט מיר פאַר דעם?
איך מוין, אז דו וועסט ביי אים גיכער אויספירן.

— אז אָך-און-וויי צו די יאָרן! דו ביסט דאָך אַ טאַטע!

— און וואו שטייט עס געשריבן, אז איך דאַרף אַלץ? דו
ביסט דאָך עפעס אַ מאמע!

— פעלפּע! — האָט די מאמע זיך געוואָנדן צום יינגל
און אין איר ווענדונג איז געווען מער אומבאַהאַלפנקייט ווי

געבעט — גיי, פעליפע, וואו דער טאטע שיטט דיך... גיי אין
הדר... נאָר אויף אויסלערנען זיך לייגן תפילין...

— אי פארא קע? — איז דאָס יינגל אויפגעשפרונגען מיט
א געבייזער.

— קינדעלע מיינס — האָט די מאמע געגעבן צו פאר-
שטיין — ווייל דו ביסט א ייד!

— און טאטע א ייד?

— פארשטייט זיך, אז דער טאטע איז א ייד!

— טאָ פארבאָם ער ניט האָבן פילי? פארבאָם ער ניט
לערנט?

— נו, נו, נארעלע, פרעג נישט!

און דאָ האָט די אלטע א רייד-געטאָן צום מאן אויף פאר-
שטעלטן לשון:

— נו, זעליג, טי סליכאל קשיות? נו, קענסט אים נותנען
א תשובה?

און צום זונדל האָט זי געזאָגט, שוין א ביסל נאָכגעביקער:
— דער טאטע קען שוין! דארפסטו אויך זיך אויסלער-
נען. בלויז א פאָר וואָכן... אזוי, ווייסטו דאָך, האָב איך דיר
נישט געהייסן גיין אין חדר... ס'איז טאקע שווער... אין דער
שפאָנישער שול, שפילן פידל... האָב איך דיר אליון געזאָגט:
„אויב ס'איז דיר שווער, טאָ גיי נישט אין חדר.“ אָבער,
איצטער...

דאָס יינגל האָט אויסגעהערט און אָפגעענטפערט ווי פריער:
— איך ניט ביל חדר!

— אָבער, אז דער טאטע ווייל?

— טאטע ביל, קען טאטע גיין אין עסקולעא רוסא, בען
ער ביל... דער טאטע א רוסא, פערדאָ איך ארכענטינאָ...

די מאמע האָט מיט אלע כוחות זיך איינגעהאלטן, נישט
אויסצוברעכן מיט א כעס. עס האָט מיט איר געטרייסלט,
ווי זי וואָלט געפאָרן אין א וואָגן אויף גרויסע אָנגעוואָרפע-
נע שטיינער. זי האָט שווער אָפגעזיפצט און געזאָגט כמעט-
רואיק:

— געדענק, פעליפע! איך וועל דיר נישט געבן אויפן סיי-
נע, אויב דו וועסט נישט גיין אין חדר. געדענק, עס וועט דיר
פארדריסן... נישטאָ מער קיין סינע!

דאָס יינגל האָט אַ וויילע נאָכגעקלערט און געוואָרן וויי-
כער.

— מיר געבן דאָ... — האָט ער זיך גענומען אויסביטן ווי
אַ סוחר — מיר געבן אין האַנט און איך גיין אין חדר...
די אַלטע האָט אַרויסגענומען אַ מטבע, אַ וואָרף-געטאָן,
אַרויסגעבראַכט פון שטוב די תפילין און זיי אונטערגע-
טראָגן:

— נאָ, נאָ, אַבי פון דייע פטור-ווערן!
דאָס יינגל איז אוועק ביז צו דער טיר און זיך אומגעקערט.
— און טשאַקאַלאַטינעס?
די אַלטע האָט אַ זוך-געטאָן אין די קעשענעס און אַרויס-
גענומען נאָך אַ מטבע.

— נאָ!
און, אַרײַנגעשטופּנדיק אומגעדולדיק אין האַנט אַרײַן די
מטבע, האָט זי אים אַרויסגעשטופּט אויף דער אַנדערער זײט
שוועל.

— גיי אין דר'ערד אַרײַן, אַבי מ'זאָל דייע שוואַרצע
פטור ווערן!

אין שטוב איז געוואָרן שטיל. אין וואַש-שטיבל, ביים
שפיגל, איז געשטאַנען שרה און אַרומגעפירט טונקעלע ליכ-
טעלעך אַרום די ברעמען און אויף די ליפן. די טיר פון וואַש-
שטיבל איז געווען אָפּן. איז די מאַמע פאַרבייגעגאַנגען,
פונקט ווי זי וואָלט עפעס געזוכט אָדער באַדאַרפט אָפּטאָן.
עטלעכע מאָל אַזוי. יעדעס מאָל, צוקומענדיק צו דער טיר,
אַ קוק-געטאָן צו דער מויד, ווי זי שוואַרצט אָפּ די ברעמען
און קאַמט אויס יעדע איינע באַזונדער, אַז מען זאָל לייכט
איבערצײלן, וויפּל ברעמען עס זײנען בײ איר דאָ אַרום-
אין-אַרום. די אַלטע איז אוועק, שאַקלענדיק פאַרדראַסיק
מיטן קאָפּ, באַלד ווידער געקומען, געזוכט עפעס און אַ קוק-
געטאָן צו דער מוידס ליפן, וואָס זײנען געווען באַדעקט מיט
פעטער רױטקײט, ווי ס'וואָלט בלוט פון זײ גערונגען, און
זיך קיין אָרט נישט געקענט געפּינען. אוועק, געלאָזן אַ זיפּץ
און באַלד ווידער געקומען. אַצינד האָט זי מער נישט גע-
זוכט, נאָר גלייך אַרײַנגעקוקט דער טאַכטער אין פנים, פון
וועלכן עס האָבן אַראָפּגעשריען די שמירעכצן.
— נו, — די אַלטע האָט מער נישט געקענט אויסהאַל-

טן — זאָל שוין זיין אויף היינט גענוג! שוין אַ נאַנצע פּאַר-
באַרניע אויף דיין פנים! פע, ס'כאַפט אָן אַ נישט-גוטקייט!
די אַלטע האָט אויסגעשפיגן, ווי אויף צו באַווייזן, אַז עס
כאַפט טאַקע אָן אַ נישט-גוטקייט, און איז אַרײַן אין שטוב.
איצטער האָט די מויד גענומען ווייסן דאָס פנים, מיט
דעם ווייכן זאַמש געריבן די הויט און יעדע וויילע באַשאַטן
מיט פּודער. די לינקע באַק איז אָבער אַלץ געבליבן באַ-
דעקט מיט צעגליטער רויטקייט, צעקנייטשט און איינגעצוי-
גן, מיט געלע לאַטקעס און צעריבענע לעכעלעך. פּודער האָט
זיך אַריינגעשאַטן אין די לעכעלעך, נאָר פון דעסטוועגן האָט
די אָפּגעברייטע רויטקייט זיך נישט געלאָזן אָפּווייסן און איז
עקשנותדיק אַרויסגעקראַכן פון אונטערן מעל. דאָס האָט
שרה פּאַרדראַסן. האָט זי אַלץ-שטאַרקער געריבן די הויט
מיטן זאַמש און, כדי די אַרבעט זאָל אַנקומען לייכטער, גע-
נומען זינגען, פריער אונטער דער נאָז, נאָכדעם העכער און
העכער.

— וואָס האָסטו זיך דאָרטן אַזוי צעזונגען? — האָט פון
צימער זיך דערהערט דער שוועסטערס פּאַרדראַסיקע שטימע
— ביסט דאָך נישט אַליין אין שטוב!
— איך צאָל אַזוי דיר-געלט ווי דו! — האָט די עלטערע
ברייטלעך אָפּגעענטפערט און צוגעגעבן — זי לייענט שוין,
די פּילאָזאָפּיע...

— און דו פּודערסט זיך שוין...
— און דו וועסט באַלד פּאַרפאַלן ווערן, ווייס איך וואו,
אין אַ שמיכליאַטעק...

— אַלץ שענער ווי שטיין אַ גאַנצן אָונט פאַרן טויער
און קוקן אויף די קאַמפּאַדרעס...

— פון דעם קאָן מען האָבן מער ווי פון די ביכלעך!
— פון דעסטוועגן ביסטו שוין די פיס זיך אָפּגעשטאַנען
און...

די עלטערע איז געוואָרן אָנגעצונדן און אויסגעשריען:
— זאָלסט שווייגן, זאָג איך דיר!
די קלענערע איז אַנטשוויגן געוואָרן.

טאַטע-מאַמע זיינען אַרויסגעקומען, געוואָרפן אַ קרעכץ צו
דעם צימער צו, אַ זיפץ צום וואַש-שטיבל און געשאַקלט מיט
די קעפּ שטום. די אַלטע האָט געוואָלט עפעס זאָגן, אַ וויילע

זיך געשלאָגן מיט דער דעה און לסוף צוגעגאנגען צום ציי-
מער, וואו ס'איז געלעגן אויף דער קאטרע די קלענערע טאָכ-
טער.

— עטל! — האָט זי זיך אָפּגערופֿן — לייג שוין אוועק
די ביכלעך און גיי דאָרטן אויפראַמען אין קיך!
דאָס מיידל האָט אָפּגעענטפערט אומגעדולדיק:
— מאַמע, לאָז מיך איצטער אָפּ מיטן ראַמען!
נאָך די מאַמע האָט נישט געוואָלט אָפּלאָזן און זיך גע-
דונגען:

— די ביכלעך וועלן דאָך נישט אַנטלויפֿן!
דאָס מיידל האָט נישט געוואַרט און שלאָגנדיק אָפּגע-
ענטפערט:

— און די טעפלעך וועלן אויך נישט אַנטלויפֿן!
די אַלטע האָט אויפּגעהויבן די הענט און זיי אַראָפּגעלאָ-
זן, ווי זי וואָלט דערמיט געוואָלט באַווייזן, אז אַלץ גייט צו-
גרונט, אז מיט די קינדער איז נאָרנישטאָ וואָס צו מאַכן.
— זעליג! — דאָס האָט זי דעם מאַן גערופֿן — זעליג,
גיי דו אַרויס צו זיי! איך האָב צו זיי נישט קיין כוח... זע-
ליג, גיי דו...

— וואָס „זעליגסטו“?
— דו ביסט דאָך אַ טאַטע!
— נו, און דו וואו ביסטו? דו ביסט דאָך עפעס אַ מאַמע!
— און וואו שטייט עס געשריבן, אז אַ מאַמע דאַרף אַלץ?
— און וואו שטייט געשריבן, אז אַ טאַטע דאַרף אַלץ?
— דאָס אויך נישט?
— און דו?
— און וואָס וועסטו טאָן?

זיי האָבן זיך נאָך געאַמפּערט, אָבער ס'איז זיי גיך נמאס-
געוואָרן. האָט איינער דעם אַנדערן גענומען פאַרשווייגן.
אָן אומרואיגע שטילקייט האָט אַראָפּגענידערט.
ווי שאַטנס האָבן מאַן-און-ווייב זיך געשאַרט איבערן
הויפּל און געשוויגן. געקוקט מיט פייכטע אויגן אין אַלע
ווינקלעך און געשוויגן. געפילט, אז פון אומעטום יאָנט אַ
קעלט. אז אַלץ איז אי נאָענט, אי פרעמד. זיינען זיי געגאַנג-
גען באַזונדער, זיך געשאַרט ביי די ווענט, ווי פאַרשעמטע
קינדער. יעדער איז זיך געווען פאַרטראַכט, אָבער יעדער

האָט געטראַכט, נישט פון זיך, נאָר פון אַנדערן. און נישט-
וויסנדיק, נישט-אָפּגערעדטער הייט, האָבן זיי ביידע געטראַכט
וועגן די זעלביקע זאַכן, ווי אָפּגערעדטער הייט צוזאַמען אויפ-
געהויבן די אויגן און אין יעדן האָט זיך געקאָרטשעט דער
זעלביקער ווייטיק און געשטיקט דער זעלביקער זיפּץ.

פלוצים האָט די טיר זיך געעפנט מיט אַ טראַסק. עס איז
אַריין דאָס יינגל. מיט דעם זעלביקן טראַסק, מיט וועלכן ער
האָט די טיר געעפנט, האָט ער די טיר חוצפהדיק פאַרקלאַפּט.
מאָן-און-ווייב האָבן געשוויגן און זיך אָפּגעשטעלט ביי
צוויי ווינקלען. שטייענדיק אין די ווינקלען, האָבן זיי באַ-
טראַכט די קינדער. אין זייערע אויגן זיינען אַרומגעלאָפּן גע-
דאַנקען, פון אָנהייב קלאַרע און פאַרשטענדלעכע, נאָכדעם
פאַרפלאַנטערטע און קאָפּ-שווינדלענדיקע.

...אָט האַלטן די קינדער פאַרפלאַכטן די הענט אַרום די
העלדזער... האַלדזן שטיי-שטיי, אַז עס פעלט אויס אַטעם.
ווייל זיי זיך באַפרייען אַ ביסעלע. וויילן זיי לויזער מאַכן די
הענט. קאָן מען נישט. פעסט ווי רינגען זיינען די הענט.
טאַקע רינגען? אַפּשר... וויילן זיי אַ פּראַוו-טאָן. נעמען זיי
רייסן. נאָר זיי באַווייזן נאָך נישט צוזאַמענצונעמען כּוח,
אַז די רינגען ליגן שוין אויף דר'ערד, ליגן צעבראַכענע און
צעקרישלטע... שוואַכע רינגען געווען... זיי בויגן זיך אַראָפּ
און זעען: אַלטע, זשאַווערדיקע רינגען... בלויז אין דער הייך
פּאַלירט, אָפּגעפאַרבט, מיט אַ ליכטיקן גלאַנץ, אויף דעם
צעפּרעסענעם זשאַווער... ליגן איצט די רינגען אויף דר'ערד,
צעבראַכענע און צעקרישלטע...

מאָן-און-ווייב האָבן זיך באַגעגנט מיט די בליקן. האָבן זיך
פאַרשטאַנען. ביידנס אויגן האָבן געגלאַנצט מיט וואַרימער,
ליכטיקער פּייכטיקייט.

שרה איז איינע אַליין געווען אין שטוב. די נאַכט איז
שוין לאַנג צוגעפאַלן און קיינער איז נאָך נישט געקומען.
עס האָט איר דערעסן צו ליגן און קאַטשען זיך אויפן גע-
לעגער פון איין זייט אויף דער אַנדערער. האָט אין זיך גע-
פילט אַ שווערטייט. דאָס בלוט אין איר האָט נישט אויפ-

געהערט צו זיין. זי איז געלעגן ביי דער וואנט מיט דער באק צוגעלענט צום קאלך. דאס האָט איר אַ ביסל געקילט און געמאכט פאַרגעסן. עס איז איר אָבער שוין געווען צורלאַנג-ווייליק. זי האָט געטראַכט עפעס צו טאָן, צו פאַרטרייבן די צייט. זי האָט געוואָלט עמיצן אַריינרופן, עס זאָל היימלעך-כער ווערן. די שכנים זיינען אָבער נישט געווען איר גלייכנס. זי איז אויפגעשפרונגען. אירע אויגן האָבן אויפגעלויכטן. זי האָט עפעס צוגעטראַכט.

זי איז אַראָפגעשפרונגען פון געלעגער, צוגעשפרונגען צום טישל, וואו דער גראַמאַפאָן איז געשטאַנען, און ארויפגע-לייגט אַ פּלאַט. עס האָט גענומען וואָרטשען און באַלד גע-לאָזט הערן דאָס כאַרכלען פון אַ טאַנגאָ.

שרהס פנים איז געוואָרן אָנגעשטרענגט. זי האָט אַראָפ-גענומען פון בעט אַ קישעלע, עס אַריינגענומען אין די אַרעמס און אָנגעהייבן זיך דרייען אין אַ טאַנץ. דער גראַ-מאַפאָן האָט געכאַרכלט און די מויד האָט געטאַנצט, זיך געשאַרט אַרום טיש און יעדע וויילע זיך אָפגעקלאַפט די זייטן. דאָס כריפענדיקע געזאַנג איז אויסגעגאַנגען. איז די מויד געבליבן שטיין. קעגן שפיגל איז זי געשטאַנען, מיטן קישעלע צו די ברוסטן צוגעדריקט. זי האָט אין שפיגל אַ קוקגעטאָן אויף זיך, אויף דעם קישעלע און ס'האָט איר גע-נומען פרעסן ביים האַרצן. אָט אזוי וואָלט זי געוואָלט שטיין, דריקן צו זיך אַ מאָן, און דער מאַן זאָל אומברחמנותדיק אין איר זיך איינעסן. אָט אזוי, אזוי ווי זי עסט זיך דאָס איין אין דעם ווייכן, ווייסן קישעלע, בייסט מיט די ציין און דריקט צו פעסטער צו אירע אויפגעגאַנגענע ברוסטן — פּלוצים האָט עפעס אַ קראַץ-געטאָן אין טיר. דער מויד איז אַ ציטער אַדורך איבערן לייב. זי איז שיער פון די פיס געפאַלן. זי האָט געשיקט און גערוועזן אַ שליידער-געטאָן דאָס קישעלע אויף דעם בעט און איז אַרויסגעגאַנגען אין הויף.

עס איז געקומען דער שכן. ער האָט זיך אייליק געגריסט און גענומען שטייגן אויף די אייזערנע טרעפלעך, וואָס צום אויבערשטיבל. ער האָט גאַרנישט געמערקט, אז די מויד איז פאַר אים געשטאַנען מיט אַ בריוו אין האַנט. ערשט,

ווען ער האָט זיך שוין געפונען אין דער הייד, האָט ער גע-
וואָרפן אַ בליק אויף אַרונטער.

— פאַר מיר?

— איר זעט דאָך! איך האָלט אים ספעציעל פאַר אייך!
דער בחור איז אַראָפּגעלאָפּן פון די טרעפּלעך. נאָר, ווען
ער איז שוין געווען אונטן, האָט שרה אַריינגעלייגט דעם
בריוו צו זיך אין קלייד־קעשענע און גענומען זיך רייצן:

— אַוואַי פון אייער כלה...

— ס'קען זיין.

— זי שיקט אייך דאָ געוויס אַ סך קושן...

— ווי פאַרשטייט איר?

דער בחור האָט אַרויסגעלאָזט אַ ברייטן צופרידענעם
שמיכל.

— איך פאַרשטיי נישט. — דאָס מידל האָט זיך געמיט
צו פאַרלענגערן דעם שמועס און צוגעגעבן — ווי קום איך
צו פאַרשטיין?

דער בחור האָט אויסגעשטרעקט די האַנט, אומגעדולדיק:
— ווייזט־זשע דעם בריוו!

— דעם בריוו? — האָט שרה איבערגעפרעגט — גוט,

אַבער וואָס וועט מיר פון דעם אַרויסקומען?

— אַ דאַנק.

— צרווייניק!

— נו, סעניאָריטאַ סאַראַ! — איז דער בחור געוואָרן גע-
אוילט — ווייזט מיר דעם בריוו!

שרה האָט גענומען דעם בריוו אין האַנט אַריין און אים
געוויזן דעם בחור.

— איר האָט געבעטן ווייזן, ווייז איך אייך...

— ניין, איך מיין: גיט מיר דעם בריוו! וואָס פאַר אַ

שלעכטע איר זיינט!

— איך בין נישט קיין שלעכטע... איר זיינט אַ שלעכט-

טער... — די מויד איז אַריינגעפאַלן אין אַ קאַפּריזעווען

זיך — אַ שלעכטער איר זיינט... אַלע קושן גיט איר בלוין

אייער כלה...

— נו, פאַרטיק, וועל איך אייך אויך געבן אַ קוש, אַבי

גיט מיר דעם בריוו! איר ווילט?

די מויד איז געוואָרן געפּלעפט. זי האָט דערשפּירט, אַז

זי ווייסט נישט, וואָס מיט איר טוט זיך, און זיך אַ וואַקל־
געמאָן. איז שיער נישט געפאַלן. אין פנים איז איר אָנגעד־
לאָפן אַ שטראָם בלוט און געמאַכט נאָך־צונטערדיקער די
בראַנדיקע באַק. נישט־וויילנדיק און נישט־וויסנדיק, האָט זי
געמאַכט עטלעכע טריט אויף צוריק און זיך אָנגעלענט ביי
דער וואַנט. די הענט אירע האָבן זיך אויסגעשטרעקט, פונקט
ווי זי וואַלט זיך געגרייט צו נעמען עמיצן אין די אַרעמס.
די פינגער זיינען געוואָרן מאַכטלאָז און האָבן זיך צעעפנט.
דער בריוו איז אַראָפּגעפאַלן אויף דר'ערד.

דער בחור איז צוגעשפרונגען צום מיידל, האָט אָנגעכאַפט
פאַר די אַרעמס און צוגעפירט צו אַ שטול. ער איז אַריינד־
געלאָפן אין קיך, האָט געבראַכט וואַסער און געגעבן דעם
מיידל טרינקען.

— וואָס מאַכט איר? — האָט ער געפרעגט אַז איבערגע־
שראַקענער.

— גוט. ס'איז מיר גאָרנישט... אַ נאַרישקייט...

דער בחור האָט אויפגעהויבן דעם בריוו און אַרויף צו
זיך אין שטיבל, שנעל איבערגעלייענט און באַלד אַראָפּגע־
לאָפן פון די טרעפּלעך.

שרה איז ווידער געבליבן איינע אַליין. אַ וויילע איז זי
געזעסן רואיק. נאָר, ווען זי האָט דערהערט, ווי דעם בחורס
טריט ווערן צערונגען אין דער טיפקייט פון קאָרידאָר, איז
זי גיך אויפגעשטאַנען און זיך אַרויפגעכאַפט אין אויבערשטן
צימערל.

אויפן טישל, אין בחורס צימערל, איז געלעגן אַ צעפּנ־
טער און צעקנייטשטער בריוו. זי האָט אים אַ נעם־געמאָן,
דעם בריוו, און גענומען אַרומשמעקן. עס האָט איר זיך
אויסגעוויזן, אַז דער בריוו אַטעמט מיט אַ שמעקעדיקן ריח.

זי האָט איבערגעלייענט די ערשטע שורות:

— „ליבינקער, האַרציקער חלום מיינער! איך זע דיך
צווישן די קווייטן פון אונדזער גאַרטן...“

זי האָט מער נישט געקאָנט לייענען. די אויגן זיינען ביי
איר פאַרצויגן געוואָרן מיט טרערן. זי איז געשטאַנען אָנגעד־
שפאַרט ביים אייזערנעם אָנלען און אַראָפּגעשלונגען גרוי־
סע, הייסע טרערן. ווי שפּילקעס האָבן איר געשטאַכן אין
מוח די אומפאַרשטענדלעך־קלינגענדיקע ווערטער:

— „ליבינסער, הארציקער חלום מיינער! איך זע דײך צוויי-
שן די קווייטן פון אונדזער גארטן...“
נאָר פּלוצלינג זיינען איבערגעשלאָגן געוואָרן די פרעמדע
ווערטער. אין טיר האָט זשאַווערדיק אַ קראַץ-געטאָן אַ
שליס.

שרה איז אַראָפּגעלאָפּן פון די טרעפּ, בעת טאַטע-מאַמע
זיינען אַריין אין שטוב. זיי האָבן דערזען, די טאַטע-מאַמע,
ווי די טאָכטער גליטשט זיך אַראָפּ פון די שטיגן אַ פאַר-
וויינטע און צעפלאַמטע.

מאַן-און-ווייב האָבן זיך איבערגעקוקט. דאָס האַרץ איז
אין זיי איינגעפאַלן. זיי האָבן קוים אָנגעקליבן מוט און גע-
פרעגט, ציטערנדיקע און צעשראַקענע:

— רובינשטיין איז דאָ אין דער הייך?

דאָס מיידל האָט נישט געענטפערט.

— רובינשטיין? — האָט דער אַלטער אַ רוף געטאָן, ווי
ער וואָלט זיכער געווען, אַז דאָרטן, אין יענעם צימערל,
שטעקט דער גאַנצער סוד.

נאָר קיינער האָט נישט געענטפערט.

זיינען טאַטע-מאַמע צוגעשטאַנען צו דער טאָכטער:

— אַן אומגליק? זאָג, טאָכטער!

שרה האָט געשוויגן.

— קינד אונדזערס, שעם זיך נישט! — האָבן טאַטע-מאַ-

מע אָנגעהויבן בעטן — פאַר טאַטע-מאַמע איז נישטאָ זיך
וואָס צו שעמען... אַן אומגליק?

שרה האָט געשוויגן.

אַלע דריי האָבן זיך אָנגעקוקט.

דאָס מיידל האָט די עלטערן דורכגעדונגען מיט ברייט-
צעפענטע אויגן און זיך געביסן די ליפן אויף איינצוהאַלטן
די אָנגעלאָפּענע טרערן. נאָר פּלוצים האָט ביי איר זיך
אַרויסגעריסן אַ הילכיקער יאָמער.

טאַטע-מאַמע האָבן געקוקט אויף דער טאָכטער, דערנאָך
זיך באַגעגנט מיט די בליקן און געמיינט, אַז זיי שטויסן
זיך אָן, וואָס עס איז דאָ פאַרגעקומען.

שכנים זיינען זיך צונויפגעלאָפּן. זיי האָט זיך אויסגע-
וויזן — האָבן זיי געזאָגט — אַז עמיצער איז געשטאָרבן.

צעדיסענע פערדים

שמחה איז געשטאנען ביי דער טאפעטירטער וואנט און זיינע ליפן האָבן סודותדיק געפליסטערט. ער האָט געהאַלטן די פיס גלייך געשלאָסן, ווי אַ זעלנער אויף אַ באַפעל, און זיינע אויגן זיינען געווען פעסט צוגעקוועטשט, ווי זיי וואָל-טן געוואָלט אויסמיידן צו זען דאָס, וואָס אַרום זיי קומט פאַר, און טיפער אַריינקוקן אין זיך. דער גוף האָט זיך אַ ווייניגערטאָן, אויסגעבויגן זיך אין אַ האַלבער לכּנה און אַזוי איז ער געבליבן אַ וויילע אומבאַוועגלעך. דערנאָך האָבן די ליפן זיך צעשאַקלט מיט היץ און גיכקייט און, ווי צעשראָך קענע פייגל, זיינען פון זיי אַרויסגעלאָפן אָפּגעריסענע קלאַנג גען און צעפּיצלטע ווערטער.

ווען ער האָט זיך אויפּסניי אויסגעגלייכט, האָט ער געדעפנט די אויגן, פאַרזשמורעט, און געזען ווי די זין און די מעכטער זיינען געווען אויסגעזעצט אַרום טיש מיט די טע-וועלעך און נומערירטע פעסעלעך.

שמחה פנים האָט זיך ווייטיקלעך פאַרקרימט:

— א, נו, נו!

די קינדער האָבן זיך איבערגעקוקט, אָנגעקוקט דעם טאַטן, וואָס הייבט משונהדיק מיט די אַקסלען און מאַכט גימל נאַסטיק מיט די הענט, און עטלעכע מאָל זיך איבערגעוואונ-קען און זיך צעשמייכלט:

— דער טאַטע מיט זיין פרומקייט...

שמחה האָט געשטישפּעט ביים האַרצן, פון קרענקונג. האָט ער אַ מאַך-געטאָן מיט דער האַנט און גענומען שאַקל-לען מיטן קאַפּ, ווי מ'שאַקלט מיטן קאַפּ אויף אַ מענטשן, וואָס איז גידעריק געזונקען:

— אַ-אַ!

דערנאך האָט ער זיך אַרומגעדרײט איבערן הויף, געדוואָרפן ביזע בליקן אין צימער אַרײַן, צום טיש צו, און געדוואָרפן. אַלץ אין אים איז איינגעשרומפן געוואָרן און פאַרשטאַרקט דעם ווייטיק אין קאַפּ, אין האַרצן, אין גאַנצן גוף און דערמאָנט אין דער עלטער, וואָס בייגט צו דער ערד, ווי אַ ריזיקע לאַסט, יורט, זעצט זיך אַראָפּ אינעווייניק, ווי אַ בלייאַקע משא, און באַשווערט יעדן גאַנג און יעדן געדאַנק. פון דעסטוועגן האָט ער זיך נישט געקענט באַרוואַיסקן, האַמאָר די קינדער הערן אים נישט, גלייך ווי ער וואָלט געדווען אַ מענטש פון דער גאַס, אין גאַנצן אַן איבעריקער און אַנגעוואָרפענער.

— קינדער... — האָט ער זיך אָפּגערופן מיט געצוימטער געלאַסנקייט — פאַרוואָס זאָלט איר אום שבת? מ'שטיינס געזאַגט, וויפּל ס'פעלט נאָך... טוט מיר אַ טובה!
ער איז געווען אמת־צופרידן, וואָס ער האָט זיך געקאָנט אַזוי באַהערשן און איז נישט געגאַנגען מיט כוח, ווי אין די אַמאָליקע צײַטן.

— אַז דאָ — האָט ער אין זיך געטראַכט — איז אַן אַנדער לאַנד, מ'דאַרף זיך אויפּסניי לערנען צו זײַן אַ טאַטע... דאָ איז אַמעריקע...

ער האָט אָבער אַפילו מיט די גוטע ווערטער נישט געדוועלט. די קינדער האָבן אים געענטפערט פעסטנדיק זיך, ווי אַ געזערטלט בן־יחידל, וואָס ווייסט, אַז וואָס ער זאָל זאָגן, וועט ער אַרויס אומבאַשטראַפּט:

— טאַטע מײַנט, אַז ס'איז אונדזער שטעטל, די שול פון אונדזער שטעטל, דער שבת פון אונדזער שטעטל... דאָ איז אַמעריקע, טאַטע!

שמחה האָט אויסגעדרייט דעם קאַפּ. ער איז געוואָרן בלייך און בלוי און צעטומלט. ער האָט צעעפנט דאָס מויל און עס פאַרגעסן צו פאַרמאַכן. אַלע כוחות האָבן אים מיטאַמאָל פאַרלאָזן. די ווערטער — האָט זיך אים געדאַכט — זײַנען פון אַ רבנן־קריש נאָך אים, שמחה, און זײַן גאַנצן שכל, וואָס ער האָט אַנגעזאַמלט אין די לאַנגע אויסגעווייטיקטע יאָרן פון זײַן לעבן.

— דאָ איז אמעריקע... זיינען זיי, די קינדער, די חכמים...
דאָ איז זיין חכמה קיין חכמה נישט...

— טאָטע! — האָבן די קינדער זיך אָפגערוּפן און אַ לייך
דיק געלעכטער האָט באַגלייט זייערע רייד — דער טאָטע
גלייכט אַ ו י ד צו די באַרד...

ווי אַ שווערער שטיין, האָבן שמחה אַ זעץגעטאָן די
לעצטע ווערטער אין קאָפּ. זיי, די אייגענע קינדער, זאָלן
אים אַזעלכעס זאָגן? זיי? יאָ, ער טוט עס. ער גלייכט צו
די באַרד. האָט מען דאָך פון אים געלאַכט, ווען ער האָט
געלאָזט הפּרדיק וואַסן די שפיצן פון דער באַרד... אָבער,
אַז די קינדער זיינען זאָלן אים דאָס זאָגן און פּאַרוואַרפן,
אים, שמחה, דאָס האָט ער זיך גאַרנישט פּאַרגעשטעלט.
אַ גליק, וואָס די מאַמע האָט זיך אַריינגעמישט:

— שאַ, פאַרמאַכט די פּיסקעס!
און ס'איז גלייך שטיל געוואָרן. מ'האָט בלויז געהערט
אַ שטיל אויסרוּפן נומער נאָך נומער, אַ טאַשן פון טעוועלעך
און אַ וואַרפן מטבעות.
נאָר אין שמחה האָט דאָס בלוט זיך נישט געקאָנט איינ-
שטילן.

— צו וואָס האָט ער דאָ באַדאַרפט קומען? — האָט אין
אים זיך אויפגעוועקט אַן אַלטער געדאַנק — בעסער באַד-
דאַרפט דאָרטן בלייבן. וואָלט ער יאָ געהאַרעוועט אויף די
עלטערע יאָרן און ניט געוואוינט אין טאַפעטירטע צימערן...
וואָלט ער געווען ביי זיך באַלעכאָס און געשטאַרבן ביי זיך
אין שטוב, ביי זיך אין שטעטל, נעבן דער אייגענער שול,
ערב אַן אַלטן, ליבן שבת...

שמחה האָט זיך נישט געקענט באַרוואַקן און איינעמען
די געדאַנקען. אויך דער שלאָף האָט זיי נישט געקענט איינע-
מען. און ער האָט די גאַנצע נאַכט געפילט, ווי די פאַרבלי-
טיקטע מחשבות גליווערן אין אים, זעצן זיך אַראָפּ טיף-טיף
און רייסן זיין נשמה אויף שטיקער.

די מאַמע האָט פאַרגנבעטערהייט געקוקט פון דער זייט
אויפן זון און געזוכט אַ פּאַסיקע מינוט. דער זון האָט אָפּ-

געגעסן, גענומען מיט א שטעכערל גראבלען צווישן די ציי-
נער און אונטערגעזונגען א ניגונדל. דעמאלט האָט זי זיך
דערוועגט צו פרעגן:

— דודל, האָסט היינטיקע וואָך טאָקע גאָרנישט קאָר-
דירט?

דער זון האָט איבערגעריסן דאָס זינגען און אָנגעקוקט די
מאַמע אַ פאַרוואונדערטער.

— האָסט טאָקע גאָרנישט קאָרדירט? — האָט די מאַמע
פאַרזיכטיק איבערגעחזרט די פראַגע.

— כ'האָב אויסגעגעבן. — האָט דער זון געענטפערט אַפ-
געהאַקט — כ'האָב באַדאַרפט.

— וואָס הייסט? — האָט די מאַמע נישט אָפגעלאָזט —
יענע וואָך האָסטו געגעבן נישט מער ווי...

— מאַכסט מיר שוין דעם חשבון?! — איז דער זון
אַריינגעשפרונגען אין די רייד און אויסגעגלאַצט אַ פאַר-
אויגן.

— יא, כ'מאָך אַ חשבון... כ' מ'ו ז מאַכן אַ חשבון...
דיר-הגעלט... עסן... מיינסט, אז איך האָב אַ באַנק?

דער זון איז אויפגעשפרונגען, מיט כעס געגעבן אַ וואָרף
די שטול, אז דער טיש האָט זיך אַ טרייסל-געטאָן און אַ
גלאַז איז אַראָפגעפאלן אויף דר'ערד, און אַרויסגעיאָגט איין
וואָרט נאָכן אַנדערן:

— כ'האָב נישט געגעבן, נישט געוואָלט געבן, וויל נישט
געבן און וועל נישט געבן! וואָס פאַר אַ געבער בין איך
דאָס? גענוג!! פופציק פעזעס אַ חודש וועל איך געבן. ווילט
איר, איז גוט! ווילט איר נישט, נעם איך שוין די זאַכן און
גיי מיר! שוין די זאַכן...

דער אַלטער איז די גאַנצע צייט געשטאַנען אין אַ זייט,
געוואָלט זיין אַן עדות פון שמועס און, אז מ'וועט דאַרפן,
אויך נישט פּעלן מיט אַ וואָרט.

איצטער, ווען דער זון איז געלאָפן אין צימער נאָך די
זאַכן, האָבן אין שמחה גענומען ציטערן אַלע גלידער. די
באַקן, באַגאַסענע מיט בלויע פּלעקן, זיינען נאָך טיפער אייב
געפאלן אין מוילקאַסטן און די ציינער האָבן זיך צעשפּילט,
ווי שטעקעלעך אין די הענט פון אַ פּייקלער.

— אזעלכע יארן האָט ער דערלעבט, שמחה, אז אַ יונגל,
אַ סטאַליערל, זיינס אַ זינדל, זאָל אים זאָגן אזעלכע דיבר
רים!... און וואָס וועט ער טאָן מאָרגן, אז ער, דאָס יונגל
זיינס, וועט אים זאָגן: „ווילסט, טאַטע, צוואַנציק פעזעס אַ
חודש? איז גוט! אַניט, נעם איך שוין די זאַכן...”

האָט אים, שמחה, זיך געוואָלט אַ נעם־טאָן דעם שפּיי־
זער זיינעם פּאַרן האַלדז, געדיכט אַריינשפּייען אים גלייך
אונטערן צינגל און אים אַרויסוואַרפן הינטער דער טיר:

— „כ'האָב דיך אין דר'ערד און גיי אין דר'ערד אַריין!”
ער, שמחה, האָט מיט אַ וועלט געמאַכט מסחרים, אַ
שטעטל מפרנס געווען, און איצט... איצט איז ער אַ גאָר
נישט מיט אַ נישט, טאָר זיינעם אַ יונגל, אַ סטאַליערל, ניט
זאָגן קיין העכער וואָרט, מחמת די הענט ציטערן שוין ביי
אים און דער גוף ציט זיך נאָכאַנאַנד צום בעט...

— דוד! — האָט ער דערפאַר אויסגערופן און די אויגן
לעפלעך האָבן זיך ביי אים איבערגעקערט — איך וויל, דו
זאָלסט...

ער האָט מיטאַמאָל אָפּגעהאַקט. ער האָט מיט אַלע כוחות
זיך איינגעהאַלטן. פאַר זיינע אויגן איז געשטאַנען די גאַנ-
צע שטוב, ווי אַ פרעמדע. די ווענט, די בעטן, דער טיש, דער
אַנצוג, דאָס ברויט — אַלץ האָט אים געהאַלטן אין איין
דערמאָנען, אז ס'איז פרעמדס...

האָט ער אין זיך אַליוו דערשטיקט דעם געשריי און גע-
זאָגט מיט אַ געפלאַצטער, נידערגעשלאָגענער שטימע:

— מאַך נישט קיין קונצן, דוד, און טו נישט אָן דער מאַ-
מען קיין עגמת־נפש!

די אַלטע האָט מיט אָנגעלאַפּענע אויגן אַ קוק־געטאָן אויף
שמחהס בלויע באַקן און ציטערדיקער באַרד, אייליק זיך
אַרויסגעשאַרט פון דער פאַטיע און באַלד האָט פון דערביי-
איקן צימער זיך דערהערט אַ צעריסן שליוכצען, פאַרטויבט,
צווישן קישנס.

ביים ערשטן זונען־שפּראַך האָט שמחה זיך אוועקגעזעצט

אויף דער שוועל פון שלאָפצימער. אַ גאַנצע נאַכט האָבן זיי-
נע אויגן-דעקלעך נישט געקאָנט זיך צוקלעפּן. אין האַרצן
האָט אים פאַרפעלט אַטעם און אין האַלדז האָט געוואָרן
ביז צום וויינען.

האָט ער געבראַכט אַ תּהִלִּמַל און זיך פאַרגאַנגען אין אַ
געפּליסטער. פון זיין מויל האָבן זיך אַרויסגעגליטשט צע-
שטיקלטע, אומפאַרשטענדלעכע ווערטער.

אין די ביינער האָט גערונען מידיקייט און גליווער. די
ביינער האָבן זיך געבויגן, געקאַרטשעט דאָס לייב און צו
דער ערד געצויגן. אין מוח האָט שפּיזלדיק געשטאַכן. די
געהירן-קישקעלעך האָבן זיך געקנייטשט, געוויקלט און צו-
נויפגעקנאָדערט.

שמהה האָט אַוועקגעלייגט דאָס ספרל און געפרואוּט זיך
דורכגיין. נאָר די פּים האָבן נישט געוואָלט האַלטן אין גלויב-
געוויכט דעם צעהויקערטן גוף. ער איז קוים צוגעגאַנגען צום
טיש, האָט אַרויסגענומען דאָס פעקל טעוועלעך, דאָס זעקע-
לע נומערירטע פעסעלעך און לאַנגזאַם גענומען ציען פון
לייווענטענעם זעקעלע אַ נומער נאָך אַ נומער, שעפטשענ-
דיק צו זיך אַליין צעריסענע ווערטער, האַלבע, נישט-פאַר-
ענדיקטע. עס איז אים באַלד נמאַס געוואָרן און האָט צע-
וואָרפן די טעוועלעך איבערן טיש.

— בעדע, ביי וואָס מענטשן פאַרלירן דאָס שעהן און
טעג!...

ער האָט דאָס געזאָגט העכער, ווי ער וואָלט געוואָלט פאַר-
די ווענט אַראָפּריידן זיך פון האַרצן, אַז זיי זאָלן אים אויס-
הערן און קענען פאַרשטיין. ער האָט געשפּירט, ווי ער וואַקלט
זיך אויפן בענקל און דער צעהויקערטער גוף קען זיך נישט
איינהאַלטן אין גלויבגעוויכט. איז דעם אַלטן אַרויפגעקומען
אויפן געדאַנק, אַז עמיצער גייט אַרום אים און שניידט אים
בער די פעדים, צו וועלכע ער איז געווען צוגעבונדן אַ לאַנג
לעבן און וועלכע האָבן אים אַלעמאָל געהאַלטן אין גלויבגע-
וויכט.

א שמוב מיט גלויבן

— און אפשר וועט איר פאָרט גיין מיט מיר? — האָט אידלסאָן נאָכאמאָל זיך אָנגעפרעגט ביי די קינדער זיינע, שוין שטייענדיק ביי דער טיר — וואָס, ס'וועט אייך שאַרטן, אז איר וועט ימים־נוראים זיך אַריינכאַפן אין שול אַרײַן? ס'וועט אייך עפעס אָפקומען?

די זין, פאַרטאָן אין די צײטונגען, האָבן זיך נישט אָפֿ גערופֿן. גלייך ווי ניט צו זיי וואָלט ער גערעדט. באַריס, דער עלטערער, האָט גערוועזן אַ וואַרד־געטאָן אַ פּוס אויף דער אַנדערער קני און זי צעווייגט. אידלסאָן האָט אָנגעקוקט די צעווייגטע פּוס און גענומען שאַקלען מיטן קאָפּ:

— שוין... אין כּעס... דאָס דם האָט זיך אין אים צע־קאַכט... נאָר ווי ס'וואָלט געווען אַ גוי...

באַריס, אָנשטאַט ענטפּערן מיט ווערטער, האָט צעווייגט אויך דעם קאָפּ אויף רעכטס און אויף לינקס. עס האָט אויס־געזען, ווי שפרוזשינעס וואָלטן אויף אים געווען אָנגעצווירן און אים געדרייט. דעם טאַטנס ריידן האָט אים אָבער אויפגעטראָגן און נישט געלאָזט מער איינזיצן. איז ער אויפגעשפרונגען פון אָרט און צוגעלאָפֿן צום פענצטער. און, שטייענדיק אויסגעדרייט מיט דער פלייצע, צוגעוואָרפֿן דעם טאַטן:

— צי מיך נישט פאַר דער צונג טאַטע, אויב דו ווילסט נישט, אז איר זאָל דיר זאָגן אזוינס, וואָס וועט דיר נאָר־ניט שמעקן! רוף נישט אַרויס דעם וואָלף!

— עט־עטעט! — האָט אידלסאָן גענומען חוזק — וואָס דו קענסט מיר שוין זאָגן! קאַרל מאַרקס איז אפשר אויפ־געשטאַנען פון קבר און געזאָגט אַ ניי, קלוג וואָרט? האָט געפעלט דיר נישט?

— אוודאי שמיים מיר נישט אָן! אוודאי וואָלט איך בע-
סער געוואָלט, זאָלסט זיין אַ ייד, ווי דער טאטע דיינער, ווי
דער זיידע דיינער איז געווען!

— און הו, טאטע? — האָט באַרים קעגנערעדט גערוועזן
— דו ביסט יאָ אזא ייד, ווי דער טאטע דיינער, דיר צו
לאנגע יאָר, איז געווען? היטסט אָפּ שבת? האָלסט נישט
פסח אָפּ דאָס געשעפט? און מאָרגן, ראש-השנה, איידער
דו וועסט גיין אין שול, וועסטו נישט אונטערשרייבן די
טשעקן, וואָס דו וועסט דאַרפן צאָלן?

אידלסאָן איז צוגעגאנגען צום טיש, האָט אַ פאַטשנע-
טאָן מיט דער האנט און אויסגעשריען:

— וואָס איז דאָס פאַר אַ ריידן צו אַ טאַטן? ביי וועמען
האַסטו זיך אויסגעלערנט אזוי צו ריידן? איך האָב דיר אזוי
אויסגעלערנט?

באַרים האָט זיך אויסגעדרייט און מוטיק זיך אוועקגע-
שטעלט קעגן פּאָטער, אויסשמרעקנדיק זיך:

— אַהאַ! נו, דו זעסט, ווי דו קענסט נישט פאַרטראָגן,
אַז איך זאָג דיר דעם אמת!

— אזוי רעדט מען אָבער ניט צו אַ טאַטן! — האָט איר
דלסאָן געקלאַפט אין טיש — מ'דאַרף הערן וואָס מ'רעדט.
פאַר וועמען שרייב איך דען שבת אונטער אַ טשעק? נישט,
אַז איר זאָלט קענען האָבן אַלץ, וואָס איר דאַרפט? פאַר
מיינעמוועגן וואָלט איך דען שבת נישט געקענט האַלטן גע-
שלאָסן דאָס געשעפט? ניין? און וואָס האָט דאָס צו טאָן
מיט גיין ימים-נוראים אין שול אַרײַן? אַ מענטש טאָר ניט
זיין ווי אַ בהמה! ער דאַרף וויסן, אַז ס'איז דאָ אַ נאָט
אויף דער וועלט און פאַראַן עפעס שענערס, העכערס, בע-
סערס פון דעם, וואָס מ'זעט אויף דער פינצטערער, זינדי-
קער ערד! אַן דעם איז דאָס לעבן קיין לעבן נישט! מ'דאַרף
גלייבן! אַ נאָט דאַרף מען האָבן, אַ נאָט!

דער עלטערער זון האָט אָנגעקוקט דעם טאַטן און רואיט
אויסגעהערט. נאָר, אַז די רייד האָבן אויפגעהערט, האָט ער
מיט דער זעלביקער רואיקייט געענטפערט:
— און איך האָב אויך אַ נאָט! ... איך האָב אויך אַ גלוי-

בן!

— א גאָט? — אידלסאָנס פנים האָט זיך פאַרקרימט
— א גלויבן? און דו שעמסט זיך נישט דאָס אָנצורופן
„גאָט“? יענע יינגלעך אפשר? די רויטע פאַן אפשר? די מי-
טינגען דיינע? אז אַך-און-וויי איז צו דיין גלויבן, אויב
דאָס איז דיין גאָט!

— אַנן, טאַטע, — האָט באַרים געשמיכלט און נאָך-גע-
לאַסענער געזאָגט —, דו זעסט, ווי דו קענסט נישט פאַר-
טראַגן, טאַמער טראַכט אַן אנדערער נישט אזוי ווי דו?! און
נאָכדעם פּרעגנסטו נאָך, ביי וועמען איך האָב זיך אָפּגע-
לערנט אזוי אין כעס צו ווערן...

— אוודאי, — האָט אידלסאָן זיך געשטיילט, אָנקוקנ-
דיק מטושטש די שטוב, ווי ער וואָלט זי געזען צום ערשטן
מאָל — מ'קען פון געדולד אַרויס, הערנדיק אַזעלכע רייד...
איינער האָט זיך אָנגעכאַפּט אין מיטינגען, אין דער רויטער
פאַן, און מיינט, אז דאָס איז אַלץ... דער צווייטער מיינט,
אַז ארץ-ישראל איז אַלצדינג און דאָס אנדערע טויג אויפן
פייער... אָט, גיט אויף אים אַ קוק, ווי ער לאַכט עס פון
מיר מיט אַ טייוולישן שמייכלעך, דער כּוּדערל דיינער!...
— איך לאַך גאַרנישט. — האָט שמשון זיך אָפּגערופן
נאָך אַ לאַנגן שווייגן — דיר דאַכט זיך נאָר אויס, אַז די
גאַנצע וועלט לאַכט פון דיר. דאָס איז דערפאַר, ווייל דו
קענסט נישט פאַרשטיין, אַז מיר גלויבן פונקט אזוי ווי דו,
נאָר אינדער גאָט איז ערגעץ-אַנדערש וואו...

— אַהא, כ'פאַרשטיי דאָך שוין: ארץ-ישראל!...
— נו, און אז ארץ-ישראל, איז וואָס? זאָל יעדער גלויבן
אין וואָס אים געפעלט! ער זאָל נאָר גלויבן, אַז דאָס ברענגט
גליק פאַר דער וועלט!!

— מילא, — האָט באַרים זיך אַריינגעמישט אין ברך-
דערס רייד —, זיין ארץ-ישראל בין איך אים מוחל... נאָר
זאָגן זאָגט ער, ווי איך וואָלט געזאָגט... יעדער גלויבן איז
גוט, אויב עס מאַכט נאָר גוט דעם מענטשן. ס'איז נאָר גע-
ווענדט, צי עס מאַכט גוט...

אידלסאָן האָט ביי די ווערטער דערפילט, ווי די קינדער
וואָלטן אים נאָענטער געוואָרן און צו אים זיך צוגעטוליעט.

דער טלית וואָס וואַרט

ביי משה! אין שטוב ליגט דער טלית באהאלטן טיף אין דער שאַפּע. שוין יאָרן אזוי. משה אליין ווייסט נישט דער פּוּן. דערפאַר וואונדערט ער זיך, ווען ער קומט אַהיים און טרעפט אים אויסגעהאַנגען צום לופטערן.

— כ'האָב גאָרנישט געוואוסט, — זאָגט ער —, אַז דו האָסט נאָך דעם טלית...

ענטפּערט ס'ווייב:

— אַ מתנה... דו ווייסט דאָך, אַז איך היט אָפּ אַלע חתוּר נהדמתנות...

משה דרייט זיך אַרום איבערן צימער און כאַפט אַלע וויילע אַ קוק צום טלית.

— ווייסט, וואָס איך וועל דיר זאָגן, דאָרע? — רופט ער זיך לסוף אָפּ — כ'ווייס נישט... נאָר, אַז איך דערזע דעם טלית, גיט מיר אַ רים אין האַרצן...

— וואָס עפּעס?

— איך דאַרף דיר זאָגן? דו ווייסט עס פונקט אזוי ווי איך. ווען נישט דער געדאַנק, אַז איך וועל אַ מאָל שטאַרבן, וואָלסטו דען באהאלטן דעם טלית? צו וואָס דאַרף איך אים?

— גיי, גיי, רייך נישט קיין נאַרישקייטן!

— נאַרישקייטן, זאָגסטו? אַניט ווייס איך נישט, אַז דיר קומט עס אויך אויפן זינען?

— באַ, אויפן זינען! אַ מענטש לעבט דאָך נישט אייביק! איבער הונדערט און צוואַנציק יאָר וועלן מיר אַלע ליגן...

— ביסט אַ קינד, דאָרע! אַניט האָב איך מורא פאַרן טויט?

— איז וואָס?

— דאָס איז עס! פאַרן טויט האָב איך נישט קיין מורא.

נאָר... פאַרשטייט? פאַרגרייטן זיך מיט תכריכים וואָלט
איך זיך נישט פאַרגרייט... נאָר דערצו דאָס האַלטן אין
שטוב...

— פּע, ניט שוין אזוי צו ריידן! — מאַכט דאָס ווייב צו
קליינגעלט, כאַטש זי ווערט אַליין פון די רייד צערודערט —
ביסט טאַקע נישט קיין פרומער, באַנוצסט טאַקע נישט דעם
טלית, נאָר אזוי ריידן פאַסט נישט פאַר אַ יידן. פּע, מענסט
זיך שעמען!

— שעמען אין שעמען! — פאַרענדיקט משה און גייט
אָוועק אין אַן אַנדער צימער.

באַלד קומען אָבער די קינדער. לויפן אַריין אין שטוב מיט
הויך-קלינגענדיקע רייד, מיט אַ שמחה. און, אז זיי דערזעען
אויסגעשפּרייט איבער בענקלעך דאָס געלע זיידנס מיט די
שמאַלע און ברײטע בלויע פאַסן, ווערט נאָך-גרעסער זייער
שמחה. נעמען זיי אָן די ציצית, די קונציק-אויסגעוויקלטע
און געקניפטע פעדים, גלעטן, שפּרינגען אונטער און פרעגן
פאַרחידושטע:

— וואָס איז דאָס, מאַמאַ?

ענטפּערט דאָרע וואָס און וועמענס דאָס איז.

— אַ פאַראַיאַרן דאָס אויך געזען... — דערמאָנען זיך
די קינדער — מאַמאַ געמאַכט ריין... אין דאָס מען דאָוונט
אין טעמפּל... אַליין געזען... אויף די אַקסלען אַלע פאַ-
פאַס... דער קאַנטאָר זינגט און אַלע פאַפּאַס מאַכן אין דעם
„מור-מור-מו“...

— יאָ, קינדער. — באַשטעטיקט די מאַמע — יידן טוען
עס יעדן טאָג.

— יעדן טאָג? — וואונדערן זיך די קינדער — איך דעם
פאַפּאַ קיינמאָל ניט געזען... דער פאַפּאַ נישט אַ ייד?

— שטיל! — רופט אויס דאָרע און גיט אַ טופּע מיט דער
פּוּם — הערט אויף צו ריידן נאַרישקייטן! גיט זיך בעסער
אַ וואַש-אַרום, וועלן מיר גיין עסן!

די קינדער, דערהערנדיק ס'געשריי, לאָזן זיך שרעקעדיק
צו דער טיר און קוקן זיך אום, ווי זיי וואָלטן דער מאַמען
אַנגעטראָטן אויף אַ הינער-אויג.

מאמע, פארוואס?

דאָס יינגל האָט פאַרננבעטערהייט אַריבערגעקוקט אין פענצטער פון דער קעגנאיבערדיקער וואוינונג, זיך געהייבן אויפן בענקל, אויף די שפיץ פינגער, און געקוקט מיט אַנט-ציקטע אויגן.

דער טיש, וואָס איז אַלעמאָל געשטאַנען אין מיטן צימער, איז איצט געווען צוגערוקט צום בעט. אויפן בעט זיינען קישנס געשטאַנען, פּוּבּקע, אָנגעבלאָזן, אָנגעלענט ביי דער וואנט, הינטער די פּלייצעס פון די מאַנסבילן. דער טיש, מיט ווייסן טישטוך, איז געווען כמעט פאַרדעקט מיט גע-פעס, געשיר, וויין און עסן. און אויפן בעט, אויבנאָן טיש, האָט אַן אַלטער, מיט אַן אָפּגעווייסטן קאַפּ האָר, מסתמא אַ זיידע, געפירט דעם טיש, אַרויסגערעדט יעדע ווילע פון בלעטלעך, אין וועלכע ער האָט אַריינגעקוקט, און אַלע האָבן אים געפאַלגט. און די פרויען האָבן שטיל און מיט רעס-פעקט געקוקט אין זיין ריידנדיקן מויל אַרײַן.

— מאַמאַ, מאַמאַ! — האָט דאָס יינגל געפליסטערט —
קום דאָ... זע, ווי שײַן...

די מאַמע איז צוגעגאַנגען, פון אַ ווינקל אַריבערגעקוקט צום פענצטער, אַז מען זאָל זי נישט דערזען קעגנאיבער, און שטיל געענטפערט:

— יאָ, שײַן.

— וואָס איז דאָס?

— יום־טוב. היינט איז יום־טוב, מיין סינד. פּסח. דער יום־טוב הייסט פּסח. אַזאַ יום־טוב ביי יידן.

— וואָס זאָנסטו? אַזאַ יאָנטעוו ביי יידן? פּייצאַך... און ביי אונז פאַרוואָס נישט פּייצאַך?

— ווייל דיין פאפא איז נישט פרום.
 — וואָס? וואָס, פאפא?
 — פאפא נישט קיין פרומער. ער פראוועט נישט קיין סדר.
 — ציידער? וואָס איז ציידער?
 — דאָס, וואָס דו זעסט קעגנאיבער, הייסט א סדר.
 — און פארוואָס פאפא נישט מאכט א ציידער? ער נישט א ייד?
 — פארשטייסט נאָך נישט, מײן קינד.
 — מאמא...
 — דיין זידע — האָט די מאמע אריינגעשעפטשעט דעם קינד ווי א סוד — מאכט אויך אזוי א סדר אין פוילן.
 — טאקע? ווי שײן! זידע מאכט א ציידער אויך אזוי שײן?
 — אודאי.
 — און פאפא? פארוואָס פאפא נישט מאכט א ציידער?
 ס'איז דאָך אזא שיינע זאך!
 — איי, אז דו פארשטייסט ניט. לאָז מיך אָפּ! איך ווייס נישט.
 — דו ניש ווייס? ווען דו נישט ווייס, ווער ווייס?
 — פאפא. ניי, פרעג ביים פאפא!
 — א שלעכטער פאפא! — האָט דאָס קינד אויסגערופן און מיט פארדראָס אַוועקגעלאָפּן צום טאַטן זיך פרעגן.
 ווען טאַטאָ איז אַרײַן אין צווייטן צימער, איז אַדאָלפּאָ געזעסן ביים טיש, פארטאָן אין פאפירן, האָט גערעכנט, גע- ציילט און פארצייכנט.
 — פאפא! — האָט דאָס קינד אים איבערגעשלאָגן — פארוואָס דו, פאפא, נישט מאכן א ציידער?
 אַדאָלפּאָ האָט נישט פארשטאַנען און געפרעגט, פאָר- זעצנדיק זיין רעכענען און פארצייכענען:
 — וואָס? ווער האָט דײַך מיטאַמאָל געשיקט פרעגן?
 — פאפא! — האָט דאָס קינד ווידעראַמאָל אויסגערופן מיט פאראיביל — דו נישט א ייד, וואָס דו נישט מאכן א ציידער? פארוואָס דער זידע יאָ מאכן א ציידער און דו נישט?
 אַדאָלפּאָ איז געווען פארוואונדערט, האָט אויסגעדרייט

דעם קאָפּ, אָנגעקוקט דאָס ברוגזדיקע פנימל פון קינד, זיך
געשלאָגן מיט דער דעה, צי זאָל ער זיך מיט אים איצטער
פאַרנעמען אָדער ניין, און לסוף אים לייכט אָפגעשטופט פון
זיך:

— שפעטער, שפעטער, טאָטאָ... לאָז מיך איצטער צו-
רו! דו זעסט דאָך, אז פאַפּא איז פאַרנומען...

דאָס קינד האָט אָבער נישט געוואָלט נאָכלאָזן און ווי-
דער צוגעשטאַנען:

— פאַפּא, פאַפּא... דו א גוטער פאַפּא... קום זען, פאַפּא!
דאָס קינד האָט אָנגענומען דעם טאַטן פאַרן אַרבל און
געשלאָפט.

נישט קענענדיק זיך מער אַרויסדרייען און ניט וועלנדיק
אָנשרייען אויפן קינד, האָט אַדאָלפּאָ איבערגעלאָזט די פאַ-
פירן און בלייפּעדער און אַוועק אין צווייטן צימער.

טאָטאָ איז גיך אַרויפגעקראַכן אויפן בענקל, וואָס ביים
פענצטער, און געזאָגט ווי אַ סוד:

— זע, פאַפּא, ווי שייַן... פאַרוואָס פאַפּא נישט מאַכן אַ
ציידער?

אַדאָלפּאָ האָט געקוקט דורכן ווינקל פון פענצטער און
פאַרגעסן, אז ער האָט קיין צייט נישט און איילט זיך. ער
האָט אויפגעהערט זיך איילן און איינגענורעט פעסטער דעם
קאָפּ אין ווינקל פון פענצטער-ראַם, דריקנדיק מיטן שטערן
די שויב.

— פאַפּא! — האָט דאָס קינד געוועקט פון שטילשווייגן
פאַרוואָס דו נישט מאַכן אַ ציידער?

אַדאָלפּאָ האָט געשוויגן.

— פאַפּא! — איז דאָס יינגל צוגעשטאַנען — זאָג מיר,
זאָג!

אַדאָלפּאָ האָט געקוקט, זיך צוגעהערט צום ברומען, וואָס
איז אַריבערגעקומען פון קעגנאיבער, און געשוויגן.

— פאַפּא! — האָט טאָטאָ נישט אָפגעלאָזן — פאַרוואָס
דו מיר ניט זאָגן? אזוי שייַן...

— זיי רואיק! — האָט דער פאָטער אָפגעענטפערט —
איך האָב דיך ליב...

דאָס יינגל האָט דערמיט זיך ניט באַנונגט און פאַרגעזעצט:

— פאפא! מאמע זאגט, יידן מאכן א ציידער היינט... און
דו, פאפא, ניט א ייד?
אדאלפא האט אראפגעלאזט אַנגעצונדענע אויגן צום
קינדס אויגן און, צולייגנדיק זיינע ליפן צום קינדס שטער-
רנדל, אָפּגענטפערט מיט עטלעכע שווער-דריקנדיקע קושן.
— טייער קינד מיינס... — האָט ער געשעפטשעט — דו
ביסט אזוי קלוג, אזוי קלוג... אַלץ ווילסטו וויסן, אַלץ... נו,
וועסט וויסן, וועסט אַלץ וויסן... נאָר שפעטער... נאָך צו-
פרי, שוין אַלץ וויסן... נאָך צופרי, מוין קינד...
אין דעם קינדס אויגן האָט דעם פאַטערס געזיכט אויס-
געזען טרויעריק און פאַרטערט; האָט עס נישט געוואָלט
מער אים פאַרשאַפן עגמת-נפש און געלאָזט רואיק זיך פאַר-
טראַכטן.

צויליב א טאפלטן יום-טוב

דאָס ערשטע מאָל אין לעבן האָט אייזיק זיך געפונען אין אזא פארלענגנהייט. צום ערשטן מאָל האָט ער אזוי פיינלעך דערפילט דעם יאָך פון חתונה. א צוזאמענשטויס אין גע-ווען אומפארמיידלעך. אָדער פאָלגן איר, אניטאָ, אָדער ניין צו די חברים און ווייטאָן דער יונגער, פרוי, וועלכע האָט סאמעטענע אָרעמס און קען פארשיכורן מיט אירע שוואַרץ-בליצנדיקע אויגן. וואָס-זשע טאָן?

אין שטוב זיצן אניטאָס עלטערן. דער טאטע מיט דער קורץ-געשאַרענער גרוילעכער באָרד און שטרענגן געזיכט שווייגט. זיין האַנט איז אָנגעלענט אויפן טיש און די פינגער פייקלען אומרואיק אויפן ווייסן טישטוך. ער הערט זיך צו, ווי די אלטע דערציילט וועגן דער באַלעבאטישקייט, וועגן פסח, פייקלט מיט די פינגער אין קוקט נאָכאנאָר צום סופיט צו, גלייך ווי ער וואָלט דאָרטן דערזען א שפּאַגל-נייע זאָך.

— חיים-יוסף! וואָס קוקסטו עפעס אזוי צום סופיט? —
רופט זיך אָפּ ס'ווייב, חידושנדיק זיך אויפן מאָן, וואָס ער האַלט דעם קאָפּ פאָריסן צו איין פינגל — וואָס האָסטו עס דאָרטן דערזען אזוינס?

דער אלטער גיט א ציטער. ער האָט בלוז די לעצטע ווערטער דערהערט און דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט. ער האָט בעסער זיך אוועקגעזעצט אויף דער שטול, אַרויסגעלאָזט א שטיק, ווייך, איינגעהאַלטן זיפצעלע, שווער אָפּגעאַטעמט און, ווי ער וואָלט זיך פארענטפערט, געזאָגט איין וואָרט בלוז, איבערחזרנדיק עס עטלעכע מאָל:

— אזוי, אזוי... אזוי, אזוי...

און עס האָט אויסגעזען, ווי אין דעם איינעם וואָרט זאָל
ליגן אַן אויספירלעכער ענטפער. די אַלטע האָט אָיפן מאַן
געגעבן אַ קוק און באַמערקט, אַז זיינע אויגן זיינען קיילעכ-
דיקער ווי שטענדיק און עס דרייט זיך אין זיי אַ פייכקייט.
האַט זי מער נישט געפרעגט.

אַניטאָ איז געזעסן צווישן טאַטע-מאַמע און נישט פאַר-
שטאַנען, וואָס איז עפעס די מאַמע פּלוצים געוואָרן פאַר-
שטילט און פאַרמרהשחורט.

— וואָס איז, מאַמע?

און, ניט באַקומענדיק קיין ענטפער, געפרוואוּט צעטרייבן
די אומעטיקייט:

— איך וועל באַלד סערווירן טיי. איין מינוט!

די אַלטע האָט איבערגעריסן דער טאַכטערס ריידן, נישט
געלאָזט פאַרענדיקן און זיך אויפהייבן פון אָרט:

— חנהלע!

— וואָס, מאַמאַ?

— אומזיסט דיין גרייטן! דער טאַטע וועט סיי ווי נישט
פאַרזוכן.

— אָבער נאָר טיי! אַ פּעראַ, אַ מאַנסאַנאַ... וואָס איז
דאָס אזוינס קאַנטראַ פּסח? אַ טיי אויך חמץ?

— רייד שוין נישט קיין נאַרישקייטן! — האָט דער טאַ-
טע זיך נישט געקענט מער איינהאַלטן — וואָס דערציילסטו
אונדז שמייסאָך-פּסח, שמאַמעץ-חמץ? וואָס מאַכסטו זיך
נאַריש? ווייסטו נישט, אַז מיר וועלן היינט נישט טרינקען
דיין טיי, נישט עסן דיינע עפּל און דיינע באַרן? ! כ'באַ-
דאַרף עס דיר נאָך זאָגן? אַז איר זיינט גויים! ס'איז דען
ביי אייך דאָ אַ שבת, אַ יום-טובּ, אַ גאָט אין האַרצן?

דער אַלטער איז געוואָרן אויפגערעגט. ס'ווייב האָט אים
אָבער אָפּגעהאַלטן און באַרואיקט:

— נו, שוין, זאָל שוין זיין שטיל! ס'וועט דען עפעס העל-
פן דיין ריידן, דו, נאַרישער ייד?

אַניטאָ איז געשטאַנען אַ צעטומלטע און נישט געוואוסט
וואָס צו זאָגן. זי האָט געפילט, ווי דער טאַטע וואָלט איר
אָנגעפאַטשט.

די עלטערן זיינען אַוועק. די מאַמע האָט ביים אַוועקגיין
נאָכמאָל אָנגעזאָגט:

— געדענק, טאָכטער, מיר וואַרטן מיטן עסן אויף דיר מיט
 אייזיקן. ס'איז די לעצטע נאָכט פון פסח.
 אויף דער שוועל האָט זיך באַוויזן אייזיק.
 — הערסט, טאָכטער? — האָט די שוויגער איבערגע-
 חזרט, אַז ער, אייזיק, זאָל הערן.
 אייזיק האָט געוואָלט עפעס זאָגן, ענטפערן, אָבער אַניטאָ
 האָט נישט געלאָזן:
 — מיר'ן זיין! — האָט זי נאָכגעשריען — מיר'ן זיין,
 מיר'ן זיין!
 — איך קען אָבער נישט. — האָט אייזיק זיך אָפגערוּפן,
 ווען די עלטערן זיינען שוין געווען אויף יענער זייט שוועל
 — איך מוז זיין אויפן באַנקעט. ס'איז דאָך אַ גרויסער סאָ-
 ציאַליסטישער יום-טוב און איך, דער סעקרעטאַר פון צענ-
 טער... ווי קען איך פעלן?
 — וועסטו דאָס מאַל פעלן! — האָט די פרוי נישט גע-
 לאָזט צו זיך ריידן — היינט וועסטו מוזן גיין צו טאַטע-
 מאַמע. זיי זיינען גערעכט: דער יום-טוב איז זייערער. און
 זיי אַליין... זיי סופּרירן... וויל טאַטע, מיר קומען צו קדיש...
 — קידוש, מיינסטו! — פאַריכט אייזיק — זיינען מיר
 דאָך שוין געווען דריי אָונטן. מוז איך היינט אין צענטער...
 — ניין, דו מוזסט נישט! — האָט די פרוי אויסגערופן
 — עלטערן זיינען אויך אַ סענטראַ! אַ גרעסערער סענטראַ...
 און, אַז זיי רופן פסח עסן, איז בעסער ווי פרעמדע...
 — פרעמדע? וואָס רעדסטו? ווייסטו וואָס דו רעדסט?
 ווייסטו נישט, אַז מיר איז די פייערונג דאָרטן נאָענטער ווי
 דיין פסח, וואָס...
 — וואָס, וואָס, וואָס? — אַניטאָ האָט פאַרקלאַפט דעם
 מאַן דאָס ריידן און גענומען קאָקעטירן, פינטלענדיק פאַר-
 שיט מיט די אייגלעך — און איך? איך שוין גאַרנישט?!
 — יא, טייערינקע... ביסט אַלץ... נאָר שמעל זיך פאַר...
 — איך וויל זיך נישט פאַרשמעלן!...
 זי האָט האַלב-ברוגזדיק אַ פאָך-געטאָן מיט ביידע הענט,
 ווי אַ טויב פאַרן אַוועקפליען, שנעל אַריין אין אַנדערן צי-
 מער און, ווי אַ צעקאַפּריזעוועט קינד, זיך אַ וואַרד-געטאָן
 אויפן בעט.
 אייזיק איז געשטאַנען ביי דער שוועל פון צימער און

נישט געהאט קיין מוט אריינצוגיין. ער האָט דערפילט, ווי עס פּרעסט אים אויפן האַרצן אַ מוראדיקע שווערקייט און צום ערשטן מאָל אין זיין לעבן דערפילט אַזוי פּינלעך דעם יאָך פון חתונה.

פאַרנאָכט האָט אייזיק זיך צוגעשפּאַרט אויף דער סאַפּע, די הענט אויפן קאָפּ פאַרלייגט און די אויגן צוגעמאַכט. אַניטאָ איז די גאַנצע צייט געלעגן אויפן בעט און גע-וואַרט. געווען זיכער, אַז אייזיק וועט אַריינקומען, איבער-בעטן, כאַפּן די אויגן אויסקושן, און זי וועט נישט מוחל-זיין. זי וועט אים לאַנג לאָזן ריידן, בעטן און שטומערהייט וועט זי אים נאָכאַנאַנד אָפּשטויסן און אָפּשטויסן, ווייל וואָס-מער זי וועט אים אָפּשטויסן, אַלץ-מער וועט ער זיך ביי איר בעטן, זיך בייגן פאַר איר און זוכן, זי זאָל אים מוחל-זיין.

נאָר אייזיק איז נישט אַריינגעקומען. עטלעכע שעה איז זי געלעגן, אַליין געלעגן, געהאַלטן פאַרזשמורעט די אויגן, ווי אין שלאָף. ביז זי איז מיט געוואָרן און אַריינגעפאַלן אין אַ דרימל. ווען זי האָט זיך אויפגעכאַפט, איז שוין גע-ווען שפּעט. איבערן צימער זיינען געקראָכן שאַטנס. עס איז איר געוואָרן אומהיימלעך. איז זי אַריין אין צווייטן צימער. אין דער טונקלקייט האָט זי דערזען אויף דער סאַ-פּע אַ שאַטן.

— איסאַק?

— יאָ. — איז געקומען אַן ענטפּער פון אַ שוואַכן, שטי-לן קול.

— ליגסט גאָר?

— יאָ. אַ שרעקלעכער קאַפּ-ווייטיק. עס דריקט מיר אונ-טערן האַרצן.

דאָס יונגע ווייבל האָט מיטאַמאָל זיך פאַרענדערט. די פאַרשלאָפנקייט איז פון איר פאַרשוואונדן. זי האָט שנעל אָנגעצונדן די עלעקטרי און צוגעלאָפּן צו דער סאַפּע.

— געבן וואַסער?

— יאָ.

זי האָט געבראַכט וואַסער.

— בעסער?

— ניין.

— רופן אַ דאָקטער?

— ניין.

— טאָ וואָס ווילסטו?

— ליגן אָט אזוי און זיך אָפרוען.

אַניטא האָט אַרײַנגעבראַכט אַ שיסל וואַסער און געביטן

טיכלעך אויפן קאָפּ.

— דאַכט זיך, אַז דו האָסט היץ?

— דאַכט זיך...

אייזיק איז אַ לאַנגע צײַט געלעגן, געקוקט דעם יונגן
ווייבל אין די אויגן, געוואָלט זי אַ כאַפּ-טאָן אין די אַרעמס,
נאָר זיך אָפּגעהאַלטן, זי וואָלט עס אים נישט געשאַנקען,
פאַר אזאָ שפּיצל. ער האָט געזען, ווי זי זיצט נעבן אים אַ
ציטערנדיקע און פאַרבלייכטע, קוקט אומרואיק אויף אים,
נעמט אויף אַ וויילע די אויגן נישט אַראָפּ. עס איז אים
אָנגעקומען אַ חשק זיך פאַנאָדערצושמייכלען, הלמאי ער
לינט דאָ, אויף דער סאָפּע, אַ געזונטער, און לאָזט זיך לייגן
וואַסער צום קאָפּ, אין דער צײַט ווען עס ווארטן אויף אים
צוויי ימים-טובים, צוויי וויים-געדעקטע טישן, און עס וואַר-

טן אייגענע מענטשן, ליבע, נאָענטע...

ער איז אָבער געלעגן שטיף, מיט האַלב-פאַרמאַכטע אויגן,
מיט אַ ליידנדיקן פנים, אויף וועלכן עס האָבן אַראָפּגערוד-
גען שנירלעך קאַלט וואַסער פון די טיכלעך אַראָפּ.

— צוויי פיעסטאַס... — האָט די יונגע פרוי באַדויערט,
קוקנדיק ווי עס טריפן די טראָפּנס וואַסער — און דאָ ווער-
סטו גאָר קראַנק...

אייזיק האָט זיך פאַרטראַכט און שטיף, ווי מיט אָפּגע-
שוואַכטער שטימע, באַדייטננספול צוגעגעבן:

— אזוי איז עס. צוויי ימים-טובים... קען איד צו קיין
איינעם נישט גיין... ווייל צוויי... ווייל אַ טאַפּלעטער יום-
טוב... אַז מ'האַט צוויי ימים-טובים אין איין אָונט, האָט
מען קיין איינעם נישט...

וועגן איין טאטן

- זיי וואוינען, די צוויי ברידער, אויף איין גאס, נאָר איי-
נער צום צווייטן אין שטוב אריין גייט נישט. באַגעגענען
זיך ווי שכנים, וועלכע זיינען קיין פריינט נישט, און פרעגן
בלויז דאָס, וואָס זיי מוזן אומבאַדינגט פרעגן.
— באַקומען אַ בריוו פון דער היים?
— באַקומען.
— און איך האָב נישט באַקומען.
— האָסט נישט באַקומען, ווייל דער טאַטע איז אין כעס.
ביסט קראַנקגעווען צו שיקן אים אויף יום-טוב?
— און דו, אַ פייער זאָל דיך אָנצינדן, אז דו וועסט שיק-
קן? איך האָב אַ ווייב מיט קינדער, זאָלן געזונט זיין, און
פון דעסטוועגן שיק איך. אָבער, דו? האָסט אַ ווייב אויפן
קאָפּ? קינדער? ווי אַ הונט! אַ הונט האָט אַ היים?
— כולִּיגאַן!
— אז געהרגעט זאָלסטו ווערן!
און אזוי שיידן זיך ביידע ברידער, פאַראייניקט מיט דעם
געדאַנק וועגן איין טאטן.

אזוי ווי דער שאַטן

— גרינגאָדרי! גרינגאָדרי!

די טיר ווערט אויפגעפראַלט, ווי ביים אַנטלויפן פון אַ געפאַר, און איבער דער שוועל בייגט זיך ביז דער העלפט אַריבער אַ נידעריק גופל מיט קופערדיק-פאַרשוויצטן פנימל און שוואַרצן פאַרקאָלטנטן קאַפּ, ציט אויס דעם קורצן האַלדז, ווי אַ צעשראַקענע גאַנדז, און פאַנפעט אַרויס פון פאַרלייגטן נעזל:

— מאַמאַ, מאַמאַ, געררפן, הע?

און, נישט וואַרטנדיק אויף אַ ענטפער, לויפט ער צוריק אַריין אין צימער, שיט אויס פאַר דעם מאַן, וואָס מיט דער אָפגעדעקטער ברוסט, אַ קופע צעריסענע ווערטער און בשעת-מעשה נעמט ער זיך פאַרעז מיטן דערל, סאַפעט שווער, טיף און אייליק, און האַלט די אויערן אויסגעשטרעקט, ווי אַ צערויצטער שמעק-הונט.

באַלד צענייט זיך טאַקע נאַכאַמאָל איבער די צימערן:

— גרינגאָדרי! אַ קרנה!

שלעפט פּרילוק גיך אַרויס פון לייב די בלאַנקע נאָרל, לויפט צו צו דער טיר און שיבט נאַכאַמאָל אַרויס אַ פראַגע, ווי ער וואַלט נישט געהערט:

— מאַמ... געררפ...?

אַ גראַבע יידענע רוקט פּוילבלעך אַריין דעם קאַפּ, גיט אויפן זון אַן אייזיקן קאָס, ווי נישט אים וואַלט זי געמיינט, און רעדט אַרויס צעצויגן, אַ רענדל אַן אות:

— אַ קרנה, גרינגאָדרי...

דערהערט „אַ קונה“, פליט דאָס קערפערל צוריק אַריין, זאַמט זיך עטלעכע רגעס בלויז און נעמט שוועבן, מיט דראַכ-

נינקע קוראפאטווע-טריטלעך, איבער דער פראטעריטרער
פארלאגע. אזוי זיך געאיילט ארויסגיין, אז ער האָט פארגעסן
אראפצורוקן דעם וואָלענעם סוועטער; האָט זיך ארויסגעזען
א וויסער פאס פון אונטערהויזן און אן אָפגעקנעפלט הייזן-
לייסטל.

אנטקעגן פריילוקן שטייט די פריילין מינע. זי וואַרפט אויף
אים א בליק און רויטקייט לויפט אריין אין אירע באַקן.

— פאפא איז קראַנק. — זאָגט זי שטיל.

פריילוק גיט איין קוק בלויז אויפן בלאַנדן מיידל מיט די
צערויטלטע באַקן און פרעגט מער קיין וואָרט נישט. ער
ווייסט, אז פידעלעך דאַרף אים נישט אזוי צו דער קראַנק-
קייט, ווי צום דורכשמועסן זיך. דערווייל איז עס אָבער א
וויזט...

כאפט ער אין איין האַנט דאָס דאָקטערשע רענצל, מיט
דער אַנדערער האַנט פאַרוואַרפט ער אויפן האַלדז אַ הייסע,
פון דער זון אָנגעוואַרימטע וואָלענע טוך, לויפט אַרויס מיט
די זעלביקע קוראפאטווע-טריטלעך אין דרויסן, שפרינגט
אריין אין אויטאָמאָביל און פאַרוקט זיך אין אַ ווינקל, ווי פון
זיין זייט וואָלט שוין אַליץ געווען אָפגעטאָן. ער זעט אַפילו
נישט, ווי דאָס מיידל שטייט אַ פאַרפלאַנטערטע ביים טירל
און קאָל זיך נישט רירן, נישט אַהיין און נישט אַהער.

דער וועג צו פידעלעפּן איז אַ צעהויקערטער. קאטשעט זיך
פריילוק, ווי אַ שיכור, פון איין זייט אויף דער אַנדערער און,
נישט קענענדיק איינהאַלטן דאָס גלייכגעווייכט, פאַלט ער
יעדע וויילע אַרויף אויפן צעמישטן מיידל. דאָס מיידל גיט
זיך נישט קיין רירן. זי וואַרט. די שפיציקע ברוסט אירע
הייבט זיך האַסטיקער. נאָר פריילוק איז קיין שום זאָך נישט
אויסן. רוקט ער זיך ווידער אַריין אין זיין ווינקל און רעדט
נישט אויס קיין איינציק וואָרט. קוקט אויף די טאַנצנדיקע
הייזקעס, צעטרייסלטע פעלדער-פאַסן און שווייגט. און אין
די געהירן בויערט אַ געדאַנק, קאַלופּעט ווי מילט אַ פאַרזשאַ-
ווערטן שפּיזל:

...זיבנאַנדרייסיק יאָר זיינען אַוועק און וועלן נאָכאַמאָל
גיט צוריקקומען. און עס וועלן נישט קומען די אַלע חלומות,
וואָס צו אַנדערע קומען זיי יאָ און וואָס צו אַים זיינען זיי

נישט געקומען. נישט קיין ווייב. נישט קיין קינד. נישט קיין
געליבטע. אפילו קיין הויז נישט...

ער האָט געהאַט אַ חלום: אַרויסקריכן פון דער נויט. נו,
איז ער שוין פון לאַנג אַוועק. וואַססן ערגעץ, אין אַ פאַרויז-
נלמט בוך, ציפערן און ציפערן. צו אים געהערן די ציפערן,
נאָר צו אים. אַזוי שטייט קלאַר אָנגעשריבן...

וואַססן ערגעץ אויף אַ פעלד קאָרן און ליאָן, מאַיס און
גאַרטנוואַרג. פעטע קי פאַשען זיך און קעלכער פעטע. ער
זעט זיי קיינמאָל נישט. ס'אינטערעסירט אים נישט זיי צו
זען. גענוג פאַר אים, אַז ער ווייסט, אויף וועלכע ציפערן
ס'קאָן פאַרבייטן דעם קאָרן און דעם ליאָן, די מאַיס און
דאָס גאַרטנוואַרג, די קי און די קעלכער...

— צו וואָס, אייגנטלעך, דאַרף ער דאָס וויסן? — ווייל
פּרילוק טראַכטן קאפּויער — עס פעלט אים דען אָן דעם
פּרנסה?

— פון דעסטוועגן — הערט ער אויף צו טראַכטן קאפּויער-
דיק — דאַרף מען אַריינגיין אין באַנק. אין שטוב דאַרף קיין
געלט נישט ליגן...

קלערט ביי זיך פּרילוק:

אַז ער וועט שוין דאָרטן זיין, אין באַנק, וועט ער אַריי-
גיין אין באַזונדערן חדר, אַ קוק-טאָן. שטייל איז דאָרט. קיין
פּיפּס נישט. נאָר דער שאַטן פּוּן זיך קריכט
אויף די גלייכע ווענט. ער איז דער שאַטן און דער שאַטן
איז ער. זאָל עס אפשר הייסן, אַז ער קריכט אויך אויף
די גלייכע ווענט? איז ער אפשר אויך אַזוי מטושטש און
אומקלאַר, ווי ס'איז דער שאַטן זיינער, וועלכער גייט בלוז
דעמאָלט, ווען מ'צווינגט אים צו גיין, ווען דער אַנדערער
גייט?

ליגט פּרילוק אין ווינקל פון אויטאָמאָביל, ווי אַן אָפּגע-
נומענער, און אין די געהירן זיינע שניידט זיך איין דער
איינציקער געדאַנק, אַן אַלטער און אַן אייגענעסענער גע-
דאַנק:

— אַלץ, וואָס ער טוט, טוט ער, ווייל ער דאַרף עס טאָן,
אָן אַ פאַרוואָס און אָן אַ פאַר ווען, נאָר נאָר פשוט, ווייל
לעבן דאַרף מען.

ווי פון א לעכערדיקן זאק ארויס, שיט פריילוק קופקעס
ווערטער צו פידעלעפן אין בעט:

— ס'א קלייניקייט... אויסרוען... עם קאן כאפן מערער
היץ... אויך 41... עם קאן א מאָל זיך צוטשעפען... מען זאָל
א מאָל דארפן מאַכן אן אָפּעראַציע... עם קאן אייך א מאָל
אָנהייבן ציען ביים בויך... שטאַרק ציען... אָבער מען דאַרף
נישט מורא-האַבן... זיך נישט דערשרעקן... ווייל...

— אָבער, דאָקטער! — רייסט איבער פידעלעפּ, א פאַר-
קאַלכטער, מיט בלוט-פאַרגליווערטע פלעקן אויפן פנים —
ס'וועט מיר גאָרניט זיין. עט, מאָרגן...

פריילוק הייבט אויף די אויגן צום צעשראָקענעם מיידל.
קוקט, נאָר שווער צו זאָגן, צי די אויגן זיינע זעען דאָס
מיידל אָדער זיינען נאָר פאַרטאָן אין זיך, אין די אייגענע
רעיונות.

— איך זאָג דען, אז עם מוז זיין? — זאָגט ער,
ווי ער וואָלט זיך פאַרענטפערט — איך זאָג נאָר, אז עם
קען זיין...

ציט פידעלעפּ אויס אַ ביינערדיקע האַנט און הייבט אָן
גלעטן דעם דאָקטער, ווי ס'גלעט אַ זיידע אַ צעפלוידערטן
אייניקל און קוקט מיט איבערגעשפיצטן שכל אויף דעם
קליינעם פלוידערייען:

— עט, נאַרישקייטן, דאָקטער...

און ביי זיך טראַכט ער, אז דאָס איז שוין זיין טבע.

— ער שרעקט אזוי אָפּ, אז טו זיך כאַטש אָן אין תכריר-
בים און שטאַרב אוועק! אָבער, האַלטן האַלט מען פון אים
פאַרט, און נאָך ווי!

— „מזלדיקע הענט!“ — זאָגן אלע.

— „א בלוט-צאָפּער!“ — פאַרגעסט מען ניט צוצוגעבן.

קלערט ביי זיך פידעלעפּ, אז פאַר אים איז עם נאָר קיין
הסרון נישט. וועט זיין טאָכטער האָבן פרנסה איבערן האַלדז.

— מינע! — זאָגט ער שטיל צו דער טאָכטער און אין
דער זעלביקער צייט הייבט ער אָן שטאַרקער גלעטן פריי-
קוקס האָריקע האַנטפלאַך — סערוויר אַ מאַמע, וועט דער
העהר דאָקטער נאָך זיצן אַ ביסל!

פריילוק ווערט רויט. זיינע אויגן הייבן אָן שרעקעדיק
פּינטלען איבער דעם מיידלס אַסקלען אַריבער, ווי ביי אַ שר-

לער, וועמען מ'הייסט קוקן אויף עפעס, אויף וואָס ער שעמט זיך צו קוקן.

— נייַן! — שטאַמלט ער אַרויס — מ'דאַרף נישט. איך גיי שוין.

ער שטאַמלט אַרויס נאָך אזוי פיל ווערטער, אַז דאָס מיידל האָט גענוג צייט אַלץ צוצוגרייטן. און, שטאַמלענדיק „נייַן“, נעמט ער ציען, כראָמטשען, שפייענדיק אויף רעכטס און אויף לינקס. דערמאָנט זיך, אַז דאַרע פינגער גלעטן זיין האַנט ווייך און צאַרט, ווי דאָס גלעטן פון אַ מוטער. דער-פילט, ווי אַ פאָר ברענענדיקע אויגן ענגערן און גראָבן זיך איין. אין זיין נאַקן און בריען; ווי גלאַנציקע פּעך-האַר ווייך לען זיך אַרום זיין האַלדז, פלעכטן זיך אויס אין שטריק, דריקן און שטיקן, אַז אין גאַנגל ווערט טרוקן און הייס; און אין קאָפּ זשומעט, ווי אַ בינעלע וואָלט זיך אַרומגעטראָגן דאָרטן און געזשומעט. פאַלט אים איין, אַז צום בעסטן וואָלט געווען, ער זאָל מיט קוראַזש אַ הייב-טאַן די אויגן. זיין פאַר-שויט און ערנסט גלייכצייטיק, ווי עס טוען דאָס אַלע דער-פאַרענע מעדיצינער, ווי עס טוט דאָס ער, פּרילוק, מיט אַלערליי מענער און פרויען. נאָר עס פאַלט ביי אים באַלד אַראָפּ דער קוראַזש. ער דערשפירט, אַז פאַר מינען וואָלט ער נישט געקענט זיין קיין דאָקטער. ער וואָלט איר אַפילו נישט געקענט קוקן גלייך אין די אויגן. ער וואָלט נישט גע-קאָנט צו-לייגן די האַנט אַרום די לבנהדיק-אויסגעפורעמטע בערגלעך פון לייב, כאָטש ביי אַנדערע פרויען טוט ער עס אַלעמאָל מיט כאָרטישער גיכקייט און אונטער דער הויט גיט דאָס בלוט אַפילו נישט קיין ציטער. ווען ער שטייט קעגן איר, איז ער אָבער אַן אַנדער מענטש. אין איר אָנ-וועזנהייט איז ער נישט מער ווי פּרילוק, אַ מענטש אַ שע-מעוודיקער, וואָס איז צו אַ פרוי גלייכגילטיק. אפשר איז עס צו אים געקומען, טראכט ער, פון דעם, וואָס עס האָט אים געפּעלט צייט און געלט? זעט ער דאָך, אַז זינט מ'האַט אים אָנגעהויבן געבן אָנצוהערענישן וועגן דעם רייכן פידעלעפּס טאַכטער מיט די כינעזישע אייגעלעך, ווי איבערגעקערטע, טיפע שימעלעך, איז ער נישט מער גלייכגילטיק. קומט עס דאָך מסתמא פון דעם, וואָס ער האָט באקומען צייט און געלט. נישט אזוי?

— סעניאָר פּרילוק! — רופט אויס פידעלעך פּאַטערלעך
— איר זיינט, דאָכט זיך, נישט מיט אַלעמען.

— הע? — גיט זיך פּרילוק אַ טרייסל און פאַלט שיער
אַראָפּ פון שטול.

— איך רייד צו אייך, און רייד, און איר...

— ס'קען ניט זיין! — האַקט פּרילוק איבער, אַרויס-
וואַרפנדיק די ווערטער מיט אַזאַ גיכקייט, גלייך ווי יעדער
אות וואָלט אים די צונג געברייט. נאָך באַלד כאַפט ער זיך,
אַז ער האָט געזאָגט אַ נאַרישקייט און פּרוּאווט פּאַריכטן
זיין פעלער:

— ס'קען זיין... געווען פאַרטראַכט... נאָר אַזוי בין איך
ווי צום בעסטן...

פידעלעך טוט אַ פיר די אויגן איבערן דאָקטערס צעפלאַמ-
טן געזיכט, ווי ער וואָלט אים נישט געגלויבט, און זאָגט:

— זעצט זיך מיט אונדז עסן וועטשערע!

ווערט פּרילוק נאָכמער צעטומלט:

— אום גאָטעס ווילן! כ'בין שוין אַ געגעסענער...

דאָך זיצט ער באַלד ביים טישל, אַ צערויטלמער, שיק-
לענדיק מיט די אויגן גיך, נערוועז. זיינע הענט גיבן אַ ציר-
טער יעדע וויילע, ווען ער דערפילט, ווי עס גיט אויף זיי אַ
בלאָנדזשע און אייגל פול מיט וויין. ער פילט, אַז יעדער ביים
שטעלט זיך אים ווי אַ בייז אין האַלדז. דער מעסער שניידט
נישט. דאָס פלייש איז צו-האַרט. כאַפט ער מיט די הענט
צעשטיקלען דאָס זעמל און מיט די פינגער נעמט ער זיך
צום פלייש. אין דער רגע דערפילט ער אויף די פינגער די
כינעזישע אייגעלעך. דערמאָנט ער זיך אין היגיגענע, וואָס
ער פאַרזאָגט אַלע פּאַציענטן זיינע, און כאַפט זיך צו מע-
סער-גאַפּל. פאַראיינוועגס טונקט ער איין דעם אַרבל אין
טעלער יויך, פאַרטשעפעט מיטן עלנבויגן די וואַזע, אַז די
פאַרצעליי גיט אַ שפּרונג אַראָפּ אויף דר'ערד מיט אַ היל-
כיקן בראַזנגעלעכטער.

— מזל-טוב! — הוסטלט פידעלעך אַרויס — זאָל זיין

מיט גליק!

פּרילוק שפּרינגט אויף פון בענקל, אַ פאַרבליפטער, אַ
באַשפּריצטער מיט פעטער זוּזע, בלייבט שטיין מיט אויפ-

געהויבענע הענט, פונקט ווי ער וואָלט פּאַזירט אָדער גע-
האַלטן אין מיטן שפּילן טעאַטער.

אין דעם מאָמענט באַווייזט זיך אין פענצטער אַ קליין
פּנימל:

— די סעניאָראַ האָט געהייסן זאָגן, אַז ס'וואָרט אַ סונה.
גיט זיך פּרילוק אַ ריס אָפּ פון אָרט און לאָזט זיך צו
דער טיר:

— מ'וואָרט. אַ גוטע נאַ...

און פאַרשווינדט. נישט וואַרטנדיק אויף אַן ענטפּער.
אַז ער גייט אַרויס, פּרילוק, שפּרינגט דאָס מיידל אויף
מיט אַ געשרוי:

— כ'ווייל ניט, דו זאָלסט מיר פאַרדרייען אַ קאָפּ! אַ ליי-
מענער גולם, וואָס דאָס איז! אַ יאָקטער! אַ מין פאַרזעעניש!
זי שוימט פון כעס און וואָלט גערעכנט נאָך און נאָך, ווען
דער אַלטער זאָל איר נישט אָפהאַלטן:

— וועמען זשע וואָלסטו געוואָלט? דעם ליטעראַטורט,
וואָס גייט מיט אַ טעקע אין האַנט און מיט די פּיאַטעס
אין דרויסן?!

— אַלץ בעסער ווי דער יאָקטער! — קאָכט זיך ס'מיידל —
און אויב דער יאָקטער געפעלט דיר, טאָ האָב מיט אים
חתונה! מיר זאָלסטו וועגן אים נישט ריידן!

שטרענגט זיך דער אַלטער אָן נישט אָפּצוענטפּערן מיט
כעס, זעצט זיך אוועק מיט אַלע כוחות, הוסט אָפּ טיף און
גייט אַריין אין פּאָטערלעכער גוטמוטיקייט:

— ווייל איך דען דיין שלעכץ, מינעלע? וואָס ווייל איך
דען? ער ווייל דיך, זעסטו דאָך! ער איז אַ דאָקטער... האָט
פּרנסה... נישט ווי יענע לאַפּסערדאַקעס, וואָס דרייען זיך
אויפן אָפּצאַם...

און ביי ביידן איז נישטאָ דער מינדסטער צווייפל, אַז ער,
פּרילוק, וואַרט נאָך אויף אַ וואָרט, איז פאַרליבט, און פון
דעם דאָזיקן זיין פאַרליבט קומט עס זיין צעטומלמקייט.

אויפן וועג אַהיים שטייגט גריגאָרי אָפּ אין רעסטאָראַן
„דער פּריינד“. ער איז שטאַרק הונגעריק. שמעלט ער זיך

אוועק ביים בופעט, נעמט קנייפן דאָס ברויט, רייסט שטיי-
קער קאָלבאָס און שטאַפט צוזאַמען אין מויל אַרײַן.
אַרום איז פּרײַלעך. מ'גייט אַרײַן און אַרויס. אויף די
באַגריסונגען ענטפּערט פּרילוק אַלעמען מיט הכנעה, מיטן
דינעם קולכעלע. דאָס שטימעלע זעצט זיך אַראָפּ צווישן די
האַלב-צעקײטע זעמל, פּלייש און אַנדערע קלייניקײטן, און
עס דערנײט צו די אויערן בלוז אַ שלוקערץ, ווי ביים שטיי-
קן זיך.

פּרילוק קוקט אַרויס דורכן פענצטער. די גאַס זשומעט.
קינדער לויפן זיך פּאַנאַנדער איבערן טראַטואַר, פּאַלן זיך
אין די אַרעמס און פּאַרקלינגען די גאַס מיט זאָרגלאָזיקײט
און געלעכטער. אויף די טראַטואַרן שפּאַצירן אָנגעפּודערטע
מיידלעך מיט איינגעשנורעוועטע טאַליעס, אַזוי איינגעשנור-
רעוועט, אַז ס'דאַכט זיך, אָט פּלאַצן די שנירלעך פּון היציקן
בלוט. די מיידלעך גייען אַרום פענצטער, קוקן אויפן דאָק-
טער, וועלכער פּאַרזאָגט אַלעמען היגיענע און אַלײן עסט
ער שטייענדיקערהײט, אויסקנייפנדיק מיט די פינגער שטיי-
קער ברויט און פּלייש.

נאָר אים, פּרילוקן, אַרט עס נישט:

— זאָלן זיי קוקן!

אים אַרט בכלל קיין שום זאַך נישט. צו דער פּרנסה,
ווייזט אים, קאָן דאָס שוין נישט שאַדטן, אויב עס האָט
ביז היינט נישט געשאַדט. אַזוי טראַכט ער זיך.

ער גייט אַרויס אויף דער גאַס. קיינער שטעלט אים נישט
אָפּ. אַ לאַנגע צײַט גײט ער אַזוי. ווייסט ער שוין, אַז קיינער
אין שטעטל איז נישט קראַנק. גייט אים צום טױזנטסטן
מאָל אַרויף אויפן געדאַנק, אַז ער האָט נישט מיט קיינעם
קיין שייכות. אַז ער איז אַ פרעמדער צווישן אָן אַ שיער
באַקאַנטע, מיט וועלכע ער לעבט יאָרנלאַנג. אַז קיינער דאַרף
אים נישט אַחוץ פאַר אַ קרענק. כאַטש אַלע שענקען אים
גענוג אויפּמערקזאַמקײט, טרעטן אָפּ מיט רעספּעקט דאָס
אַרט און, אַז מ'רעדט צו אים, פּאַרגעסט מען נישט צוצור-
געבן:

— הער דאָקטער.

חויז אַ דאָקטער איז ער אָבער פאַר קיינעם מער נאָר-

נישט. קומט אים אויס, אז ער איז באשאפן געוואָרן בלויז פאַר חולאים.

מיט יאָזעלכע טראַכטענישן גייט ער פאַרבײַ פידעלעפס שטוב. נישט-ווילנדיק, שטעלט ער זיך אָפּ. דורכן פענצטער קומט אַרויס מינע מיט פאַרטערטע אויגן. גיט אונטער אים אַ ציטער דער טראַט. ער הייבט-אויף דרייסט די אויגן. ער ווייסט אָבער, אז דאָס וואַנט אין אים דער דאָקטער, נישט גרינגאַרי פּרילוק.

— ווי גייט'ס?

— גוט. — ענטפערט ס'מיידל און גיט נישט-ווילנדיק

צי — קומט אַריין אין שטוב!

אין ערשטן מאָמענט ווערט אים לייכטער אויפן האַרצן. נאָר באלד פאַרדריסט אים. דאָך גייט ער. גייענדיק, דער-הערט ער אַ געשרי. ער דרייט זיך אויס און זעט: אויפן נאָענטן מאַרק-פלעצל איז אַ מאַן געפאַלן. מענטשן זיינען זיך צוזאַמענגעלאָפן, אַרומגעשטעלט און געקוקט, ווי דער מאַן וואַרפט זיך אין קראַמפן.

גייט פּרילוק אַראָפּ פון די טרעפלעך ביי פידעלעפס הויז. צוויי מאָל דאַנקבאַר פאַר די געלעגנהייט און פון גרויסער דאַנקבאַרקייט פאַרגעסט ער צו אַנטשולדיקן זיך.

פּרילוק לאָזט זיך גיין איבערן טראַטואַר. פּרוואווט זיך וואַר-פון אין די אויגן. ווען ער זעט, אז מ'לויפט צו אַן אַנדערן דאָקטער, שאַרט ער זיך צו נאָך-נאָענטער צום פּלאַץ, וואַרפט מיטן קאָפּ אויף רעכטס און אויף לינקס, ווי אַ מייזל, וואָס האָט דערשמעקט עסנוואַרג, זוכט און זוכט אַן אַריינגאַנג, נאָר קען זיך נישט דערקריגן.

שאַרנדיק זיך אויף די טראַטואַרן, דערזעט ער, ווי דער שאַטן פון זיך קריכט אויף די גלייכע ווענט. דאַכט זיך אים אויס, אז ער איז פונקט ווי דער שאַטן זיינער, וועלכער גייט בלויז דעמאָלט, ווען מ'צווינגט אים צו גיין, ווען דער אַנדערער גייט.

געוואָרן און אנדערער

אויף די אַרויסשטאַרטשענדיקע קינבאַקסן פון דן דעם שניי-
דער מיניעט זיך בלוויקייט, פון שטענדיקער ערגערניש. זינט
ער האָט זיך אָפגעגעבן רעכענונג, אז אין שטוב פון דער על-
טערער טאָכטער זיינער קען ער ניט זיין קיין פרייער מענטש
און דאַרף זיך האַלטן אין איין פרעגן, צי האָט ער נישט גע-
רעדט און געטאָן עפעס, וואָס קען ניט אָנשטיין דעם איי-
דעם, דעם דאָקטער, איז דן געוואָרן און אנדערער מענטש.
ער האָט עס נישט געקענט פאַרנעסן:

— טאַטע, — האָט אים די טאָכטער פאַרגעוואָרפן —

דו זיצסט דאָך נישט ביי שער-און-איין...

— וואָס? — האָט ער אויסגערופן און נישט געוואָלט

גלייבן זיינע אייגענע אויערן — איך טאָר שוין נישט צו-
זינגען אַ לידעלע מיין אייניקל אין וויגעלע? דאָס איך
נישט?

— ניין, טאַטע, נישט דאָס מיין איך! — האָט די טאָכ-
טער זיך געפרוּאווט פאַרענטפערן — האָסט מיך שלעכט

פאַרשטאַנען...

— פאַרשטאַנען? — איז דן געוואָרן און אָנגעצונדענער,

מ'האָט געקענט מיינען, אז ער וועט זיך צעשרייען, נאָר ער
האָט זיך באַזונגט בלוויז מיטן אויסגלאַצן די אויגן, אָנקוקן
די טאָכטער שטוינענדיק, פונקט ווי ער וואָלט זי נישט דער-
קענט, און לסוף אַ מאַד-געמאַן מיט דער האַנט — וואָס
וועל איך דאָ מיט דיר זיך אוועקשטעלן ריידן?

ער האָט אַראָפגעכאַפט פון שטול זיין מאַנטל, אויף ניך
זיך אָנגעטאָן, זיך איינגעכויגן איבערן וויגעלע, אַ קוש-גע-
טאָן דאָס קינד און אייליק אוועק צו דער טיר.

די טאָכטער האָט אים פאַרשטעלט דעם וועג:

— טאַטע! כ'האָב גאָרנישט געמיינט...

— לאז מיד! — האָט דן אַרויסגעסאָפּעט — ס'קריכט
מיר שוין פון האַלדז. געשוויגן, געשוויגן, געשוויגן! אָבער
וויפל איז דער שיער?
— איז וואָס עפעס איצטער? — האָט די טאָכטער זיך
געווערט.

דן האָט זי אָנגעקוקט מיט כעס:
— „איצטער“, פרענסטו? וואָס? גי'נאָר אַ קוק, ווי זי
ווייס פון נאָרנישט! זי ווייס נישט, אז די גרעסטע פּאַס
ווערט אויך איבערגעגאַסן פון אַ קליין ביסעלע... פריער
גיסט מען צענדליקער עמערס און ס'איז נאָך אַלץ ווייניק...
גיסט מען נאָכדעם אַרײַן בלויז איין פינגערהוט און עס גיסט
זיך אַריבער!

די טאָכטער איז געוואָרן אומגעוולדיק:
— כ'ווייס נישט, וואָס דו ווילסט האָבן פון מיר! אַ
פּאַס... עמערס... פינגערהוט... וואָס האָט דאָס מיט אונדז
צו טאָן?

— גי'נאָר אַ קוק די דאָקטערשע! — האָט דן זיך צע-
חווקט, — זי הויבט נישט אָן צו פאַרשטיין! אָבער, אויס-
טאָן דעם טאַטן פון העמד, אבי נעמען אַ דאָקטער פאַר אַ
מאַן, האָסטו יאָ פאַרשטאַנען?
— נו, — האָט די טאָכטער צעפירט די הענט, — האָסטו
דערלייגט צום געשעפט!

— ניין, כ'האָב פאַרדינט!... כ'בין גליקלעך געוואָרן!...
— און וואָס ביסטו עפעס אומגליקלעך געוואָרן? פאַר-
שעמט די משפּחה פון שניידערס און אַרײַן אין אַ משפּחה
פון דאָקטוירים! פּששש, פאַרשעמט דעם יחוס? אַ פּלעק אין
דער משפּחה?

דער פאָטער האָט מער נישט געקענט אויסהערן, האָט בייז
אוועקגעשטופט די טאָכטער, האָסטו געעפנט די טיר און
אוועק, ווי מען וואָלט אים נאָכגעיאָגט.

פון דעמאָלט אָן איז דן דער שניידער געוואָרן אַן אנדער-
רער מענטש. די טאָכטער איז אַפילו דעם זעלביקן אָוונט
געקומען צו לויפן אַהיים, האָט זיך אויסגעוויינט הינטערן
טאַטנס פלייצעס און שפעטער געבעטן די מאמען, זי זאָל
קומען מיט אים צו נאַסט. זי האָט אים אַפילו אַ קושגעטאָן
פאַרן אוועקגיין און מיט צעשמייכלטע טרערן אים גערופן

צום אייניקל. דן האָט דאָס אויסגעהערט, געענטפערט
„כ'וועל קומען" און מיט אַ פיבערנדיקער שטימע געזאָגט
אַזוי זיך, צו דר'ערד, סודותדיק, פונקט ווי ער וואָלט אין
נאַנצן פאַרגעסן, אַז די טאַכטער שטייט דערביי:

— קומען... קומען... צו וועמען? ס'וואָלט געפאַסט, מין
גלייכנס... וואָס וואָלט מיר געפעלט, אַ שטייגער, ווען מין
טאַכטער האָט חתונה, נישט מיט אַ דאָקטער, נאָר מיט אַ
גוטן שניידער, מינס גלייכנס?

די טאַכטער האָט געהערט און אויפגעצייטערט. זי האָט
זיך איינגעטוליעט אין מאַנטל און מיט אַ כעסדיקער „גוטע
נאַכט" צוגעמאַכט די טיר הינטער זיך.

פון דעמאָלט אָן איז דן געוואָרן פאַרכמורעט, האָט אויפ־
געהערט זינגען הויך ביי דער אַרבעט און זיך אַריינגעמאַן
אין זיך.

שפעטער, ווען דאָס יינגסטע יינגל זיינס האָט געהאַלטן
ביים ענדיקן די ערשטע שול, האָט דן געוויזן, ווי ווייט ער
איז געוואָרן אַן אַנדערער. דאָס ווייב האָט געהאַלטן, נישט
אַנדערש, אַז מ'דאַרף דאָס יינגל שיקן אין אַ צווייטער, אין
אַ העכערער שול:

— ווייל וואָס דען? אַ שניידער זיין איז אַ תכלית? זיך
אויסדזשאָבען די אויגן?

דן איז אָבער געווען ביי זיך פעסט:

— גענוג געלערנט! ער קען שרייבן, לייענען, רעכענען און
נאָך עפעס? איז גענוג! ער קען נאָך אַלץ צען מאָל אַזוי פיל
ווי זיין טאַטע! אַצינד, צו דער נאָדל, צו זיינס גלייכן!

— וואָס רעדסטו? — האָט ס'ווייב נישט געקענט צו־
לאָזן דעם געדאַנק — ווייניק, וואָס דו ביסט אַ שניידער?

— ווייניק! — האָט דן געענטפערט מיט אַנטשלאָסנקייט
— נעכע האָט אויך באַדאַרפט זיין ביים שניידער־מיש,
וואָלט איך געוואוסט פון אַ לעבן! וואָלט זי און דער איידים
מיט מיר זיך נישט געשעמט אויף טריט און שריט! וואָלטן
מיר געווען פון אונדזער גלייכנס!

דן האָט גערעדט, ווי ער וואָלט אַרויסגעלייענט פון אַ
שיינעם ביכל.

III

מענטשן
פרנסה
ביי דער ארבעט
אין בלוט
פריינד
פון גרויס נחת
יורשים
צוויי פאפיראסן אין דער מינצטער

מענטשן

אביגדור האָט מיטאַמאָל פאַרלוירן דעם גאַנצן חן ביי זיין שכן אין די אויגן. זינט ער האָט איבערגענומען, אביגדור, די שטעלע פון אַ באַגרעכער, האָט אברהם גענומען פאַר אים זיך שרעקן, גלייך ווי ער וואָלט זיך געשטעלט, אביגדור, אין פאַרבינדונג מיט די מתים און זיך אַרומגעטראָגן מיט סודות פון מלאך-המות. פון העפלעכקייט וועגן האָט אברהם אים די ערשטע טעג געפרעגט:

— וואָס הערט זיך? ווי לעבט זיך עס עפעס צווישן די מתים?

אביגדור האָט אַ קוועטש-געטאָן מיט די אַסלען:
— מא, ווי זאָל עס גיין? מ'באַגראָבט!

אברהמען איז פון די ווערטער אַוועק דער שמיכל. עס האָט אים זיך אויסגעוויזן, אַז אביגדור איז באַלד אין דעם ערשטן טאָג געוואָרן אַן אַנדער מענטש, כאַטש ער האָט נישט געגלויבט, אַז אַ מענטש קען אַזוי גיך ווערן אַן אַן-דערער. און דערפאַר האָט ער איבערגעפרעגט:

— איז ווי איז עס דאָרטן, וואו מען מאַכט פון מתים אַ לעבן?

— עט, ר' אברהם! — האָט אביגדור שטיל געענטפערט
— פרנסה... וואָס זאָל מען טאָן? מענטשן זיינען מענטשן.
און וואָס זיינען טויטע? נישט קיין מענטשן? איז פון לע-
בעדיקע מעג מען און פון טויטע נישט?

אברהם האָט זיך געוואונדערט, ווי מ'קען דאָס אין איין טאָג ווערן אַן איבערגעקערטער, און וואָס-גיכער זיך אָפגע-
זעגנט:

— אַ גוטן!

נאָר, אַז ער האָט זיך דערמאָנט אין אביגדורס נייער אַר-

בעט, איז אים אויסגעקומען מאָדנע, וואָס ער ווינטשט אים „א גוטן!“ ער האָט צו זיך אַליין גערעדט:

— וואָס פאַר אַ גוטס קען עס ביי אים זיין? ער זאָל האָבן נאָך עטלעכע מתים צו באַגראָבן?

און דערשפּירט, ווי דער שכן, אַביגדור, מיט וועמען ער איז געווען יאָרנלאַנג באַפריינדעט, איז פאַר אים פּלוצלינג געוואָרן אַ ווייטער. אויך דעם זון האָט ער עס געלאָזט פיר לן, אַז ער איז ניט צופרידן, וואָס ער, דער זון, איז אַן איינ-נייער ביי אַביגדורן אין שטוב, צו דער טאַכטער, און רעדט מיט איר ביז שפעט אין דער נאַכט.

— טאַטע! — האָט דער זון קעגנגערעדט. — ווי קומט עס צו דיר, אַז דו זאָלסט זוכן יחוס? וואָס עפעס פּלוצלינג? דו האָסט דאָך קיינמאַל נישט פאַריסן מיט דער נאָז! פאַרענטפערט זיך אברהם:

— נישט וועגן יחוס גייט עס מיר. דו ווייסט אַליין. דו פילסט עס מסתמא פונקט אזוי גוט ווי איך.

— ניין. — לייקנט דער זון — איר פיל דאָס נישט.

— כ'גלייב דיר נישט. — זאָגט דער טאַטע און קומט מיט אומצוטרוי דעם זון אין די אויגן — פעלן דען פרנסות אויף דער וועלט, וואָס מען מוז דווקא ווערן אַ באַגרעכער? מוזסטו דווקא האָבן אַ שווער, וואָס מאַכט אַ לעבן פון מתים? — טאַטע, טאַטע! — האָט דער זון געהאַט פאַראיבל —

ביי דיר איז באַלד „שווער“. אַז מ'גייט אַרײַן צו אַ מיידל אין שטוב, מוז מען דאָס באַלד חתונה-האַבן? און, צוריקגע-שמועסט, און אַז יאָ אַ באַגרעכער, איז וואָס?

אברהם פילט, ווי עס ווערט אים קאַלט פון די רייד. בעט ער זיך ביים זון:

— הער שוין אויף, הער שוין אויף! כ'קען נישט הערן, ווי דו רעדסט. וואָרן, אַז איך דערזע אים, דעם אַביגדורן, ווי ער טראָגט אַ פעקעלע אונטערן אָרעם, דאַכט זיך מיר, ווי ער וואָלט זיך אַרומגעפירט מיטן מלאך-המות... — בא!

— אַוודאי, דו לאַכסט! ביי דיר איז עס אַ געלעכטער. אָבער, אַז איך דערמאָן זיך אין דעם פעקעלע תכריכים, וואָס ער טראָגט אונטערן אָרעם, גייט אַדורך פאַר מיינע אויגן מיין אייגענער סוף...

— נאָרײַשקײטן. — מאַכט דער זון צו קלײַנגעלט — מיר
 אַלע וועלן שטאַרבן, ווער פּרײַער, ווער שפּעטער.
 — יאָ, יאָ. — פּאַרטיידיקט זיך אַבראַם — מיר וועלן
 אַלע שטאַרבן. נאָר דעם טױט אין די אױגן דאַרף אײך נישט
 אַרײַנקוקן יעדן טאָג. כל־זמן מ'לעבט, ווײַל מען זיך דאָס
 לעבן נישט פּאַרמײַאָסן מיטן טױט. וואָס, כ'וועל פּאַרשפּע־
 טיקן? כ'מוז דאָס זען יעדן טאָג די תּכּרײַכּים פּאַר די אױגן?
 אַזױ טענהט זיך אױס דער טאַטע מיטן זון און עס פּאַר־
 דרײַסט אױס, דעם טאַטן, הַלְמַאי דער זון לאָזט זיך נישט אײ־
 בערצײַגן און גײט אין אָוונט ווידער צו אַביגדורס שוועל.
 טראַכט ער וועגן דעם און עס ווײַלט זיך אױס אַ מאָל אָפּ־
 שלאָגן זײַנע אײַגענע געדאַנקען. אפּשר איז ער טאַקע אומ־
 גערעכט?

— וואָס טוט ער דען, אַביגדור? ער מאַכט אַ לעבן! יע־
 דער מאַכט אַ לעבן אױף זײַן שטײַגער. אײַנער לעבט פּון
 לעבן. אַ צװײטער לעבט פּון טױט. יעדער אײַנער טוט,
 נישט אַזױ ווי אױס ווײַלט זיך, נאָר ווי דאָס לעבן פּירט...
 נאָך די דאָזיקע געדאַנקען דערשפּירט אַבראַם, אַז ער האָט
 אַביגדורן פּאַרגעבן, הַלְמַאי ער האָט זיך אױסגעקלײַבן אַזאַ
 פּרנסה. און, טרעפּנדיק אױס בײַם אַרױסגײַן פּון שטוב, מיט
 אַ פעקעלע אונטערן אַרעם, ווײַל ער אױס ווײַזן אַזאַ פּרײַנד־
 לעך פּנים ווי אַמאָל:

— אַ גוטן אײך, ר' אַביגדור! וואָס הערט זיך?
 — אָט, — גיט אַביגדור אַ צעקנייטש דעם שטערן, פּאַר־
 דאַנהט, און ווײַזט אָן אױפּן פעקעלע אונטערן אַרעם —
 מ'באַגראַבט...

דערשפּירט אַבראַם, אַז עס גיט אױס אַ וואָרף דער גאַנ־
 צער קערפּער, פּונקט ווי ער וואָלט, אָט אַזױ גײַענדיק אין
 גאַס, מיטאַמאָל דערזען דעם שאָטן פּון מלאַך־המות.

פרנסה

— אז וואָס ווילסטו פון מיר? — האָט דער שפּייז־קרע־
מער זיך אויסגעטענהט מיט זיין ווייב, וואָס האָט זיך באַ־
קלאַגט אויף דער פרנסה — אז איך קען נישט אָפּמאַרן קיין
מענטשן!

— מיט אזאָ וועג — האָט זי אויף אים געשריען — וועס־
טו קיינמאָל אויף קיין ברויט נישט פאַרדינען!

— טאָ וואָס זאָל איך טאָן?

— וואָס הייסט, וואָס? טו, וואָס אלע מענטשן טוען! וואָס
אַרט דיר, אז יענער קויפט אַ זאַך, וואָס איז נישט אזוי איר־
איי־אוי? דו פאַרדינסט? איז וואָס גייט עס דיר אָן?

— אָבער, אז איך קען נישט? איך קען נישט צוזען, ווי
יענער נאַרט זיך אָפּ!

— האָסטו באַדאַרפט געבוירן ווערן דעם מיליאָנער ראָק־
פעלערס אַ זון, וואָלסטו נישט באַדאַרפט זאָרגן פאַר פרנסה!
אָבער, כל זמן דו ביסט אַ ייד און אביון מיט פיר פּיצלעך
קינדער, מוזסטו דרייען, שווינדלען, לייזן, אבי צו פאַרדינען!
אַ קונה איז אַריין און געבעטן אַ הערינג. העשל איז אונט־
טערגעלאָפּן צום פעסל און גענומען שאַרן מיטן לעפל איבער
די הערינג, זיי איבערדרייען מיט די בייכער אַרויף און אי־
בערקלייבן. דער קונה האָט אָבער ניט געהאַט אזוי פיל צייט
צו וואַרטן. איז ער געוואָרן אומגעדולדיק און פאַרגעוואָרפּן:
— וואָס דויערט עס ביי אייך אזוי לאַנג? מ'דאַרף אפשר
גיין אין ים כאַפּן אַ הערינג?

— איך וויל פאַר אייך — האָט העשל זיך פאַרענטפערט
— געפינען דעם אמתן הערינג...

לסוף איז דער קונה נישט געווען צופרידן פונם פרייז. ער
האָט געפרוואווט זיך דינגען. קיין מבין, ווייזט אויס, איז

ער נישט געווען, נאָר דינגען זיך איז נישט קיין שווערע
תורה. ווער קען זיך דאָס נישט דינגען?

— צוטייער! — האָט ער זיך אַרויסגעשטעלט פאַר אַ
מבין — איר קענט עפעס אַראָפּלאָזן?

— ניין, אויפן ערן-וואָרט! — האָט העשל געשוואוירן.
— נעמט בעסער אָן אַנדערן הערינג, וואָס איך האָב, איז עס
ביליקער און איך שווער אייך, אַז ערגער איז ער נישט. טאָ-
קע, וואָס דאַרפט איר צאָלן טייערער? וואָס, אַ גרויסע זאָך?
עמיצער וועט אייך נאָכקוקן, צי איר עסט אַ טייערן אָדער
אַ ביליקערן הערינג? דער בויך האָט דען אַ פענצטער? טאָ-
קע, צו וואָס איבערצאָלן?

אַ צווייטער קונה, וואָס האָט געוואַרט, האָט פאַרלוירן די
גערולד צו וואַרטן און האָט זיך אַרויסגערוקט פון געוועלב
מיט אַ געבייזער.

העשל איז צוגעלאָפן צו דער טיר, נאָכגעשריען, אָבער עס
האָט נישט געהאַלפן.

דערווייל האָט אויך דער ערשטער קונה פאַרלוירן דעם
אַפעטיט צו קויפן.

— דער הערינג געפעלט מיר טאַקע נישט. — האָט ער
געזאָגט — ווייסט איר נאָר וואָס?

— כ'ווייס, כ'ווייס! — פרואווט העשל טרעפן — איר
ווילט אין גאַנצן נישט קיין הערינג! וועל איך אייך זאָגן
דעם אמת: פאַר דאָס געלט קען מען טאַקע האָבן עפעס בע-
סערס... איך האָב אויך פיינט הערינג. כ'קען דעם ריה נישט
פאַרטראָגן. נעמט בעסער אַ שטיקל פּאַסטראָמע! כ'לעבן, אַ
סך געזינטער און געשמאַקער. כ'ווייס טאַקע נישט, וואָס מען
מאַכט עס אַזאַ צימעס פון הערינג? ווען מען פרעגט מיך,
וואָלט מען געקענט אָפּלעבן אַ גאַנץ לעבן און דאָס נישט
פאַרזוכן...

דאָס ווייב איז אַריינגעקומען אין קלייט מיט אַ קינד אויף
איין האַנט און פירנדיק אַ צווייטס מיט דער צווייטער האַנט.
זי האָט געהערט די לעצטע ווערטער, איז זי געוואָרן אַן
אויפגעקאָכטע און האָט קוויטשיק אויסגעשריען:

— העש! הע... ש! די קינדער ווילן עס... הערסט?
דער קונה האָט זיך אומגעקוקט, נישט פאַרשטאַנען, פאַר-
וואָס דאָס ווייב פאַלט אַריין אין די רייד, און געזאָגט:

— זאל שוין מיין ווייב קויפן! איך וועל זי באַלד צושיקן.
און ער איז אַרויס מיט ליידיקע הענט.
איז דאָס ווייב געוואָרן אויסער זיך:
— אַ מענטש זאל עס זיין אזאָ טויגעניכץ! וואו איז דאָס
געהערט געוואָרן?

האָט העשל אַראָפּגעלאָזט דעם קאַפּ און זיך פאַרענטפערט:
— אז איך קען נישט אָפּנאַרן! וואָס ווילסטו פון מיר
האַבן? אז איך קען פאַרט נישט אָפּנאַרן?!
— אָפּנאַרן? ווער הייסט דיר אָפּנאַרן? פאַרטרייב מיר
נאָר נישט די קונים! אָבער דו פאַרטרייבסט דאָך די קונים!
— מיט וואָס?

— מיט וואָס, פּרעגסטו נאָך? מיט דייע עצות! ווער
הייסט דיר געבן אַלעמען עצות? אז אַ ייד האַלט שוין אַ
הערינג אין האַנט און וויל באַצאָלן, איז ווער הייסט דיר
זאָגן, אז ס'איז דאָ פונקט אזאָ, וואָס קאָסט נאָך ביליקער?
ווער הייסט דיר זאָגן דיין מיינונג? מ'צאָלט דיר פאַר זאָגן
דעות? העשל, קאַליקע וואָס דו ביסט! — האָט ס'ווייב גע-
שריען און אַריין אין היסטעריע און געטופעט מיט די פיס —
וואָס האָסטו זיך אָנגעזעצט אויף מיינע יאָרן?
דער מאַן האָט אויסגעהערט און, ווען די יידענע האָט אויפ-
געהערט שרייען, אָפּגעענטפערט:

— איך האָב זיך אָנגעזעצט? דו האָסט זיך אָנגעזעצט! דו
ביסט שולדיק! איך בין אַלעמאָל מיר געווען אַ סטאָליער און
אַ סטאָליער האָב איך געוואָלט בלייבן. כ'האָב געפירט אַ
שטיף, ערלעך לעבן און אזאָ ערלעך לעבן פון אַן אַרימען אַר-
בעטער האָב איך ווייטער געוואָלט פירן. האָבן זיך דיר פאַר-
וואָלט געשעפטלעך, האָבן זיך דיר פאַרוואָלט! אָבער, אז
איך קען דאָס נישט? אז איך וויל ערלעך פאַרדינען? אז איך
קען ניט צוקוקן, ווי מענטשן נאַרן זיך אָפּ? אז איך קען נישט
און טו מיר עפעס!...

אַ שוואַרצער קאָטער, פאַרהויבן דעם עק, האָט זיך צוגע-
קוקט מיט פאַרוואונדערטע גרינע אויגן אויף צעבייזערטע
מאַן-און-ווייב, וואָס זיינען געשטאַנען איינע קעגן די אַנ-
דערע ווי בלוטיקע שונאים.

ביי דער ארבעט

ניט דאָס ערשטע מאָל, אז פּייוול וויל אוועקגיין אין אַ גרויסער פּאַבריק אַרבעטן. יעדעס מאָל, ווען ער געפינט זיך אויף מיטינגען פון זיין פּאַרטיי און הערט וועגן קלאַסנ-קאַמף, דערוועט ער זיין אומבאַהאַלפּנקייט. ער דערשפּירט, אז צווישן אים און דעם באַלעבאָס איז גאָר נישטאָ די קלאַ-סן-ליניע, וועגן וועלכער אַלע ריידן. וואָס פאַר אַ קלאַסנ-קאַמף איז ביי אים? פּאַרקערט, ביי אים איז גאָר דאָ אַ פּריינדלעכע פּאַרשטענדיקונג מיטל באַלעבעסל פון זיין פאַ-בריקל. ווען ער דאַרף אָפּנעמען זיין לויז און דער באַלעבאָס שטעלט זיך קעגן אים פאַרענטפּערן, אז ער האָט נישט גע-קראָגן דאָס געלט, וואָס ער האָט באַדאַרפט אָפּנעמען, באַ-פאַלט אים אַ רחמנות אויפן באַלעבאָס. דער יונגערמאַנטשיק זעט אויס אין זיינע אויגן מער-אומבאַהאַלפּל ווי ער אַליין, אָרימער פון אים, שוואַכער פון אים. ער גלייבט אים. ער איז איבערצייגט, אז יענער פאַרדעקט נישט פון אים קיין האָר. יענער כאַפט אַרויס די פּאַקטורעס, פאַר וועלכע ער באַדאַרפט קריגן געלט און האָט נישט געקראָגן. יענער כאַפט אַרויס די רעכנ-ביכער און באַווייזט אים, פּייוולען, אז ער האָט די גאַנצע וואָך נישט געהאַט פון וואַנען צו געבן אַ טאָלער אין שטוב אַריין. יענער קערט גלייך איבער די קע-שענע און ווייזט אים, אז ער פאַרמאָגט צוואַנציק סענט ביי דער נשמה. באַפאַלט דעמאָלט פּייוולען אזאַ רחמנות צו דעם באַלעבאָס זיינעם, אז ער פאַרגעסט אין גאַנצן אין דעם קלאַסנקאַמף, וועגן וועלכן ער הערט זיך אָן. דאַכט זיך אים, אז ווען ער וואָלט געהאַט, וואָלט ער גאָר געליען דעם באַ-לעבאָס זיינע עטלעכע טאָלער, ער זאָל האָבן אויף ברויט אין שטוב...

— פאַרפאַלן... — גיט ער אים נאָך, ווען ער קריגט נישט באַצאָלט קיין איין סענט פאַר דער וואָך אַרבעט — איר

פארשטייט אליין, אז ס'איז נישט אזוי גוט, צו קומען אהיים
און א סענט... אָבער, אז איר האָט איצטער נישט... איך זע
דאָך... נאָר זעט, אז מאַנטיק...

— וואָס רעדט איר? — פאַרענטפערט זיך היים דער באַ-
לעבאָם — איר דאַרפט מיר נאָך זאָגן? איר זעט דאָך אליין,
אז איך האָב באַדאַרפט היינט קריגן געלט... ניט אַ קוק!
און ער כאַפט ווידער אַרויס פאַפירן.

שטייט פייוול ביי דער טיר פונם פאַבריקל, וואו ער איז
דער איינציגער אַרבעטער, און פילט נישט קיין שפור פון
האַס צו זיין באַלעבאָם, וועלכער עקספּלאָטירט אים.

— גיי, שטרייק! — רעדט ער צו זיך אליין און ווערטער
— קעגן וועמען? מיט וועמען? פאַראייניקט זיך! מיט ווע-
מען איז דאָ פאַראַן זיך צו פאַראייניקן?

ער דערפילט איצטער אַ רחמנות אויף זיך אליין און עס
הייבט אין אים און ווידער בויערן דער געדאַנק, אז צום
ערנסטן איז צו זיין און אַרבעטער אין אַ קליינעם פאַבריקל,
וואו מ'האַט דעם באַלעבאָם ביי דער האַנט און וואו ס'איז
אַפּטמאָל נישטאָ מיט וועמען און קעגן וועמען צו קעמפן.
ער וויל דעמאָלט וואָס-גיכער אַרײַן אין אַ גרויסער פאַבריק.
וואו ער זאָל קענען זיין פאַראייניקט מיט נאָך הונדערטער
אַדער טויזנטער ווי ער, וואו ער זאָל נישט דאַרפן רחמנות-
האַבן אויפן באַלעבאָם און וואו ער זאָל נישט דאַרפן אויס-
הערן פון באַלעבאָם' די אַלע פאַרענטפערונגען.

אָבער, אז עס גייען אַריבער עטלעכע טעג און ער קריגט
אַפּ זיין חוב, פייוול, צומאָל אַ טייל פון דעם חוב, פאַר-
נייט ביי אים דער חשק איבערצולאָזן דאָס קליינע פאַבריקל.

— וואו וועל איך זיך דען פילן אזוי פריי ווי דאָ? —
רעדט ער צו זיך — וואו וועל איך זיין ווי ביי מיר אין
שטוב, אזוי ווי דאָ? ער איז דאָך פאַרט אַ גוט מענטשל...
אין מיטן טראַכטן כאַפט זיך פייוול, אז עס איז אַ זינד
צו ריידן מיט אזא פריינדלעכקייט וועגן אַ באַלעבאָם, אָבער
ער קען ניט אַפּשטעלן דאָס טראַכטן, וואָס לויפט אויסער
זיין ווילן, אין אים, דורך אים, אַרום אים.

אין בלומ

צלאל וואוינט מיטן זון אין איין הויז, כאַטש דער זון איז שוין אַ חתונה-געהאַטער, נאָר הויזן מיט אים קען ער נישט. מאַשע, דער זון, האָט יעדן טאָג מענות צום טאַטן. ער גייט מיט אים צוזאַמען אין דער פּאַבריק, אין איין פּאַבריק, נאָר מענות האָט ער צו אים אָן אויפהער. עס געפּעלט אים נישט, מאַשען, וואָס דער טאַטע גריסט זיך אזוי הכּנעהדיק צום באַלעבאָס, הלמאי ער קוקט אזוי פּאַלגנדיק דעם באַלעבאָס אין טויל אַרײַן, ווען ער באַווייזט זיך צווישן די מאַשינען און דערציילט עפעס.

— טאַטע, — זאָגט מאַשע — וואָס דאַרפסטו צו אים אזוי שמייכלען, צו דעם באַלעבאָס? פאַר וועלכע מעשים טור ביים? דאַכט זיך, די האָרעוועסט ערלעך אויף דעם שטיקל ברויט?

פאַרשטייט נישט צלאַל די רײד און שיקט זיי דעם זון צוריק:

— כ'ווייס נישט, אין וועמען די ביסט געראָטן? — שטראַפט ער אים — וואָס האָסטו אזוי צו זיין בײַז אויפן באַלעבאָס? ער האָט דיר די גענדז געקוילעט? וואָס? צו וואָס זיין אזאָ ביטערער מענטש? באַשר בכּן, ער איז רײך און די ביסט אַן אַרבעטער? בײַ דיר האָט ער עס צוגענומען? צעהיצט זיך מאַשע:

— אַוודאי בײַ מיר! נאָר פון וועמען איז ער רײך גע- וואָרן? פון זיין חכמה? אַוודאי פון מיין און פון דיין בלומ און שווייס! מיר האָבן געהאַרעוועט, אויסגעריסן געוואָרן און ער האָט אָנגעשאַרט נאָלד אין די קעשענעס!
פאַרשטייט ניט צלאַל דעם שכל:

— פון דיר? פון מיר? מ'שטיינס געזאגט, וואָס ער האָט
שוין פון אונדז געקענט אַראָפּשאַרן נאָלד...

דאָס ערגערט מאָשען אויף און ער לאָזט דעם טאַטן ווי-
סן:

* אַ, דאָ ליגט דער הונט באַגראָבן! צוליב אַזעלכע אַר-
בעטער, ווי דו, איז דער פּראָלעטאַריאַט אויף אַזעלכע גע-
האַקטע צרות!

— איי, איי, איי... — קרימט איבער צלאַל — שמאַלע-
טאַריאַט... צרות... אַ שוין פנים האָסטו! שוין צייט, כ'לע-
בן, זאָלט ווערן אַ מענטש און זיך אָפּלאָזן פון די ציצי-
ליסטלעך און קאָמוניסטלעך! יינגלעך! שוויצערס! וועסט זיך
דאָרטן אַ סך אָפּלערנען... פון דעם וועסטו קענען אויס-
האַלטן אַ ווייב און אַ קינד... אַז וואָס איז דער וואונדער?
אַז לערנען האָסטו נישט געלערנט! צווישן באַלעבאַטישע
מענטשן געפינסטו זיך נישט! ס'פאַסט דיר נישט! און וואָס
פאַר אַ לייט עס קען שוין פון דיר אַרויסקומען, מ'שטיינס
געזאָגט!?

הערט מאָשע אויס און קלערט: בעסער איז ניט צו ענט-
פערן. וויפּל מאָל איז דער שיער צו ריידן די זעלביקע רייד?
אַלע רייד זיינען געווען אַרויסגעוואָרפן. ער האָט שוין דעם
טאַטן נישט איין מאָל געזאָגט אַלצדינג, וואָס ער האָט גע-
האַט צו זאָגן. און עס האָט נישט געהאַלפן. פיל מאָל האָט
דער טאַטע זיך אויפגערעגט און דעם גאַנצן טאָג אַרומגע-
גאַנגען אַ צעקלעמטער. מאָשע האָט נאָכדעם הרטהגעהאַט,
הלמאי ער האָט דעם טאַטן פאַרשאַפט אַזוי פיל עגמת-נפש.
צלאַל האָט אין אַזעלכע טעג נישט געוואָלט צום טיש זיך
זעצן. האָט נישט געוואָלט עסן. און עס האָט נישט געהאַל-
פן, וואָס רבקה, ס'ווייב, האָט זיך ביי אים געבעטן:

— אַ לאַך אין הימל! טאַמער מ'האַט זיך דורכגעווערטלט,
איז וואָס איז דאָ אַזוינס געשען? וואָס? איבער דעם דאַרף
מען שוין נישט עסן און אַרומגיין אַ ברוגזער אויף דער
גאַנצער וועלט?

צלאַל ענטפערט נישט. נאָר, אַז ער קען שוין מער נישט
אויסהערן איינע און די זעלביקע רייד, בעט ער זיך, איין
ביים ווייב:

— רבקה, רבקה, הער שוין אויף! וואָס ווינסטו אין די

זאכן? שיינע יארן האָב איך דערלעבט, אַז מײן זון זאָל מיר
וועלן לערנען שכל... שיינע יארן דערלעבט, אַז מײן קינד
זאָל מיר זאָגן, אַז איך בין אַ פאַשיסט... דו האָסט גע-
הערט? און צוליב וואָס? נו, גיי איך נישט אין פאַבריק ימים-
נוראים, פסח אָדער סוכות!... געהערט אַ חטא? וואָס איז?
טאָמער רייד איך מיטן באַלעבאָס ווי מיט אַ מענטשן... ער
וואָלט געוואָלט, מאַשע, איך זאָל באַטראַכטן דעם באַלעבאָס
ווי אַ הונט... וואָס, איך טאָר ניט זיין קיין מיטגליד אין
פאַראייניגן, וואו דער באַלעבאָס איז דער פרעזידענט... בין
איך דערפאַר אַ פאַשיסט... שטער איך דערמיט די אַרבע-
טער צו מאַכן אַ בעסער לעבן... דו הערסט, רבקה? נו, דאַרף
איך זיך נישט באַגראָבן אַ לעבעדיקער, וואָס איך האָב דער-
לעבט? אַ נאַנץ לעבן אַן אַרבעטער ביי יענעם אין פאַבריק,
בין איך אויף דער עלטער געוואָרן ביים אייגענעם זון אַ
מישט פאַר די קאַפיטאַליסטן... געהערט אַזוינס?

מאַשע, וועלכער זיצט אין הויפּל און טרינקט מאַטע,
ליינט צו אַן אויער צום טאַטנס צימער. עס קרענקט אים,
הלמאי דער טאַטע פאַרשטייט נישט, אַז אייגנטלעך וויל ער
אויך זיין טובה. דאָס וואָרט „פאַשיסט“ קלינגט אָפּ אין
זיינע אויערן ווי אַ פאַטש. אַנטשליסט ער זיך און גייט
אומזיכער אַריין אין צימער, הערט אים די לעצטע רייד,
און נאָכדעם זוכט ער אָפּצוהאַקן די שפיצן:

— טאַטע... טאַטע! — בעט ער זיך — וועמענס טובה
וויל איך דען? פאַרוואָס פאַרשטייטו נישט? ווי קענסטו,
אַן אַלטער אַרבעטער, אין דער צייט וואָס מיר האָבן נעכטן
גערעדט פון אַרויסגיין אין שטרייק, נאָר אַרויסטרעטן קעגן?
ווי האָט זיך צו דיך גענומען כוח דאָס צו טאָן? וואָס, ס'איז
דיר צורגוט? וואָס, דו האָסט מורא, אַז דער באַלעבאָס וועט
האָבן אין קעשענע עטלעכע פעזעס ווייניקער? וואָס? פאַר-
וואָס פאַרשטייטו נישט?

צלאַל האָט שטאַרק אָנגעשטרענגט דאָס פנים, איינגעד-
קלייטשט דעם שטערן, גלייך ווי ער וואָלט זיך באַמיט מיט
זיין גאַנצן פאַרשטאַנד צו באַגרייפן אַ שווערן געדאַנק.

פריינד

פריינד זיינען זיי געווען נאך פון די אמאליקע יארן, ווען זיי האבן צוזאמען געארבעט אין דער פאבריק. מענדל איז געבליבן אין דער פאבריק ארבעטן און שעפסל איז אוועק און געווארן א באלעבאם פאר זיך, א פאבריקאנט. מענדלס קינדער האבן זיך אויפגעהאָדעוועט אין אַרימקייט און, אויס-וואַקסנדיק, זיינען זיי געגאנגען ארבעטן, ווער אויף א שטע-לע אין א געשעפט און ווער אין א פאבריק. שעפסלס קינדער, דער, דערצויגענע אויף פארגעניגנס און וואוילטאָג, האָבן זיך אַריינגעלאָזט אין לערנען. און, כאַטש קיינער פון זיי איז נאָך נישט קיין אויסגעשטודירטער, האַלט עס אָבער נישט ווייט דערפון, אז ער זאָל דאַרפן אויפהענגען עטלעכע דיפּלאָמען אויף די ווענט. שעפסל זאָרגט זיך פאַר דעם זייער-ערשטאַרק. ער וועט דאַרפן אַרויסגיין אין אַ נייער דיר, זאָגט ער, ווייל ער וועט דאַרפן איינאַרדענען די קינדער מיט קאַבינעטן און ער וויל דווקא, שעפסל, וואוינען צוזאַמען מיט די קינדער.

— דיר — זאָגט ער צו מענדלען — איז גוט. דו האַסט נישט די אַלע דאגות. ביסט רואיס. אָבער, איך? דער קאַפּ ווערט דאָך מיר צעשפּאַלטן...
טרייסט אים מענדל:

— זינדיק נישט מיט די רייד, זינדיק נישט!
— אז דו ווייסט דען, וואָס דו רעדסט? — וויל שעפסל דווקא זינדיקן מיט די רייד און איבערצייגן, אז ער מעג זינדיקן — ווען דו זאָלסט נאָר איין טאָג אַריינגיין אין מיין לאַגע, וואָלסטו געפילט, אז איך דאַרף זיין שטאַרקער פון אייזן, אויב איך האַלט עס אויס.
מענדל, וועלכער איז מיט שעפסלען פאַרטאָן אין דער דאַמקע, וואָס ער שפילט מיט אים גערן, אזוי גערן, אז מען

ווייסט נישט, צי שפילט ער אין דאמקע, ווייל ער קומט צו-
נאסט, אָדער ער קומט צוגאסט, כדי צו שפילן אין דאמקע.
שעפסל קוקט אָבער איצט נישט אויפן שאַכברעט, נאָר באַ-
טראַכט מענדלען און גיט אים אַ דערמאָן:

— וואָס ביסטו עס אזוי פאַרטאָן, אַז דו הערסט נישט
קיין מענטשן? איך רייך דאָך צו דיר עפעס!

— יאָ, יאָ, — ענטפערט מענדל און הייבט נישט אויף
די אויגן — כ'האָב געהערט, כ'האָב געהערט. וואָס וואָלסטו
געוואָלט? איך זאָל דיר קוקן אין מויל אַריין, ווי דו רעדסט?
— נו, און אז איך וואָלט געוואָלט, איז וואָס? — שטייט
צו שעפסל — אַן עוולח?

ווייל מענדל נישט פאַרפירן צווייט דעם שמועס און
רוקט אָפּ ס'ברעטל אין אַ זייט, זאָגנדיק:

— נו, כ'הער. אַצינד ביסטו שוין צופרידן?

— אָט אזוי ביסטו אַ מענטש! — איז שעפסל צופרידן
— אַניט וואָלט מען געקענט מיינען, אַז דו קומסט בלויז
צוליב דער דאמקע...

— און, אַז צוליב דער דאמקע, איז וואָס? איז טריף?

— מע, דאמקע, אויך מיר אַ פאַרגעניגן!

— דו קענסט זיך זאָגן „אויך מיר אַ פאַרגעניגן!“ —
ווערט מענדל ערנסט — אַז מ'האָט אַזאַ שטוב, ווי דו
האָסט, און אַ קאָטש, און געלט אין קעשענע, וויפל מ'דאַרף,
קען מען זיך פאַרגינען צו זאָגן אויף אַ דאמקע „אויך מיר
אַ פאַרגעניגן!“ אָבער, אַז איך האָב נישט די אַלע זאַכן,
איז ביי מיר אַ דאמקע שוין איין מאָל אַ גרויס פאַרגעניגן.
ווייל, פאַרוואָס, מיינסטו, קען איך צו דיר קומען אזוי אָפט?
ווייל איך וואוילן נישט ווייט און קען צוקומען צופוס. אָבער,
ווען איך וואָלט געוואוינט ווייט, וואָלט איך זיך טאַקע
נישט געקענט פאַרגינען אויסצוגעבן אזוי פיל געלט אויף
פאַרן..

— נאָ דיר! הייבט זיך אָן אַ מעשה! — איז שעפסל ניט
צופרידן מיט די רייד — פון דעסטוועגן ווייס איך נישט,
ווער פון אונדז לעבט רואיקער, איך צי דו...
— פאַלאַזשים...

— אַוודאי, דיר רעדט זיך עס אזוי גרינג. דו ווייסט
נישט, וואָס דאָס מיינט.

— וואָס מיינט עס?
 — עס מיינט, קיינמאָל נישט האָבן קיין רואיקע מינוט.
 דער מוח ווערט דאָך גאַנצענע טעג צעשפּאַלטן!
 — צעשפּאַלטן?
 — לאַך, לאַך! דיר לאַכט זיך, ווייל דו קענסט נישט דעם
 טעם. דו וואָלסט נאָר איין מאָל באַדאַרפט הייבן אַ וועקסל
 פֿון אַ דרייסיק טויזנט טאַלער, ווען ס'איז נישטאָ קיין דריי-
 סיק טויזנט סענט אין קאַסע, וואָלסטו שוין געוואוסט!
 — אזוי?! אַרוואַ!
 — אַוודאי, וואָס ווייסטו? דייע קינדער דאַרפן נישט
 האָבן קיין אוניווערסיטעט, מיט ביכער, מיט פּראָפּעסאָרן,
 מיט קלובן... און, אז ס'איז נישטאָ צום קלוב אַ גוטע קאָמ-
 ניקאַציע, נעמען זיי מיר צו דעם אויטאָמאָביל אויף גאַנצענע
 טעג און איך האָב געמוזט מיר קויפן אַ צווייטן קאָטש. און
 דאָס אַלץ קאָסט! ווייסטו פֿון דעם? און אז עס שטייען עט-
 לעכע נישט-פּאַרדונגענע דעפּאַרטאַמענטן?... און די שטייע-
 רן לויפן אַלץ-איינס, פֿונקט ווי די דעפּאַרטאַמענטן וואָלטן
 יאָ געווען פּאַרדונגען... און די פּאַבריק? צי מ'פּאַרקויפט יאָ
 די סחורה, צי מ'פּאַרקויפט נישט, נאָר די פּאַבריק אָפּשטעלן
 ווילט זיך נישט... פֿון וואַנען-זשע נעמט מען אזוי פיל געלט,
 צו אַרבעטן אויף לאַגער? פֿון די אַלע קאָפּ-דרייענישן הייבס-
 טו נישט אָן צו וויסן! דו ביסט זיך אַן אַרבעטער און דו
 ביסט דיר גליקלעך! דו ווייסט: דאָס און דאָס פּאַרדינסטו
 דעם חודש און אזוי פיל און אזוי פיל מענסטו אויסגעבן.
 אָבער איך האָב אזוי פיל צו זאָרגן, אז דער קאַפּ שפּאַלט זיך
 מיר...
 מענדלס פנים איז געוואָרן אָנגעכמורעט. שעפּסלען האָט
 זיך דעריבער אויסגעוויזן. אז דער אַלטער פריינד האָט אים
 סוף כל סוף פאַרשטאַנען און פילט אים מיט.

פון גרויס נחת

דער אלטער קלמן איז ניט־צופרידן פון זיין עלטער.
— קלמן, — זאָגן צו אים פריינד און באַקאַנטע —, איר
זינדיקט מיט די רייד!
— איך זינדיק? — רעדט ער קעגן — מיט וואָס האָב
איך דאָ צו זיין אזוי צופרידן? וואָס? איך האָב עסן צו
דער זעט? נו, דאָס איז שוין אַלץ? מער ווי עסן דאַרף שוין
אַ מענטש גאַרנישט?
קלמן האָט איבערגעגעבן די זין דאָס געשעפט און ער
אַליין איז געבליבן מיט אַ חלק אין די פאַרדינסטן. פון אָנ-
הייב איז ער געווען גליקלעך. דאָס איז געווען זיין חלום.
מיט דעם פּלאַן איז ער געקומען צו די סינדער, אַ יאָר נאָך
דער חתונה פון זיין יינגסטן זון, טעאָדאָראָ. ער האָט זיי
צונויפגענומען, די סינדער, און געזאָגט:
— נו, ווי לאַנג איז דער שיער? שוין נישט ביי מייע
יאָרן צו האָרעווען. די מאמע, עליה השלום, האָט שמענדיק
פון דעם גערעדט. „אַז מיר וועלן ווערן „דיד אי באַבאָ“,
פּלעגט זי זאָגן, „וועלן מיר די סינדער איבערנעבן די גע-
שעפט און זאָלן זיי ברענען אַ וועלט!“ נו, שוין...
אַריבער די פינף-און-זעכציק... נישט מיט אַלעמען... נישט
ביי די אַמאָליקע כוחות... אַליין... נישט דער קאָפּ דערביי...
טאָ לעבט אייך געזונט און שטאַרק און נעמט איר איבער די
געשעפטן!
האָבן די סינדער אַרויסגעוויזן דרך־אָרץ דעם טאַטן און
נישט געוואָלט בייטן די פירמע. דאָס געשעפט, האָבן זיי
געזאָגט, בלייבט ווי געווען. נישט מער, וואָס דער עלטסטער
זון וועט האָבן צו פירן ס'געשעפט צוזאַמען מיט די אַנדערע

פיר ברידער. איז וואָס וועט אים פעלן, דעם טאַטן?
אין די ערשטע טעג האָט דער אַלטער קלמן זיך דערפילט
אַ פרייער מענטש. ער איז אַרומגעגאַנגען צו אַלע באַקאַנטע
און פריינד און ברייטלעך דערציילט, ווי ער האָט איבערגע-
געבן דאָס געשעפט צו די קינדער און אַליין איז ער ענדלעך
געוואָרן אַ פרייער מענטש. האָבן אים מענטשן מקנא-געווען:
— אַוודאי! אַזאַ מענטש, ווי קלמן יערוואַלמיסקי, דאַרף
דען נאָך אַרבעטן? עס פעלט אים אויף ברויט? הלוואי אויף
אונדז געזאַגט געוואָרן!

אַבער, וואָס-מער ער האָט דערציילט, קלמן, וועגן זיין ניי-
עם פרייען לעבן, אַלץ-מער האָט ער דערשפירט ווייניקער
אינטערעס אין דעם דערציילן. די טעג זיינען פאַר אים גע-
וואָרן לענגער און לענגער. געווען שעהן, ווען ער האָט גע-
קוקט אויפן זייגער און אים האָט זיך אויסגעוויזן, אַז די
ווייזערס רוקן זיך כמעט נישט. די שטוב איז פאַר אים גע-
וואָרן אומהיימלעך. דער יינגסטער זון, מיט וועמען ער האָט
געוואוינט, איז געווען זעלמן אין דער היים. די שנור איז
גאַנצענע טעג געווען ביי איר מאַמען, ביי חברטעס, אָדער
מ'איז צו איר געקומען. אַליין בלייבן אין שטוב? ס'איז עפעס
אַזוי אומעטיק. האָט ער זיך גענומען צום לייענען אַ ציי-
טונג. נאָר דאָס איז אים שנעל נמאס-געוואָרן. נישט געהאַט
קיין געדולד. דער קאַפ איז אים נישט געווען דערביי. זיינע
אויגן האָבן געקוקט אויף די ווערטער, נאָר נישט געלייענט.
האָט ער זיך צוגעלייגט, איינגעדרימלט, נאָר לאַנג שלאָפן
האָט ער נישט געקענט:

— וויפֿל איז דען דער שיער צו שלאָפן? נישט האָבן קיין
צייט צו שלאָפן אין קבר?

אַזוי האָט קלמן געזאַגט צו די קינדער, ווען ער האָט גע-
נומען אויפסניי זיך באַווייזן אָפטער אין געשעפט. און, ווען
די קינדער האָבן אים געשיקט אַהיים זיך אַפרוען, זיך צו-
לייגן, זיך אויסשלאָפן, האָט ער געענטפערט:

— וויפֿל איז דער שיער צו שלאָפן? און וואָס וועל איך
טאָן אין קבר, אויב איך וועל פאַרשלאָפן די עטלעכע יאָר,
וואָס מיר איז נאָך באַשערט צו לעבן?

די קינדער איז אָבער נישט געפעלן געוואָרן, הלמאי דער
טאַטע האָט ווידער זיך גענומען אַריינמישן אין געשעפט,

ריידן מיט קונים, נעמען ווייזן א שטיקל סחורה. דאָס האָט זיי פאַרדראָסן. און, כאָטש, זיי האָבן געזוכט וואָס־ווייניגער אַרויסצואווייזן דעם פאַרדראָס אין ווערטער, דאָך האָבן זיי געפילט פאַר נייטיק זיך אָנצונעמען פאַרן טאַטנס כבוד: — טאַטע! זאָג דו אַליין: איז פאַר דיר אַז אַרבעט צו קריכן אויף אַ פּאַליצע, אַראָפּצונעמען אַ שטיקל סחורה? אויף וואָס זיינען דאָ אָנגעשטעלטע? פאַסט דאָס, אַז דער גרויסער סוחר קאַרלאָס יערוואַלימסקי זאָל טאָן די אַרבעט פון אַ פּראָסטן אָנגעשטעלטן?

דער אַלטער קלמן האָט צוגישט געמאַכט דעם יחוס: — ע, אַ דאָנה! קיינער פון אונדז איז נישט געבוירן געוואָרן אין אַ זיידן העמדל...

— אָבער, טאַטע, אין דיין עלטער?
— נה, איז וואָס? איך טו דען עס צוליב פּרנסה?
— אָבער, וואָלסטו דאָס פּריער געמאָן? — שטייען צו די קינדער.

— פּריער, — דערקלערט קלמן, — וואָלט איך עס טאַקע נישט געמאָן, ווייל כ'האָב געהאַט גענוג אַנדערע זאַכן צו טאָן. נאָר איצטער? איך טו דען עס צוליב פּרנסה? כ'ווייל דאָך בלוז די צייט פאַרטרייבן...
פאַרדריסט עס די קינדער און זיי קענען דעם טאַטן ניט פאַרשווייגן, ביז ער, קלמן, גייט אַוועק פון געשעפט אַ דער־שלאַגענער, ווי אַ נשרף.

אַ מאָל, אַז די קינדער ריידן זיך מיט אים דורך אין שטוב, גיסט ער אויס זיין האַרץ:

— גיט מיר עפעס צו טאָן! — בעט ער זיך — איך האָב אייך געגעבן אַ געשעפט? טאָ גיט מיר אויך עפעס צו טאָן! איך וועל דאָך פון אַרומגיין ליידיק פשוט פון זינען אַראָפּ־גיין!

און, אַז ער פּועלט גאָרנישט אויס, ווייל די קינדער ריידן אים אָפּ פון אַריינמישן זיך אין זאַכן, וואָס פאַסן נישט פאַר אים, קומט ער אַהיים אַ צעקלעמטער. ער ווייל עפעס ריידן און זיך אַראָפּריידן פון האַרצן, אָבער ער ווייסט נישט, פון וואָס אָנצוהייבן.

די שנור זעט זיין פאַרלעגנהייט און פּרענט אים: — שווער, איר ווילט עפעס?

קוקט קלמן אָן די שנור, וואָס די געפאַרבטע באַקן און
ליבן מאַכן איר פאַר אַ ליאַלעקע, קוקט זי אָן מיט רחמנות-
דיקע אויגן. און רופט זיך לטורף אָפּ:

— און אפשר וואָלט שוין צייט געווען, איר זאָלט האָבן
אַ קינד? שוין דריי יאָר נאָך דער חתונה... איז וויפל דער
שיער צו וואַרטן? איר וואָלט אין זיך געהאַט אַ מצווה און
איר וואָלט אין מיר געהאַט אַ מצווה... איר וואָלט אין מיר
אַריינגעזעצט אַ נייע נשמה! איך וואָלט זיך מחיה-געווען.
איך וואָלט געהאַט מיט וועמען זיך צו שפּילן און דעם טאָג
פאַרברענגען...

קלמן, בעטנדיק זיך ביי דער שנור, זעט אויס ווי אַ קראַנ-
קער, וואָס בעט זיך, מען זאָל אים ראַטעווען.

יורשים

ער האָט שווער געסאָפּעט, ווי אַ דאַמף-מאַשין. געלעגן
מיט פאַרקוועטשטע אויגן און די ברוסט האָט זיך געהויבן
אַרויף און אַראָפּ. ער האָט זיך געראַנגלט מיטן טויט.
די דינסט איז געשטאַנען ביי אים און אומעטיק געקוקט
מיט אַן אַראָפּגעלאָזטן קאַפּ. זי האָט יעדע וויילע צוגעלייגט
די האַנט צום טיכל, געמאַפט, צי ס'וואַסער איז שוין אויס-
געמריקנט און עס געביטן, געטונקען אינם אייז-וואַסער, אויס-
געדריקט און איבערגעלאָזט בלויז די קעלט אויפן שטערן.
פון דער קעלט האָט געשלאָגן אַ פאַרע.

קרובים זיינען געשטאַנען ביים אַלמנס געלעגער, מיט פאַר-
לייגטע הענט, אין דערוואַרטונג. זיי האָבן זיך איבערגעוואָר-
פן מיט בליקן און געשאַקלט מיט די קעפּ:

— וואָס זאָגט איר?

— ווער ווייס, צי ער וועט די נאַכט אַריבערטראָגן!...

— מ'זעט, עס גייען אים אויס די כוחות...

אַ קרובה האָט זיך געוואָנדן צו דער דינסט:

— גיי, מאַריאַ, לייג זיך צו! וועסטו שפּעטער זיך אויפ-

הייבן און קענען זיצן ביינאַכט.

— ניין, מ'דאַרף נישט. — האָט די דינסט אָפּגעזאָגט —

איך בין נישט מיר.

— גיי, גיי! — איז די קרובה צוגעשטאַנען.

די דינסט האָט זיך געלאָזט איינבעטן און אַוועק.

דעמאָלט האָבן די קרובים זיך גענומען דינגען צווישן זיך,

איינע מיט די אנדערע.

— גייט שלאָפן!

— גייט איר!

— אַז איר וועט זיך אַפרוען, וועלן מיר זיך בייטן!

— איז, גייט איר!

נאָך לאַנגן דינגען זיך איז פאַני געבליבן די איינציקע. זי

האָט זיך געשטעלט דעם אלטן צוקאָפּנס, אָנגעשפּאַרט מיט דער נאַמבע אויף דער בראַנזענער שטאַנג און אַריינגעקוקט דעם קראַנקן אין די אויגן. זיי זיינען געווען פעסט פאַר-שלאָסן, די אויגן, ווייטיקדיק פאַרקוועטשט, ווי ער וואָלט מורא-געהאַט, דער קראַנקער, אַז דאָס פאַרטונקלטע ליכט פון לעמפל זאָל זיך נישט אַריינרויסן אין אַ שפעלטל און שמערן דעם שווערן סאָפּען פון גוף. פאַני האָט געוואָרפן אַ כליק צו די טירן. זי האָט קיינעם נישט געזען. אָנגעשמערענט כ'געהער צום צווייטן צימער, נאָר גאַרנישט געהערט אַחוץ דעם כאַרבלען פון אַ צעהיצטער דאַמף-מאַשין. דאָן האָט זי זיך אַריבערגעבויגן איבער דער שטאַנג, נאָענטער צום אלטנס פנים און שטייל געפּרעגט:

— פעטער?

דער קראַנקער האָט נישט געענטפּערט, ווי ער וואָלט גאָר-נישט געהערט.

האָט זי נאָכאַמאָל איבערגעפרעגט, מיט אַ ברייטערן שפּע-טשען:

— פע-טער? ...

ער האָט ווידער זיך נישט גערירט אויף איר רוף. האָט זי גיך אַרונטערגערוקט אַ האַנט אונטערן קישן און גענומען גראַבלען, קוקנדיק, אָט צו דער טיר און אָט אויפן אלטנס פאַרגעלטן פנים. און, אָנפולנדיק די האַנט מיט שליס-לען, לאַנגזאַם זיי אַרויסגעצויגן און איינגעדריקט, זיי זאָלן זיך ניט צעקלינגען אויפן לאַנגן קייטל. זי האָט נאָכאַמאָל אַ שעפטשע-געמאָן צום אלטן איבער זיין מויל:

— פע-טער ...

און, נישט קריגנדיק קיין ענטפּער, איז זי אויף די שפיץ פינגער, ווי אַ צעשראַקענע קאָץ, צוגעשפרונגען צו דער וואַנט און אויסגעפרוואווט אַ שליסלע אין דער קאַסע. זי האָט אָנגעטראָפּן, פאַני, אויף אייזן און אויסגעפרוואווט אַן אַנדער שליסלע. ביז די טיר, אַ שווערע, גראַבע טיר, האָט לאַנגזאַם זיך אַרויסגערוקט פון דער אייזערנער ראַם.

פאַנים אויגן, צעפייערטע, ציטערדיקע, זיינען געלאָפּן אין שופּלאָדן. די פינגער, צעפייערטע און ציטערדיקע, האָבן זיך איינגעקלאַמערט אין שנדרלעך קרעלן, אין גילדענע קייטלעך

און פינגערלעך. ווי עס וואָלט איר געברייט די פינגער, אזוי האָט זי געכאַפט, פּאַני, די צירונג, אַריינגעוואָרפן אין דער קעשענע פון קלייד, איינס נאָך איינס, צוגעדריקט און גיך נענומען פאַרמאַכן די קאַסע-טיר, שטיל, אין שרעם פאַר אַ שאַרף, קיינער זאָל זיך נישט אויפוועקן אין די דערבייאַיקע צימערן.

זי האָט אַרויסגענומען די שליסלען, אַ באַרואַיקטע, אַ גע-זעטיקטע, און זיך אויסגעדרייט. אין דעם מאָמענט האָט איר אַ שווינדל-געטאַן פאַר די אויגן, ווי עמיץ וואָלט איר מיט אַן אייז אַ זעץ-גענעבן איבערן קאַפּ. זי האָט אַרויסגעלאָזט אַ קוויטש, אָבער באַלד דעם קוויטש אין זיך דערשטיקט. זי האָט דערשפּירט רינגען אויף אירע הענט, ווי אייזערנע רינג-גען, וועלכע האָבן אומברחמנותדיק געדריקט, און ווילד-אויפ-געריסענע אויגן:

— צוליב דעם האָסטו עס אונדז געיאָגט, מיר זאָלן גיין שלאָפן? באַגנבענען? באַראַבעווען?

— אַליין, האָ? מיר קומט אַלץ?

— און מיר? מיר האָבן נישט אַזאַ חלק אין דער ירושה, פונקט ווי דו? קלענערע יורשים ווי דו?

— איר אַלץ און אונדז נאָרנישט?

אין דעם פאַרטונקלטן ליכט פון דער שווער-גיסהדיקער נאַכט האָבן פינף פרויען זיך געריסן אַרום איין קעשענע, בעת דער אַלטער קראַנקער, כאַרבלענדיק מיטן נאַנצן גוף ווי אַ דאַמף-מאַשין, האָט קוים-קוים געעפנט שפעלטעלעך פון זיינע מאַטעריעדיקע אויגן-ווינקלען.

צוויי פאפיראסן אין דער פינצטער

די נאכט איז געווען א פינצטערע. דאָס שמאַלע געסל אין פּאַרט איז געזונקען אין דער שטילקייט פון רואיקן שלאָף. פון דער ווייטנס האָבן געבלינצלט פונקען פון איינגעלאָשענע שופן אויף די געשלענגלטע וועגן פון טייך. מענער מיט זוכנדיקע אויגן האָבן שווינגנדיק און אָנגעשטרענגט זיך דורכגעשלייכט האָרט ביי די ווענט און די פנימער געוואָנדן צו די צוויי פאפיראָסן, וואָס האָבן אויפגעלויכטן אין דער פינצטער. א פארבייגייענדיקער שאַטן האָט זיך דערנענטערט. די פאפיראָסן האָבן זיך צעשיידט.

— טייערינקער... — האָט זיך געוואָנדן א פאפיראָס —

גייען מיר? קום! מיר'ן גוט פארברענגען...

דער אַנדערער פאפיראָס האָט איינגעדערמלט, איינגעשלאנגען אין זיך דעם שיינ, ווי אויסגעלאָשן. געוואַרט אויפן ענטפער. דער פרעמדער שאַטן האָט זיך איינגעקוקט אין יונג-מיידלשן פנים מיט די שאַרה-אונטערגעשמירטע ליניעס. זיך געוואַקלט. אָט צוגעפאַלן אויף איין זייט, ווי א שאַל פון אַ וואָג, ווען מ'וואַרפט אויף איר אַרויף אַ געוויכט, אָבער די שאַל שפּרינגט צוריק אַרויף, ווייל דאָס געוויכט איז צו לייכט. און דער אָנגעקומענער שאַטן האָט זיך אַוועקגעבויגן און אַוועק איינער אַליין. דאן האָבן ביידע פאפיראָסן ווידער זיך דערנענטערט, ווידער זיך אָנגעצונדן און געלאָזן אַ דינעם רויך נאָך די שפיציקע פונקען.

— אן אַלטע פאָדלע.

— איך בין פאַר אים צו-אַלט.

— ער זוכט איינע פון אַ יאָר דרייצן...

— געפאַסט צו זיין מיין זיידע.

— משעפע נישט דיין זיידן! ער פלעגט געוויס שלאָפן

אין דער צייט און אין זיין שופלאַד, נעבן בעט, איז מסתמא
געלעגן א כשר חתונה-ביכל... —

גיי, גיי! הער אויף מיט דייןע שטיק!

— פארוואָס? ווילסט דאָס נישט הערן? דייןע אויערן

קענען אַזעלכע רייד נישט פאַרטראַגן?

— באַסטא! גיב מיר בעסער אַז אַנדערן פאַפּיראַס! אָמ

אָדער גייט מיר שוין אויס.

— נא!

איין פאַפּיראַס איז געוואָרן אויסגעלאָשן און א צווייטער

אַנגעצונדן.

— רויכערסט צופיל, מאַרגא.

— בא!

— עם שאַדט דיר.

— בא! אַז עם שאַדט מיר נישט אַזא הינטיש לעבן, וועט

מיר דער פאַפּיראַס זיכער ניט שאַדטן...

— דאָס לעבן, מאַרגא, קען מען איבערבייטן. קיין לונג

גען קען מען אָבער נישט איבערבייטן.

— מיינסט אַזוי?

— און דו נישט?

— איך... א פאַפּיראַס... דער פאַפּיראַס וועט זיך אויס-

רויכערן און אַזוי וועט די יוגנט זיך אויסרויכערן, און ווי

א פאַפּיראַס וועט מען דאָס אַוועקוואַרפן...

— רייד נישט אַזוי!

— ווער וועט דאָס דאַרפן, נעגראָ? אויסגערויכערט און

אַוועקגעוואַרפן... אָמ, ווי דער אַש...

— רייד נישט אַזוי, מאַרגא! מיר וועלן חתונה-האַבן. און

דו וועסט מער נישט גיין אין גאַס. אַרבעטן וועל איך פאַר

דיר, מאַרגא, און...

— און דו וועסט מיר שטענדיק דערציילן שיינע מעשיות,

אַז דו ווילסט אַרבעטן, נאָר דו האָסט נישט ביי וואָס...

— רייד נישט אַזוי, מאַרגא.

— אַך, לאָז מיך אָפּ! איך קען דיך.

— אָבער... הער מיך אויס...

— אַך, לאָז מיך אָפּ מיט דייןע רייד! איך קען זיי שוין,

די רייד דייןע. שוין געהערט. וויפל מאָל ווילסטו מיר נאָך

דערציילן די אַלטע זאַכן. שוין פיר יאָר אַזוי. און דערווייל

האלסטו ביי מיר אין איין צונעמען אלי, וואס איך פאר-
דין. און איך האב אפילו נישט קיין רעכט קליידל אויף זיך.
— אבער, דו ווייסט דאך... —

— אהא, ווייס איך! ווען דו וואלסט מיך באמת ליב-
געהאט, וואלסטו בעסער זיך אליין אין וואסער אריינגע-
ווארפן און מיר געהייסן זיך אריינווארפן... איידער פירן
אזא הינטיש לעבן, ווי דא, אין פארט, אין שמוציקן געסל,
ארום די שיכורים און בעסטיעס... נאך וואס רייד איך צו
דיר?

א שאטן האט זיך אריינגעדרייט אין געסל און זיך דער-
נענטערט מיט פייערלעך אין די אויגן, ווי אָנגעצונדענע
לאמטערן אין דער פינצטערער נאכט. איין פאפיראס האט
ניך זיך אוועקגעשארט, געוואָרן אויסגעלאָש און איבערגע-
לאָזט דעם צווייטן אליין גיין דעם שאטן אנטקעגן.
— טייעריקער... — האט זיך געוואָרן דער פאפיראס
— גייען מיר? קום! מיר'ן גוט פארברענגען...

דער אַנקומענדיקער שאטן האט זיך אָפגעשטעלט ביים
פאפיראס, געווארט א ווילע און נאָכדעם זיך צוגעטוליעט
צום רויך, וואס האט איינגעוויקלט אויפלייכטנדיקע פונקען,
און אוועק הינטערן האלב-דרימלענדיקן גאסן-לאָמפ.
דער צווייטער פאפיראס האט געדולדיק געברענט. איי-
בערגעריסן, אויסגעלאָש און ווידער געברענט. לסוף איז גע-
קומען א גרום פון דער ווייטנס. א צווייטער פונק, אויפסניי-
אויפגעלוויכטן, האט זיך דערנענטערט אין דער נאכט.
— וויפל?

צוויי הענט האָבן זיך באגעגנט:

— נא דיר, נא! דער נדן מיינער... געמיינער יונג!
דער פאפיראס האט זיך לעבעדיקער און פריילעכער אָנ-
געצונדן, באַלייכטנדיק צעמנייטשמע פאפירלעך.

III

אויף כוח
ארום א פרוי
הינטער ווערטער
אין קלעם

אויף כוח

די זון האָט ברייט זיך צעלייגט איבער די פיר ווענט פון קליינעם צימערל און מיט אירע שטראַלן אויסגעוואַשן יעדעס ווינקעלע. דער קרישלידיקער קאַלך, אַ צעהיצטער, האָט געשלאָגן מיט דומפיקייט און אַרויסגעיאָגט די לופט. עס האָט אויסגעפעלט מיט וואָס צו אַטעמען און נישט געווען וואו זיך אויסבאַהאַלטן. די טיר פון צימערל האָט זיך שלעכט פאַרמאַכט און איז פענצטער האָבן געפעלט דריי שויבן.

אויפן בעט, אַרומגענומען פון דער בלענדנדיקער, זודיקער ליכטיקייט, איז קלמן געלעגן מיט דער קאַלדרע איבערן קאַפּ אַריבערגעצויגן, אַן איינגעקאַרטשעטער און צונויפגעדרייטער. די היץ איז דורכגעקראַכן דורך דער גראַבער וואַטענער קאַלדע, גענומען בריען איז קאַפּ און קראַצן אין די שלייפן. האָט דער בחור אַרויפגעשלעפט נאָך אַ שטיקל קאַלדרע איר בערן קאַפּ אַריבער און זיך נאָכמער צונויפגעדרייט, ביז די קאַלדרע איז אין גאַנצן אַראָפּגעקראַכן פון די פיס און גענומען גרייכן ביז צו די לענדן. דעמאָלט איז קלמן אַראָפּ פון געלענער, האָט אַראָפּגעכאַפט פון אַ טשוואַק אַ שוואַרצן גומענעם רענגמאַנטל, אַן אויסגעשמירטן אין קאַלך, און עס אָנגעטשעפעט אויף די פענצטער-לייסטן.

אין צימער איז געוואָרן טונקל.

קלמן האָט ווידער זיך אַ וואָרהגעטאָן אויפן בעטל. איצט האָט אים זיך געדאַכט, אַז די קישנס זיינען הייסער ווי די זון און ס'איז אוממעגלעך אויף זיי צו ליגן. האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אויפן ראַנד פון בעט און גענומען זיך פאַר-

קוקן אין די שפארעם, וואָס זיינען ביים פענצטער געבליבן
נישט־פאררעקט. און, אזוי זיצנדיק, אָפגעציילט, ווי דער
זייגער פון קלויסטער האָט געקלונגען צוועלף און איינס.

די באַלעבאָסטע האָט אוועקגעלייגט ביי דער טיר בלע-
טער, וואָס מ'האָט געבראַכט. קלמן האָט אַהויסגעשטעקט אַ
האַנט דורך דער אָפגעלענטער טיר, מ'זאָל אים ניט זען אָן
אויסגעטוענעם, און אַריינגענומען די צייטונגען. ער האָט
בלויז איבערגעלייענט די טיטלען פון די צייטונגען און גע-
זאָגט צו זיך:

— מ'דאַרף ניין אין נאַס. ס'איז דאָך היינט עפעס זונ-
טיק!

נאָר באלד זיך פאַרקלערט:

— צו וועמען ניין? וואוהין? צו די יאָוואָרסקים? נישט
כדאי! אַלטע מענטשן. וועלן ווידער דערציילן די צרות, וואָס
זיי האָבן פון דער דירה אָדער וועלן בעטן אַ גמילת-חסדל...
מאָדנע טרויעריקע מענטשן, די יאָוואָרסקים. די מאַמע,
די אַלטיטשקע, ווייזט יעדן, אַז זי האָט נישט קיין צייגער
און קען נישט קייען. אזוי יעדעס מאָל, ווען מ'קומט צו זיי.
עפעס אזאַ פינצטערניש ביי זיי און אזאַ טרויעריקייט. נישט
כדאי. קלערט קלמן, צו פאַרלירן אַ זונטיק. איז ניין אפשר
פאַרברענגען דאָרטן מיט יענער — ווי הייסט זי דאָרטן? —
מאַרגאַריטאַ, אַ פאַרזעסן מיידל, וואָס ציילט שוין מסתמא
אַרום די פערציקער און וויל נאָר מיט אים דווקא ריידן
וועגן פּראָפּעסיאָנעלן פאַריין און שטרייקן...

קלמן האָט געזוכט אין קאָפּ אַנדערע באַקאַנטע. אויסגע-
רעכנט דאָס גאַנצע צעטל. צווישן זיי איז אָבער קיין איין
אָרט נישט געווען, וואו ער זאָל קענען ניין פאַרברענגען.
צו קענען בעסער טראַכטן, האָט ער זיך דערווייל צו-
געשפּאַרט אויפ'ן געלעגער און בעתן איבערקלערן אַיינגע-
שלאָפן. און, אַז ער האָט זיך אויפגעכאַפט, איז שוין געווען
נאָך דריי. האָט ער זיך דערמאַנט, אַז ער האָט נאָך גאָרנישט
גענומען אין מויל אַריין.

ער האָט פויל גענומען אויף זיך אַרויפציען די זאַכן. ס'איז
אים אַ שאַד געווען זיך צו שיידן מיטן צימערל, מיט דער
אויסגעטוענקייט און מיטן בעטל. נאָר עס האָט אים גענאָגט

אונטערן הארצן און גערופן אין גאס ארויס. און ער האָט זיך
אַנגעטאָן אַ כּוּחַ צו פּאַרלאָזן דאָס צימערל.

ביים אַרויסגיין האָט ער באַגעגנט דעם באַלעבאָס' טאָכ-
טער. זי איז געזעסן מיט איר חתן אין וועסטבל און גע-
שמועסט. קלמנען האָבן זיך אין די פּיס אַרײַנגעגאַסן פּריי-
שע קרעפטן און ער האָט אָנגעהויבן גיין שנעלער, לייכטער,
פונקט ווי ער וואָלט געוואָלט באַווייזן, אַז ער האָט צו וואָס
צו לױפן. ביים אַראָפּגיין פּון די טרעפּ איז ער אַראָפּגע-
שפּרונגען צו צוויי און דריי שטיגן מיטאַמאָל. ער האָט גע-
וואוסט, אַז די טרעפּ זײנען פּונקט קעגנאַיבער דעם וועס-
טיבל, וואו עס זיצט דעם באַלעבאָס' טאָכטער מיט איר חתן,
זיצן און לאָכן. זיי זעען געוויס, ווי ער, קלמן, פאַר זיי הייסט
ער קאַרלאָס, שפּרינגט צו צוויי-דריי טרעפּ פאַראַמאָל, און
דווקא אין אַ זונטיק, ווען ניט צו דער אַרבעט איילט מען זיך
דאָס, נאָר גלאַט אַזוי, ווייל מ'איז אַ בחור, אַ לוסטיקער
בחור, אַ בחור אַן אויסטויגער, וועלכער האָט שטענדיק אַ
פאַרטיק פּראָגראַם...

אַראָפּשפּרייזנדיק פּון די לעצטע טרעפּ אין קאַרידאָר,
האָט קלמן דערזען אַ טראַמוואַי פאַרביילויפן. נישט פאַר-
לירנדיק קיין איין רגע, האָט ער זיך אַ לאָזגעטאָן אין מיטן
גאַס, אויסגעמיטן עטלעכע שנעל-לויפּנדיקע אויטאָמאָבילן און
זיך אָנגעכאַפט ביים טראַמוואַי-הענטל, וואָס ביים טרעפּל.
די מאַשין האָט שנעל געיאָגט, ווי אַנטלאָפּן. האָבן מענטשן
אויף דער גאַס זיך אָפּגעשטעלט קוקן, צי וועט ער, קאַרלאָס,
אַרויף אָדער נאָר אַרונטערפאַלן אונטער די רעדער. צום גליק
האָט מען אים אָנגעכאַפט פאַר אַ האַנט און געהאַלפּן אַרויפ-
הייבן זיך אויפן טרעפּל. ער איז קוים-קוים אַרײַן אינעוויי-
ניק. דאָס האַרץ אין אים האָט האַמערדיק געקלאָפט און די
באַסן זײנען פאַרלאָפּן געוואָרן מיט בלוט. דאָך האָט ער
באַלד אָנגעקליבן כּוּחַ און לוסטיק אַ זאָגגעטאָן:

— אַ דאַנק, סעניאָרעס, אַ דאַנק!

די פּאַסאָזשירן האָבן אים כּמעט באַוואונדערט. ער האָט
אין זייערע אויגן אויסגעזען ווי אַ העלד. דאָך האָבן זיי
געמוסט:

— אַזוי טוט מען נישט! געקאַנט מיטן לעבן באַצאָלן.

פאַרשפּעטיקט אַ טראַמוואַי, וואַרט מען אויף אַ צווייטן.

קלמנען האָט געמישט אין קאַפּ. די פּיס האָבן זיך אונ-
טער אים געבראַכן און דאָס האַרץ, האָט זיך אים אויסגע-
ווּיזן, קלאַפט אַזוי, אַז אַלע וואָס אַרום אים הערן דאָס קלאַ-
פּן. פון דעסטוועגן האָט ער איבער די כוחות גענומען ריידן,
זיך פאַרענטפערן מיט אַ שמייכלע, אַ פריינטלעכן, כוואַ-
טישן און זיכערן שמייכלע:

— סי...! אָבער... ס'מאַכט נישט... קיין צייט נישט...
נישט געווען... גע... איילט זיך...

און, אַ פינטל-טוענדיק מיטן אויג, צוגעגעבן פאַר די מע-
נער:

— אַ בחור האָט אַלעמאָל זיך וואו צו איילן...

עולם האָט געהערט, געווען צופרידן פון אַזאַ זאָגן און
אויף יעדן פנים האָט זיך צעטאַנצט אַ שמייכל. נאָר קלמן
האָט געשפּירט, אַז מער קאָן ער זיך נישט האַלטן אויף די
פּיס, ווייל ער וועט פאַלן און ס'האַרץ וועט אין אים איינ-
פאַלן; האָט ער שנעל זיך אַריינגעשאַרט אין וואַנגן און,
אויסזוכנדיק אַ ליידיק בענקל, זיך פאַרוקט אין אַ ווינקל
און פיבערדיק געציילט די קלעפּ, וואָס האָבן אויסגעזעצט
אין האַרצן.

אַז ער האָט זיך באַרואיקט, האָט ער ווידער גענומען קלע-
דן, וואוהין צו פאַרן, אין רעסטאָראַן אָדער אין קאַפּע-הויז.
און אַליין, און די געדאַנקען, זיך געענטפערט, אַז אין רעס-
טאָראַן איז צושפּעט פאַר מיטאָג און צופרי פאַר אָונט-
ברויט. איז קיינער דאָרט נישטאָ.

ער איז אַראָפּ ביים קאַפּע-הויז, וואו ס'איז געווען טומל-
דיק און רוישיק. געטראַפּן באַקאַנטע פּנימער מיט צעפאַטל-
טע האָר. קלמנען איז היימלעכער געוואָרן. דער רויך, וואָס
האָט זיך געשלענגלט איבערן לאַנגן זאַל און אים באַלד איינ-
געהילט, איז געווען מאַדנע ליב און נאָענט.

— טשע, ווי נייט עס?

ער איז געזעסן ביי אַ טישל, אַרומגערינגלט פון באַקאַנטע.

— קאַרלאָס! איר צאָלט אַ קאווע?

— זאָל זיין, אַז איך צאָל!

דאָס געזעמל אַרום טישל איז געוואָרן גרעסער און אַלע
האָבן מיט רעספּעקט געקוקט צו דעם וואָס „פּונדעוועט“.

— וואָס עפעס אַזוי רויט?

קלמן האָט נישט געענטפערט, געוואָרן פארשלאָסן, כמעט
סודותדיק.

— געוויס עפעס אַן אַוואַנטורעלע... — האָט מען אים
איבערגעפרעגט, שיער נישט מיט קנאה — אַ ליבעלע? אַ
ווייבעלע? הע?

איז אויגן האָבן פייערלעך אויפגעבליצט:

— מ'זעט עס אויף אים!

און ס'איז אַוועק אַ דערציילן זיך מעשיות וועגן אַוואַנ-
טורעס און ליבע-אינטריגעס, געהיימע באַציאונגען און מע-
נערשע דערפאַלגן.

— נאָר איך איינער — האָט אַ בחור זיך באַקלאַגט —
האָב נישט קיין מזל ביי ווייבער. דאָרטן, וואו איך וואוינ,
איז פאַראַן אַ שיקסל. זאָגט מען אויף איר, אַז... מ'דאַרף
מיט איר לאַנג נישט ריידן... האָב איך נעכטן געפרואווט
איר געבן אַ קוש. נו! האָט זי מיר געגעבן אַ פאַר פעטש,
אַז איך האָב די עלטער-באַבע דערזען. היינט, גיי, גלייב, אַז
מ'דאַרף מיט איר. לאַנג נישט ריידן...

דאָס געזעמל האָט פון געלעכטער זיך געווינט אויף די
בענקלעך:

— אוי, איז דאָס אַ יאָלד!

נאָר קלמן, אַ רואיקערער, האָט זיך אָפגערופן, מעשה
פראַקטישער, דערפאַרענער מאַן:

— איר זינט טאַקע אַ יאָלד! איר האָט זיך נישט באַ-
דאַרפט דערשרעקן, נאָר גיין ווייטער, גיין אויף כוח, פרו-
בירן נאָכאַמאָל און נאָכאַמאָל! מ'דאַרף נישט זיין קיין פאַר-
שלאָפענער! קיין געבראַטענע טייבעלעך פליען נישט אין
מויל אַריין! מ'דאַרף גיין, אַ מאָל מיט שכל און אַ מאָל
אויף כוח!

די בחורים אַרום טישל האָבן זיך צוגעהערט צו קלמנס
רייד, ווי צו אַ גילדערנער עצה, און אייגענטימט:

— אַוודאי איז ער גערעכט, קאַרלאָס! ער ווייסט!
נאָר אויף כוח דאַרף מען זיך נעמען אַלץ, וואָס מ'ווייל! נאָר
אויף כוח!

קלמן האָט אויסגעהערט די רייד און דערווייל געצאָלט
דעם קעלנער. דעם רעשט האָט ער גענומען אַזוי נאָכלעסיק,
ניט ציילנדיק, נאָר אַריינשיטנדיק די מטבעות אין קעשענע,

ווי מ'טוט דאָס, ווען מ'איז זיכער, אז מ'קען נישט ווערן
אָפגענאַרט, אָדער ווען מ'איילט זיך שטאַרק.
— אוואו איז דאָס לויפעניש? א מיידעלע ווארט ערגעץ-
וואו, האָ?

— לויפעניש? — האָט קלמן איבערגעפרעגט, שטייענדיק
אויף דער שוועל, ביים אַרויסגיין, און אויסגערופן — זיצט
נישט אין די קאפּען גאַנצענע טעג! גייט'ס, זוכט'ס דאָס
לעבן! געדענקט: נאָר אויף כוח דאַרף מען נעמען דאָס לעבן,
נאָר אויף כוח!

און ער איז אַרויסגעלאָפּן אין גאָס מיט האַסטיקע טריט.
אָוועק אַ קוואַדערע און זיך אַרײַנגעדרייט, נאָכלאָזנדיק גלייך
די שנעלקייט, און באַלד איז גאַנצן זיך אָפּגעשטעלט, ווי ער
וואַלט געוואַרט אויף עמיצן, וואָס איז נאָך נישט געקומען.
קיינער איז אָבער נישט געקומען און ער האָט אויך נישט
געוואוסט וואוהין צו גיין.

— וואוהין גיין? — האָט ער זיך אַליין איבערגעפרעגט
— צו וועמען? צו די יאָוואַרסקים? נישט כדאַי. אַלמע מעג-
טשן. וועלן ווידער אויסדערציילן זייערע צרות, וואָס זיי
האָבן פון דער דירה, אָדער זיי וועלן בעטן אַ גמילת-חסדל.
פאַרלירן עטלעכע שעה מיט דער אַלטיטשקער, וואָס ווייזט
אים יעדעס מאָל, אז זי האָט שוין נישט קיין איין צאָן אין
מױל און ס'איז נישטאָ מיט וואָס צו קייען? אַך, עפעס אזא
פינצטערניש ביי זיי און אזא טרויעריקייט! און אויך יענע
— ווי הייסט זי דאָרטן? — מאַרגאַריטאַ, די אַלמע מויד
וואָס ציילט שוין מסתמא אַרום די פערציקער, האָט אַ צער
וואַלגערט פנים און וויל דוקא ריידן נאָר וועגן פּראָפּעסיאָן-
נעלן פאַרײן און פרייער ליבע...

פון דעסטוועגן איז ער אָוועק צו די יאָוואַרסקים:
— פאַרט אייגענע מענטשן! — האָט ער זיך פאַרענט-
פערט.

ער איז אַרײַן אין דער ענגער קאַנווענטיזשע, צו די איי-
גענע. אַרײַנקומענדיק אין פינצטערן צימער און דערזעענדיק
מאַרגאַריטאַן, די אַלמע מויד מיטן צעוואַלגערטן פנים, האָט
אים זיך אויסגעוויזן, אז זי איז גאָרנישט אזוי אַלט און
נישט אזוי לאַנגווייליק, ווי ער האָט געמיינט.

— סעניאָריטאָ מאַרגאָריטאָ! — האָט ער אויסגערופן
מיט אַ געמאַכטער פּריילעכקייט — וואָס זיצט איר דאָ?
אין גאָס איז אזוי שיין און דאָס לעבן... אַך! דאָס לעבן
האָט אזוי פיל כוח! דאָרף מען צוגיין צום לעבן א ו י ך
מיט כוח! כוח, איר הערטי?! אַלץ, אַלץ דאָרף מען נעמען
אויף כוח! ס'גאַנצע לעבן אויף כוח...
די אַלטע, אָפּגעלאָזענע מאַרגאָריטאָ האָט מיט קנאה אָג-
געקוקט דעם אויפּגעהייטערטן בחור און נישט געוואוסט אויף
זיכער, וואָס ער וויל אויסברענגען מיט זיינע פּריילעך-היצו-
קע ווערטער.

אָרום אַ פֿרוי

כאָטש דאָס צימער איז אים נישט-איבעריק געפעלן גע-
וואָרן, פון דעסטוועגן האָט ער עס געדונגען. די באַלעבאָס-
טע, די יונגע פרוי, האָט אים אָנגעקוקט מיט אַזעלכע וואַ-
רימע אויגן, אַז ער האָט זיך דערמאָנט אין דער היימיש-
קייט פון דער שטוב, פון וועלכער ער האָט שוין געפעלט
לאַנגע יאָרן, לעבנדיק אין איינזאַמקייט.

— ס'אָ רואיקע שטוב. — האָט די ווירטן נאָכאַמאָל רע-
קאָמענדרט די דירה — שאַ. שטיג. קיינער שטערט נישט.
נישטאָ קיין שכנים. דער מאַן גייט אַוועק צו דער אַרבעט
אויף אַ גאַנצן טאָג. בלייב איך איינע אַליין.

דער בחור האָט געקוקט תּמעוואַטע אויף דער צוציענדי-
קער יונגער פרוי און געפילט, אַז אירע רייד גלעטן אים,
וואַרימען, ברענגען הייסקייט אין די אָדערן. און אַ געדאַנק
האָט אויף אים זיך אָנגעזעצט, אַז דאָ, אין דער דאָזיקער
וואוינונג, קען אים פריילעכער ווערן און ער וועט דערפילן
אַ היימישקייט. אים האָט זיך אויסגעוויזן, אַז דאָס, וואָס
די פרוי רעכנט אים אויס אַזויפיל מאָל די מעלות פון דער
דירה און איבערהויפט איר רואיקייט, אַז קיינער איז אין
שטוב נישטאָ אַ גאַנצן טאָג, ווייל דער מאַן גייט אַוועק צו
דער אַרבעט און קומט ערשט אין אָוונט, שמעקט מיט עפעס
פיקאַנטעס, איז אַן אַנדייט אויף דעם, אַז ער איז דעם ווייבל
אַריינגעפאַלן אין די אויגן, ער געפעלט איר און, ווער ווייסט,
אפשר קלערט זי פון אים שוין פיל מער ווי ער פון איר...

— אָבער, דער צימער איז אַ פינצטערער. — האָט ער
פון דעסטוועגן געפרוואווט זיך קווענקלען — אין סאַמע
ווינסל, פונקט נעבן די, אַנטשולדיקט מיר פאַרן אויסדרוק,
נעבן די צוויי זעראָס... און דער פרייז איז אַזא הויכער!

די פרוי איז געבליבן אין פארלעגנהייט. זי האָט אַלץ גע-
זאָגט. וואָס נאָך וואָלט זי אים געקענט זאָגן? דאָך האָט
זי צוגעגעבן:

— נו, איך קען אייך ניט צוריידיגן... אויב עס געפעלן
אייך די מענטשן... ווייסט איר דאָך... אז מען וואוינט מיט
מענטשן, וויל מען זיי זאָלן זיין מענטשן...

אַנטקעגן די דאָזיקע ווערטער איז דער בחור שוין גע-
בליבן אָן לשון. עס איז אים געפעלן געוואָרן אַט-אַ-דאָס
פנים פונם ווייבל און נאָכמער איז ער נתפעל געזוואָרן פון
איר צוגעלאָזטקייט. ער האָט איינגעצאָלט און אין עטלעכע
שעה אַרום געווען מיט די זאָכן זיינע אין צימער.

ס'איז נאָך געווען פאַרנאַכט. די פרוי איז אַלץ געווען
אַליין. האָט דער בחור בכיוון זיך געדרייט פון צימער אין
דרויסן, אַרויסגענומען די בעסטע זאָכן, שטיק ביי שטיק,
זיי אַרויסגעטראָגן פאַרן ליכט, ווי ער וואָלט זיי געוואָלט
גוט איבערקוקן.

די באַלעבאָסטע, געזען די שיינע זאָכן, איז צוגעקומען,
זיך איינגעקוקט און נישט-געפרעגטערהייט געגעבן דעם
קוואַרטיראַנט אַ קאָמפּלימענט:

— איר האָט אַ פיינע ווירטשאַפּט, זע איך.
דער בחור האָט נישט געוואָגט צו מאַכן דעם ווייז, וואָס
איז ביי אים אַרויף אויף דער צונג. ער האָט זיך באַהערשט,
אַ שעמעוודיקער אָנגעקוקט דאָס ווייבל און געענטפערט:

— איר זיינט זייער אַ ליבע.

די באַלעבאָסטע האָט זיך געגעבן אַ רוק-אַפּ, ווי מען וואָלט
זי געוואָלט כאַפּן און זי זאָל זיך נישט וועלן לאָזן. דער
קוואַרטיראַנט האָט דאָס באַמערקט און זיך נישט פאַרוואַמט
מיט אַ פאַרענטפערונג:

— מיינט נישט, אז איך בין אַ קאָמפּאַרדע, חלילה, און
האָב אייך געוואָלט באַליידיקן.

— ס'מאַכט נישט. — האָט די באַלעבאָסטע צוגעוואָרפן
און שנעל אוועק אין קיך, לאָזנדיק שפירן, אז זי פילט זיך
אַ ביסל באַליידיקט.

דער נייער שכן האָט שנעל זיך אָפּגעגעבן חשבון און נאָכ-
גענאַנגען ביז דער קיך.

— סעניאָראַ! — האָט ער געזאָגט ווי פאַרשולדיקט —

איך האָב נאָרנישט אין זינען געהאַט אייך צו באַליידיקן.
די באַלעבאַסטע האָט אָפגעענטפערט שנעל, וואָס האָט
געקענט מיינען, אי גוט, אי שלעכט:
— כ'ווייס, כ'ווייס.

און איז אַרויס פון קיך, דורכגעשארט זיך נעבן שכן, אין
דעם שמאַלינקן דורכגאַנג, אַז זי האָט אים אַ ריכגעמאַן
ביים אַרבֿל, און אַוועק אין איינעם פון די צימערן.
דאָס גלעקל פון טיר האָט אָנגעקלונגען. דער קוואַרטיר-
ראַנט, אין קיך, איז איבערגעשראַקן געוואָרן. אפשר איז עס
דער מאַן? טאָ וואָס טוט ער אין קיך? אַריינצולויפן אין
צימער איז געווען צירשפעט. אפשר וועט דער מאַן פריער
עפענען די טיר. וואָס־זשע וועט ער זאָגן, דער מאַן, ווען ער
וועט זען דעם פרעמדן בחור אַרויסגיין פון קיך?

נאָר די פרוי האָט נישט געעפנט גלייך די טיר.
— סימאָיאָן! — האָט זי פון צימער אַרויסגערעדט הויך,
אַז דער מאַן אירער זאָל הערן — איך גיי שוין, איין ווייך
לינקע.

— אוי, אַ גנבטע! — האָט דעם בחור אַ פיקגעמאַן אין
קאָפּ — צוליב מיר מאַכט זי דאָס, אַז איך זאָל קענען אַריין
אין צימער...

און ער איז שנעל אַריין.
זיצנדיק אין צימער, איז אים באַפאַלן אַ שאַנדע. ער האָט
געוואָלט, אַז קיינער זאָל אים איצטער ניט זען. ער האָט
זיך געשפּירט ווי אַ גנב, וועלכער האָט געוואָלט גנבענען,
נאָר עס איז אים נישט געלונגען. ער האָט געהערט, ווי די
באַלעבאַסטע האָט מיט אַ פריילעכן, קלינגענדיקן קולכל
דערציילט דעם מאַן, אַז זי האָט פאַרדונגען דאָס צימער, אַז
דער שכן איז אַ סימפּאַטישער מענטש און נאָכדעם האָט זי
שמילער הייט, ווי אַ סוד, צוגעגעבן פאַר וויפל געלט זי האָט
עס פאַרדונגען.

דעם בחור איז לייכטער געוואָרן אויפן האַרצן. ער האָט
אַבער אַלץ נישט געקאַנט ביי זיך פועלן אַרויסצוגיין פאַר
דער טיר. פאַרקערט, ווי אינסטינקטיוו, זיך פאַרזיכטיק
אויפגעהויבן פון בענקל, אַז מען זאָל אים נישט הערן, און
גוט צוגעשפּאַרט די לאַדנס פון די פענצטער־שוויבן. ער האָט
נישט אָנגעצונדן די עלעקטרי. געוואָלט בלייבן איינער אַליין

און מורא-געהאט, מען זאל אים נישט ארויסרופן. נאך וואָס-
לענגער ער האָט זיך צוריקגעהאלטן פון אַרויסגיין, אלץ-מער
האָט ער זיך געשעמט, כאַטש ער איז געווען זייער-נייגעריק
אַ קוק-צורטאָן אויף דער באַלעבאָסטעס מאַן.

אַט איז ער, דער באַלעבאָסטעס מאַן. ער איז געגאַנגען
זיך איינוואַשן. דער בחור האָט שנעל זיך אויפגעהויבן, צו-
געשפרונגען צו דער טיר און אַריינגעקוקט דורך אַ שפּאַרונע
פון לאַדן. ער האָט געזען אַ יונגן מענטשן. נאָך נאָך אַ
יונגיקער און אַ שייניקער. ווען מען זאָגט אים, אז ער איז
פאַרהייראַט, וואָלט ער נישט געגלויבט.

דער שכן איז געווען געפלעפט. ער האָט געמיינט, אז ער
וועט אַנטרעפן אַן אלטן מאַן, אַ מיאוס, וועלכן די פרוי
קען נישט ליידן, און דערפאַר באַהאַלט זי די גאַנצע צערט-
לעכקייט פאַר אַנדערע.

— זאל עס אפשר גיט זיין דער מאַן? אפשר איז דאָס אַ
יינגערער ברודער?

נאָך אַצינד האָט דער שכן נישט געהאַט קיין חשק זיך
צו איבערצייגן און נישט געוואָלט מער אַרויסגיין. געווען
זיכער, אז די באַקן זיינע פּלאַמען און אויף זיי איז אַנגער-
שריבן, אז שלעכטע געדאַנקען שניידן זיך אין זיין הייסן
קאָפּ. ער האָט זיך צוגעשפּאַרט אויפן בעטל, אויף וועלכן
עכ איז נאָך נישט געלעגן קיין בעטגעוואָנט, און איינגע-
שלאָפן אויפן האַרטן, דראַטענעם געפלעכט.

אויפן אַנדערן טאָג איז ער אַרויס שפּעט פון זיין צימער.
נישט געוואוסט פאַרוואָס, דאָך געוואָלט אויסמידן צו באַ-
געגענען זיך מיטן מאַן. ער האָט ווידער געטראָפן די פרוי.
זי איז געשטאַנען אין באַד-צימער, פאַרן שפיגל, און זיך גע-
מאַכט לאָקעלעך. יונגקייט און פּרישקייט איז געלעגן אויף
איר פנים. איר קלייד האָט ווייך זיך געטוליעט אין די
פאַלדן פון קערפער. נאָך ביי די ברוסטן האָט זיך עס אויס-
גערוניקט פול און גערייצט מיט צעשפּילטער פּרויאַשקייט.
ער האָט דערשפּירט, ווי לובע פּרויאַישע פינגער וואָלטן
אַריבער איבער זיין לייב.

ער האָט געגריסט און זי האָט געענטפערט מיט צוציענ-
דיקער היימישקייט, פּרעגנדיק צי ער וויל אַריינגיין זיך
וואַשן.

— אָ, ניין, ניין! — איז דער בחור געווען גאלאנט —
לאָקט, לאָקט, איך האָב צייט און פאַרגעניגן צו קוקן, ווי
איר מאַכט דאָס.

— אָ, מיינע לאָקן? איר וועט זיך נישט דערוואַרטן.
דער בחור האָט זיך איינגעשפּאַרט:

— יאָ, איך וועל זיך יאָ דער ר ו א ר ט ן ! — ער
האָט אונטערגעשטראַכן דאָס לעצטע וואָרט, ווי ער וואַלט
אים געגעבן אַ גרויסע באַדייטונג, און צוגעשפּיצט — די
לאָקן אייערע לאָקן...

— וואָס מיינט איר דערמיט?

— האָט איר דען נישט פאַרשטאַנען?

— כ'פאַרשטיי נישט.

— נו, איז מיטן גרעסטן פאַרגעניגן, וועל איך איך ווייזן.
ער איז שנעל אַריין אין באַד-צימער, צום שפיגל, צוגע-
ליינט צוויי פינגער צו אירע לאָקן, די פינגער אומגעקערט,
אַ קוש-געטאָן און, ווי טריומפּירנדיק, געזאָגט:

— אָט, דאָס מיינט עס: די לאָקן אייערע לאָקן!

די באלעבאָסטע האָט געשמייכלט צום שכן, ביי וועמען
דאָס פנים איז בליצשנעל פאַרגאַסן געוואָרן מיט רויטקייט.
זי האָט געקוקט מיט וואַרימקייט, ווי אויף אַ גאַענטן, און
געזאָגט:

— אי, זיינט איר אַ נאַרעלע!

דער שכן איז געוואָרן געוואַנטער.

— איך בין שוין גאָר קיין נאַר נישט! — האָט ער זיך
אויסגערימט.

— האָט איר אַ שלעכטע מיינונג וועגן פרויען.

— דאָס, אַוודאי נישט.

— קענט איר נישט קיין פרויען.

— נישט געטראָפן.

— זיינט איר זיך גלאַט אזוי אַ קאָמפּאַרדע.

— ע...

— נו, טאָ וואָס?

— אַ מאַן...

— אָבער, נישט יעדער מאַן איז אזוי.

— נאַטירלעך זיינען פאַראַן טויגעניכצן...

— און איר? צו וועלכע געהערט איר?

— צו די, וועלכע מען האָט ליב.
 — אויב מ'קען וויסן: ווער?
 — א זייער באַשיידענע פראַגע, כ'לעבן! אַזוי איז עס שוין.
 פרויען, ווען זיי פילן זיך מעכטיק, ווערן זיי אויסערגעווייבן
 לער-באשיידן.
 — כ'פאַרשטיי ניט, צו וועמען די ווערטער באַציען זיך.
 צו מיר?
 דער שכן האָט געקוקט אויף דער באַלעבאַסטע און גע-
 שמייכלט צעטומלט:
 — איר פאַרשטייט בעסער פון מיר.
 — זאָג איך איך, אַז ניין.
 — איר, אַ פרוי, ווייסט איר נישט בעסער פון מיר, וואָס
 אַ הייסער קוש איז?
 די באַלעבאַסטע האָט נאָיוו און אומשולדיק געזאָגט:
 — פון וואַנען זאָל איך וויסן?
 — דאַרף איך אייך לערנען?
 — איך זע, אַז איר זיינט מער געלערנט פון מיר.
 — אָבער... איר וועט זיך באַליידיקן?
 — פאַרוואָס זאָל איך זיך באַליידיקן?
 — איר זיינט טאַקע גערעכט. וועל איך...
 דאָס גלעקל אין טיר האָט אַ ציטער-געטאָן. די באַלעבאַס-
 טע האָט זיך אָפגעריסן פון אָרט און געלאָפן אַנטקעגן. אַ
 קינד האָט געעפנט די טיר, אַ שפרונג-געטאָן מיט פרייד,
 זיך אויפגעהויבן אויף די שפיץ פינגער, דער פרויס האַלדז
 פעסט מיט די הענטלעך אַרומגענומען, איינגעקלאַמערט, און
 גערופן פלאַטערנדיק פון פרייד:
 — מאַמא! מאַמא!
 דער שכן איז געשטאַנען פון ווייטן, זיך צוגעקוקט צו דער
 באַלעבאַסטע, וואָס האָט מיטן קינד זיך צוזאַמענגעשלאָסן
 מיט די הענט, און דערשפירט, ווי אַ קאַלטער ווינט וואַלט
 מיטאַמאָל אָנגעיאָגט, משונהדיק-שנעל צעטריבן און איינגע-
 שלונגען די גאַנצע אָנגעהיצטקייט. ער האָט זיך דערפילט
 פאַרשעמט און קליין אַנטקעגן דעם קינד. דאָס קינד האָט אים
 אַרומגענומען מיט די קליינע אייגעלעך, פאַרויכטיק, ווי מיט
 מורא פאַרן פּרעמדן מענטשן, און ווי אָנפּרענגנדיק זיך גע-
 וואַנדן שטום צו דער מאַמען.

— א פריינד, קינד מיינס. — האָט די פרוי געענטפערט
— א גוטער מענטש. האָב אים ליב! ער איז נאָך זייער אַ
יונגער, מיינט אז ער האָט אַ סך שכל, אָבער ער איז נאָר-
שער פון דיר...

דער בחור האָט זיך אַ צאָפּלגעטאָן. דערשפירט, ווי
מ'וואָלט אים פאָר אַלעמען אין די אויגן אויסגעפאָטשט.
שטיקער לייכעז זיינען אים אָנגעלאָפּן אין האַלדז. ער האָט
נישט געקענט מיט קיין וואָרט זיך אָפרופן. נאָר שפעטער,
האָט ער זיך באַהערשט און געפרעגט, און אין זיין פראַגע
איז געווען רעספעקט, פאָרזיכט און באַוואַנדערונג:

— איז דאָס אייער קינד, סעניאָראַ?

— וואוי, מאָסיע! — האָט די באַלעבאָסטע געזאָגט צאָרט
און אַ שטילער הוזק האָט דעם בחור אַ שטאָךגעטאָן, ווי
מ'וואָלט אים צוגעלייגט אַן אייזערן בערשטל צום הוילן לייב
— יא, מיין ראָמאַנטישער שכן. דאָס קינד האָט וואַסאַציעס,
איז עס געבליבן אַ ביסל ביי מיינע עלטערן.

און אין אַ וויילע אַרום, אז זי האָט געזען, די ווערטער
האָבן געמאַכט אַ גרויסע ווירקונג אויפן שכן, האָט זי נאָך
צוגעגעבן, נאָך זיסער און מיט נאָך מערער וואַרימקייט און
צוגעלאַזטקייט ווי מיט אַ טאָג פריער, ווען זי האָט פאָר-
דונגען דאָס צימער:

— איך וועל נאָך אונדזער נייעם, ליבן, ראָמאַנטישן הויז-
פריינד דערציילן, אז איך האָב אויך ברידער, און אַ פאָר-
טער, און אַ מוטער, און אַ שוויגער, און אַ שווער, און שוואָג-
גערס, און שוועגערנס, ביז הונדערט און צוואַנציק יאָר...
און פאָרן אַריינגיין אין צימער, אין וועלכן דאָס קינד איז
אַריין, האָט זי נאָך צוגעוואָרפן, ווי סתם צוליב נייגערקייט
וועגן:

— און מיין ליבן, יונגן, שיינעם און טייערן מאַן קענט
איר שוין?

הינטער ווערטער

ווען מ'האָט אים געזאָגט, אז דער טאַטע זיינער איז גע-
בליבן מיט פּאַנין די גאַנצע וואָך, זינט ער, סאַלאַמאָן, איז
פון שטוב אַוועק, האָט ער עס נישט געקענט פאַרשטיין און
נישט געוואָלט גלייבן.

— וואָס האָט ער דען ביי איר צו טאָן, דער טאַטע? וואָס,
ער וועט איר העלפן קרעכצן? קלאָגן אויפן ביטערן מזל?
אַבער, ווען ער האָט זיך איבערצייגט, אז די ווערטער
זיינען נישט געווען קיין אויסגעטראַכטע, אז דער טאַטע איז
טאַקע די גאַנצע וואָך געווען ביי איר, ביי פּאַנין, טאָג און
נאַכט, אויף אַ טריט נישט אָפּגעטראָטן פון שטוב, איז ער
געוואָרן אויפגעטראָגן, פון פאַרדראָס:

— וואָס האָט ער דען ביי איר צו טאָן, דער טאַטע? וואָס,
ער וועט איר העלפן קרעכצן, קלאָגן אויפן ביטערן מזל?
ער איז אַוועק אַהיים, נאָר אין שטוב נישט אַריין. אונ-
טערגעשיקט אַ יונגל מיט אַ בריוועלע. דעם טאָגן געשיקט
דאָס בריוועלע. אים געבעטן, ער זאָל אַרויסגיין אויף דער
גאַס. ער וויל מיט אים ריידן, האָט ער אים געשריבן, און
טאַקע באַלד זיך דורכריידן.

ער האָט לאַנג נישט באַדאַרפט וואַרטן, סאַלאַמאָן, און דער
טאַטע האָט אים געענטפערט מיט אַ בריוו. געשריבן שאַרף:
אז אויף דער גאַס האָט ער נישט וואָס צו גיין ריידן. פאַראַן
אַ שטוב, אז מ'וויל ריידן, און ס'איז זיין שטוב, סאַלאַמאָנס.
איי, ער האָט זיך צעקריגט מיטן ווייב און מיינט נאָך, אז
ער, סאַלאַמאָן, איז דער גערעכטער? טאָ זאָל ער פראַווען
משוגענע שטיק...

סאַלאַמאָן האָט דאָס בריוו איבערגעלייענט עטלעכע מאָל.
ער האָט זיך נישט פאַרגעשטעלט, אז דער טאַטע וועט צו
אים נאָך אַלץ זיין אזוי שטרענג, נאָך דעם ווי ער איז אַ
גאַנצע וואָך נישט אַהיימגעקומען. ער האָט אויפגעהויבן די
אויגן צו דער טיר פון זיין שטוב און דערזען, אז פון די

פענצטער זיינען געווען אָפגעשפּאַרט די לאָדנס. ער האָט אָנגעשפּיצט זיינען אויגן און דערזען, אז פּאַרהאַנגען פון די פענצטער זיינען געווען פּאַרהויבן און צו די שויבן זיינען געווען צוגעשפּאַרט צוויי פּנימער, פּאַנים און דעם טאַטנס. ער האָט זיי געזען צוזאַמען, צונויפגעדריקטע, ווי געליבטע, און זיך פּאַרשעמט, און זיך אויסגעדרייט צום אַוועקגיין. נאָר אָפּגייענדיק געצייילטע טרויט, האָט ער דערשפּירט, ווי די פּים זיינע ווערן געפּענטעט. עס האָט אים גערופן. געצויגן אויף צוריק. אַהין! צו זיין שטוב. ער האָט צו זיך אַליין געזאָגט:

— פּהרן! אין דער אייגענער שטוב נישט האָבן קיין רעכט? דערווייל, ווי לאַנג נאָך נישט גענט, בין איך נאָך פּונקט אזא באַלעבאָס, ווי זי.

ער איז צוריקגעגאַנגען, כאַטש מיט אַ שווערן געמיט. נישט געווען זיכער, עטלעכע מאָל זיך געוואַקלט, איידער ער איז צוגעגאַנגען צו דער טיר. זיך אַ סך מאָל איבערגעלייגט, איידער ער האָט אָנגעקלונגען, ביז זיך אַנטשלאָסן.

— דו? — האָט דער טאַטע צו אים אויסגערופן, עפע-נענדיק די טיר — ביסט דאָך שוין אַוועקגעגאַנגען?

— יא, אַוועקגעגאַנגען...

— נאָר זיך פּאַרט באַרעכנט?

— נישט איך... איך בין געקומען, טאַטע, דיך דערמאַנען.

אז דו זאָלסט זיך באַרעכענען...

— וואָס?

— דאָס, וואָס דו הערסט! געהערט, אז דו ביסט דאָ די

נאַנצע צייט מיט איר...

— איז וואָס וואָלסטו געוואַלט? נו, און אז איך האָב אַ

שלעכטן זון, וואָס פּאַרלאָזט זיין פּרוי, דאַרף איך אויך זי לאָזן איינע אַליין, אַן עלנטע?

— שאַ! שריי נישט אזוי, טאַטע! איך בין שוין אַ בר-

מצווה...

— אָבער אַ בר-מצווה יינגל האָט מער שכל ווי דו!

— לאָמיר וועגן דעם נישט ריידן. איבערינס בין איך

דיין זון און האָב אין וועמען געראַטן צו זיין...

- א פיסק האָט דאָס! און מיט אזא פיסק האָט עס גע-
וואָלט לעבן מיט א יונגער פרוי!
— דאָס איז מיין זאך!
— דיין זאך? אָבער, ווער צאָלט פאר דעם? ווער פאר-
לייגט מיטן קאָפּ? דער טאַטע!
— מיט וואָס? ווער בעט דיך? וועגן דעם בין איך טא-
קע געקומען. פע, מענסט זיך שעמען! אן עלטערער ייד, אן
אלמן, היט אָפּ די שנור, וועלכע דער זון פארלאָזט, און לייגט
ביי איר אָפּ טאָג ווי נאכט...
— וואָס? וואָס??
— ער האָט געשטעלט א שפּרייז, דער אַלטער, ווי צום שלאָ-
גן. סאַלאָמאָן האָט זיך צוריקגעצויגן און אָפּגעענטפּערט:
— נאָר נישט מיט קיין הענט! דו ווייסט, טאַטע, אז אויף
הענט טויג איך זיך בעסער אויס...
— א, דו, איינער! — האָט דער אַלטער אויסגעכריפּעט,
דערשטיקנדיק אין זיך דאָס געשריי — דיין נס איז...
און, ווענדנדיק זיך אין שטוב אַריין, אויסגערופן:
— פּאָני: קום אַהער, פּאָני! האָב נישט קיין מורא און
קום אַהער!
ס'יונגע ווייבל, אן אָנגעבלאָזענע, איז אַריין אין וועסטיבל
און זיך אוועקגעשטעלט קעגנאיבער דער טיר.
— דו וויילסט, פּאָני, — האָט דער אַלטער צו איר זיך
געוואָנדן —, אז איך זאָל דאָ בלייבן מיט דיר, ווי לאַנג
ס'וועט נייטיק זיין?
— יאָ. — האָט ס'יונגע ווייבל א שאַקל-געטאָן מיטן
קאָפּ.
— דו האָסט פאר מיר מורא, ווייל איך בין אן אלמן?
— ווער האָט מורא?
— אַהא! — האָט דער אַלטער אויסגערופן ווי א זיגער
— וואָס וועסטו איצטער זאָגן, דו, גרויסער אידיאָט מיי-
נער?
— סאַלאָמאָן האָט נאָרנישט געענטפּערט און מיט אן אַראָפּ-
געלאָזטן קאָפּ אוועק פון דער טיר אָן א זיי-געזונט.

אין קלעם

פון דער אלטער היים

אין פענסיאָנאַט „יונג און אלט" איז געווען טומלדיק פון פרימאָרגן ביז שפעט אין דער נאַכט. די געסט האָבן זיך גע- פילט ווי אויף אַ יאַרד. יעדער איינער, וועלנדיק צורנעמען וואָג, האָט געזוכט פרוילעכקייט און געלעכטער, וואָס זאָל ליכטיקער מאַכן דאָס פנים. די יאָרן זיינען געווען מרה- שחורהדיקע. מענטשן זיינען אַרומגעגאַנגען מיט געבויענע קעפּ. אויגן האָבן אומרואיס געזוכט אין די מאָגערע צייטונג- גען גרוסן פון בלוט אויף די שלאַכטפעלדע. און די נערוון זיינען געווען צעפרעסן פון שרעק. ווייל קרעמער האָבן גע- שמוגלט און אַרבעטער האָבן געשמוגלט. ווייל אַן שמוגל און שווינדל האָט מען זאָט נישט געקענט ווערן. זיינען די נערוון געוואָרן צעצויגן, געשפאַנט, צעטראַמפלט. זיינען אויפגע- וואַקסן נייע גבירים מיט צעשרויפטע מיילער און לויזע גע- הירן, וועלכע האָבן מיט אומגעדולד געוואַרט אויפן זומער, אויף אויסצורוען זיך כּאָטש עטלעכע וואָכן.

— ווער ווייס דען, וועמענס מאָרגן עס איז! וואָס פאַד אַ ווערט האָט דען דאָס געלט? איין רעקוויזיציע און נאָך אַלעמען...

זיינען געקומען נייע גבירים אין די טייערסטע פענסיאַ- נאַטן און זיך געוואָרפן מיט מאַרקן. אויסגעמיטן די ערטער,

וואו געסט שפייען אין טיכעלעך און גייען אָנגעשפּאַרט אויף שטעקעלעך, נאָר געפאַרן אַהין, וואו די געסט האָבן זיך גע- פילט ווי אויף אַ יאָריד, וואו יעדער איינער האָט געזען איינצוקויפן וואָס-מער פריילעכקייט און געלעכטער, צו פאַר- טרייבן אַרום זיך די מרה-שחורה, אַז עס זאָל זיך אויסמישן מיט דער צוגעקומענער וואָג און ליכטיקער מאַכן דאָס פנים. אין פענסיאָנאַט „יונג און אַלט“ זיינען אַלע געסט געווען צווישן זיך זייער-היימיש. נאָך עטלעכע טעג זיין צוזאַמען איז איינער צום אַנדערן געוואָרן נאָענט, ווי אַלטע באַקאַנטע. מ'האָט זיך געפּאַשעט ווי קעלכער און געלאַכט פון די איי- גענע חכמות און וויצן. פאַרנאַכטלעך האָבן זיך אַלע צוזאַ- מענגעקליבן צווישן די געדיכטע ביימער, אין די הויכע גראָ- זן, געקויכט פון געלעכטער און געטאַנצט געטאָן אַלי, וואָס קען נאָר מאַכן פאַרגעסן אין די הושכריקע טעג פון דער שטאָט. האָפּטעט איינער אונטער מיט אַ פירל אין דער האַנט, האַלט וואויליונגעריש אָנגעשפּאַרט די גאַמבע אויפן דעקל און ציט מיט ווילדקייט דעם סמיטשיק איבער די שוואַך-אָנגעצויגענע סטרונעס. פּרוואוט אַ צווייטער ניין, מיט איבערגעריסענע מאַנדאָלין-מענער, אין טאַקט פון דער פירל. רייטן זיך אַריין פון די הענג-בעטלעך און אויפלייג- שטולן זאָרגלאָזע קולות און געזאַנגען. איינער שרייט דעם אַנדערן אַריבער, זשעסטיקולירט מיט די הענט, ציט ביים אַרבל, מ'זאָל זיך צו אים מערער צוהערן. און ביי אַלעמען איז דאָס מויל כסדר אָפן, גרייט אויסצוברעכן מיט געלעכ- טער:

— לאָמיר אַ לעב טאָן, כל-זמן מיר לעבן!

אין אַ זייט האַלט אַן אָקעלע אין סאַמע מיטן ברען. מטבעות פליען קונציק, דרייען זיך אין דער לופט און קלינגען גען טויב אָפּ אויף דער ברוסטיקער ערד.

פּלוצים לויפט צו אַ בחור מיט קלייניקע, צופרידענע, כמעט-פאַרגאַסענע אייגעלעך און שרייט אויס מיט אַ פאַר- שטיקטן געשריי:

— לאַיג אַוועק די קוואַטן! ציט ענק אָאָס! עץ זאָלט מאַכן אַ „הוראַ“! עץ העיאָט! זי גאַיט שאַין...

אַלע פּאָלגן אַדאָלפּן און ציען זיך אויס ווי זעלנער. שטיל.

נאָר דאָס שעפטשען פון די צווייגן שוועבט ציטערדיק אין דער לופט.

קומט צו אַ מיידל מיט שעלמיש-שטיפערישע אויגן און ערנסט-געמאָסטענע טריט. אַ ברייטע טאַליע און קינדישע גע- זיכט-צוגן. זי קומט צו און וואונדערט זיך, וואָס עפעס פלר- צים, אין אַ גאָלדענעם פאַרנאַכט, ליגן אַלע און שלאָפן. באַ- טראַכט זי מיט אַ קינדערשער נייגעריקייט די צעלויגטע שכנים, אין קאָפּ נעמען זיך איר מיטן שפילערייען און עס שווימט איר אַרויף אַ שמייכל אויף די הויטלעכע באַקן.

— יאָ! — לאַכט עס אין איר — ס'וועט זיין גוט... אַדאָלף וועט איר האָבן צו געדענקען...

זי נעמט אַראָפּ פון קאָפּ די רויטע, ראָזיק-באַפּינטלטע טוך, וויקלט אויס אַ ליאַלקע און בייגט זיך איין איבער אַדאָלפּן. נאָר אין דער זעלביקער רגע, ווי זי וויל די ליאַלקע אוועק- לייגן, הייבן זיך אויף פּנימער, ריידן זיך אָפּ אויפן וואונק און אַ ווילדער „הוררא“ צעקלינגט זיך אין גאַנצן אַרום און קלינגט אָפּ אויף די אַרומיקע בערגלעך:

— „הוררא“!

ליזע האָט אויפגעציטערט, האָט אַ שפּרונג-געטאַן און, ניט קאַנענדיק זיך איינהאַלטן אויף די פיס, געפאַלן גלייך אויף אַדאָלפּן געפאַלן. זי איז אָבער בליצשנעל אויפגעשטאַ- גען און זיך גענומען ברוגזן:

— גייט, גייט מיט אייערע שפּאַסן!

קוקן אַלע אויפן מיידל, אויף דער ליאַלקע, אויף אַדאָלפּן און ברעכן אויס מיט אַ האַמערדיקן, הוסטלדיקן געלעכטער. אין דעם געלעכטער רייסט זיך באַלד אַרײַן דאָס בילד פון הינט, דאָס רעווען פון קי, דאָס מיאַקען פון קעז און אַ בחור אין די יאָרן כליפעט זיך פאַנאַנדער ווי אַ ברוסט-קינד: „אואַ-אַ!“

אויך אַדאָלף רוט ניט. ער מאַכט משונהדיקע העוויות, בייגט דעם קורצן ברייטבייניקן קערפּער און קרימט אויס דאָס קיילעכדיק-פּליישיקע פנים, אַז עס זעט אויס ווי אַ הייפּטל קרויט.

— זייער שטאַרק דערשראָקן?!

ליזע וויל זיך ניט מודה זיין. אויף אירע ליפּן צעגיסט

זיך קוים-קוים א שמייעלע. זי נעמט אדאָלפס האַנט און
ליינט צו צום האַרצן:

— איר הערט ווי ס'קלאַפט?

אדאָלף ווערט אונטערגעטראָגן. פּאַרזיכטיק שפּרייט ער
אויס די פינגער איבערן האַרץ און זייעט אַרויס פון צווישן
די ליפּן:

— יאָך פיל אפּילע?

— וואָס?

— אז עס וועיאָט מיאָ האַים...

— גייט שוין, איר... — שטופט אים ליזע אָפּ.

ווערט ביי זיך אדאָלף נישט געפאלן און רוקט זיך נאָכאָ-
מאָל צו. ער שטעלט זיך אין דער פּאָזע פון אַן אַלטן זינגער.
טייטלט מיטן אַרויסשטאַרטשענדיקן בייכל צום מזרח, מיט
דער האַנט צום מערב און צעגיסט זיך אין אַ וויינענדיקן
טאָן:

— „אז יאָך האָב ליב אזאַ באַיטשיקל ווי די!

אז יאָך האָב...”

אין מיטן זינגען האָט ער באַמערקט, ווי דאָס פענסיאָך-
מיידל, וואָס מיט די מעל-באַסן, טראָגט אַ טאַץ מילך. האָט
ער אָפּגעהאַקט דאָס לידל און אָנגעהויבן לויפן דעם מיידל
אַנטסקען. אויף אים קוקנדיק, זיינען אַלע אַוועק אין אַ לוי-
פעניש. ס'האָט אויסגעזען, ווי יעדער וואָלט געוואָלט אַרײַ-
כאַפּן וואָס-מער. נאָר בלויז עטלעכע האָבן געהאַט צו טריי-
קען. אדאָלף האָט געהאַט דריי גלעזער. האָט זיך געהיט פון
אַלע זייטן, מ'זאָל אים ניט אַרויסזעצן אַ גלאָז, און זיך צו-
געגעבן חשק צום טריינקען. אַנדערע זיינען געשטאַנען מיט
ליידיקע הענט און געקוקט אין מויל אַרײַן דעם בחור, וואָס
מיט די קלייניקע, צופרידענע, כמעט-פאַרגאַסענע אייגע-
לעד, וועלכער האָט ליידיק געמאַכט איין גלאָז נאָך דער אַנ-
דערער און זיי געשליידערט אויפן גראָז, ווי מאַראַנצן-שאַ-
לעכץ. ס'האָט געגעבן אַ כריפ און באַלד אַ בראַזג.
— ס'מאַכט ניט! — האָבן די פענסיאָנאַטשיקעס אַרויס-
געלאַכט — דער באַלעבאַם וועט ניט אַרימער ווערן...

נאָכן צווייטן פּרישטיק רוקן די שטולן און בענקלעך זיך
פאַנגאַנדער פּויל, מיט אַ סקרופּען. די קליינע טישלעך זיינען
געדיכט אָנגעשטעלט מיט נישט־דערעסענע מאַכלים. דער
פּרימאַרגן איז אַ לאַקנדיקער, ציט פון די טישן, הגם שווער
פון אָרט זיך צו רירן.

אויף דער וועראַנדע איז אַ גערודער. מען מאַכט פּלענער,
וואָס ווייטער צו טאָן און וואוהין צו גיין. מיילער זיינען
צעעפנט אין אַ ברייטן געניץ. די ביינער פאַרשטייפט, איינ־
געלעגן. ציט מען זיך איז דער לענג און אין דער ברייט. אַ
פּאָר וואָגיקע הענט, אויסגעשטרעקט צוליב גימנאַסטיק,
שטויסן זיך אָן אויף אַ פּרויען־טאַליע. פיר אויגן וואַרפן זיך
איבער מיט קעצישן שמייכלען און לאַשטשען, ריידן עפעס,
פּלאַנטערן ווערטער, גיכער פאַר זיך ווי פאַר יענעם.

די פענצטער פון דער פאַרשידנאַקליריק־באַשווימער ווע־
ראַנדע זיינען אָפּן. פייגעלעך זינגען לוסטיק אַריין מיט אָפּ־
געריסענע טרעלן און ווינקען שעלמיש:

— קומט אַרויס, גיט אַ קוק, וואָס פאַר אַ יום־טובֿדיקן
טאָג מיר האָבן היינט!

עצהט מען זיך, מ'פּלאַנטערט זיך מיט ווערטער און מען
פאַרלאָזט די וועראַנדע. ליזע גייט די ערשטע. זי וואַרפט אַ
שטיפּערישן שמייכל צו סאַלאַמאַנען.

— היינט — פרעגט זי — פאַסט אייך נאָר גיט מיט מיר
צו ריידן?

דער עלעגאַנטער, הויכער בחור פאַרנייגט זיך העפלעך.
וואַקלט זיך, צי זאָל ער ריידן אָדער גיט ריידן, און פּרוּאוּט
זיך פאַרט פאַרענטפּערן. ענטפּערט ליזע, „אזוי נאָר?“ און
דרייט זיך אויס צו אַן אַנדערן:

— און איר, פאַניע נאַטאַן? איר זעט מיך היינט נישט...
דערנענטערט זיך נאַטאַן מיט טענצער־טריט, גיב אַ הויב די
עלנבויגנס, ווי צו אַ וואַלס, און דעקלאַמירט אָפּ:

— איך פאַל צו די פּיסעלעך... איך זע אייך אַלעמאַל...
אַפילו אין שלאָף...

ליזע איז צופּרידן. זי לאַכט אויפּן קול. נאָר ריידן רעדט
זי מער גיט צו דעם טאַנצנדיקן בחור. זי גיט נאָכאַמאַל אויף
איב אַ קוק און דרייט זיך אַוועק אָן צערעמאַניעס. ווייסט

שוין נאטאן, אז דאָס נאַכלויפן וועט אים גאַרניט העלפן.
לויפט ער נישט נאָך. שיקט בלויז צו הויכע, קיצלדיקע קאַמ-
פלימענטן אין פארשידענע לשונות. ער איז זיכער, נאטאן,
אז דאָס זיינען פאַר אזא פרוי, ווי ליזע, די טייערסטע שלי-
חים. ליזע כאַפט זיי אויפן וועג אויף און גייט ווייטער.

הינטער די ווענט פון אַלע פענסיאָנאַט-געביידעס איז גע-
שטאַנען לייב און פערל און גערעדט האַלב-סודותדיק און
האַלב-שוועסטערלעך. איז ליזע אַוועק צווישן די ביימער, זיך
געדרייט דורך פיל סטעזשקעס, ביז זי איז אויסגעקומען גע-
בן דעם יונגן פאָרל. זי איז פאַרבייגעגאַנגען, ווי ניט זיי
וואָלט זי געמיינט. נאָר, געפינענדיק זיך שוין הינטער זיי,
האָט זי אויסגעזונגען, ווי גלאַט אין דער וועלט אַריין:

— איר פֿירטעוועט מיר עפעס צופיל!

דאָס פאָרל האָט ניט געענטפערט. ליזען איז עס געווען
פאַרדראָסיק. האָט זי זיך ראַפטעם אויסגעדרייט און גע-
פרענט:

— איר ווייסט, אפשר, ווי שפעט עס איז?

פערל איז אָפּגעגאַנגען און געזאָגט:

— כ'וועל אייך באלד קענען זאָגן.

דער זייגער איז געווען צען. די נעסט זיינען שוין געלעגן
אין וואַלד. בלויז ליזע און לייב האָבן ניט געוואוסט, וואָר-
הין צו גיין.

— קומט מיט מיר אַ ביסעלע! — נעמט זיך ליזע בעטן

ווי אַ קינד — קומט אַ ביסעלע...

— און פערל?

— זאָל זי אויך מיטגיין...

און אין אַ וויילע אַרום גיט זי צו:

— און איבעריקנס, צו וואָס דאַרפן מיר וואַרטן?...

— ס'וועט אונדז נישט אויסקומען צו וואַרטן!

— און אַליין האָט איר מורא צו גיין?

— ניט מורא...

— טאָ וואָס?

— פערל...

— גייט, איר זיינט אַ מאַדנער!

— אַ מאַדנער?

— יאָ. איר ווילט? — האָט זי אַנטשיידן געפרעגט —
אך, וואָס פאַר אַ מאָדנער איר זיינט!...

זי איז אַוועק אַ ברוגזע. נאָר פֿון דעסטוועגן האָט זי זיך
אויסגעדרייט, ווען זי איז שוין געווען אויף דער גרעניץ פֿון
פאַרשאַטנטן וואַלד, און אַריבערגעוואָרפֿן צום פאַרעקשנטן
בחוּר אַן אויסגעצויגענעם לופט-קוש.

אין לייבן האָבן זיך אָנגעצונדן די בלוטן. ער האָט פֿון
אָרט זיך אָפּגעריסן און אַוועק נאָך ליזען.

מיט אַן אויפלייג-שטול אונטערן אָרעם האָט ליזע זיך גע-
שלעפּט, מיטן קאָפּ אַראָפּגעהאַנגען אויפֿן קרעפּטיקן נאַקס.
דורכן לייכטן קליידל האָבן זיך בלייבן אַרויסגעצייכנט די
ליניעס פֿון אויסגעפולטן קערפּער.

לייב האָט די אויגן אויסגעשאָסן. דאָס בלוט איז אים
אָנגעלאָפֿן אין פֿנים. ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, גרייט צו
גיין אויף צוריק. נאָר אין דעם מאָמענט האָט ליזע זיך אויס-
געדרייט און אַ ציטער-געטאָן:

— אך, איר זיינט עס? זיך באַקלערט!

— אַז איר פאַרלאַנגט...

— און אַלי, וואָס איכ'ל פאַרלאַנגען, וועט איר טאָן?

— כ'ווייס ניט.

— ענטפּערט גלייך, אָן אַ „כ'ווייס ניט“!

— וואָס ווילט איר זאָל איך ענטפּערן?

— צי איר וועט טאָן אַלי, וואָס איכ'ל פאַרלאַנגען?

— גיין!

עס האָט זי געוואונדערט: אנדערע ענטפּערן: „אין פייער
און וואַסער“...

— אַ מאָדנער מענטש! — האָט זי רייצנדיק געלאַכט —

אַלע מאַנסלייט זיינען ש ר ע ק ל ע ד ערנסט...

דער איראָנישער טאָן, וואָס האָט ביי איר זיך געביטן, דאָ
אין שפּילעוודיקייט, דאָ אין האַרטער ערנסטקייט, איז לייבן
געווען שטאַרק דערווידער. דאָס מיידל האָט דאָס, מן הסתם,
ניט באַמערקט, וואָרום זי האָט גערעדט וואָס אַ מאָל בייסנ-
דיקער און זיכערער. דערצייילט, אַז יעדן טאָג, ווען די זון
שטייגט אויף די אויבערשטע טרעפּ פֿון בלויען, טיפֿן הימל,
גיט זי אויף דער „יונגט-פּאַליאַנע“, יעדן טאָג אין דער באַ-
גלייטונג פֿון אַן אנדערן מאַנספּאַרשוין.

— עם דאכט זיך אויס, — האָט זי צוגעגעבן — אז דער
אַנדערער איז אַ מענטש... אָבער, ניין! אַ ל ע אַידיאָמאָן!
איינס אין איינס...

לייב האָט געהאַלטן דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזן און פאַר כעס
האַסטיק געקאַפּעט צעוואָרפענע שישקעס און צווייגלעך. ליזע
האָט עטלעכע מאָל אין אים זיך אָנגעשטויסן מיטן אַרעם,
דאכט זיך, בכיוון.

אויף דער פּאָליאַנע, ביי אַ בערגל, האָבן זיי זיך אַוועק-
געזעצט.

— וואָס זיצט איר ביים ברעג? — האָט דאָס מיידל
ערנסט געפרעגט, ווען זי איז שוין געלעגן אויסגעצויגן ווי
אַ סטרונע, און באַלד איז זי אַריבער אין אַ געלעכטערל —
אך, איר האָט אַוודאי מורא געבן מיר צו זיצן...

פון די כסדרדיקע שנעל-לויפיקע געדאַנקען און קיצלדיקע
איינפאַלן האָט זיך לייבן אָנגעהויבן מיטן אין קאָפּ און געד-
נומען דאכטן, אז די צונג ווערט אינם מויל פאַרגליווערט.
— דרייט אויס דאָס פנים! — האָט זי ווייטער באפוילן
און פאַרוואָרפן דעם קאָפּ אויף אַהינטער, אז דער האַלדז איז
געבליבן אויסגעשטרעקט צו די זון-פונקען, ווי ביי אַ הינדל
בשעתן שעכטן — קוקט ניט! ס'איז שטרענג פאַרבאָטן!
רעדט און איכ'ל ענטפערן!

הייבט ער אָן צו דערציילן, לייב, אַליין נישט וויסנדיק,
וואָס ער וויל אויספירן. פּלאַנמען זיך ביי אים די ווערטער,
רייסן זיך אַרויס געפענטעטע, אָן אינהאַלט, אָן לעבן. הערט
ער אויף. רייסט אויף פיצלעך די בלימעלעך און גראָזן, וואָס
אַרום, און סיקעט צו מיטן גומען אַ ניגון, אַ נאָך-קיינמאָל-
נישט-געהערטן ניגון. שטיל איז אַרום. נישט קיין וואָרט.
נישט קיין שאָרף. גייט אים אין נאַנצן פון זינען אַרויס, אז
נעבן אים ליגט דאָס מיידל, וואָס הייסט ליזע. שווימען זיי-
נע געדאַנקען אַוועק צו פּערלען, צום הויכן, מאָנערן מיידל
מיטן איינגעפאַלענעם ברוסט-ברעטל, וואָס שפייט אַרויס
פאַסמעס לייכעץ. שטייען פאַר אים צוויי אומשולדיקע, טונ-
קעלע אויגן און דרינגען אים מוטערלעך און קינדיש דורך,
און ער ווערט פון וואַרימען בליק גערירט.
לייב האָט זיך פאַרשעמט. מיט אַ יונגלשער לייכטקייט

איז ער אויפגעשפרונגען און געוואָרן דעם קאָפּ צו ליזען.
אין ערשטן מאָמענט איז עס געווען אַ וואַקל. נאָכדעם —
אַ שווינדלען אין קאָפּ. דערנאָך האָבן די אויגן אָנגעהויבן
צו זען. ווי אַ געפאַלענער סאָלדאַט איז דאָס מיידל געלעגן
מיט דעם פנים צום הימל, מיט אַנטבלויזטע ברוסטן. די
גליעדנדיקע, בלענדנדיקע שטראַלן האָבן געגלעט און געפליעס-
קעט די ווייסע הויט. און דורכגעלויכטן דאָס דינע קליידל און
די קנייטשן פון קערפער. און דער קערפער איז געלעגן שטיל,
אַן באַוועגונג, דאַכט זיך, געשלאָפּן.

לייב איז געוואָרן באַרוישט פון בלוט. אַ היפשע וויילע
האָט ער זיך ניט געקענט רירן פונם אָרט. אָבער, אַז ס'איז
אַריבער דער ערשטער ציטער, האָט ער אַרויסגענומען פון
דעם טאַש, וואָס ביי זיין זייט, בלאַק און קויל. און, אזוי
שטייענדיק, אָנגעהויבן צייכענען אויפן פאַפיר. פון אויפער-
גונג האָט אים די האַנט געציטערט. גערוועזן האָט ער גע-
האַלטן דאָס קויל אַנטקעגן די אויגן און געמאַסטן מיטן בליק
דעם האַלדן, די אויפגעוירענע ברוסטן, די פורעמדיקע, ביי-
געוודיקע פיס און די רייצנדיקע קנייטשן פון קערפער. איצט,
צייכענענדיק, איז אים, מער ווי פריער, געקומען אויפן גע-
דאַנק, אַז דאָס קעפל פונם מיידל איז אַ פרעמדס. פון אַ
קינד פאַרביטן און פאַרזעצט אויפן רייפן גוף פון אַ ליידיג-
שאַפטלעכער פרוי.

אַז ער האָט פאַרענדיקט דאָס צייכענען, איז אים אייני-
געפאַלן אויפצואוועקן דאָס מיידל. עפעס זאָגן. זאָגן אזוינס,
וואָס אַ בחור דאַרף נישט, ווי דער שטייגער איז, זאָגן אַ
פרעמדן מיידל, מיט וועלכן ער איז נאָענט געוואָרן אין אַ
פענסיאָנאַט, וואו היינט איז ער דאָ און מאָרגן ניט. נאָר ער
האָט זי נישט אויפגעוועקט. ער האָט זיך נאָכאַמאָל פאַר-
טראַכט. אַ לייכטער ציטער איז אַדורך איבער אַלע זיינע
גלידער. פלוצלינג האָט ער מיט פאַראַכטונג אַ קוק-געטאָן
אויף זיך אַליין, אויף זיין אייגענער שוואַכקייט, אַריינגע-
לייגט אין טאַש דעם בלאַק און דאָס קויל און מיט וואָס אַ
מאָל שנעלערע טריט אוועק, פונקט ווי עמיצער וואַלט זיך
נאָך אים נאָכגעיאָגט.

ער איז שוין געווען ווייט. דאָך האָט ער זיך נישט אָפּ-

געשטעלט. זיך נישט אומגעקוקט. און ניט געזען, ווי עס האבן נאך אים זיך נאכגעיאָגט ליועס בליקן, איז וועלכע מ'האָט געפיבערט הוּזקדיקער שמייכל.

דאָס, וואָס האָט פּאַסירט צווישן איר און לייבן, האָט לי- זען אַ גאַנצן טאָג געערגערט. זי האָט זיך ניט פּאַרגעשטעלט, אַז אזוינס זאָל זיך טרעפן. זי האָט געוואוסט, עס זיינען פּאַראַן מענער, וועלכע וואַרפן זיך נישט אַרויף אויף אַ פּרוי, האָבן אַפילו ניט קיין האַרץ צו זאָגן אין דער אָנוועזנהייט פון אַ פּרוי אַ גרעכער וואָרט. נאָר מורא-האַבן פאַר אַ פּרוי האָט קיינער פון זיי נישט קיין מורא. בפרט נאָך לייב. אָט רעדט מען דאָך אויף אים, דעם מאַלער, אַז ער איז גאַרנישט קיין שעמעוודיקער, אַז מ'האָט אים געטראָפן מיט דער מאַ- דאָס קרויזע... נו, און אַז ער נעכטיקט טאַקע אָפט איבער ביי איר...

די דאָזיקע געדאַנקען האָבן ליוען געעגבערט, בעת זי איז געקראַכן אויף די בערג צוזאַמען מיט סאַלאַמאַנען, מיט דעם הויכן, עלעגאַנטן בחור, וואָס רעדט שטיל, קורץ און ווייניק, און וועלכער האַלט זיך אין גאַנצן אָפּגעשיידט פון דער טומל- דיקער קאָמפּאַניע.

די בערג, געבויען פּאַריסענע, מיט שפיציקע, קעמלדיקע הויקערס, געפאלדעוועטע ווי ים-כוואַליעס בשעת אַ שטורעם, האָבן זיך עקשנותדיק געריסן צום הימל. איז ליוען און סאַ- לאַמאַנען אויסגעקומען לאַנג צו קלעטערן אויף די בערג, ביז זיי זיינען צוגעקומען צום טאָל. די אייזערנע שפיצן פון זייע- רע מאַסיווע שטעקנס האָבן געלאָזן טיפע שפורן אין גע- שלענגלטן ווילד-גראַזיקן שטעג.

אין טאָל איז געווען הייליקע שטילקייט. פאַרבלאַנדזשעמע זון-שטראַלן האָבן זיך צוגעלייגט צו דער ערד. אַ וואַרימע היימלעכקייט איז געווען אַרום. און שטיל, ווי אין אַן אויער. אַפילו דאָס פליסטערן פונם ווינטעלע איז דאָ ניט דערגאַנג- גען. נאָר דער איינציקער שוואַכער עכאָ פון דעם פאַסטוכס פייפל האָט דערמאָנט אין דער שטילער פרייד און צארטער

בענקשאפט. און דאָס גאַסט־הויז אויפן טיש־באַרג, דאָרט, ווייט־רויט, וואָס האָט זיך געבאָדן אין פרימאָרגן־שטראַלן. דאָס רוישן פון טריט האָט פאַרטריבן די שטילקייט. פון די גראַזן, הויכע ווי צייטיקע זאַנגען, האָבן זיך אויפגעהויבן מחנות קראַען. ווי פון דר'ערד זיינען זיי אַרויס. פאַר די געסט איז דאָס נישט געווען קיין נייעס. זיי האָבן זיך אַפילו נישט אומגעקוקט. און אפשר איז עס געווען דערפאַר, ווייל זיי זיינען געווען פאַרנומען מיטן שמועס.

סאַלאַמאָן האָט גערעדט אָפּגעהאַקט, קורץ, שאַרף און מיט אַ זיכערן טאָן. ווי אַלעמאַל. זיין עלעגאַנטער, גרויער, לייזונג־טענער אָנצוג איז געווען אָנגעמאַסטן פאַר זיינע עלעגאַנטע רייד.

— איך האָב פיינט דיכטער. — האָט ער געזאָגט געלאַ־סן, אָבער מיט אַ זיכערקייט — דיכטער זיינען נישט אויפ־ריכטיק. זייער וואָרט איז נישט דער אויסדרוק פון זייער ווילן. זיי וואוינען מיט ווייבער, וואָס זיינען ענלעך צו מאַל־פעס, און ריידן וועגן וואונדערלעכע פרינצעסנס. וואוינען אין שמוציקע שטיבלעך און זינגען וועגן פאַלאַצן. אפּאָסטאָלן פאַר יענעם און בראַדיאַגעס פאַר זיך...

ליזע האָט אויפּמערקזאַם געהערט און זיך געחידושט:

— הייסט עס, איר האַסט קונסט?

— ווער האָט עס אייך געזאָגט, אַז איך האַס קונסט?

— איר האָט דאָך די מינוט געזאָגט!

— ניין, פריילין ליזע! איר האָט מיך שלעכט פאַרשטאַנען.

איך האָב געזאָגט, אַז איך האַס דיכטער, קינסטלער. אָבער,

דיכטונג, קונסט, האָב איך שוין גראַד גאָר ליב!

— אַזוי גאָר?

— יאָ.

— און ווייסט איר, אַז דיכטער זיינען ענלעך צו פרויען?!

— טאַקע, יאָ, ס'איז מעגלעך.

— הייסט עס, אַז כ'האָב דעם כבוד צו ריידן מיט אַ שונא־

פון פרויען, מיט אַן אָנהענגער פון אַטאָ וויינינגערס טעאָ־

ריע! כאַ־כאַ־כאַ...

דער עלעגאַנטער בחור האָט נישט מער ווי צוגעברומט:

— אומ־הו!

און א היפשע וויילע געשוויגן. זי — געלאכט. פרעך גע-
לאכט, פרעך:

— ליובאוויט סאלאמאן באטשקא...

און באלד אויסגעבעטערט:

— פארדאן, איך דארף אייך אָנרופן אַנדערש: ליובאוויט
ווייניגער...

און באלד געפרעגט:

— מיר'ן זיך אוועקזעצן?

דער בחור האָט געוואָרפן אַ בליק אויפן שטויביקן, טרור-
קענעם גראָן, זיך אַ ביסל פאַרקרימט און געזאָגט מיט דרר-
ארץ:

— ווי איר ווילט.

דאָס מיידל האָט אַ קוד־געמאָן אויפן בחור:

— און איר וועט מיר געבן אייער רעקל אויף אונטער-
לייבן?

פון אַנפאַנג האָט ער זיך געוואַקלט, אָבער נאָכדעם אַראָפּ-
גענומען דאָס רעקל און עס אויסגעשפּרייט פאַרן מיידל.

— איר זיינט גאָרניט אַזאַ פּרויען־פּינד, ווי איר זאָגט!
האָט ליזע באַמערקט.

שטיל.

דעם מיידל האָט פאַרדראָסן, וואָס דער בחור איז אַזוי
צוריקגעהאַלטן, ענטפּערט נישט און איז פאַרטראַכט אין זיך,
כמעט ווי לייב.

— וואָס שווייגט איר? — האָט זי געפרעגט מיט פאַר-
איבל — רעדט עפעס, סאַלאַמאָן ווייניגער!

און, אַז סאַלאַמאָן האָט נאָך אַלץ געשוויגן, רואיק אויף
איר געקוקט, משמעות זיך געוואַלט אין עפעס פאַנאָדער-
קלייבן, און מיט די לאַנגע, אויסגעצערטע פינגער געפרעסט
די הויז־קאָנטן. האָט זיך דאָס מיידל צו אים אויסגעדרייט
מיט דער פלייצע, באלד ווידער דאָס פנים אומגעקערט,
אַרויסגעשטעלט די צונג דעם פאַרטראַכטן עלעגאַנט, וואָס
איז ביי אַ פּרויעלעכן מיידל און ס'אַרט אים גאָרנישט, ווי-
דער זיך אויסגעדרייט מיט דער פלייצע און געציטערט פון
געלעכטער:

— דאַכט זיך, אַ גאַנצער „יאַ טיעביע דאַס“...

סאלאָמאָן האָט מיט אַלע כוחות זיך געצוימט. נאָר פּלוצ-
לינג האָט עס אים אַ הייבגעמאָן פּון אָרט און ער האָט
שטיף, אויף די קני, זיך צום מיידל צוגעשארט, אַריבערגע-
וואָרפן דעם קאָפּ און אָפּגעפרעסט אַ קוש אויף אירע ליפּן.
— וואָס זאָל דאָס הייסן? — האָט ליזע געפרעגט מיט אַ
נאַאיוון קול און אויף איר פנים איז געלעגן דערווארטונג
און שמייכל.

— אַ קוש.

— כ'ווייס, אַז אַ קוש... אָבער, וואָס...

— דאָס הייסט, — ער האָט שוין דרייטער נאָכאמאָל אַ
קושגעמאָן — דאָס הייסט, אַז כ'האָב...

ער האָט ניט פאַרענדיקט. די לופט האָט געציטערט פון
שניידיקן געלעכטער. דאָס מיידל האָט געפלאַמט. האָט סאָ-
לאָמאָן נענטער זיך צוגערוקט און באלד האָבן זיך אין די
הויכע, געדיכטע גראָזן אָנגעהויבן שיטן שנירלעך קושן.
איצט איז ליזע געלעגן אָן באַוועגונג, מיט פאַרזשמורעטע
אויגן, מיט קיצלדיקע איראָניע-קנייטשלעך אין די מויל-
און אויגן-ווינקלען. און דער עלעגאַנטער כּחור האָט גענומען
פאַרלירן זיין עלעגאַנץ. פון צעהיצטן בלוט זיינען די אָדערן
אין אים געוואָרן אָנגעשוואָלן. האָט ער דאָס מיידל אין די
אָרעמס איינגעקלאַמערט און געלאָזט די פיבערדיקע פינגער
בלאָנדזשען איבער די קנעפעלעך...

אין דער רגע האָבן זיך מיטן נאַנצן אימפעט אָפּגע-
שטעמפלט פינגער-פרויען-פינגער אויף דעם כּחורס צערויטל-
טער באַס:

— נ א כ א ל ! ! —

— שטייט איין, וואָרט אויף, הער סאלאָמאָן באַטשקאָ!
— האָט ליזע נאָכגעשריען דעם אַנטלויפנדיקן כּחור.
ער האָט זיך אָפּגעשטעלט, און אויסגעדרייט.
— אַנטשולדיקט מיר! — זי האָט אים געבעטן, ווי אַ
פאַרזינדיקטע. — נאַרישקייטן...

אַ ווילע האָט ער זיך געקווענקלט, סאלאָמאָן, צי ער זאָל
בלייבן, און האָט פאַרשעמט אויפּגעהויבן די אויגן.
אויף ליזעס פנים איז איצטער געלעגן אַזאָ ערנסטקייט,

אזא מילדקייט, אזא קינדישע פארהלומטקייט, אז ער האָט איר בליק נישט אויסגעהאַלטן און מוהל־געווען. איז ליזע ווידער געוואָרן אויפגעלעבט. און ס'האָט נישט לאַנג גע־דויערט, ווי עס איז אויף איר פנים ווידער אַרויף דער פּרוערדיקער קיצלדיקער שמייכל.

— דער טאָוואַרנער צוג איז אַראָפּ פון די רעלסן! כאַ-כאַ-כאַ ריכטיק, הער סאַלאַמאָן באַטשאַק, כ'מיון, הער סאַלאַ-כאַן ווייניגער?

די דאָזיקע ווערטער און דאָס דאָזיקע לאַכן האָבן זיך אין סאַלאַמאָנס אויערן אזוי זיך געצאָפּלט אין אומסלאָראַקייט, אז זיי האָבן אים, אי געטרייסט, אי דערנידעריקט.

ליזע האָט זיך געפילט ווי אַ זינגעוודיק, שטיפּעריש פּיר געלע, וואָס האָט ליב דאָס אַרומפּליען און שטיפּן מער ווי דאָס זינגען. פינטלט דאָס שטיפּערישע פּייגעלע מיט די אייגעלעך, פּאַרזשמורעט זיי און לאַכט אַרויס פּאַרבענקטע געזאַנגען, ווי עס וואַלט גערופן, מ'זאָל עס כאַפּן. ציט עס לאַנגע, געדריידלטע טרעלן אָון לאָזט נישט אַראָפּ קיין אויג פון דער האַנט, וואָס שטרעקט זיך גנביש. דאָס פּייגעלע וואַרט געדולדיק. אין דער מינוט, ווען די האַנט איז שוין גרייט אַ פּאַך־צו־טאָן, גיט עס אַ פּאַטש מיט די פּליגל, לאָזט איבער דעם צערייצטן יונג מיט אויפּגעהויבענע, ציטערדיקע הענט און פּליט אוועק אויף אַן אַנדער אָרט, איבער אַן אַנדערן, אזא איינעם, וואָס האָט חשק זיך צו יאָגן נאָך אַ זינגעוודיקן פּייגעלע...

ליזע האָט ביי זיך געטראַכט:

— אָט, אזא סאַלאַמאָן... זעט אויס, אַן ערנסטער, אַן אינטעליגענטער... געמיינט... אָבער, ליידער... פונקט ווי די אַנדערע... גיט בעסער... אַ ל ע איריאָטן! איינס אין איינס...

עס האָט איר ווייגעמאָן, וואָס די וועלט איז אזוי פּוסט,

נישטאָ מיט וועמען אַ וואַרים וואָרט אויסצורידן און זיין
זיכער, אז מ'זוכט נישט אָפּצונאַרן, אַרײַנאַרן, פאַרנאַרן.
— אַלע ווילן פאַרנאַרן! ס'איז קיינעם ניט צו גלייבן!
מ'זאָגט, אין אַמאָליקע יאָרן... אזוי זאָגט מען... אָבער היינט?
וואָס מ'וויל, קען מען פון די גולמס מאַכן... אַלע אידן אָר
טן! אָדער... ווער ווייס, וואָס פאַר אַ פאַרשוין דער לייב
איז? אַז ער ציטערט ווי אַ חדר-יינגל...

לייב האָט אויסגעמיטן ליזען. נישט געוויזן קיין ברונג,
אָבער אויך ניט געוויזן קיין נאָענטקייט. נאָכאַנאַנד געבליבן
דזשעט איבער אַלע ווינקלען פון פענסיאָנאַט. געווען פאַר-
טראָגן. און מיטאַמאָל פאַרפאַלן געוואָרן אין די וועלדלעך,
אין די פאַרקן אָדער אויף די פעלדער און זיך פאַרנומען מיט
צייכענען. מיט די געסט ווייניק גערעדט און נאָר-ווייניקער
פאַרבראַכט. אין דער פרייער צייט געזעסן נעבן פערלען,
נעבן דעם מיידל, וואָס מיט די איינגעפאַלענע ברוסט-ברעט-
לעך, פון וואַנען ס'האַבן אָפט זיך אַרויסגעצויגן רויטע פע-
דים לייכעץ.

ליזען האָט דאָס געחידושט. פריער האָט זי לאַנג זיי נאָכ-
געקוקט און דערנאָך גענומען זיך דרייען אַרום דעם פאַרל.
אין איינעם אַ נאָכמיטאָג איז זי אַרומגעגאַנגען נעבן פאַרל
מיט אַ פאַרדאָגטן געזיכט און געזוכט אין די גראָזן.

— איר האָט עפעס פאַרלוירן? — האָט לייב געפרעגט.
ליזע האָט ווייטער פאַרעקשנט געזוכט און אָפּגעענטפערט:
— יאָ, מעסיע לעוו!

— וואָס?

— אַ קעמעלע... אַדאַלפּס אַ פּרעזענט...

לייב איז צוגעגאַנגען.

— אַך, בין איך אַ צעדרייטע! — האָט ליזע אויסגערופן
מיט אַ געלעכטער, נאָך אַ וויילע אַרומזוכן אין די גראָזן, און
אָנגעכאַפט לייבן פאַרן אָרעם — ס'שטעקט דאָך ביי מיר
אין קאָפּ...

לייב האָט אויף איר אַ קוקגעטאָן. געזען ווי אויף אירע
באַקן טאַנצן פייערדיקע פאַרבן, גאַרנישט געזאָגט און, באַר-
פרייענדיק זיך פון דעם מיידלס האַנט, אוועק צו פערלען.
ליזע איז אַ וויילע געשטאַנען אַ פאַרלוירענע. גערעכנט.

אז לייב וועט איר נישט לאָזן אזוי צו נאר. אָבער, לסוף,
זענדיק, אז אירע טראַכטונגען צעלויפן זיך אויפן ווינט,
איז זי אוועק אַ פאַרלירענע און צעטומלעטע.

לייב איז געלעגן אויפן גראָז און געשוויגן. נעבן אים,
אויף אַ פעלד־בעטל, איז געלעגן פערל.

שטיקער וואָלקנס, פאַרצוויגענע איבער די ביימער־שפיצן,
האָבן איינע די אַנדערע געיאָגט, געזעצט זיך רייטנדיק, איי-
נע די אַנדערע איינגעשלונגען. אָט איז די זון אַרויס פון
הינטער די בלייאַקע כמאַרעס און באַלד האָט ווידער אַלץ
זיך געשפיגלט אין איר שטיפער־ישן גלאַנץ.

לייב און פערל האָבן געקוקט אויף די פיבערדיקע ביי-
טונגען פון הימל און איבערגעחזרט עטלעכע מאָל:

— פונקט ווי דאָס לעבן...

אזוי איבערחזרנדיק די ווערטער, זיינען זיי אַריבער אין
שטיילן געזאָגט. פון אָנהייב אַ ניגון אָן ווערטער און דערנאָך
ווערטער אָן אַ ניגון:

„ערגיץ וואָגלט ווער אום,

טיף אין שניי אַ פאַרשאַטענער,

און געפינט נישט דעם וועג

צו דער לאַנד דער פאַרבאָטענער.”

רואיק זיינען זיי געלעגן, מיט אויגן פאַרטראַכטע און גע-
פילן צעפאַטלעטע. ס'איז שוין שטיל געווען, אָבער געדאַכט
האָט זיך, אז עס שוועבט נאָך אַ נישט־דערזאָגט וואָרט...
— מוזיק! — האָט פערל זיך אָפגערופן נאָך אַ לאַנגן
שווייגן.

לייב איז געלעגן אַ היפשע וויילע מיט צעעפנטע אויגן,
דערנאָך האָט ער ווי פון שלאָף אַרויסגעפליסטערט:

— טרייסט־מוזיק!

— ווער לייענט אָבער די טרייסט־מוזיק?

— אמת, פערעלע. ווער לייענט?!

— טאַטע־מאַמע זאָגן: „זשאַרגאַנישע מעשה־ביכלעך”...

— טאַטע־מאַמע... נאַרישע קליינבירגער... בורזשואַסעס...

— אַ שיינער בורזשואַס איז מיין טאַטע! אַ מעקלער...

— איי, פערעלע! — האָט לייב גוטמוטיק גערעדט —
פערעלע, ביסט אַ נאַרעלע! אויף צו זיין אַ בורזשוק, דאַרף
מען נאָר קיין געלט נישט האָבן! עס זיינען פאַראַן בורזש-
קעס מיט געלט און עס זיינען פאַראַן בורזשוקעס אָן געלט!
דיין טאַטן איז עס פונקט נישט געלונגען: געהערט ער צו
דער צווייטער קאַטעגאָריע...

פערל האָט זיך אויפּמערקזאַם איינגעהערט און צוגע-
שאַקלט מיטן קאַפּ.

— לייבקע! — האָט זי דערנאָך זיך אָפּגערופן מיט אַ
ווייכן שמייכלע — און פון וועמען שטאַמסט דו ?
איז איין רגע איז דעם בחורס פנים געוואָרן אין גאַנצן
געענדערט. די אויגן זיינען פאַרלאָפּן געוואָרן מיט בלוט און
די שטימע זיינע האָט גענומען טרעמאָלירן:

— ווער, ווער, אָבער דו? דו ווייסט דאָך, אַז אין דעם
ליגט מיין גאַנץ אומגליק! איך האָס זיי! — מיט עפל האָט ער
די ווערטער אַרויסגעבראַכט און געדראָט מיט פאַרביילמע
פויסטן — איך לייך צוליב זיי. און, ווייל איך שטאַם פון
זיי, וועט מיין לעבן זיין פול מיט ראַנגלענישן מיט מיין
אייגענעם שאָטן, וואָס פאַרפאַלגט מיך אויף טריט און
שריט...

דאָס מיידל האָט געוואָלט עפעס זאָגן, וואָס זאָל איינ-
שטילן דאָס הייס בלוט אין לייבן און אָפּווענדן דעם שמועס
אין אַ זייט, אָבער לייב האָט נישט געלאָזן זאָגן אַ וואָרט
און איבערגעריסן:

— יאָ, איך שטאַם פון בורזשוען! בין איך אַ בורזשוקס
אַ זון! טאָ איז וואָס? צי האָט מען מיך געפרעגט, ווי אזוי
איך וויל לעבן? בין איך געקומען אויף דער וועלט מיט מיין
ווילן? האָט מען מיך געפרעגט? האָט מען מיר געגעבן אַ
פרייע דערציאונג? און, אויב זיי האָבן אין מיר אַריינגע-
שריען, אַז דאָס איז גוט, שוין און דערהויבן, וואָס זיי האַל-
טן פאַר שוין, גוט און דערהויבן, לייך איך דערפאַר און זע
מיט אַלע כוחות אַראָפּצושאַקלען פון זיך די שימלדיקייט
פון אונדזרע, „זיי אַ ייד אין שטוב און אַ מענטש אין גאַס“!
און ווער, ווער, נאָר דו ווייסט, אַז מיר קומט אויס טיילמאַל

אפילו אריבערצוגיין די גרעניצן פון דרך-ארץ צו מינע טא-
טע-מאמע...

פערל האָט געפרוואוּט דערקלערן, אז איר מיין איז ניט
געווען אים צו באַליידיקן אָדער ווייטאָן און ער דאַרף איר-
דע ווערטער נישט אויסטייטשן שלעכט און זיך ניט נעמען
צום האַרצן. לייב האָט אָבער נישט געלאָזט קומען צום
וואָרט. ער איז געשטאַנען אַנטקעגן דעם מיידל מיט די איינ-
געפאַלענע ברוסט-ברעטלעך און, זשעסטיקולירנדיק מיט ביי-
דע הענט, גערעדט וואָס-ווייטער אלץ מיט מער היץ, וואָס
א מאָל גערוועזער און מיט מער צעפלאַמטן פנים:

— יאָ, איך ליידי. איך האַלט אַ מלחמה. אָפט קומט מיר
אויס אַריבערצוטערען די גרעניצן פון דרך-ארץ צו טאַטע-
מאַמע. אין דער גאַנצער צייט, וואָס איך האָב געלערנט,
האָבן טאַטע-מאַמע זיך געבראַכן די קעפּ וועגן אַ חכלית פאַר
מיינעטוועגן. דער טאַטע איז אַ שפעקולאַנט און אַנדערש
קען אַ היינטיקער סוחר נישט פאַרדינען. ער האַוועט, ער
לופט, ער פליט אָן אָפּרו. נישט איין מאָל ווערט אין אים
דער אָטעם פאַרצאַפּלט. אויף זיך זאָגט ער: „איך מוּז; קיין
אַנדערע ברייה איז ניטאָ.“ אָבער, אז דער זון זאָל גיין אויף
די זעלביקע דרכים, וויל ער ניט. ס'איז נישט, ס'איז
שווינדל, ס'איז לופטילעבן... „איך — זאָגט ער — בין שוין
אַ פאַרפאַלענער, טאָ לאָמיר כאַטש פון דיר האָבן נחת!...
איך האָב אויך אין מיינע יונגע יאָרן געהלומט וועגן... נישט
וועגן דעם, וואָס כ'בין איצטער... נישט וועגן שמונלען...
האָב איך פאַרלוירן... לייג איך די האַפּנונגען אויף דיר...
לייג איך די גאַנצע האַרעוואַניע...“ אזוי זאָגט דער טאַטע.
האָט ער מיך געוואָלט מאַכן פאַר אַ מעדיצינער. פּילאָזאָפּיע
און ליטעראַטור, האָבן זיי מיט מיר איינגעטענהט, איז ניט
קוראַנט... ווילן זיי מעדיצין... איך זאָל אַרומפאַרן מיטן דיפּ-
לאַם און מאַכן געלט פון וואָס מען מעג און
פון וואָס מען טאָר נישט... און איך,
ווען איך וואָלט געווען מעדיצינער, וואָלט איך דאָס נישט
געקענט... איך וואָלט נישט געקענט... כ'וואָלט זיך צוגע-
קוקט צו די פאַרפאַרעוועטע מענטשן, וואָס לעבן אַ גאַנץ
לעבן דורך אין דחקות, און וואָלט נישט געקענט רייך-זוע-

רן... האָט מען מיך געוואָלט מאַכן פאַר אַ מאָלער: מאַכן!... זיי, די עלטערן, האָבן זיך דערוואוסט, אַז איד מאָל. טומלט מיר דער פּאָטער אין קאָפּ אַרײַן, כ'זאָל ווערן אַ מאָלער. ער וועט מיר געבן געלט, וויפּל איד וועל נאָר וועלן. „מאָלער — זאָגט ער — פּאַרדינען שטיקער געלט“... און ער דער- צײַלט מיר וואונדער-מעשיות וועגן אַן אַנטאָקאַלסקין, וועגן אַ גליצנשטיינען... פון די מאָלער, וואָס האָבן ליב קונסט, וואָס לײַדן און לעבן נאָר צוליב דער קונסט, וואָס האַלטן אין די פּאַרפּרוירענע הענט דעם פענדזל, די פּאַרבן, און אין מאַגן איז לײַדיק, אין מויל איז טרוקן, דעם קערפּער איז קאַלט אין די צעפּליקטע שמאַטעס און אין שטוב פּינצטער, פון די בוידמער ווייסט נישט מיין טאַטע! און דאָרטן, אָט דאָרטן, איז די נעסטן פון שפּינוועבס און נײַט, בליט דאָך די נאָט-געזאַלעטע קונסט! זיי, מיין טאַטע און זײַנס גלײַכן, ווייסן עס נישט. איד אָבער פיל דאָס און טראָג די וואונד אין האַרצן!...

ביי די ווערטער האָט לײַב ראַפּטעם אָנגעהויבן ציטערן מיטן גאַנצן קערפּער.

אַ דערשראָקענע, מיט בלוטיקע אויגן און פאַרבלייטע באַ- קן, איז פּערל צו אים צוגעלאָפּן, האָט אים אָנגעכאַפּט ביי די אַרעמס און מיט אַלע כוחות גענומען טרייסלען:

— לײַבעלע! — האָט זי זיך געבעטן — לײַבעלע טײַע- דער... וואָס טוט זיך מיט דיר?

און זי האָט זיך פּאַנאַנדערגעהוסט, טײַה, שטומפיק און מיט אַ דריידל, ביז עס האָבן גענומען אַרויסשפּריצן פּאַס- מעס גערויטלט לײַכעץ.

פון אָנהײב האָט לײַב גאָרנישט געהערט. נאָר, אַז ער האָט דערזען, האָט ער אַ דערשראָקענער אָנגעכאַפּט דאָס מײַדל, צוגעפּירט, כמעט טראָגנדיק, צום בעטל און באַרר- איקט:

— שאַ, פּערעלע! — האָט ער איר געטרייסט, קוקנדיק מיט חרטה-אויגן אויף אירע צוקנדיקע, ביינערדיקע אַקס- לען — אַ גזלן בין איד! אַ גזלן... הייס בלוט... אַ היפשע צײַט איז אַריבער, ביז זיי האָבן זיך אײַנגע- שטילט.

— פארגינסט מיר נישט, טייערינקער, — האָט פּערל
שטיל געשעפטשעט — די לעצטע טעג פון מיין לעבן? ווי
לאַנג, מיינסטו, וועל איך נאָך זען די זון? דער מלאך-המות
שטופט מיך דאָך שוין אין קבר אַראָפּ...
לייב האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני און, צודריקנדיק
די ליפן צו אירע האָר, גענומען קושן און פליסטערן מיט אַ
פארטרערטן קול:
— פּערעלע, וואָס רעדסטו? דו וועסט ניט שטאַרבן!
וועסט ניט שטאַרבן!! דו מוזסט לעבן!...

ס'איז שוין געווען שפעטער פרימאָרגן, נאָכן צווייטן
פרישטיק, און ליזע איז נאָך אלץ געלעגן אין בעט, זיך גע-
גריבלט און געפלאָנטערט אין טראַכטן, וואָס האָט איר אַ
גאַנצע נאַכט געמאַטערט אין שלאָף. מ'איז געקומען קלאַפן
אין איר טיר, זיך נאָכפּרעגן, פאַרוואָס זי גייט נישט עסן.
אַבער זי האָט קיינעם נישט אַריינגעלאָזט אין שטוב. געוואָלט
בלייבן מיט זיך אליין.

אין פענצטער האָבן אַריינגעקוקט ברייט-צווייגיגע ביימער,
באַגאַסענע מיט צעבליטן, שמעקעדיקן פּרילינג. געצויגן אין
גלעטנדיקן דרויסן. אַרויסגעשלעפט אין פּריען באַגינען אלע
געסט פון די בעטן און זיי אַרומגעפירט, פונקט ווי פאַרשיכור-
טע יונגע געליכטע. נאָר איין ליזען האָט עס ניט אַרויסגע-
רופן פון שטוב. זי איז געלעגן אין בעט. האָט, אויסגעדרייט
מיטן פנים צו דער וואַנט, געקוקט עקשנותדיק אויף די טאַ-
פּעטן-צייכונגען און אין איר קאָפּ האָבן זיך געפיקט ביל-
דער און געדאַנקען, זיך אַראָפּגעזעצט אויף אַ וויילע און
באַרד גענומען אַרומפליען ווי צעשראַקענע פייגל.

אַלץ איז אין קאָפּ אַרויפגעשוואומען, אלץ וואָס איז פאַר-
געקומען מיט אַ טאַג פּריער, מיט טעג פּריער, מיט וואָכן
צוריק, איינס אין דעם אַנדערן זיך נעמישט און איינס פונם
אַנדערן זיך אָפּגעטיילט. און ס'האָט ביי איר אינעווייניק
עפּעס שווערס, ווי בליי, אָנגעהויבן זינקען, זינקען...

ס'איז פאר איר געווען א ניס, וואָס זי האָט לעצטנס געזען און געהערט. זי האָט פאר דער ניס געשטוינט. ער, לייב, איז געווען פאר איר אזוינס, וואָס זי האָט נאָך ביז איצט נישט אָנגעטראַפן. אַלע מענער, וואָס זי האָט באַ גענט אויף איר וועג, זיינען אַרום איר נאַראַנים, איינס אין איינס. דער קלינסטער פון זיי איז גרייט געווען צו פאַרקויפן פאַר דאָס גאַנצע ביסל מענערשקייט פאַר אַ זויס פון אַ קליידל און ליגן ווי אַ שמאַטע ביי די פיס פון יעדער פרוי, וואָס קען איר כוח...

— נאָר ער, לייב... וואָס פאַר אַ מענטש איז ער?

זי איז געווען אין שכנותדיקן פאַרק. דאָרטן האָט זי באַ מערקט, ווי ער איז געזעסן, לייב, אויף אַ קני פון אַן אויס געבויענעם בוים, צווישן אויסגעקרימטע צווייגן, און זיך פאַרשמעלט מיט די געדיכט-אַראָפּהענגענדיקע בלעטער.

אין פאַרק — אַ פּלאַנטער פון ביימלעך, ביימער, גראָזן און בלימעלעך. אַגרעס-צווייגלעך קאַרטשען זיך איין און אַרעמען איינס דאָס אַנדערע. פּאַזשימקעס, יאַנדעס און מאַ לינעס וואַלבערן זיך אין זאַמד. ענג ביז שטיקעניש. די סטעזשקעס זיינען ווילד פאַרוואַקסן. ווייזט אויס, אַז דעם גערטנערס שער האָט אין די שאַטנס לאַנג שוין ניט געוואָר פון קיין בליז פון בלאַנקענדיקן שטאַל. די פיל-אַרעמדיקע צווייגן, איבערגעלאָדענע מיט ווילדע פרוכטן, ווייגן זיך צו דער ערד. פון דעם בלאַטיקן וואַסערל, אין דער שמאַלינקער קאַנאַווע, שטעקן אַרויס בינמלעך גראָזן און וויטשקעס.

ליגט זי, ליזע, אונטער די וואַגיקע צווייגן, אויפן גראָז, קוקט מיט פאַרזשמורעטע אייגעלעך אין דער ווייט, דאָרט. צום בחור, וואָס זיצט, ווי אין אַ פּאַטעל, אויף דער קני פון אויסגעבויענעם בוים, און פאַרשמעלט זיך מיט די געדיכט-אַראָפּהענגענדיקע בלעטער. און דאָס קלינגענדיקע קולעכל אירס קאַלערט זיך צום באַיאַרנטן מאַן, וואָס האָט אַ בייכל פון אַ ביר-פעסל. זיצט ער אויפן קאַפּ פון אַ נידעריק-אַפּ זענטן בוים, ברעכט שטיקלעך שאַקאַלאַד און וואַרפט איר, ליזען, אין מויל אַרײַן.

ליזע כאַפט, פאַרקלאַפט דאָס מויל, עסט און לאַכט מיט אַ קלינגענדיקן, קיצלדיקן געלעכטער. דערנאָך הייבט זי זיך

אויף, גייט צו צום אָנגעשטאַפּטן באַלעבעסל, פאַרבינדט אים
די אויגן מיט אַ נאַזטיכל און הייסט אים ניט־זענדיקער־
הייט וואָרפן שטיקלעך שאַקאַלאַד און זען, אויב ער קען
טרעפן.

— שוין! — גיט זי אַ קוויטש און שטיל, מיט פייגלשער
לייכטקייט, פאַרשווינדט זי אין די געדיכטענישן און כאַפט
יעדע וויילע אַ קוק צום אַלטן, וואָס ברעכט מיט צעהיצטע
הענט שטיקלעך שאַקאַלאַד און בלאַנדזשעט דערנאָך מיט די
פינגער אין דער לופט.

— געטראָפּן?

ליזע איז געלאָפּן. איז געלאָפּן אין דער זייט, וואו לייב
האַט זיך אויסבאהאַלטן. געוואָרפן אַ בליק צום אויסגעבויר־
גענעם בוים און באַמערקט, ווי ער, לייב, גלייטשט זיך אַראָפּ,
באהאַלט איז טאָש די פּאַפּירן, דעם בלאַק און אַנדערע זאַכן,
פאַרנעמט זיך געשווינד אין די געדיכטענישן און ווערט
ניך פאַרפּאַלן פון אויג.

זי האָט אים ווידער דערזען, ליזע, ערשט ווען זי האָט זיך
שוין געפונען נעבן פענסיאָנאַט. ער איז געגאַנגען מיט עט־
לעכע צענדליק טריט ווייטער האַרט ביים פּלויט, אויפן וועג
צו דער פּאַליאַנע. זי האָט אים גערופן, הויך גערופן. ער
האַט זיך אָבער נישט אומגעקוקט. עס האָט איר געקרענקט,
פאַרוואָס ער רופט זיך ניט אָפּ. זי איז געווען זיכער, אַז ער
האַט איר רוף געהערט, נאָר זיך געמאַכט נישט־הערנדיק:
— יאָ! — האָט ליזע הויך איבערגעהזרט, ווי זי וואָלט
נישט געטרויט די שטומע, שטילע געדאַנקען — לייב איז
אַז אַנדערער! נישט ווי די געוויינלעכע...

זי האָט זיך דערמאַנט, וואָס עס איז לעצטנס פאַרגעקומען.
ווי זי האָט לייבן געבעטן, ער זאָל איר באַגלייטן אין וואַלד.
ווי ער האָט זיך געדרייט, פאַרענטפערט און געזוכט תירו־
צים. ס'איז קלאָר געווען, אַז ער האָט נישט געהאַט קיין
חשק מיטצוגיין.

און דערנאָך:

זי איז פונם הענג־בעטל אַראָפּגעפּאַלן, גלייך אויף לייבן
אַראָפּגעפּאַלן. ער איז געלעגן אויפן גראָז און זי איז אַראָפּ־
געפּאַלן גלייך אויף אים, קערפּער אויף קערפּער, פנים אויף

פנים. זי האָט זיך נישט באַקלאַנגט אויף קיין שום קלאַפּ, פאַרקערט, געלאַכט פון דעם צופאַל.

— ווען מענטשן זעען אונדז, — האָט זי געזאָגט שעלמיש, פאַרהויבנדיק קרום אַן אייגל — וואָלטן זיי געמיינט... אַ גליק, וואָס קיין מענטשן נישטאָ...

לייב האָט געשוויגן. געזעסן אַ צעטומלטער און אויפגע- רעגטער, אָבער איינגעהאַלטן און צוריקגעצויגן.

האָט זי אויף אים געקוקט מיט אַ שמייכלעלע, זיך גענוי- מען וויגן אויפן הענגבעטל, שטאַרק, שטאַרקער און נאָרניך, און מיט די פיס געדריגעט ווי אַ צעשפילטע קעצל. זיי פאַר- הויבן, די פיס, אין דער הייך, באַלד זיי אויסגעשטרעקט און זייער לענגסטער לענג, און דאָס לייכטע באַטייטענע קליידל האָט געפלאַטערט אין דער לופט און זיך יעדע וויילע צע- עפנט ווי אַ שירעמל...

לייב האָט אַרויפגעקוקט צו איר, געשמייכלט, געשפאַסט, גערעדט פריילעך און אין דעם קלאַנג פון זיינע ווערטער האָט זיך אַריינגעמישט אַ געהיימער, שטיקנדיקער ציטער. אין וואָלד אין געווען שטיל. נישט קיין אויג. נישט קיין טריט.

— נו, קוקט ווי איך וויג מיד!... — האָט זיך ליזע נאָכאַ- נאָנד געפרייט — איר וועט מיד איצטער זיכער נישט כאַ- פּן...

לייב האָט געהערט און זיך פון אַרט נישט גערירט, גע- קוקט און געשוויגן. נאָר פלוצים איז ער אויפגעשטאַנען און מיט אַ צעשוויבערטער שטימע גענומען בעטן:

— ליזע, פרייליך ליזע, קומט אַהיים! איך דאַרף...

זי האָט געלאַכט, שטאַרקער געוויגט דעם האַמאַק, און אירע פעסט-מוסקולירטע געבויגענע פיסלעך האָבן זיך פליג- קער געוואָרפן אין דער הייך און דאָס לייכטע קליידל שטיי- פערישער געפלאַטערט אין דער לופט:

— וואָס דאַרפט איר? וואָס קען דאַרפן אַ בחור ווי איר? זי האָט געפרוּאוּוט אַוועקמאַכן אָן ווערטער זיינע רייד, בלוז מיטן געלעכטערל, שטעכעדיק ווי אַ שפּיזל.

לייב איז אָבער געווען איינגעקשנט. און איז אַליין אַוועק.
פון אָנפאַנג האָט ליזע ביי זיך געטראַכט:
— אַ יונגל... אָדער גאָר אַ נאַרישער אַסקעט...
נאָר היינט, ווען זי איז געלעגן אין שפעטן פרימאָרגן אין
בעט, זיינען אין איר אויפגענאַנגען אַנדערע טראַכטונגען.
— יאָ. — האָט זי צו זיך אַליין גערעדט — עס איז
קלאָר. ער, לייב, איז נ י ש ט. ווי אַנדערע מענער! ער
איז אַן אַנדערער, אַן אַנדערער...

אויפן אַנדערן טאָג איז אין פענסיאָנאַט געקומען ליזעס
פאָטער. די עטלעכע שעה, וואָס ער איז געווען, האָט ער
נישט אָפגעלאָזן דאָס טעכטערל אויף אַ טריט פון זיך, נאָר
כאַנאַנד אויף איר געקוקט מיט גליקלעכע, פאַרליבטע אוי-
גן, זי געצויגן אין די פליישיק-צעיווירענע אָרעמס, דעם קאַפּ
אירן ווייך גענלעט, געקושט די האָר און געהאַלטן דאָס צע-
וואַסן מיידל אויף דער קני.

אַדאָלף האָט זיך אַרומגעדרייט, ווי אַ הענדל אַרום אַ יונג
קוואַקענדיקער הון, געזוכט אויסצונעמען, אַרויסגעקרייט פון
מאָל צו מאָל אַ געלעכטערל און דערביי זיינען זיינע אויגן
געוואָרן אזוי פאַרגאַסן און צונויפגעקוועטשט, אַז ס'איז גע-
ווען שווער צו וויסן, צי איז דאָס פון צופרידנקייט אָדער
פון ווייטיק.

— ט'אָזוי לעבן מיר מאָר! — האָט אַדאָלף זיך געסודעט
אין אַ רעדל — ווי יאָד וואָלט אַצינד געוואָלט זאָן אופן
טאַטשיאַ'ס אָרעט!

פונם רעדל שיט זיך אַרויס אַ הירזשענדיק געלעכטערל. אַ
יונגערמאַנטשיק אין אַן אַלפאַגענער קאַפּאַטע שטייט אין
מיטן, בייגט אויס דעם קערפער זיינעם ווי אַ טישל, פאַר-
וואַרפט די לינקע האַנט אויף דער פלייצע, מיט דער רעכט-

טער האנט האלט ער די אויגן פארשטעלט, און איינער פונם
רעדל פארמעסט זיך מיט א פויסט און פייערט זי אריין אין
דער האנט, וואס ליגט פארווארפן אויף דער אויסגעבויגע-
נער פלייצע.

— נישט געטראָפן! לאַיגן זאָך!

לייגט זיך דאָס אויסגעפראַנטעוועטע חסידל ווידער. און
דאָס רעדל זשומעט און אַמפערט זיך, ווער עס זאָל פאַטשן.
— צימבעלט אים אַריין! — היצט אונטער אַ ברייט-
שוואַרץ־בערדיקער, פעטער, רירעוודיקער ייד — צימבלט
אים אַריין, אז ער זאָל האָבן לזכרון ביז משיח וועט קומען!
— וואַליעט אים אַריין! — ווערנט זיך פון לאַכן דער
באַיאָרנטער שכן, וואָס מיטן בייכל פון אַ ביר־פעסל —
טראַסקעט, אז עס זאָל גיין אַ רויך!
און, אז אַ פויסט דערלאַנגט אַ פֿלעם, פאַרענדיקט ער
מיט נצחון:

— אַ רוח אין זיין טאַטנס זון אַריין!

דאָס פאַרמשפטע באַלעבעסל דרייט זיך אויס אַ ברוגזער,
קראַצט די צערויטלטע האַנט און פראַטעסטירט:
— ע, אזוי טור מע. ניש! שאַינע פעטשעלאַך! דום זע
נען דאָך כמאַליעס פון אַ מאַרושאַר...

— נאָר וואָס האָט איר געמאַינט, פאַניע שאַינפעלד?
מיר וועלן אייך זשאַלעווען?

— וואָס ט'איר געמאַינט, איר זיינט ליזע און מיר זיי-
נען ליזעס טאַטע?...

דערהערט דאָס ליזעס פאָטער, איז ער צופרידן און
שמייכלט:

— אַוודאי, אז מ'האַט אזאַ קרוינעלע, מעג זיי פיקן...
און ער קושט אויפסניי ליזעס האָר און רופט דעם עולם:
— לאַזט דאָרטן אָפּ מיט אייערע נאַרישקייטן! הערט
בעסער...

ליפט עולם שנעל אונטער און שרייט לויפנדיק:
— אַדרבה, פאַניע גרינבלאַט, זאָגט עפעס אַ שטיקעלע...
— אַ „וישמחו“...
— „כ'בין אַ מויד ווי צוקער זיס“...

— „דער זיידע מיט דער באבען“...

— אדרבה!

— לאָמיר הערן...

— פוסטע קעפ, וואָס איר זיינט! — בייזערט זיך ליזעס
טאַטע — אין שטאַט איז אַ מוראדיקע עפידעמיע און זיי...
— וואָס? ס'איז ווידער טיפוס?

— די דיזענטעריע?

— וואָס פאַר אַ טיפוס, וואָס פאַר אַ דיזענטעריע? יעקע
גנב איז אַ קליינע דיזענטעריע? ער טרייבערט אויס די גע-
דערים... מ'גייט אָפּ, וואָס פאַראַיארן און פאַר דריי יאָרן...
שוין איין מאָל אַ יעקע גנב, פאַרברענט זאָל ער ווערן!
— וואָס איז שוין ווידער? שוין ווידער אָבלאַוועס?

— ס'הייסט „ווידער“? ער לאָזט דען אַ מינוט רוען?
„פּאָניע קוואַס“ איז דאָך געקראָכן אין לעבער, אָבער אַנט-
קענן „יעקען“ איז „פּאָניע קאַפּוסטע“ געווען גאָלד, אַ הונט!
אַז פון אַלץ ווייסט ער! „שפיצלעך“ אויסגעפליאַסקעדריגע-
וועטע האָט ער ווי זאַמד און זיי טראָגן אַלץ אַוועק אין דער
פאַלאַטע... נעכטן גייט ער אַרײַן צו שפּילנאַנלען אין קראָס
אַרײַן, זוכט אַהער, זוכט אַהין און באַלד פאַקט ער אין די
צעטלען, אַז ס'איז עפעס נישט אַלץ פּויגלדיק... און פאַר-
נאַכט איז מען געקומען און אים געלאָזן מיט אַ לײדיקער
קוקערעלאַכע... איצטער גיי, טענה זיך אויס מיט יעקעס
„קריגס־רוי־שטאַף־שטעלע“!... אַז ער נעמט אַלץ... אויף
אַלצדינג נעפינט ער אַ תּירוץ...

דער עולם האָט געהערט און געשוויגן. איינער דעם אַנד-
ערן אָנגעקוקט און געשוויגן. עס האָט אויסגעזען, ווי אַלע
וואָלטן זיך אָפּגערעדט.

דער ערשטער האָט איבערגערײסן די שטילקייט אַדאָלף.
— פּאָניע גרינבלאַט! — האָט געזאָגט דער נידעריקער
בחור מיט די פאַרגאַסענע אייגעלעך — זאַטט מאָר מוחל!
וואָס צעשטערט איר די התונה? דו, אין „יונג און אַלט“,
וויילן מײַן פּאַנעסן, אַז ס'דאָ אַ וואַרשע אָף דע וועלט... ס'י
געניג ס'גאַנץ יאָער...

און, האַלטנדיק די לעצטע ווערטער אין מויל, האָט ער
אָנגעכאַפט דאָס ביר־פעסלדיקע יידל און געפרוואווט אים
אַנידערלײגן.

— אנו, אנו! — האָבן אלע אויפגעלעבט — לאָמיר טאָ
קע זען!...

— א „פראַנצויזישע וואַלסע“!

— אַדאָלף! אויף די „לאַפּיטקעס“...

דער עולם קוועלט אָן. ס'הייבט זיך אָן א געיעג. איינער
וויל דעם אַנדערן אומוואַרפן אויף דר'ערד און אַריינגשמיסן.
די ערד ציטערט פון געלאַף און געלעכטער.

ליזע זיצט אויף דעם טאַטנס קני, האַלט די האַנט פאַר-
וואַרפן יאָרום זיין האַרדן, קוקט מיט קאַפּריזנע-צעקרוּמטע
אויגן און באַקן, און שעפּטשעט:

— ס'ווערט זיי גאַרנישט מיאוס...

— ס'איז דאָך אַ פענסיאָנאַט, טעכטערל!

— נו, און אז אַ פענסיאָנאַט, טאָ וויפל איז דער שיער?

זי האָט דערזען לייבן. ער האָט זיך אומגעקערט צוזאַמען
מיט פערלען פון דער „יונגט-פּאַליאַנע“.

— טאַטשויו! — איז ליזע צוגעשטאַנען צום פּאַטער —

ס'ווערט שוין שפעט.

דער אַלטער איז אויפגעשטאַנען און אַריינגענומען דעם
זייגער.

— טאַקע! — האָט ער אָפּגעענטפערט און, געזעגענערדיק

זיך מיט די געסט, גענומען איילן מיטן מיידל — די באַן
גייט באַלד אוועק. און איך טאָר די באַן נישט פאַרשפּע-
טיקן.

— וואָס פאַר אַ שאַד! — האָט דאָס מיידל זיך אָנגעהוי-

בן פעסטען און ציען אויף צוריק פאַרן אָרעם — פאַר היינט
נישט!... בלייב ביז מאָרגן... כאַטש ביז מאָרגן...

דער אַלטער האָט זיך אָפּגעשטעלט, אַ קוש-געטאָן דאָס
צעפעסטעטע מיידל, געגלעט אירע האָר און זיך געזעגנט:

— כ'וואַלט זיכער געוואַלט בלייבן. כ'קאָן אָבער. נישט.
כ'מוז זיין אין וואַרשע!

און, אז דאָס מיידל האָט זיך געפּעדערט מיטצוויין און
באַגלייטן, האָט דער אַלטער אָנגעבעטן:

— בלייב דאָ! ביי דער באַן איז איצטער אַ געפּערלעכער
קאַרוש... בלייב דאָ, ליזעטשקע!...

זי האָט זיך געאַמפּערט און געבליבן. געקוקט אויפן

אָוועקאייִלנדיקן טאַטן און פאַרבייגייענדיקן לייב. אין האַר
צו האָט איר אָנגעהויבן ציען, קאַרטשען און שמעכן.
עס זיינען דורכגעגאַנגען עטלעכע שכנים, אָפגעזונדערטע
פון דער טומלדיקער חברה. זיי האָבן פאַרקרימט מיט די
נעז און פאַרביסן מיט די ליפן:

— אַמאָל איז אַ פענסיאָנאַט געווען אַ לעבן! אָבער היינט?

— אַמאָל זיינען געווען זיידענע געסס...

— אַמאָל איז געווען אַ גן־עדן...

— קאַרלסבאַד...

— מאַריענבאַד...

— געווען מיט וועמען אַ וואָרט אויסצורידן און פאַר־

ברענגען...

— און היינט? אזא פעבל...

— טאָ וואָס קען מען מאַכן, אז אזא פעבל איז אונדזער

היינטיקע „אינטעליגענץ“!...

— ס'איז ניקס צו מאַכן!

— מען מוז זיך צוגעוואוינען צום געדאַנק...

ס'איז דורכגעגאַנגען לייב.

— אַ יאָ, מעסיע לעוו?! — האָבן די שכנים זיך געוואַנדן

— מ'דאַרף זיך צוגעוואוינען צו אזא פעבל?...

לייב האָט געקוקט אָנגעשטרענגט און ווייך אָפגעענט־

פערט:

— מ'האָט זיך אַלעמאָל ב א ד א ר פ ט צוגעוואוי־

נען...

און איז אָוועק.

דאָס צעהוליעטע געזעמל האָט אים גערופֿן:

— קומט, פאַניע לעוו! אפשר וועט איר קענען נאַטאַנען

אַריינפֿיצקען...

— אויב איר קענט אים נישט אַריינפֿיצקען, טאָ מוליע־

וועט אים אויס מיט אייער פענדזל...

— מיט קוילן פאַרגרימירן דאָס פנים...

— מיט די שמיראַכצן...

— אַנז, לעוו, ווייזט וואָס איר קענט!

לייב האָט געקוקט אָנגעשטרענגט, אַלץ געהערט און גע־

לאסן גענאנגען זיין וועג, ווי ניט צו אים וואָלט מען גע-
רעדט.

האָט דער עולם געמורמלט:

— א בעל-גאוה!

— א רחמנות: פאַרליבט אין א טויטער...

— פרי צוגענומען פון דער מאַמע...

— א מרוק!

— א מוליאזש... א טאַטנס א זון...

— שטילע וואסער...

און נאָך לאַנגן אַמפערן זיך געקומען צום שלום:

— א שטיל וואסער! שטילע וואסערלעך רייסן די ברע-

גן...

ליזע, הערנדיק אַז מ'רעדט וועגן לייבן, איז אַוועק בלאַגן
דזשענדיקערהייט צום געזעמל, זיך אַרומגעדרייט צווישן די
ביימער און אַנגעשפיצט די אויערן. ביי די לעצטע ווערטער
האָט זי אָבער נישט געקענט מער זיך איינהאַלטן און זיך
אומגעריכטערהייט און ברוגזלעך אַריינגעריסן אין די רייד.
— נייט, נייט! — האָט זי זיך הויך אָפגערופן, שטייענ-
דיק פון דער ווייטנס — גענוג אייך די שמוציקע רייד! ער
איז בעסער און קליגער פון אייך אַלעמען!

און איז גלייך אַוועק מיט שנעלע טריט צו זיך אין צימער.
זי האָט געפילט, אַז די קליידער שטיקן איר און ברען.
האָט זי פון זיך אַראָפגעצויגן אַלע בגדים, אפילו דאָס העמד.
בלייבנדיק נאָעט, איז איר געקומען אין די אויגן לייב. זי
האָט זיך דערשראָקן. אַ שוידער איז איר אַדורך. זי האָט
דערזען דאָס געלעגער, וואָס איז געווען פאַרבעט. האָט זי
אַ שאַרץ-געטאָן די קאָלדע און אַרויפגעשפרונגען אויפן
בעט. נאָר אויך דאָ האָט אויף איר געקוקט לייב מיט צע-
עפנטע, שטאַרע בליקן. האָט זי אַרויפגעצויגן די קאָלדע
איבערן קאָפּ און פעסט צוגעקלאַפט די אויגן-לעדלעך. נאָר
אויך דאָ האָט אַריינגעקוקט לייב. און וואו זי האָט זיך גע-
וואַנדן, איז פאַר אירע אויגן געשטאַנען לייב.

איז די לעצטע טעג איז ליזעס פנים געוואָרן פארטונקלט.
א פארטראַכטע, א פארטראַגענע אין זיך, האָט זי זיך גע-
שליכט איז די אַרומיקע וועלדלעך און פארקן. געלעגן שעהן
לאַנג איבער ביכער. און, זיצנדיק איינע אַליין, געזונגען צו
זיך נאָננדיקע, אויסגעצויגענע געזאָנגען. ביינאָכט, שפעט אין
דער נאָכט, ווען אַלע זיינען שוין געגאַנגען שלאָפן, איז לוי-
זע נאָך געזעסן ביים פענצטער און שטיל אַרויסגעזונגען,
סתם אַזוי, אין דרויסן אַרויס, צו די שוואַרצע ביימער און
פינקלענדיקע שטערן, ניגונים וואָס קנייפן ביים האַרצן און
עסן זיך איין מיט אַ שניידנדיקער בענקשאַפט.

נאָטאָן האָט וועגן דעם זיך דערוואוסט און איז ביינאָכט
פארבייגעגאַנגען איר פענצטער.

— מאַדמואַזעל ליזע! — האָט ער זיסלעך זיך אָפגערופן
— איך בין גרייט צו זיין אייער מינענזענגער, אייער טר-
באָדור, אייער קאַמערדינער, אייער...

ליזע האָט אים איבערגעריסן די רייד און געזאָגט:
— אַ ביסל איידעלער, ווען איר זיינט, וואָלט אויך נאָך-
נישט געשאַדט... איך בין נישט אייער מאַרוכע!...
און פאַרקלאַפט די פענצטער.

אויפן אַנדערן טאָג האָט דער גאַנצער פענסיאָנאַט וועגן
דעם געוואוסט. אַלע האָבן זיך געשושקעט און געאַמפערט
וועגן דער איבערקערעניש, וואָס איז געשען מיטן מיידל, פון
וועלכן ס'האָט זיך אָפגעטאָן דאָס לאַכן און דאָס שטיפן.
מ'האָט זיך געחידושט, וואָס מיטאַמאָל האָט זי אָנגעהויבן
אויסמיידן אַלע שכנים, וועלכע זי פלעגט פריער צוציען און
אָפּשטויסן ווי קוועקזילכער.

אחוץ פערלען און לייבן האָט ליזע איצטער אַלעמען אויס-
געמיטן. מיט לייבן און פערלען האָט זי געזוכט צו פאַר-
ברענגען אַ גאַנצן טאָג, צו לייענען צוזאַמען און שמועסן,
זינגען און שפילן. עולם האָט ביי זיך אָפגעמאַכט:
— זי שפילט אַ מאַנאַשקע...

— און מסתמא אויך אַ פאַרס...
ליזע האָט געזען, ווי מ'סודעט זיך, און פאַרשטאַנען, אַז
מ'שושקעט זיך עס וועגן איר. עס איז איר אָבער ווייניק-
וואָס אָנגעגאַנגען דאָס שושקען זיך. זי האָט אַראָפגעבראַכט

פון שטאָט אַ קראַקעט און געשפּילט מיט איר נייעם קלייד-
נעם קרייז. ביים שפּילן איז איר געוואָרן לייכטער אויפן
הארצן. האָט זי אַ לאַך-געטאָן, איין מאָל און באַלד אַ צוויי-
טן, פּרייער און הילכיקער.

— לעוו! — האָט זי געלאַכט — אַבי איך האָב געמיינט,
אַז איר קענט נישט קוקן אויף אַ מיידל...

— איר האָט דאָס קיינמאָל נישט געמיינט, פּריילן ליזע!
— האָט לעוו פעסט אָפּגעענטפּערט.

— נו, לאַמיר זען!

— איר האָט שוין זיכער געזען...

— נו, פּרוּאווט מיר קוקן גלייך אין די אויגן!

פּערל האָט זיך אַריינגעמישט:

— צו וואָס, פּריילן ליזע? לעוו האָט פיינט צו שפּילן
טעאָטער.

— ניין, פּערל! — האָט לייב זיך אָפּגערוּפּן — איך האָב
גראַד יאָ ליב!

— נאָר אויף דער בינע...

— און נאָך עפעס...

— אַז טעאָטער, זאָל עס זיין אמתער טעאָטער און נישט
קיינ אַקטיאָרסקע שטיק...

— און אפּילו...

— יאָ, אפּילו אַקטיאָרן, די בעסטע פון זיי, זיינען ניט-
סימפּאַטיש, אַז זיי שפּילן טעאָטער אויך אין לעבן...

לייב האָט מער נישט גערעדט, נישט געפּרעגט און גאָר-
ניט צוגעגעבן.

ליזע איז געווען זיכער, אַז אַלץ, וואָס איז דאָ גערעדט
געוואָרן, האָט עפעס צו טאָן מיט איר, מיט איר געלעכטער.
איז זי אזוי געזעסן אַ לאַנגע צייט און קיין איין וואָרט נישט
אַרויסגעערעדט, אַלץ געהערט און אויף קיין שום זאך נישט
געענטפּערט. פאַר פּערלען און לייבן איז דאָס געווען זייער
פיינלעך, וואָס זיי האָבן געערגערט דאָס מיידל מיט די פּרי-
ערדיקע אָנצוהערענישן. האָבן זיי פּרוּבירט אויסצופּרעגן,
פאַרטשעפען, פאַרירן. אַלע פּראַגן זיינען אָבער געבליבן
אומבאַענטפּערט.

— וואָס איז מיט אייך? — האָבן זיי געפרענט.
 — וואָס זאָל זיין? — האָט דאָס מיידל געזוכט זיך צו
 באַפרייען — גאָרנישט! כ'ווייס אַליין ניט...
 — פאַרוואָס-זשע זעט איר אויס אזוי פאַרדאנהט?
 — פאַרדאנהט? איך?
 — אַוודאי, איר!
 זי האָט זיך פאַנאָדערגעלאַכט:
 — אָט בין איך פריילעך, אָט לאַך איך...
 דאָס געלעכטער איז אָבער געווען רוי, פרעמד, פונקט ווי
 נישט פון איר וואָלט עס אַרויס.
 האָט מען זי נישט געוואָלט מער מאַטערן מיט פראַגן.
 — גייט אַ ביסל שפאַצירן! — האָט פערל געזאָגט צו
 לייבן און ליזען — דער טאָג גנבעט זיך באַלד אַוועק.
 — און איר?
 — איר קען ניט! — האָט פערל געענטפערט — ס'איז
 בעסער, איר זאָל זיצן אין דער היים.
 — טאַקע. — האָט ליזע צוגעגעבן — איר דאַרפט איצ-
 טער נישט גיין... ברענגען איך עפעס?
 און ליזע איז אַוועק מיט לייבן. האָט שפאַצירט אויפן וועג.
 לענג-אויס באַן-ליניע. די פיס זיינען געזונקען אין די צע-
 היצטע זאַמדן.
 — לעוו! — האָט ליזע שטיל זיך אָפגערופן — איר פאָרט
 טאַקע קיין אויסלאַנד?
 לייב האָט רואיק און ווייך געענטפערט:
 — יאָ, פריילן ליזע!
 — און וואָס וועט איר טאָן אין אויסלאַנד?
 — וואָס טו איך דאָ?
 לכתחילה האָט דאָס מיידל נישט געוואוסט, וואָס צו ענט-
 פערן.
 — נאָר פון דעסטוועגן — האָט זי אַ וויילע שפעטער זיך
 אָפגערופן — דאַרפט איר נישט פאָרן! איז דען פוילן קליין?
 — אָבער אויסלאַנד איז פאָרט גרעסער!
 — אָבער נישט בעסער!
 — פאַרוואָס?
 — ווייל... ווייל ס'איז דאָרט ליזע נישטאָ...
 — איר לאַכט פון מיר?

— טאָר מען נישט?

— מיטן גרעסטן פאַרגעניגן! אָבער...

— וואָס?

עס איז אָנגעלאָפֿן מיטן גאַנצן אימפעט אַ פּול־געפּאַס־
טער צוג. פּנימער, אומרוואַקע, מיט קלעפּיקע אויגן, האָבן
שטאַר געקוקט דורך די פענצטער. קנולן רויך האָבן זיך
אָועקגעקייקלט אַלץ ווייטער און ווייטער. דאָס רוישן פּון די
רעלסן איז געוואָרן שטילער און שטילער. ביז דער שוואַר־
צער פּירעק איז פאַרשוואַנדן אין טאָל, הינטערן וואַלד.

— אָט אזא צוג — האָט ליזע געזאָגט, אויסציענדיק די

ווערטער — פירט דאָך ווייט־ווייט אַוועק...

— אָבער אזא צוג ברענגט אויך בריוו!

— אז מ'שיקט...

— אז מ'האַט אַן אינטערעס, שיקט מען.

— נ, און איר, לעוו, וועט האָבן אַן אינטערעס?

— דערווייל פאַר איך נאָך ניט!

— נ, שטעלט זיך פאַר, אז איר פאַרט יאָ! שטעלט זיך

דאָס פאַר...

— איי, ליזע, ליזע!

— וואָס ליזעט איר? ענטפערט בעסער! לעוו, ענטפערט!

האַ?

לייבן האָט עס געוואונדערט, וואָס דעם מיידל איז פּלוצ־
לינג איינגעפאלן אזא נאָכפּרעגן זיך, פּונקט ווי זי וואָלט עס
נייטיק באַדאַרפט וויסן.

— איך קען נאָר ריידן וועגן דעם — האָט ער געזאָגט —

וואָס איך האָב געטאָן אָדער טו איצטער...

— שטעלט אייך אָבער פאַר! אַ מאַדנער מענטש איר

זיינט...

— פאַרשטעלן? בלויז איז שלאָף שטעל איך מיר פאַר.

אויף דער וואַך רייד איך בלויז דאָס, אין וואָס איך בין
זיכער.

זיי זיינען אַרײַן אין וואַלד. וועווערקעס האָבן זיך אַ לאָז־
געטאָן אויף די ביימער, שפּרינגענדיק פּון איין צווייג אויפֿן
אַנדערן. ליזע האָט געקוקט אויף די פּלינק־שפּרינגענדיקע
וועווערקעס, זיך געפּרייט און אין גאַנצן פאַרגעסן, אז זי

גייט אין וואָלד, וואו אָפגעזענטע ביימער-וואָרצלען פּלאַנ-טערן זיך אַרויס פון דער ערד. האָט זי זיך פאַרטשעפעט ביי איינעם פון אזעלכע וואָרצלען און איז געפאלן. געפרואווט זיך שטעלן, נאָר ס'איז איר געווען אוממעגלעך. די רעכטע פּוכ האָט זיך אַ בייגעטאָן און דאָס מיידל איז צוריק גע-פאלן. לייב האָט געפרואווט אָנרירן די פּוס, אָבער דאָס מיידל האָט אויפגעהויבן אזעלכע קולות, אז ער איז אָפגע-שפרונגען אַ בלייד-דערשראָקענער. אַ וויילע האָט ער זיך געשובט וואָס צו טאָן, דערנאָך גענומען דאָס מיידל אויף אַן אַסל, דעם קאָפּ אויף דער פלייצע פאַרוואָרפן און אָנ-געהויבן לויפן מיט אַלע כוחות.

ווען ס'האָבן פון דער פאַרנאַכטיקער גרויסייט זיך אָנגע-הויבן אַרויסשאַרן די ערשטע פענסיאָנאַט-געביידעס, האָט ליזע זיך אָפּנערופן מיט אַ פעסטענדיקן, קינדערשן קול:

— לעוו! שעמט איר זיך ניט פאַר מענטשן?

— מיט וואָס זיך שעמען?

— צו טראָגן אויף די הענט אזא מויד, ווי איך בין...

לייב האָט זיך אָפגעשטעלט, דעם קאָפּ צום מיידל אויפ-

געהויבן און שווער אָפגעאַטעמט:

— וואָס מאַכט איר, ליזע?

— וואָס זאָל איך מאַכן? געזונט!

— און די פּוס?

— וואָס פאַר אַ פּוס?

אין דעם אוינגבליק איז זי פון אים אַראָפגעשפרונגען און, אַרויסשיסנדיק מיט אַ געלעכטער, אָנגעהויבן אַרום אים טאַנ-צן מיט אַ ווילדער שנעלקייט.

לייב האָט זיינע אויגן ניט געוואָלט גלייבן:

— הייסט עס, אז איר האָט מיך אָפגענאַרט!?

זי האָט זיך איינגעדרייט פון געלעכטער, אַרויסגעלאָזט שאַרפע קוויטשן און אַרויסגעזייעט פון צווישן די ציין האַלב-פאַרשלונגענע ווערטער.

לייב האָט געשפּרייזט אַן אָנגעברונזטער. דאָס פנים ביי אים איז געוואָרן אַליד-מער פאַרלאָפן מיט בלוט.

אַריינקומענדיק אין דער וויליע פון פענסיאָנאַט, האָט ער זיך צעשיידט מיטן מיידל.

— פארדאן! — האָט דאָס מיידל געשעפטשעט, אויס-
שטרעקנדיק צו אים די האַנט — אַנטשולדיקט, אויב איר
האָט זיך באַליידיקט!...

— מיך האָט איר נישט באַליידיקט! — איז דער בחור
געווען אָנגעכמורעט, — זיך האָט איר...

און, נישט־פארענדיקנדיק די פראַזע, פארלאָזן דאָס מיידל.
אָונט איז שוין צוגעפאלן. די געסט זיינען שוין געווען
אויף די וועראַנדעס און אין די צימערן.

לייב האָט אויפן ערשטן שטאָק אַרויפגעקוקט און געפילט
אַ שטעכן אין די שליופן. אויפן ערשטן שטאָק איז די יונ-
גע מאַדאם קרויזע געשטאַנען אָנגעשפּאַרט ביי דער פענצ-
טער־ראַם. פון אירע פינגער האָבן ברייאַנטן אַראָפּגעבליצט
צו לייבן אין די אויגן.

לייב איז אַרויף אַריינגייענדיק אין הויז, האָט ער זיך
אויסגעדרייט און באַמערקט, ווי ליזע שטייט באַהאַלטן הינד-
טער אַ בייכיכן בוים און קוקט צו אים אין הויז אַריין. עס
האָט אים אַ ביסל־געטאָן. פון דעסטוועגן איז ער לאַנגזאַם
ווייטער אַרויף אויף די טרעפּ, אין דער וואוינונג פון דער
יונגער דאַמע.

די שכנטע איז אים אַנטקעגנגעקומען מיט שטילע מענות:
— פאַרנעסן? אין גאַנצן פאַרנעסן! אויסגעווכט זיך אַז-
דערע...

— נישט פאַרנעסן! אָט, זעסטו דאָך, אַז איך געדענק
דיך...

— אָבער פריער, ווען אַלע ווילן מיך געדענקען? דער-
מאָלט...

לייב האָט געקוקט דער דאַמע אין די אויגן אַריין און אר-
מעטיק פאַריסן דעם קאָפּ, באַטראַכט די ערשטע אויפגייענ-
דיקע שטערן און זיך איינגעהערט צום געלעכטער, וואָס האָט
געשלאָגן פון דער אונטערשטער וועראַנדע.

— וואָס איז מיט דיר? — האָט די יונגע דאַמע נאָכגע-
פאַרשט אין בחורס אויגן.
— אָט! נאָרניט...

— אָבער, זאָג מיר, לעוו, וואָס איז דיר? — איז מאַדאַם
קרויזע געווען צודרינגלעך און צוגעלייגט אירע ליפן צו זיין

שטערן — פארוואס ביסטו אזוי אומעטיק?
לייב האָט מיט ווייטיקלעך-צעקרומטע אויגן אָפּגעמאַסטן
די דאַמע.

— לאָז מיר אָפּ!... האָט ער זיך געבעטן — לאָז מיר...
מיט אַן איינפאַכער גלייכניטיקייט האָט ער אָפּגערוקט
אירע צוגעפרעסטע ליפּן, אַרויפגעלייגט אַ האַנט אויף איר
אַקסל און צוגעפירט צום בעט.
נאָך שטייענדיק ביים געלעגער, איז די דאַמע געוואָרן
אַ פאַרצאַפּלטע:

— לאָז, איב'ל די טיר פאַרמאַכן!
— ס'מאַכט ניט.

— זי איז אָפּן... אום גאַטעס ווילן! מ'קען נאָך...
לייב האָט אַ קוק-געטאָן צו דער טיר און אָפּגעהאַקט:
— ס'איז פאַרמאַכט!

און אונטערן פעסטן, אומגעדולדיקן דרוק פון זיין האַנט
איז איר גוף געפאַלן, ווי אַן אונטערגעזעגטער בוים, מיט
צעשפּרייטע הענט אויפן געלעגער.

איז דער פרי, באַלד נאָכן פרישטיק, איז ליוע צוגעגאַנג-
גען צו לייבן און זיך אָפּגערופן האַלב-שעמעוודיק:
— אפשר האָט איר אַ בוך פאַר מיינעטוועגן?
לייב האָט ווייך אָנגעקוקט דאָס מיידל, וואָס האָט זיך
געשעמט פאַר אירע אייגענע ווערטער, זיך לייכט צע-
שמיכלט און געענטפערט:

— איר האָט דאָך שוין אַלע מיינע ביכער איבערגע-
לייענט! אפילו מיך אויך... אַ פלייסיקע לייענערן גע-
וואָרן! אַ פּל י י ס י ק ע...
דאָס מיידל איז געווען פאַרוואָרגט:

— טאָ ווי אזוי פאַרטרייבט מען די צייט?
— די צייט — האָט לייב שוין ברייטער זיך צעשמיכלט
— דאַרף מען נישט טרייבן... זי גייט אַליין...
— און פאַר מיר קריכט זי...

לייב האָט זיך געוואונדערט:

— פון ווען אָן?

— פון אַלעמאָל.

— דאַכט זיך, איר האָט קיינמאָל נישט געזען און נישט

געפילט די צייט...

ליזע איז געוואָרן צעטומלט און מיטאַמאָל רויט געוואָרן,

באַלד בלאַס, און געבליבן אָן לשון. דערנאָך האָט זי מיט

שוועריקייט זיך אָפגערוּפן:

— קומט, לעוו! זיך אַ ביסל שיפן... אויף דער אָזערע...

קומט!

לייב האָט זיך איינגעהערט צו די פליסטערנדיקע רייד

פונם מיידל, אַ קוק-געמאָן אויף איר צעטומלטקייט און אין

האַלדו איז אים געוואָרן אזוי ענג, אז ער האָט קוים-קוים

אַרויסגעבראַכט דאָס איינציקע וואָרט:

— קומט!

זיי זיינען אוועק אין יונגן ליפּע-וואַלד. נאָך לאַנגן פּלאַנץ

טערן זיך צווישן געדיכט-אויסגעשפּרייטע ביימער און ביימ-

לעך זיינען זיי צוגעקומען צו דער „אָזערע פון דערמאָנונג“.

איבער אַלץ איז דאָ געווען אויסגעשפּרייט אַן איינזאַמע

פאַרחלומטקייט. אַלץ האָט דאָ געפלאַפּלט אָן אַ זין. אַ ווייני-

טעלע האָט זיך אויסגעמישט מיט די פּלוידערייען פון די

פייגל, זשאַבעס און מיט דעם שושקען פון די זומפן און

ביימער.

זיי זיינען אַריבער אַ לאַנג הילצערן בריקל און זיך אַרייני-

געזעצט אין אַ שיפּל. לייב האָט אַ געס-געמאָן די וועסלעס

אין די הענט און זיי איינגעטונקען אין וואַסער. דער געלעך

שליאַם, וואָס איז געלעגן אויסגעצויגן ווי אַ צודעק, האָט

זיך אָנגעהויבן גליטשן, ברעכן און אָיז באַלד צעריבן גע-

וואָרן. לייב האָט שטאַרקער געשניטן דעם שליאַם, איז

אָוועקגעפאַרן פונם ברעג און האָט פאַרצויגן אַ ניגון. ליזע

האָט אויך פאַרצויגן דעם ניגון. געזונגען מיט אומעט און

בענקשאַפּט. די לאַדקע האָט זיך געוויגט אויפן גלאַטן, אויפ-

געוועקטן וואַסער און די בענקשאַפּטלעכע לידער האָבן זיך

אָוועקגעקייקלט אין די געדיכטע ביימער און וויטשקעס,

וואָס ביים ברעג פון דער אָזערע.

פלוצלינג האָט ליזע איבערנעריסן דאָס זינגען:

— לייבעלע!

— וואָס?

— די זון גייט אויף!

— טאָ וואָסי?

— וועט שטרעלן...

לייב האָט אָנגעהויבן אויספויפן דאָס איבערנעריסענע
לידל. ליזע האָט זיך איינגעהערט, פארטראַכט, דערנאָך אָפֿ-
גערופן:

— לייבעלע!

— וואָס?

— ווייסט, אז כ'דערמאָן זיך, האָב איך מורא...

— פאר וועמען האָסטו מורא?

— פאר...

— נו, זאָג! פאר וועמען?

— פאר דער לעגענדע...

— גארעלע! פאר לעגענדעס זאָל אזא מיידל ווי דו מורא

האָבן?

— נישט פאר די לעגענדעס... פאר די מענטשן...

— באַבע-מעשיות!

— נישט קיין באַבע-מעשיות! איך זע זיי...

לייב האָט אָנגעוויזן מיטן פינגער אויפן וואַסער, אין וועל-
כן ס'איז געלעגן אַ שטראַליס-לאַכנדיקע זון:

— צו וואָס טויג דיר זיך צו דערמאָנען, אז דו קענסט

אַטאָ זען אזא ליכטיקע זון?!

— אָבער... דו קענסט נישט...

— יאָ, ליזעטשקע! איך קען יאָ! אזעלכע זאכן טרעפן

אין די טויזנטער...

— אָבער...

— וואָס, „אָבער“?

— דאָס דערמאָנט מיר...

לייב האָט אויסגעקערעוועט דאָס שיפל, זיך פארנומען
צום ברעג און געזאָגט פארטרוילעך:

— ביסט אַ מאָדנע, ליזעטשקע!

— פארוואָס?

— האָסט דאָרטן מורא פאר מעשיות, וואָס דאָס פּאָלק
דערציילט וועגן געליבטע...

— אָבער... נישט דאָס, לייבעלע! איד... די געליבטע...
זי האָט געוואָלט עפעס ריידן, נאָר לייב איז איר אריינ-
געפאלן אין די ווערטער:

— גיי, נארעלע! דאָס איז דאָך ליטעראַטור!
און, אָנעמענדיק זי פארן אָרעם, אַרויסגעפירט פונם שיפל
און זיך געלאָזן גיין אין פענסיאָנאַט, אָן איבערגעלאָדענער
מיט בלייאַקע מחשבות.

קומענדיק איז דער וויליע, האָט ליזע זיך געאילט אָפּ-
צוטיילן זיך פון לייבן. איילנדיק צו דער „יוגנט־פּאָליאַנע“,
האָט איר כסדר זיך אויסגעוויזן, אַז אירע פיס זיינען גע-
פענטעט. זי האָט זיך געוואַקלט, געגליטשט און שיער נישט
געפּאָלן.

אויפן פעלד האָט זי זיך אויסגעצויגן. דער קאָפּ איז איר
געווען פאַרויכערט מיט שווערע, אומרואַקע בילדער, וואָס
האָבן זיך איינס אינס אנדערן אויסגעמישט. דאָס פעלד האָט
זיך געוויגט, געקאַלערט, אַרויפגעפּאָלן אויפן הימל און זיך
געזעצט אויף די וואַלקנס רייטנדיק.

ליזע איז אַ פאַרמאַטערטע אויפגעשטאַנען פון דר'ערד
און דורכגעפלינדערט די ווייטקייט מיט אויג און אויער. צו
אירע אויערן האָט זיך דערטראָגן אַ פאַרשטיקטער האַמער-
דיקער געלעכטער, וואָס־אַ־מאָל נאָענטער און ווייניקער פאַר-
שטיקט. האָט ליזע זיך געלאָזן גיין ווייטער פון די שטימען,
זיך פאַרדרייט אין וואַלד און לאַנג זיך געשלייכט צווישן די
ביימער, נישט־וויסנדיק פאַרוואָס זי אַנטלויפט פון געלעכ-
טער און פאַרוואָס זי באַהאַלט זיך אויס אין וועלדל.

צו אירע אויערן האָט דערגרייכט דאָס קלינגען פון פענ-
סיאָנאַט־גלאָקס. דאָס האָט מען גערופֿן די נעסט צו מיטאַג-
עסן. ליזע האָט געהערט דאָס קלינגען. נאָר, אָנשטאַט גיין
אין פענסיאָנאַט, זיך אַוועקגעזעצט אויפן מאָך.

זי האָט צעשפּיליעט די בליזקע און אַרויסגענומען אַ בילד,
לייבס בילד. אירע אויגן זיינען פאַרלאָפֿן געוואָרן מיט
דהמנות און זיינען ווי צוגעשמידט געוואָרן צום ברוינעם פאַ-
פּיר. טרערן זיינען אויפגעגאַנגען פון אונטער די ברעמען.

זי האָט גענומען דאָס רעטושירטע פּאַפּיר צו די ליפּן און
עס געדריקט, פעסט געדריקט, ביז עס האָט איר פּאַרקלעמט
ביים האַרצן. נישט קענענדיק איינזיצן, האָט זי דעם קאַפּ
צום שטויביקן מאַך צוגעלייגט, דאָס בילד צו די ברוסטן,
ווייל געפרעסט און זיך פּאַרנאַנגען אין אַ שטילן, הייסן
געוויין.

— ווער איז?

ס'איז געווען נאָך האַלבער נאַכט, ווען עס האָבן לייבן
אויפגעוועקט פון האַרטן שלאַף האַסטיקע און שאַרפע קלע-
פעלעך אין טיר.

— ווער איז? — האָט לייב געפרעגט אַ דערשראָקענער.
אין דער רנע איז דאָס גאַנצע צימער באַלויכטן געוואָרן
פון אַ בלייז, ווי פון פייערווערק, און באַלד האָט אַ צעשפּאַל-
טענער דונער זיך אַראָפּגעקויקלט פון די בלייאַיקע הימלען:

— טראַד־טאַד־ראַד!

הינטער דער טיר האָט זיך אָפּגערופּן אַ ציטערדיקע
שטימע:

— עפּן גיכער, לייבעלע!

לייב איז אַראָפּגעשפרונגען פון בעט און געעפנט די טיר.
אין צימער איז אַריין ליווע און אַ צעשוּיבערטע און פיכער-
דיקע צוגעלאָפּן צו אַ שטול.

לייב האָט דאָס מיידל אָפּגעמאַסטן פון קאַפּ ביז פּיס.
געשטויגט פון דעם אומגעריכטן באַזוך. געוואַלט פּרעגן. נאָך
איידער דאָס מויל נאָך געעפנט, האָט ליווע אָנגעפאַנגען:

— אַ שרעקלעכע נאַכט... אַ מוראדיקער וועטער... בלינד
און טויב קען מען ווערן... האָב איך געציטערט פאַר שרעק...
ביז איך צו דיר געקומען צו לויפּן... צו דיר...

לייבן איז אַראָפּ אַ שטיין פון האַרצן. האָט געקומט אויפן
צעשראַקענעם מיידל און געוואָרן וויכער. איז אַפּילו צוגע-

גאנגען און גענומען גלעטן אירע האָר און דעם שטערן.
— האָב נישט קיין מורא, ליזעטשקע! — האָט ער זי
פאָטערלעך געטרייסט און איינגעשטילט — ס'איז דאָך נאָ-
טור...

— בין איך געקומען... צו דיר...

— טאָ גוט, וואָס דו ביסט געקומען. אָט וועל איך אַ
ליכט אָנצוינדן און די שאַטנס וועלן פאַרשווינדן. אפילו
פאַרן שיין פון אַ ליכט איז אַ בליץ ניט אזוי שרעקלעך...
אפילו פאַרן שטילן קלאַנג פון אַ מענטשלעכן וואָרט איז דער
דונער ניט אזוי שרעקלעך...

— בין איך דערפאַר צו דיר געקומען... צו דיר... נאָך
צינד נישט קיין ליכט! רייך נישט קיין וואָרט! זעץ זיך אָט
אזוי, רואַיט! איך קען דעם שיין פון דיין ליכט! איך ווייס
דעם קלאַנג פון דיין וואָרט! בין איך דערפאַר צו דיר געקו-
מען... צו דיר...

לייב האָט דעם מיידל אַרײַנגעקוקט פאַרשנדיק אין די
אויגן אַרײַן און מיט אַ געבראַכענעם קול געפרעגט:
— וואָס רעדסטו, ליזע? ביסט קראַנק? רעדסט דאָך פון
היץ!

— ניין, לייבעלע! — דאָס מיידל האָט פאַמעלעך אויפ-
געהויבן די אויגן — איך רייך נישט פון היץ... און אפשר
יאָ... פאַרשיידענע קרענק זײַנען דאָ... איך האָב זיך שטאַרק
געשראַקן... בין איך צו דיר געקומען... צו דיר... לענגער
נישט געקאָנט אַלײַן בלײַבן... נישט געקאָנט...
לייב האָט אָנגעצונדן אַ ליכט. לענגלעכע, שרעקעדיקע
שאַטנס האָבן גענומען שפּרינגען אויף די ווענט, אָט משונה-
דיק-אויסגעצויגענע און באַלד איינגעשרומפענע און צאַנסענ-
דיקע.

— לײַג זיך שלאָפן, ליזע! ביסט קראַנק.

דאָס מיידל האָט זיך אויפגעהויבן פון שטול, גענומען
זיך וואַקלען צום געלעגער און געבעטן:

— פאַרמאָך, לייבעלע, די לאַדנס!

— פאַרוואָס, ליזעטשקע?

— אז זיי זאָלן נישט האָבן וועגן וואָס צו רײַדן, די ברוד-
דיקע אידײַטן!...

— וואָס מיינסטו? ביסט קראַנק, ליועטשקע!

לייב האָט מיט אַ דורכדרינגענדיקן בליק געקוקט אויפֿן מיידל, וואָס איז געשטאַנען אין מיטן שטוב מיט אַ צעפֿנטן טן מויל, ווי זי וואָלט געוואָלט עפעס ריידן, נאָר נישט גע-וואוסט וואָס. האָט זי אַ וויילע געוואַרט, געמיינט, אַז דער בחור וועט נאָך עפעס זאָגן און איר פּאַנאָדערבינדן די צונג. נאָר, אַז לייב האָט זיך געמאַכט נישט-הערנדיק, איז זי שטיל און קריכנדיק צום בעט צוגעגאַנגען, ווי נאָך אַ לוויה...

לינגנדיק אויפֿן געלעגער, האָט זי גענומען די צייכענונגען פֿון בלאַק, וואָס איז געלעגן אויף אַ דערבייאיקן טישלעך, און אָנגעהויבן בלעטערן בלאַט נאָך בלאַט, צייכענונג נאָך צייכענונג. פֿון פּאַפיר האָבן אַרויסגערעדט קויל-ליניעס, דערציילט וועגן לעבן אין פענסיאָנאַט, געוויזן די וועלדלעך און פּאַרקן, שפּילערייען און לאַכנדיקע קאַמפּאַניעס. ליוע האָט געבלעטערט די קויל-צייכענונגען מיט גלייכנילטיקייט, ווי דאָס בלעטערן וואָלט איר נאָרנישט געלעגן אין זינען, נאָר עס האָט זיך אַליין געבלעטערט.

לייב האָט זיך אוועקגעזעצט ביים שיין פֿון ליכט, אַראָפֿ-געלאָזן די גאַמבע אויף דער ברוסט און זיך פּאַרטיפּט אין טראַכטן. אין זיין האַרץ האָבן זיך איצטער געמישט פּאַר-שיידענע געפילן. ער האָט זיך פּיינט געקראָגן און ליב גע-קראָגן. ער האָט איצטער אַלעמען פּאַראַכטעט און אויף אַלע-מען געקראָגן מיטלייד. ס'איז פאַר אים איצט קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז איינער פֿון אַ סך פּאַלן, וואָס וועלן מיט אים טרעפֿן אין לעבן, אַז אַלע זיינע באַגערן און חלומות ווערן צערונגען. אַז דאָס, וואָס איז נעכטן געווען מיאוס, זעט היינט אויס צו זיין שיין און לאַסנדיק, קניט פאַר די טריט און פענטעט די פּיס... און עס קומט פּלוצלינג אַ געשריי, אַ קוויטש, וואָס בעט, מ'זאָל מוחל-זיין, אַלץ מוחל-זיין, אַלץ...

לייב איז אויפגעשפרונגען פֿונם אָרט. ער איז צוגעלאָפֿן צום בעט. דער שניידיקער קוויטש האָט אים פּאַרטייבט די אויערן און צעמישט. האָט אַ קוס-געטאָן אויף די אָפּענע סקיצן און געבליבן אַ פּאַרבליפטער.

ער האָט אַלץ פּאַרשטאַנען.

א וויילע האָט אים ליזע אָנגעקוקט מיט ממושמשע בלי-
קן. דערנאָך זיך געפרעגט מיט אַ פאַרשטיקטן קול, וואָס האָט
מיט גוואַלד זיך אַרויסגעריסן פון צווישן שליוכצן:

— פון וואָנען האָסטו דאָס? פון וואָנען?

לייב האָט געשוויגן.

— פון וואָנען האָסטו דאָס? — האָט דאָס מיידל איבער-
געפרעגט מיט דער זעלביקער פאַרצאָגטער שטים — פון
וואָנען?

— איך האָב... איך בין... נו, ווייסט... אַ צייכנער...
זאָמל איך אַלערליי... צייכל איך מאָמענטן פונם לעבן...
ער האָט מיט מילדער שטייפקייט אַרויסגענומען דעם
בלאָק פון אירע הענט.

— לייב! — האָט ליזע געפאָדערט מיט איינגעהאַלטענער
שרעק — לייב! צערייס י ע נ ע בלעטלעך אויף פיצלעך!
לייב האָט פאַרהויבן די אַקסלען און געפרעגט:
— פאַרוואָס? פאַרוואָס, ליזעטשקע?

דאָס מיידל איז אַריבער אין אומגעדולד:

— לייב! — האָט זי געוואָרנט — פאַרברען, זאָג איך דיר,
י ע נ ע בלעטלעך, י ע נ ע צייכענונגען! זאָל דאָס ניט
בלייבן! כ'ויל ניט!

זי האָט דעם טאָן געבראַכן און אַריבער אין געבעט:

— זאָל נישט בלייבן קיין אַנדענק פון י ע נ ע טעג,
פון י ע נ ע פאַרשאַלטענע מינוטן... כ'בעט דיר... צע-
רייס אויף פיץ-פיצלעך! פאַרברען י ע נ ע בלעטלעך!
און דעם אַש טראָג אוועק אויפן בית-עולם... געשטאַרבן...
און באַלד איז זי אַריבער אין וויינענדיקע תחנונימדיקע
רייד:

— גיב, לייבעלע טייערינקער! גיב, איכ'ל דאָס פאַרברע-
נען... גיב, לייבעלע!

זי איז האַרט געבן אים געשטאַנען אין איין העמד. אירע
ברוסטן האָבן האַסטיק געוירן און איינגעפאַלן.

— ליזעטשקע... — האָט לייב געשעפּטשעט מיט אַ פאַר-
טרערטן קול — ליזעטשקע... וואָס מאַכט עס אויס, אַז
י ע נ ע בלעטלעך זיינען יאָ דאָ? ס'מאַכט נישט... זאָל עס

בלייבן... איך שווער דיר, אז קיינער וועט נישט וויסן, ווער
דאס איז... איך שווער דיר...

— ניין, לייבעלע! איך גלייב דוין שבועה, אָבער...

— זאָל עס בלייבן...

— ניין, פארברען, לייבעלע, פארברען!

זי איז אים אויפן האַלדז געפאלן און זיך פארנאָנגען אין
א טיפן שליוכצן.

— ליוועטשקע! — האָט לייב געפליסטערט — נו, שאַ!

נו... שאַ-אַ... ס'מאכט נישט... זאָל בלייבן אן אָנדענק!

און נאָך אַ מינוט שווייגן צוגעגעבן:

— עס מוז בלייבן אן אָנדענק! זאָל בלייבן...

ליווע איז געבליבן אָן ווערטער. זי האָט זיך געשפירט
שוואַך, קליין, אָן אייגענעם ווילן, אָן אייגענער איבערצוי-
גונג. זי האָט געוואָלט פאלן צו די פיס, אַראָפּוואַרפן די נאָר-
צע שווערקייט פונם האַרצן. עס האָט איר קליין־געמאכט
און נידערגעשלאָגן, וואָס איר שפראַך איז מיטאמאָל געוואָ-
רן פארנעפלט און אומקלאַר, אז זי זאָל נישט קענען זאָגן,
וואָס זי וויל זאָגן, און מ'זאָל איר נישט קענען פארשטיין...
זי האָט זיך געיאָגט נאָך אַ געדאַנק, אָבער דער געדאַנק
איז נישט אונטערגעקומען. איז זי געוואָרן אויף זיך אַליין
אין כעס, האָט זיך אַ וואָרף־געטאָן אויפן בעט און איינגע-
גראָבן דעם קאָפּ אין די קישנס. אַצינד האָט איר זיך אויס-
געוויזן, אז זי איז אַריינגעפאלן אין אַ שטייג, פון וועלכער
ס'איז איינע אַליין נישט מעגלעך זיך צו באַפרייען...

לייב האָט זיך אַראָפּגערוקט אויף דער שטול און שווער
אַפּגעאַטעמט. ער האָט אַריינגעקוקט אין אַ בוך, אָבער זי-
נע געדאַנקען, צעקאָליעטשעטע און צעפיצלטע, האָבן זיך
געראַנגלט אינם מוח און קיין איינער פון זיי האָט נישט גע-
קענט לענגער אָנהאַלטן ווי אַן אַרבעטל פון אַ האָגל אין זר-
מער־צייט.

נאנץ פרי, נאך דער שטורעמדיקער נאכט, האָט ליזע זיך
אויפגעכאַפט פון שלאָף און אין דעם אַנדערן בעט אַריינגע-
קוקט.

לייב איז נישט געווען.

זי האָט צעעפנט די לאָדנס.

לייב איז נישט געווען.

זי האָט געזוכט אין וויליע, אין פאַרק, אין וואַלד.

לייב איז נישט געווען.

